

**T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı**

Doktora Tezi

**EĞİTİM BOYUTUYLA
TÜRK EDEBİYATINDA
FANTASTİK VE MASALSI ÖĞELER**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Yıldız Kocasavaş**

**Gökmen Boztilki
2502050075**

İstanbul, 2012

T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
1952 ENSTİTÜSÜ

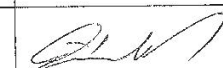
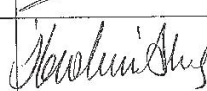
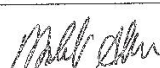
DOKTORA

TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Gökmen BOZTİLKİ Numarası : 2502050075
Anabilim/Bilim Dalı : Türkçe Eğitimi Tez Savunma Tarihi : 23.11.2012
Danışman : Prof.Dr.Yıldız KOCASAVAŞ Tez Savunma Saati : 09:30
Tez Başlığı : Eğitim Boyutuyla Türk Edebiyatında Fantastik ve Masalsı Öğeler

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.
BN

JÜRI ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
Prof.Dr.Tülin POLAT		Kabul
Prof.Dr.Selahattin DİLİDÜZGÜN		Kabul
Prof.Dr.Yıldız KOCASAVAŞ		Kabul
Yrd.Doç.Dr.İbrahim AKIŞ		Kabul
Yrd.Doç.Dr.Mustafa ALTUN		Kabul

**EĞİTİM BOYUTUYLA
TÜRK EDEBİYATINDA
FANTASTİK VE MASALSI ÖĞELER**

Gökmen BOZTİLKİ

ÖZ

İlköğretim çağındaki öğrencilerin anadili bilincine sahip olmaları, yüksek bir edebiyat zevki edinmeleri, onlara verilecek nitelikli bir anadili ve edebiyat eğitimi ile mümkün olacaktır. Çocukların ilgisini çekmeyen, onları edebiyat bağlamında etkilemeyen metinlerle çalışmak yukarıda dile getirilen nitelikli anadili eğitimi verebilmenin önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Bu açıdan bakıldığında anadili derslerinde kullanılan kitaplardaki metinler bu hedefe ulaşmada büyük bir öneme sahiptir. Bu araştırmada cevabı aranan temel soru, yukarıda belirtilen nitelikli anadili eğitimi gerçekleştirebilmek için, Türkçe dersi kitaplarında yer alması gerekli fantastik ve masalsı unsurlar içeren metinlere ne oranda yer verildiğini ortaya koymaktır. Bu yönde yapılacak saptamalar, uygulanmakta olan 2006 programının hedefleri arasında bulunan, öğrencilerin “*Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri*” gibi hedeflere ulaşmada ne oranda başarılı olunabileceğinin de göstergesi olacaktır. Çalışmanın bir diğer amacı, öğrencilerin fantastik ve masalsı öğeler barındıran metinlere karşı olan ilgilerinin saptanmasıdır. Böylece ileride hazırlanacak olan Türkçe dersi kitaplarının öğrencilerin ilgi ve beklentilerine uygun bir şekilde hazırlanması mümkün olabilecektir. Ayrıca fantastik ve masalsı öğeler içeren edebi metinler, öğrencilere çok anlamlılığı ortaya çıkaracak alımlama imkanlarını sağlayacak ve Türkçe dersini öğrenciler tarafından sıkıcı bir ders olarak nitelendirilmekten kurtaracaktır.

Bu çalışma betimsel özelliğe sahip nitel bir araştırmadır. Bunun yanında elde edilen bazı verilere dayanarak birtakım ölçümler yapıldığı için nicel bir nitelik de taşımaktadır. Araştırmanın evreni 6. ve 7. sınıflarda öğrenim görmekte olan ilköğretim okulu öğrencileridir. Çalışmanın örneklemini ise İstanbul ili, Maltepe, Kartal, Kadıköy, Fatih ilçelerindeki değişik resmi ve özel ilköğretim okullarında okumakta olan toplam 270 6.ve 7.sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrenciler hazırlanan bir anket formunu doldurmuşlardır. Anketten elde edilen veriler, SPSS 15 istatistik programındaki kare testi ile analiz edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin metin seçimlerine ilişkin veriler frekans ve yüzde ile değerlendirilmiştir. Bununla yetinilmeyip hem 1981 hem de 2006 programlarına göre hazırlanan ders kitapları taranarak fantastik ve masalsı öğeler içeren metinlerin toplam metin sayısına oranı frekans ve yüzdelerle ortaya konularak kitapların tür seçimi açısından genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışmanın sonuçları Türkçe dersi kitaplarının çağdaş yaklaşımlar doğrultusunda öğrenci ilgi ve beklentilerini göz önünde bulundurarak hazırlanmadığını, metin ve tür seçiminde özellikle son yıllarda gerek çocuk edebiyatında gerekse yetişkinlere yönelik yapıtlarda sayısal anlamda önemli bir gelişim çizgisi yakalayan fantastik eserlere yeterince yer verilmediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca sonuçlar, öğrencilerin bu türden eserlerle çalışma isteklerinin diğer türden eserlere göre daha fazla olduğunu göstermektedir.

FANTASTIC AND FAIRY-TALE ELEMENTS
IN TURKISH LITERATURE
THROUGH EDUCATIONAL DIMENSION

Gökmen BOZTILKI

ABSTRACT

For elementary school students to have native language consciousness and to acquire a high literary taste will only be possible through a qualified native language and literary education. Studying texts which do not affect the children in literary context and which are uninteresting to the children constitutes a major obstacle before above-mentioned qualified native language education. From this perspective, texts used in language lesson books are of great importance in achieving this objective. The main question, answer of which is sought through this study is, in order to achieve the above-mentioned quality education in mother tongue, to find out how much space is given to the texts including fantastic and fairy tale elements necessary to be in the Turkish textbooks. Observations in this respect will also be the indicative of to what extent successful it is possible to be in achieving such goals as in the objectives of the 2006 program which implemented, students' "from the things read, listened and watched, by enriching the language to reach pleasure of the language and consciousness; to improve feelings, thoughts and imagination". Another aim of the study is to determine the interest of students in texts containing fantasy and magical items. Thus, it will be possible for the future Turkish textbooks to be prepared in accordance with the expectations and interests of the Turkish students. In addition, it will facilitate the reception by revealing the polysemy of the literary texts including fantastic and fairy-tale elements and will save Turkish lessons to be referred to as 'boring lesson' by the students.

This study is a qualitative study with a descriptive feature. In addition, since some measurements have been performed on the basis of some obtained data, it also contains a quantitative character. Population of the study is 6th and 7th grade students attending primary school. The sample of the study is a total of 270 6th and 7th graders from different public and private schools of the city of Istanbul's Maltepe, Kartal, Kadıköy and Fatih districts. The students participating in the study completed a questionnaire prepared. The data obtained from the questionnaire were analyzed with SPSS 15 square test statistic program. In addition, the data on the students' text selection were assessed with the frequency and percentage. Furthermore, books designed according to 1981 and 2006 programs were scanned and the ratio of the texts containing fantastic and fairy-tale elements to the number of total texts were displayed in terms of both frequency and percentages and thus an overall assessment according to the genre selection of the books was made.

The results of the study reveal that the Turkish textbooks are not being prepared in accordance with contemporary approaches and the interests and expectations of students, and that in the selection of genre and texts the fantastic works which, in recent years, have captured an important line of development in numerical sense in both children's and adults' literature are not given enough space. Besides, the results of the study reveal that the students' eagerness to study such works is more than any other types of works.

ÖN SÖZ

Öğrencilerin ilgi ve beklentilerini karşılamaktan uzak, hayal gücünün sınır tanımayan evreninde özgürce yol almalarına olanak tanımayan, özdeşim kurabilecekleri kahramanlara ve yaşamlara sahip olmayan, kısacası çocuğa ve çocuğa görelîğe uygun olmayan metinleri Türkçe derslerinde kullanmak çağın eğitimsel ve yazınsal yaklaşımlarıyla ne denli bağdaşmaktadır? Öğrencilerin isteklerine ve beklentilerine uygun olmayan metinlerle, onların edebiyatı sevmelerini sağlamak ne derece mümkündür? Bu çalışmada cevabı aranan bu sorular, eğitim sisteminde yapılan onca değişikliğe rağmen, geçmişte olduğu gibi günümüzde de geçerliliğini sürdürmektedirler.

Genellikle çocuklar için ortaya çıkmış bir tür olarak algılanan, ancak, aslında öyle olmayan masallar ve gerçeklikle bağlantısı daima sorgulanmış, yazınsal anlamda uzun süre geri planda bırakılmış olan fantastik tür ve bunlara ait olağanüstü unsurlar, aslında sadece çocuklara değil yetişkinlere de farklı bir dünyanın kapılarını açmaktadır. Bu çalışmanın amacı barındırdığı gerçeküstü öğelerle hayal gücünün sınırlarını zorlayan, olağanüstü masalların ve fantastik öğelerin, 1981 ve 2006 Türkçe dersi öğretim programlarına uygun hazırlanmış ders kitaplarında kendine ne denli yer bulduğunun saptanmasıdır. Elde edilen sonuçlar karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Ayrıca bu türden metinlerin kitaplarda yer alış biçimi art süremli ve eş süremli bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Bunlara ek olarak yapılan bir anket çalışmasıyla da öğrencilerin gerçekçi metinler ve olağanüstülükler içeren masal ve fantastik metinlere olan bakış açısı da değerlendirilmiştir.

Çocukluk, insan yaşamının en önemli dönemidir. Çocuklukta yaşanan bir olay, acı ya da tatlı yansımalarla insanın tüm yaşamını etkileyebilir. Ben de çocukluğuma dönüp baktığımda, dedemin ve anneannemin kardeşimle bana anlattığı masalları ne kadar merak ve ilgiyle dinlediğimizi; korksak da gülssek de onlara masalları tekrar tekrar anlattırdığımızı mutlu bir anı olarak hatırlarım. Onca yaşanmışlığa ve hayatın getirdiği zorluklara rağmen çocukları mutlu edebilmek ve onlarla bir şeyler paylaşabilmek adına, bizim seviyemize inerek kardeşimle benim ilk masal anlatıcılarımız olan anneannem Sırma ve rahmetli

dedem Feyzullah Kılıç'a teşekkür ederim. Masal dinlerken beraber eğlenip beraber korktuğum, masal arkadaşım kardeşim Melike'ye ve benim bugünlere gelmemdeki emeklerinden dolayı sevgili annem Teslime, babam Mustafa Hilmi Boztilki'ye ve başta rahmetli dedem Hami Boztilki olmak üzere tüm aile büyüklerime teşekkürlerimi, saygı ve sevgilerimi sunarım.

Çalışmam boyunca bana sabırla katlanan ve benden yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen, edebiyat bilgisiyle bana çok şeyler katan, beni doğru şekilde yönlendiren ve desteğini hep hissettiğim sevgili eşim, hayat arkadaşım Zeliha Boztilki'ye de teşekkürlerimi sunarım. Bana mânevî anlamında her zaman destek olan arkadaşım Erdal Özcan'a ve çalışmam boyunca yardımına ihtiyacım olduğu zamanlarda, ailesinden fedakarlık ederek bana destek olan arkadaşım Yrd. Doç. Dr. Bekir İnce'ye de şükranlarımı sunarım. Ayrıca, okullarda yapılan uygulamalarda benden yardımlarını esirgemeyen meslektaşlarıma da teşekkür ederim.

Bugüne kadar üzerimde emeği olan bütün öğretmen ve hocalarıma, doktora eğitimimin ders ve tez aşamasında değerli bilgi ve görüşleriyle bana yön gösteren hocalarım sayın Prof. Dr Tülin Polat, sayın Prof. Dr. Selahattin Dilidüzgün'e saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım. Uzun süren bu çalışma aşamasında bana sabır ve sevgiyle destek olan, tahammülüyle beni kendine hayran bırakan sayın hocam Prof. Dr. Yıldız Kocasavaş'a da en derin saygı ve şükranlarımı sunarım.

Çalışmamı, 30 Ağustos 2012 tarihinde hayata veda eden, masal dinleyicisi birçok çocuğun dünyaya gelmesine vesile olan, sevgili babaannem Habibe Boztilki'ye ithaf ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLO ŞEKİL GRAFİK LİSTESİ	xv
KISALTMALAR LİSTESİ	xxii
GİRİŞ	1
1. FANTASTİK, KAVRAM VE ÖZELLİKLERİ, TÜRK EDEBİYATINDA METİN TÜRLERİNE GÖRE FANTASTİK ÖĞELER	9
1.1. Fantezi ve Fantastik Kavramı, Tanım, İşlev ve Özellikleri	9
1.2. Fantastiğin Doğuşu ve Kaynakları	19
1.3. Fantastik Tür - Fantastik Öge Ayrımı	22
1.4. Metin Türlerinde Fantastik Öğeler	23
1.4.1. Halk Edebiyatı Geleneğinde Fantastik Öğeler ve Halk Edebiyatı Türlerine Yansımaları	24
1.4.1.1. Destanlarda Fantastik Öğeler	26
1.4.1.2. Efsaneler ve Menkıbelerde Fantastik Öğeler	29
1.4.1.3. Masallarda Fantastik Öğeler	33
1.4.1.4. Halk Hikâyelerinde Fantastik Öğeler	37
1.4.1.5. Dede Korkut Hikâyelerinde Fantastik Öğeler	40
1.4.2. Türk Roman ve Hikâyelerinde Fantastik Öğeler	45
1.4.3. Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Fantastik Öğeler	50
1.4.4. Diğer Metin Türlerinde Fantastik Öğeler	57
1.5. Günümüz Görsel Sanat Dünyasında Fantastik	59

2. MASAL TÜRÜ VE ÖZELLİKLERİ	63
2.1. Masal Türü ve Tanımı	63
2.2. Masal Türünün Özellikleri	67
2.3. Masal Çeşitleri	70
2.4. Olağanüstü Masalların Kahramanları	74
2.5. Günümüzde Masal	76
3. EĞİTİM BOYUTUYLA FANTASTİK VE MASALSI ÖĞELER	81
3.1. Dayandıkları Kuramlar Çerçevesinde Cumhuriyet Döneminde Türkçe Dersi Öğretim Programlarına Genel Bir Bakış	81
3.2. 1981 ve 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programlarına Genel Amaçlar ve Temel Beceriler Bakımından Karşılaştırmalı Bir Bakış	86
3.3. 1981 ve 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programlarına Sınıflara Göre Ele Alınan Edebi Türler Açısından Karşılaştırmalı Bir Bakış	91
3.4. Eğitimde Fantastik ve Masalın Yeri	94
3.5. Fantastik ve Masalsı Öğeler İçeren Metinlerin Türkçe Derslerindeki Yeri ve Önemi	104
3.5.1. 1981 Öncesi Cumhuriyet Dönemi Türkçe Dersi Kitaplarında Fantastik ve Masalsı Öğeler İçeren Metinlerin Yeri	108
3.5.2. 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan Kitaplarda Fantastik ve Masalsı Öğeler İçeren Metinlerin Yeri	113
3.5.2.1. 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı	114

3.5.2.2. 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun	
Hazırlanan İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı	117
3.5.2.3. 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun	
Hazırlanan İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı	120
3.5.2.4. 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun	
Hazırlanan İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı	123
3.5.3. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan	
Kitaplarda Fantastik ve Masalsı Öğeler İçeren Metinlerin Yeri	125
3.5.3.1. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı	126
3.5.3.2. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı	130
3.5.3.3. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı	133
3.5.3.4. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı	137
3.5.3.5. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı	139
3.5.3.6. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı	144
3.5.3.7. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı	149
3.5.3.8. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 8. Sınıf Türkçe Dersi kitabı	151

3.5.4.	1981 ve 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programlarına Uygun Hazırlanan Ders Kitaplarında Fantastik ve Masalsı Öğeler İçeren Metinlerin Karşılaştırılması	155
3.6.	İlke ve Kuramlar	158
3.6.1.	Çocuğa Görelik İlkesi	158
3.6.2.	Alımlama Kuramı	160
3.6.3.	Gelişim Süreci Çerçevesinde Fantastik ve Masalsı Öğeler	163
3.6.3.1.	Fantastik – Korku İlişkisi	168
4.	YÖNTEM, UYGULAMA, BULGULAR VE YORUMLAR	170
4.1.	Araştırmanın Modeli	170
4.2.	Evren ve Örneklem	171
4.3.	Uygulama Süreci	172
4.4.	Öğrencilerin Metinlere İlişkin Görüşleri	173
4.4.1.	Öğrencilerin Okuma İlgisi	173
4.4.2.	Öğrencilerin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü	178
4.4.3.	Öğrencilerin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü	183
4.4.4.	Öğrencilerin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü	188
4.4.5.	Öğrencilerin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü	193
4.4.6.	Öğrencilerin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü	198
4.4.7.	Öğrencilerin Benzerini Yazmak İstedikleri Metin Türü	203
4.4.8.	Öğrencilerin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü	208
4.4.9.	Öğrencilerin Okurken Eğlendikleri Metin Türü	213

4.4.10. Öğrencilerin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü	217
4.4.11. Öğrencilerin Resimlemek İstedikleri Metin Türü	222
4.4.12. Öğrencilerin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü	227
4.4.13. Öğrencilerin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü	231
4.4.14. Öğrencilerin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü	236
4.5. Öğrencilerin Açık Uçlu Sorulara Verdikleri Cevaplar	241
4.5.1. Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin A ve B Metinlerinden İlgilerini Çeken Kişiler	241
4.5.2. Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin A ve B Metinlerinden İlgilerini Çeken Olaylar	244
4.5.3. Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin A ve B Metinlerinde Yerinde Olmak İstedikleri Kahramanlar	253
4.5.4. Sınıf Düzeylerine Göre A ve B Metinlerinin Öğrencilerde Bıraktığı Etki	255
4.5.5. Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin Fantastik Bulduğu Kahramanlar	270
SONUÇ VE ÖNERİLER	277
Kaynaklar	289
Ekler	307
Ek 1: Araştırma İzni	307
Ek 2: Gökyüzünde Beliren Tuhaflık	308
Ek 3: Rüzgârın Öyküsü	312
Ek 4: Kuyruklu Yıldız ile Dünya	317
Ek 5: Küçük Kar Tanesi	321
Ek 6: Ay'da Küçük Bir Serçe	325

Ek 7: Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	329
Ek 8: Kuklacı	335
Ek 9: Kar Tanesi	341
Ek 10: Ağrı Dağları	347
Ek 11: Keloğlan'ın Sihirli Sopası	349
Ek 12: Bir Orman Masalı	351
Ek 13: Güneş Battı	357
Ek 14: Ayaktaki Tabut	362
Ek 15: B metni	364
Ek 16: 7. Sınıflar İçin A Metni	369
Ek 17: 6. Sınıflar İçin A Metni	374
Ek 18: Öğrencilerle Yapılan Röportaj Dökümleri	379
Ek 19: Anket Soruları	409
Özgeçmiş	412

TABLO ŞEKİL GRAFİK LİSTESİ

Tablo1: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	114
Tablo 2: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	117
Tablo 3: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	120
Tablo 4: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	123
Tablo 5: 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı	126
Tablo 6: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı	130
Tablo 7: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı	133
Tablo 8: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı	137
Tablo 9: 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı	140
Tablo 10: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı	145
Tablo 11: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı	149
Tablo 12: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı	152
Tablo 13: Yaşlara Göre Okuma Eğilimleri	164
Tablo 14 : Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisi	173
Tablo 15: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisi	174
Tablo 16: Cinsiyetlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisi	174
Tablo 17: Cinsiyetlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisi	175
Tablo 18: 6.Sınıf Öğrencilerinin Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre Okuma İlgisi	175
Tablo 19: 6.Sınıf Öğrencilerinin Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Okuma İlgisi	176
Tablo 20: 7.Sınıf Öğrencilerinin Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre Okuma İlgisi	176
Tablo 21: 7.Sınıf Öğrencilerinin Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Okuma İlgisi	177

Tablo 22: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Okuma İlgisi	177
Tablo 23: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü	178
Tablo 24: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü	179
Tablo 25: Cinsiyetlerine göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü	179
Tablo 26: Cinsiyetlerine göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü	180
Tablo 27: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü	180
Tablo 28: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü	181
Tablo 29: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü	181
Tablo 30: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü	182
Tablo 31: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü	182
Tablo 32: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü	183
Tablo 33: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü	184
Tablo 34: Cinsiyetlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü	184
Tablo 35: Cinsiyetlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü	185
Tablo 36: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü	185
Tablo 37: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü	186
Tablo 38: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü	186
Tablo 39: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü	187
Tablo 40: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü	187
Tablo 41: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü	188
Tablo 42: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitap Türü	189
Tablo 43: Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü	189
Tablo 44: Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü	190
Tablo 45: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü	190

Tablo 46: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü	191
Tablo 47: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü	191
Tablo 48: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü	192
Tablo 49: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine ÖğrencilerinGöre En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü	192
Tablo 50: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü	193
Tablo 51: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü	194
Tablo 52: Cinsiyetlerine göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü	194
Tablo 53: Cinsiyetlerine göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü	195
Tablo 54: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü	195
Tablo 55: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü	196
Tablo 56: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü	196
Tablo 57: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü	197
Tablo 58: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü	197
Tablo 59: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü	198
Tablo 60: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü	199
Tablo 61: Cinsiyetlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü	199
Tablo 62: Cinsiyetlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü	200
Tablo 63: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü	200
Tablo 64: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü	201
Tablo 65: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü	201
Tablo 66: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü	202
Tablo 67: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü	202
Tablo 68: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü	203
Tablo 69: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü	204

Tablo 70: Cinsiyetlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü	204
Tablo 71: Cinsiyetlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü	205
Tablo 72: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü	205
Tablo 73: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü	206
Tablo 74: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü	206
Tablo 75: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü	207
Tablo 76: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Yazmak İstedikleri Metin Türü	207
Tablo 77: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü	208
Tablo 78: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü	209
Tablo 79: Cinsiyetlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü	209
Tablo 80: Cinsiyetlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü	210
Tablo 81: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü	210
Tablo 82: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü	211
Tablo 83: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü	211
Tablo 84: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü	212
Tablo 85: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü	212
Tablo 86: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eğlendikleri Metin Türü	213
Tablo 87: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eğlendikleri Metin Türü	213
Tablo 88: Cinsiyetlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eğlendikleri Metin Türü	214
Tablo 89: Cinsiyetlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eğlendikleri Metin Türü	214
Tablo 90: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eğlendikleri Metin Türü	215
Tablo 91: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eğlendikleri Metin Türü	215
Tablo 92: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eğlendikleri Metin Türü	216
Tablo 93: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eğlendikleri Metin Türü	216

Tablo 94: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Öğrencilerin Okurken Eğlendikleri Metin Türü	217
Tablo 95: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü	217
Tablo 96: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü	218
Tablo 97: Cinsiyetlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü	218
Tablo 98: Cinsiyetlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü	219
Tablo 99: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü	219
Tablo 100: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü	220
Tablo 101: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü	220
Tablo 102: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü	221
Tablo 103: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü	221
Tablo 104: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü	222
Tablo 105: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü	223
Tablo 106: Cinsiyetlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü	223
Tablo 107: Cinsiyetlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü	224
Tablo 108: Annelerinin öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü	224
Tablo 109: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü	225
Tablo 110: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü	225
Tablo 111: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü	226
Tablo 112: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Resimlemek İstedikleri Metin Türü	226
Tablo 113: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü	227
Tablo 114: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü	227
Tablo 115: Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü	228
Tablo 116 : Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü	228
Tablo 117: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü	229

Tablo 118: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü	229
Tablo 119: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü	230
Tablo 120: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü	230
Tablo 121: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü	231
Tablo 122: Okul Türlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü	232
Tablo 123: Okul Türlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü	232
Tablo 124: Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü	233
Tablo 125: Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü	233
Tablo 126: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü	234
Tablo 127: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü	234
Tablo 128: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü	235
Tablo 129: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü	235
Tablo 130: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü	236
Tablo 131: Okul Türlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü	237
Tablo 132: Okul Türlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü	237
Tablo 133: Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü	238
Tablo 134: Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü	238
Tablo 135: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü	239
Tablo 136: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü	239
Tablo 137: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü	240
Tablo 138: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü	240
Tablo 139: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü	241
Tablo 140: Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin A Metninden İlgilerini Çeken Kişiler	242
Tablo 141: Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin B Metninden İlgilerini Çeken Kişiler	243

Tablo 142: Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin A Metninden İlgilerini Çeken Olaylar	244
Tablo 143: Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin B Metninden İlgilerini Çeken Olaylar	247
Tablo 144: Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin A Metninde Yerinde Olmak İstedikleri Kahramanlar	253
Tablo 145: Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin B Metninde Yerinde Olmak İstedikleri Kahramanlar	254
Tablo 146: Sınıf Düzeylerine Göre A Metninin Öğrencilerde Bıraktığı Etki	255
Tablo 147: Sınıf Düzeylerine Göre B Metninin Öğrencilerde Bıraktığı Etki	261
Tablo 148: Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin Fantastik Bulduğu Kahramanlar	270
Grafik 1: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	116
Grafik 2: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	119
Grafik 3: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	122
Grafik 4: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	124
Grafik 5: 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	128
Grafik 6: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	132
Grafik 7: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	135
Grafik 8: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	139
Grafik 9: 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	142
Grafik 10: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	146
Grafik 11: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	151
Grafik 12: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı	154
Grafik 13: 1981 ve 2006 Programlarına Uygun Hazırlanan Türkçe Ders Kitaplarında Fantastik ve Masalsı Ögeler İçeren Metinlerin Kitaplardaki Toplam Metin Sayısına Oranı	156

KISALTMALAR LİSTESİ

a.	ad
A.e	aynı eser
a.g.e	adı geçen eser
akt.	aktaran
Ar.	Arapça
Bkz.	bakınız
C.	cilt
Çev.	çeviren
Fr.	Fransızca
Haz.	hazırlayan
İng.	İngilizce
Osm.	Osmanlıca
s.	sayfa
S.	sayı
t.y.	tarih yok
vd.	ve diğerleri
vs.	vesair

GİRİŞ

Yazınsal anlamda bile kendine uzun yıllar yeterince önem verilmeyen fantastik tür, özellikle 20. yüzyılın son dönemi ve 21. yüzyılın başında fantastik kurguya sahip yedinci sanat eserleriyle hızlı bir şekilde gündeme gelmiş ve bu sayede sadece sinema izleyicisinin değil edebiyat okurlarının da ilgi odağı olmuştur. 18. yüzyılda revaçta olan ve Kant tarafından “*Aklı kullanma cesareti*” olarak tanımlanan “*Aydınlanma Felsefesi*”, akılcı düşünceyi “*Rasyonalizm*”i benimsemiştir. Fantastik edebiyat, edebiyatta gerçekliğin ön planda olması sebebiyle, uzun müddet küçümsenen bir tür olmuştur.

Öte yandan fantastiğin insanın hayal gücüne hitap eden ve yaratıcı düşünceye izin veren yönü, onu anadili ve yazın eğitiminin en önemli unsurlarından biri haline getirmektedir. Ancak edebiyatta kendine hızla üst sıralarda yer bulan fantastiğin eğitim anlamında anadili ders kitaplarında aynı düzeyde yer bulabildiğini, yer bulsa da sahip olduğu fantastik unsurların çocukların hayal güçlerini harekete geçirecek, öğrencileri anadili eğitiminin genel amaçları doğrultusunda yaratıcı düşünme gücüne ulaştıracak nitelikte işlenebildiğini söylemek zordur.

Oysa Alman yazar Arno Schmidt, “*Her yazınsal metin bir düşünce oyunudur.*” der. Hayal gücüne sınırsız imkan tanınması ve okuyucusunu düşünce boyutuna hapsedmesi, fantastiği, eğitim boyutuyla, keşfedilmesi gereken bir tür olarak karşımıza çıkarmaktadır. İpşiroğlu’na göre amaç, Arno Schmidt’in söz ettiği bu düşünce oyununu oynamayı öğrenmektir (İpşiroğlu, 2007: 24). Eğitimin fantastik tür bağlamında amaç edinmesi gereken şey, bu düşünce oyununu öğrenciye öğretebilmek olmalıdır. Dolayısıyla bu tezde teorik bir edebiyat incelemesi yapılmayacaktır. Bu tezin temel amacı, çocuk okuyucunun fantastik ve masalsı öğeler karşısında nasıl tepki verdiğinin ortaya koyulması ve bu bağlamda anadili eğitiminde kullanılan masal, halk hikâyesi, destan, efsane gibi türlerde var olan fantastik unsurların ve fantastik türe ait diğer eserlerin 1981 ve 2006 Türkçe dersi öğretim programlarına uygun hazırlanmış Türkçe dersi kitaplarında kendilerine ne kadar yer bulabildiklerinin ve öğrencilerin bu türe eğilimlerinin olup olmadığının tespit edilmesidir. Bütün bu türler, içinde

barındırdıkları fantastik unsurlar sayesinde öğrencinin alımlama ve gözlemlene yetilerini, düşünme güçlerini, yorumlama ve eleştirme yeteneklerini, hayal gücünün sınırsız dünyasını da kullanarak etkili bir şekilde geliştirecek niteliklere sahiptir.

Bu bağlamda “Edebî türlerdeki fantastik unsurlar, çocuk okuyucunun öğrenme sürecine ve çocukların yazınsal türlere ilişkin gelişmiş bir estetik anlayışı edinmesine nasıl katkıda bulunacaktır?” sorusuna cevap bulunması ve Türk Edebiyatı’nda bulunan fantastik ve masalsı unsurları içeren eserlerin alan yazın taraması yöntemiyle tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Bu bağlamda tezin problem cümleleri:

- Fantastik ve masalsı unsurlar içeren metinler, 1981 - 2006 yıllarından itibaren yürürlüğe girerek okullarda uygulanan Türkçe dersi öğretim programlarına uygun hazırlanan Türkçe dersi kitaplarında yeteri kadar yer bulmakta mıdır?
- Öğrencilerin fantastik ve masalsı öğeler içeren metinlere eğilim düzeyleri nedir?

şeklindedir. Bu durumu saptayabilmek için aşağıdaki alt problemler tezin diğer problem cümlelerini oluşturmaktadır.

- Art süremlili ve eş süremlili bir bakış açısıyla 1981 - 2006 Türkçe dersi öğretim programlarına uygun olarak hazırlanan Türkçe dersi kitaplarında bulunan fantastik unsurlar içeren metinler nicel açıdan nasıl bir çizgi izlemektedir?
- Fantastik ve masalsı unsurlar içeren metinler, 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları içinde kendine ne kadar yer bulmaktadır?
- Fantastik ve masalsı unsurlar içeren metinlere 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin eğilim düzeyleri nedir?
- Sosyo - ekonomik açıdan 6. sınıf öğrencilerinin fantastik ve masalsı unsurlar içeren metinlere eğilim düzeyi nedir?

- Sosyo - ekonomik açıdan 7. sınıf öğrencilerinin fantastik ve masalsı unsurlar içeren metinlere eğilim düzeyi nedir?
- Ailelerinin öğrenim durumu açısından 6. sınıf öğrencilerinin fantastik ve masalsı unsurlar içeren metinlere eğilim düzeyi nedir?
- Ailelerinin öğrenim durumu açısından 7. sınıf öğrencilerinin fantastik ve masalsı unsurlar içeren metinlere eğilim düzeyi nedir?
- Cinsiyetleri açısından 6. sınıf öğrencilerinin fantastik ve masalsı unsurlar içeren metinlere eğilim düzeyi nedir?
- Cinsiyetleri açısından 7. sınıf öğrencilerinin fantastik ve masalsı unsurlar içeren metinlere eğilim düzeyi nedir?

Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Çalışma, 6. ve 7. sınıf öğrencileri; 5.,6.,7. ve 8.¹ sınıf Türkçe dersi kitapları ve ile sınırlıdır. Bilindiği üzere, ilköğretim birinci kademe için 2005; ikinci kademe için 2006 yılında yürürlüğe giren yapılandırmacı yaklaşımla birlikte anadili dersi kitapları yeni yaklaşıma uygun olacak şekilde yeniden düzenlenmiş ve çok sayıda yayınevi tarafından ders kitapları hazırlanmıştır. Bu çalışma MEB yayınevinin hazırladığı, özel okullarda kullanılan ve MEB'in okullarda dağıttığı, özel yayınevlerince basılan Türkçe dersi kitapları ve bunlarla karşılaştırılmak üzere kullanılan 1981² programına uygun hazırlanan 5., 6., 7. ve 8. sınıf ders kitaplarıyla sınırlıdır.³ Ayrıca araştırma, İstanbul ili Anadolu ve Avrupa yakasında uygulama çalışması için izin alınan ilköğretim okullarındaki 270 öğrenciyle, kendi alanlarında uzman değerlendirmecilerle ve ilköğretim

¹ Çalışma kapsamında anket çalışması 6. ve 7. sınıf seviyesindeki öğrencilere uygulanmıştır. Röportaj ise 5., 6. ve 7. sınıf öğrencileriyle yapılmıştır. 8. sınıf için kitap incelemesi yapılmıştır.

² 1981 programının tam adı *Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı*'dir. Ancak çalışma boyunca bir bütünlük sağlanabilmesi adına, bu program başlık, grafik ve tablolarda 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programı olarak anılacaktır.

³ 1981 öncesi Türkçe ders kitapları (1929 – 1970) da çalışma kapsamında taranmış ancak detaya inilmemiştir.

Türkçe Dersi (5., 6., 7. ve 8. Sınıflar) Öğretim Programının (2005 - 2006) okuma becerisi ile ilgili şu kazanımlarıyla sınırlıdır:

1. “Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur.”
2. “Metne ilişkin sorulara cevap verir.”
3. “Metinde yararlanılan düşünceyi geliştirme yollarının işlevlerini açıklar.”
4. “Kendisini, şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.”
5. “Metinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.”
6. “Metindeki ipuçlarından hareketle metne yönelik tahminlerde bulunur.”
7. “Metnin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.”

Araştırma, kapsamında yapılan uygulamalarla ve 2011-2012 eğitim öğretim yılıyla sınırlıdır.⁴

Bu bağlamda çalışmanın kapsamı; 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin, içinde fantastik ve masalsı unsurlar barındıran metinlere ilişkin ilgisini ve ders kitabında bulunan gerçekçi metinler ile fantastik içeriğe sahip metinlere karşı sergiledikleri tutumları saptamaktır.

YÖK tez kataloğu taramasında Türkçe eğitimi alanında fantastik ve masalsı unsurların anadili eğitiminde kullanımı ile ilgili yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Öte yandan son dönemde, yayınevlerinin bu türden çıkardığı kitapların sayısındaki artıştan da anlaşılabileceği üzere, özellikle 9-14 yaş grubundaki öğrencilerin okuma eğiliminde fantastik unsurlar barındıran eserlere yönelik bir eğilimin var olduğu gözlemlenmektedir. Bu açıdan bakıldığında bu çalışma, alanında bir ilk olması açısından önem arz etmektedir. Çalışmadan elde edilen sonuçların Türkçe dersi kitaplarının hazırlanmasında ve metin türü seçiminde kaynak teşkil etmesi beklenmektedir.

⁴ Bilindiği gibi 2012-2013 eğitim-öğretim yılı itibarıyla ilköğretim okulları 4. sınıfa kadar ilkokul; 4. sınıftan 8. sınıfa kadar ortaokul olarak düzenlenmiştir. Bu çalışma, 2011-2012 eğitim-öğretim yılı ile sınırlı olduğundan, çalışmada bu değişiklik göz önünde bulundurulmamıştır.

Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da bazı sayıltıları vardır. Çalışmanın uygulama kısmı sınırlı bir alanda yapılmıştır. Dolayısıyla araştırma sırasında önceden öngörülmeven etkenlerin her öğrenciyi aynı şekilde etkilediği varsayılmıştır.

1- Araştırma sırasında araştırmacı, yöntemin gereklerine uygun davranmış; yöntemin kurallarına uymayan ya da araştırmanın amacına hizmet etmeyen durumlarda, deneysel işlemin tekrarlanmasını ya da iptalini sağlamıştır.

2- Çalışma kapsamında yapılan her türlü değerlendirmede, alanla ilgili yapılan diğer çalışmaların sonuçları ve uzmanların bu konularda yaptıkları yorumlar dikkate alınmıştır.

Araştırma kapsamında, sözlü ve yazılı ürünlerden elde edilen verilerin değerlendirilmesi aşamasında, alan uzmanlarının görüş ve bilgilerine başvurulmuş, onların ürünler hakkında öne sürdükleri değerlendirme ve kanılar geçerli kabul edilmiştir.

Yöntem olarak öncelikle Türkçe dersi kitaplarında bulunan ve fantastik unsurlar barındıran metinlerin tespit edilmesi sağlanmıştır. Bu araştırmanın amacına yönelik bilgiler edinebilmek ve alt problemlerine yönelik yanıtlar vermeyi sağlayacak bilgilere ulaşmak için betimsel nitelikli tarama modeli kullanılmıştır. Karasar (1998: 77)'a göre betimsel nitelikli tarama modellerinde, araştırmaya konu olan olay/olgu, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmalıdır. Bunun için araştırmaya konu olan 1981 – 2006 öğretim programlarına uygun olarak hazırlanan ilköğretim 5.⁵, 6., 7. ve 8. sınıf MEB yayınlarına ait Türkçe dersi kitapları taranmış ve içinde fantastik ve masalsı unsurlar bulunduran metinler tanımlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci aşaması yine nitel bir çalışma olmakla birlikte elde edilen sonuçların değişik korelasyonlarla sınanması nedeniyle nicel özellikler de taşımaktadır. Çalışmanın ikinci aşaması için 19 soruluk bir anket hazırlanarak öğrencilere uygulanmıştır. Anket oluşturulmadan önce öğrencilerle görüşme tekniği ile bir röportaj yapılmış ve buradan çıkan sonuçlara göre anket soruları hazırlanmış, uzmanlar kurulunun değerlendirmesi sonucunda

⁵ 5. sınıf ders kitabı 2005 ilköğretim birinci kademe Türkçe Dersi Öğretim Programı'na uygun hazırlanmıştır.

anketten güvenilir bulunmayan bazı sorular çıkarılarak ankete son hali verilmiştir. Veri toplama aracı olarak kullanılan anketten elde edilen verilerle yetinilmeyip sınıf, cinsiyet, okul türü ve velinin eğitim durumu gibi değişkenler bakımından öğrencilerin metin tercihlerinde bir farklılık olup olmadığına da bakılmıştır. Bu bağlamda tercihlerin de farklılaşıp farklılaşmadığı SPSS 15 programında *ki kare* testiyle analiz edilmiştir. Anket 14’ü seçmeli, 5’i açık uçlu 19 sorudan oluşmaktadır.

Bu alanda yapılan ve burada yer verilebilecek çalışmalar eğitim alanında değil edebiyat alanındadır. Bu bağlamda Türk Edebiyatı ve Türk Çocuk Edebiyatı kapsamında olup bu çalışmanın alanına giren bazı tezler şunlardır:

Pelin Aslan, Boğaziçi Üniversitesi’nde Nüket Esen’in danışmanlığında yaptığı “*Osmanlı/Türk Modernleşmesinin Gölgesinde Varla Yok Arası Bir Tür: Fantastik Roman (1876-1960)*” adlı doktora çalışmasında önce fantastik türü, bu türün özelliklerini, diğer türlerle olan benzerlik ve farklarını ayrıca kaynaklarını açıklamış ardından da Türk Edebiyatı’ndaki gelişimini irdelemiştir. Çalışmada 1876-1960 arasında Türk Edebiyatı’nda görülen fantastik roman örnekleri incelenmiştir.

Nuran Özlük, 2010 yılında İstanbul Üniversitesi’nde Fatih Andı’nın danışmanlığında hazırladığı “*Türk Edebiyatı’nda Fantastik Roman*” adlı doktora çalışmasında fantastik romanın özelliklerini ve çeşitlerini, bilimkurgu, gotik, ütöpik ve disütöpik roman ile farklılıkları ortaya koyarak Tanzimat Döneminden önce kaleme alınan ve fantastik unsurlar içeren Muhayyelât’tan günümüze fantastik roman özelliği taşıyan roman örneklerini incelemiştir.

Seda Gül Kartal’ın 2007 yılında İstanbul Üniversitesi’nde Kazım Yetiş’in danışmanlığında hazırladığı “*Cumhuriyet Dönemi Türk Çocuk Roman ve Hikâyelerinde Fantastik Öğeler (1923-1960)*” adlı yüksek lisans çalışmasında, 1923–1960 yılları arasında Türk yazarlar tarafından kaleme alınan çocuk roman ve hikâyeleri içerisinde, fantastik öğeye sahip yirmi iki eser okunarak bu eserlerde bulunan fantastik öğeler incelenmiştir.

İnci Taş, Pamukkale Üniversitesi’nde 2009 yılında Yunus Balcı danışmanlığında hazırladığı “*1980 - 2000 Arası Türk Hikâye Kitaplarında Fantastik Unsurlar*” adlı yüksek lisans tezinde, 1980 – 2000 yılları arasında yayımlanan hikâye

kitaplarındaki fantastik unsurları anlatıcı, eylem, kahraman, zaman, mekan ve tema başlıkları altında incelemiştir.

Yeliz Özge Toyman'ın Süleyman Demirel Üniversitesinde 2006 yılında Cafer Gariper'in danışmanlığında hazırladığı “*Nazlı Eray'ın Roman Dünyasında Düşü ve Büyülü Gerçekliğin Kurgusu ile Fantastik Unsurlar*” adlı çalışmasında; fantastik, düşü ve büyülu gerçeklik kavramlarını açıkladıktan sonra Nazlı Eray'ın romanlarını düşü ve büyülu gerçeklik ve fantastik unsurlar bakımından incelemiştir.

Bu alanda yapılan bir diğerk çalışma da Hacettepe Üniversitesi'nde 2006 yılında Başak Sipahioğlu tarafından hazırlanan bir yüksek lisans tezi olan “*1980 Sonrası Fantastik Türk Romanı*”dır. Bu çalışmada Türk Edebiyatı'nda uzun yıllar geri planda kalıp sadece sözlü kültür ürünlerinde kendisine yer bulan fantastik unsurların 2000'li yıllarla beraber romanların kurgusuna yön vermeye başladığı söylenmektedir.

Dilek İnneci Bozkaplan, 2010 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Hüseyin Tuncer danışmanlığında yaptığı “*1990-2008 Arası Çocuk Edebiyatımızda Fantastik ve Bilim-Kurgu Romanlar Üzerinde Bir İnceleme*” adlı doktora çalışması 1990–2008 yılları arasındaki Türk Çocuk Edebiyatı'nda fantastik ve bilim-kurgu romanları üzerinde bir incelemeyi kapsamaktadır. Bu dönemde ürün veren 39 yazarın 71 eseri örneklem olarak seçilmiştir. Örneklem seçiminde fantastik ve bilim-kurgu türünden sayılabilecek eserlere yer verilmiştir. Eserler, biçim ve içerik bakımından değerlendirilmiştir.

Bu alanda söz edilebilecek son tez çalışması Abdüllatif Aydemir tarafından 2011 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde Osman Gündüz danışmanlığında hazırlanan “*Gülten Dayioğlu'nun Romanlarının Çocuk ve Gençlik Edebiyatı ve Fantastik Bilim Kurgu Türü Bakımından İncelenmesi*” adlı yüksek lisans çalışmasıdır. Bu çalışmada yazarın “*Akıllı Pireler*”, “*Alacakaranlık Kuşları*”, “*Otran*”, “*Midos Kartalı'nın Gözleri*”, “*Ganga*”, “*Gökyüzündeki Mor Bulutlar*”, “*Kıyamet Çiçekleri*”, “*Parbat Dağının Esrarı*” adlı kitapları araştırma grubu olarak ele alınmıştır. Bu kitaplar, tema, yapı, tür ve eğitici-öğretici unsurlar bakımından içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Bu tez çalışmalarının dışında Türkiye’de çocuk edebiyatı ve eğitim alanında yayımladığı çalışmalarda fantastik türüne ve masal konusuna ayrıca önem veren araştırmacılardan biri de Selahattin Dilidüzgün’dür. Morpa Yayınlarından 2003 yılında çıkan *Çağdaş Çocuk Yazını* ve yine Morpa yayınlarından çıkan *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları* adlı eserlerinde Dilidüzgün, fantastik ve masalın çocuk edebiyatı ürünlerinde kullanımına ve önemine çocuğa görelilik ilkesi ışığı altında değinmiştir. Bu alandaki son çalışmasını ise 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik sempozyumunda sunduğu “*Fantastik Çocuk Kitaplarında Fantastik Öğeleri Belirleyen Etmenler*” başlıklı bildirisiyle yapmıştır. Bu çalışmada Dilidüzgün, Nikolayeva’nın görüşleri doğrultusunda, çizgisel, çevrimsel ve sarmal olarak üç gruba ayırdığı fantastik türe ait eserleri, Türk ve dünya çocuk edebiyatından örneklerle açıklamıştır.

Eğitim alanında masal konusunda yapılan en önemli çalışmalardan biri Muhsine Helimoğlu Yavuz’un 1997’de yayımlanan *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri* adlı eseridir. Eserde masalların eğitimin farklı yönlerine ilişkin işlevleri ve içerdiği iletiler hakkında bilgi verilmiştir. Necdet Neydim de çeşitli çalışmalarında fantastik türe ilişkin görüşlerini yansıtan araştırmacılarıdır.

Bunların dışında da burada adını sayamadığımız birçok araştırmacı, çalışmalarıyla bu alana katkıda bulunmuştur. Bu çalışmada faydalanılan eserlere, *Kaynaklar* bölümünde yer verilmiştir.

1. FANTASTİK, KAVRAM VE ÖZELLİKLERİ, TÜRK EDEBİYATINDA METİN TÜRLERİNE GÖRE FANTASTİK ÖĞELER

1.1. Fantezi ve Fantastik Kavramı, Tanım, İşlev ve Özellikleri

Tanımı üzerinde kesin bir anlaşmaya varılamamış olan fantastiği bir tür olarak tanımlamadan önce, sözlük anlamını farklı kaynaklardan yola çıkarak açıklamak doğru bir yol olacaktır.⁶ Fantastik sözcüğü ve türemişleri için TDK sözlüklerinde şu karşılıklar yer almaktadır:

TDK *Güncel Türkçe Sözlük* ile *Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü*'nde **fantastik**, **fantezi** sözcükleri şu şekilde açıklanmıştır:

“**fantastik**, -ği Fr. fantastique *a.* 1. *ed.* XVIII. yüzyıldan başlayarak Fransa'da gelişen bir edebî tür. 2. *sf.* Gerçekte var olmayan, gerçek olmayan, hayalî: *Fantastik hikâyeler* ⁷; **fantezi** Fr. fantaisie *a.* 1. Sonsuz, sınırsız hayal, fantazy. 2. Değişik heves, değişik beğeni, değişik düşünüş: “*Üstelik büyük bir taklit kabiliyeti ve fantezisi vardı.*” -R. N. Güntekin. 3. *sf.* Süslü ve türü değişik olan: “*Yerinden doğrulmuş fantezi ipek çoraplarını, yeni gömleğini gururla göstererek gülüyordu.*” -Peyami Safa, *Bir Tereddüdün Romanı*, 114; 4. *müz.* Serbest biçimli beste veya alaturkada serbest biçimli şarkı.⁸ **fantezi** Fr. Fantaisie Gerçeğin ve olanağın dışında olarak hayalin serbest işlemesi ve böylece meydana getirilen eser. (FANTEZİCİ, Fantasque, Fantaisiste; FANTEZİCİLİK, Fantastique; FANTEZİLİ, Fantasque, Fantaisiste).⁹

Fantastik sözcüğü TDK *Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü*'nde şu şekilde yer almaktadır:

⁶ Fethi Naci 1991'de kaleme aldığı ve Todorov'dan yaptığı özetlemelerle o dönemde ülkemizde popülerleşen fantastik edebiyat kavramını açıklamaya çalıştığı yazısında, Türkçede o yıllarda fantastik kelimesini karşılayacak bir sözcük bulunmadığını ve gelecekte de bulunabileceğini sanmadığını belirterek Tahsin Saraç'ın Fransızca – Türkçe sözlüğünden alıntılarla kavramı açıklamaya çalışmıştır. (Bkz. Naci, 2002: 85)

⁷ <http://tdk.org.tr/TR/Genel/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=fantastik>

⁸ <http://tdk.org.tr/TR/Genel/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=fantezi>

⁹ <http://tdkterim.gov.tr/?kelime=fantezi&kategori=terim&hng=md>

fantastik *Fr. fantastique*

1. Gerçekte var olmayan, gerçek olmayan, hayalî: § "Fantastik muhayyilemi böyle doyuruyordum" R. N. Güntekin. § "Bütün hayatı boyunca, ruhu ve bedeniyle birlikte her yere beraber taşıdığı, biraz fantastik bir hikâye, biraz da ayrıcalıklı bir aile hazinesi gibi koruduğu o gizem sonunda çözülmüş müydü yani?" -Buket Uzuner, Uzun Beyaz Bulut (Gelibolu), 208; § "İlk kez girişeceğim yarı-fantastik anlatı-metninde açmayı deneyeceğim bu fark konusunda düşündüklerimi." -Enis Batur, Kum Saatinden Harfler, 328-329; § "Öykünün sonunda fantastik bir pembe sahne var çünkü." -Tomris Uyar, Yüzleşmeler, 34; § "İşte Venedik'te pek eksantrik, pek fantastik bir sahne..." -Selim İleri, Saz Caz Düğün Varyete, 270. 2. XVIII. yüzyıldan başlayarak Fransa'da gelişen bir edebî tür: § "Salt yazında kalan Fantastik yazın akımı varsa da, bu akım da resmileşmediği gibi, yaygınlaşmamıştır da." -Aziz Nesin, Ah Biz Ödleğ Aydınlar, 74; § "Çoğumuzun İstanbul'dan yazdığı Jan Potoeki'nin 'Zaragoza'da Bulunmuş Elyazması' başlıklı, fantastik türün en özgün yapıtlarından biri sayılan romanına ve yazarın kendisine ileriki bir sayıda dönüp geleyim en iyisi." -Enis Batur, Gönderen: Enis Batur, 175.¹⁰

Grand Usuel Larousse sözlüğü fantastik sözcüğünün Latince gerçekdışı, düşsel anlamlarına gelen "fantasticus" sıfatından ve imgelem anlamına gelen "phantastikos" sözcüğünden; yine aynı sözcüğün kökünden, gerçeklikten uzak düşünce anlamına gelen "fantasme"; yanılsama, görünüm anlamlarına gelen "fantasmagorie"; düşlem anlamına gelen "fantasie" ve hayalet anlamına gelen "fantome" sözcüklerinden türediğini yazar (akt. Ertekin, 2007: 9 (1) 35-45).

Dictionnaire des Genres et Notions Littéraires'de "fantastik gerçek dünyada, katlanılması neredeyse dayanılmaz, alışlagelmemiş bir kopukluk, bir skandala neden olur. (...) Peri öyküleri büyüünün kural olduğu, doğal sayıldığı bir dünyada olup biter. Doğüstü korkutucu hatta şaşırtıcı bile değildir. Çünkü bu evrenin özünü, yasasını, havasını oluşturur. (...) Aksine fantastikte doğüstü evrensel tutarlılığın kopuşu olarak ortaya çıkar." şeklinde bir açıklama bulunmaktadır (akt. Ertekin, A.e.: 9 (1) 37).

Fantastik sözcüğü ve kökenini Steinmetz şu şekilde açıklamaktadır:

Sözcük, Latince bir sıfat olan *fantasticum* yoluyla Yunanca bir fiile kadar uzanıyor; *phantasein*: "görünür kılmak", "gibi görünmek", aynı zamanda da olağanüstü olaylar söz konusu olduğunda "kendini göstermek", "görünmek". *Phantasia* bir hayaldir, tıpkı hortlak, hayalet anlamına gelen *phantasma* gibi.

¹⁰ <http://www.tdkterim.gov.tr/bati/?kelime=fantastik&kategori=terim&hng=md>

Sıfat *phantastikon* yerini, ad olan ve “temelsiz şeyler hayal edebilme yeteneği” anlamına gelen *phantastique*’ye bırakmıştır. Sıfat “fantastique” orta çağda kullanılmıştır. Godefroy tarafından işaret edilen en eski kullanımlarından biri, “cin tutmuş” anlamını verir. ... Bir başka sıfat *fantasieus*, “kaçık, aldatıcı” anlamlarına gelir. *Fantasie*, klasik Fransızca’da XIX. yüzyıla kadar imgelemi belirtmiştir. ... 1831 tarihli *Le Dictionnaire de l’Academie* sözcüğe “boş düşlere ve kuruntulara dayanan” anlamını verir ve ilave eder: “Ayrıca cismâni bir varlık, bir gerçeklik, olmayan bir görüntü anlamına da gelir.” Bizi ilgilendiren kabul Littre’de (1863) ortaya çıkar. Sözlük fantastique’i 1- Yalnızca imgelemde var olan; 2- Yalnızca cismâni bir varlığın görüntüsüne sahip olan şeklinde tanımlar ve bu ikinci ifadeyi açıklamak için şu örneği verir: “Fantastik öyküler: genel olarak söylendiği gibi peri masalları, hortlak öyküleri ve özellikle Alman Hoffmann’ın itibar kazandırdığı, doğaüstünün önemli rol oynadığı bir öykü türü.” Bu tanım 1878’de *Dictionnaire de l’Academie*’de ve daha sonra da *Tresor de la langue française*’de (c.VIII 1980) yer alacaktır. Sözcüğün bu dönemin (XIX. yy. ilk yarısı) sonuna doğrudur ki belirli bir edebî ifade kategorisine, yani bir türe (her ne kadar henüz hiçbir tür kuramı fantastiği içermiyorsa da) ad olarak verilmiş olduğu söylenebilir (Steinmetz, 2006: 7-9).

Bu ayrıntılı fantastik tanımının ardından Steinmetz, sözcüğün etimolojisinin dikkatleri görsel bir olguya, bir yanılsamaya çektiğini belirterek fantastik anlatılarda ortaya çıkan *şey’in* çığrından çıkmış bir hayal gücünün ortaya çıkardığı ve gerçekliğin çiğnenmesi sonucu var olan bir olgu olduğunu söyler. Ona göre fantastik mantığın karşıtıdır. Bu anlamda ve sağduyu göz önünde bulundurularak hayal, yanılsama, hatta delilikten sayılabilir (Steinmetz, A.e).

Steinmetz, İslam ve Japon uygarlıklarının fantastik sözcüğünü batı uygarlığından çok sonraki dönemlerde sadece batıda kullanılan ve gerçekliği olan bir türü adlandırmak için kullandığını belirtir. İslam dünyasında fantastik yerine küçümseyici bir ifade olarak uydurma, batıl inanç anlamına gelen *hurafe* sözcüğünün; Japon kültüründe ise Meici döneminden (1868-1910) bu yana *hayalet öyküsü* anlamına gelen *genso* sözcüğünün kullanıldığını belirtir (Steinmetz, A.e: 10).

Yukarıda sözlüksel ve ansiklopedik açıklamalarına yer verilen fantastiğin bir edebî tür olarak ne olduğu özellikle 20.yy da ortaya konmuştur. Önceleri fantastik; karanlık, kilitli, gizli, gömülü, utanç verici gibi sıfatlarla tanımlanmıştır. Gerçekçi bir edebiyattan yana olanlar için fantastik; delilik, mantıksızlık ve barbarlıkla özdeşleştirildiğinden ve topluma “ayna tutma” amacıyla yola çıkan gerçekçi edebiyatın zıttı olarak görüldüğünden çoğu zaman reddedilmiştir (Aslan, 2010:10).

Akın tarafından, “*Modern medeniyetin ürettiği kültürel, zihinsel, ekolojik, ekonomik ve sosyal anarşi ve mensupları ve “ötekiler” üzerinde oluşturduğu ontolojik güvensizlikteki arayışın, “yalnızlaşan/ölen” bireyin kendini ifade etme biçimi*” (Aydın, 2006:110) şeklinde tanımlanan fantastiğin bir tür olarak kabul edilmesinden ve ilgi görmeye başlamasından sonra bu türün sınırları ve çerçevesi çeşitli araştırmacı ve eleştirmenler tarafından belirlenmeye çalışılmıştır. Bu eleştirmenlerden biri olan Jackson’a göre fantastik ne tamamen gerçek ne de tamamen gerçekdışı bir yerde konumlanmıştır. Okuru imaj mı nesne mi gerçek mi gerçekdışı mı ikilemlerinde bırakarak onun gerçeğe dair kategorilerini yeniden düzenlemesini sağlar (Jackson, 2003: 19-20’den akt. Aslan, a.g.e.: 54). Ayrıca, yazınsal fantaziler, daha gerçekçi metinlere özgü kaide ve kısıtlamalardan “bağımsız” görünür: canlı ve cansız nesneler, benlik ve ötekiler, yaşam ve ölüm arasındaki katı ayrımlarla ve kronoloji ile üç boyutluluğu bertaraf ederek; zaman, mekan ve karakter uyumunu gözetmeyi reddeder (Jackson, 2003: 1).

Berna Moran fantastiği, “*gerçekliğin mekân, zaman, karakter kavramlarını, canlı cansız ayrımını tanımayan ve bildik dünyamızın ötesinde alternatif bir dünya yaratan anlatıların tümüne verilen bir addır.*” şeklinde tanımlar. Ayrıca Moran, fantastik edebiyatı üç sınıfa ayırır: Okurda tereddüt hâlinin olduğu anlatıları belirsiz fantastik, olağanüstü gibi görünen fantastik olayların tabiat yasalarıyla açıklanabildiği anlatıları garip (tekinsiz) fantastik, ontolojik bakımdan ayrı bir dünya sergileyen anlatıları ise olağan dışı olarak adlandırır (Moran, 1998: 60).

Roger Caillois ise “*fantastiğin her yerde kesin bir nedenselliğe boyun eğmiş mucizesiz bir dünya imgesinden önce geldiğini düşünür*” ve fantastiğin en azından okuma boyunca inandığımız korku dolu bir oyun olduğunu söyler (Steinmetz, a.g.e.: 18).

Caillois gibi Lovecraft da fantastik ve korku arasında bir bağ olduğunu düşünür. Lovecraft’a göre bir metnin fantastik sayılabilmesi, onun okuru korku ve dehşete düşürmesine bağlıdır. Lovecraft bu düşüncesini,

Fantastikte korku, tehlikenin beraberinde getirdiği bir heyecan değildir yalnızca, gözlerinin önünde olup bitene mantıklı bir açıklama getiremeyen,

onu herhangi bir düzenle bağdaştırmayan birisinin duyduğu rahatsızlıktır daha çok... Fantastik bir öykü kahramanının yaşadığı korku daha çok sarsılmış bir denge, altüst olmuş bir kesinlik duygusundan alır kaynağını: Bu denge, bu kesinlik, insanın gerçeğe mantık çerçevesinde egemen olduğuna dair o güven duygusundan başka bir şey değildir.

şeklinde açıklar (Jourde, Tortorese, 2003: 78'den akt. Kartal, 2007: 9).

Steinmetz, Castex'in *Nodier'den Maupassant'a Fransa'da Fantastik Öykü* adlı kitabında zihnin yerinden yurdundan uzaklaşmasını ifade eden mitolojik anlatıların veya peri masallarının geleneksel uydurmacılığından farklı olarak fantastiği gerçek yaşam çerçevesine gizemin zorla dahil edilmesi olarak nitelendirir (Steinmetz, a.g.e.: 16). Steinmetz'e göre fantastik serüven, bir yazarın varlığına sahiden bağlı olan ve yazar tarafından kurgulanmış ve yarattığı karakterlerden biri tarafından desteklenmiş bir iç gezintidir. Mathews ise fantastik için; “*Şaşırtma, merak, gizem ya da büyüü harekete geçiren, yaşanan hayatın, mantıksal açıdan öngörülebilir maddi dünyanın ötesine geçebilen kurmaca*” demektedir (Mathews, 2002:1).

Fantastik türü konusunda dünyaca kabul görmüş eleştirmenlerden Todorov'a göre fantastik, kendi doğal yasalarından başka yasa tanımayan bir öznenin görünüşte doğaüstü bir olay karşısında yaşadığı kararsızlıktır (Todorov, 2004: 31). Lewis Carroll'ın dünyaca ünlü eseri *Alice Harikalar Ülkesinde* de Alice, yanından koşarak geçen tavşanın “*Eyvah çok geç kaldım.*” (Carroll, 2001: 9) demesinde şaşılacak bir şey olmadığını söyleyerek okuru bir kararsızlık hali içinde bırakır. Okuru şaşırtma ve okuru gerçeklik konusunda kararsızlık içinde bırakma durumu bizi Todorov'un fantastik tanımına götürmektedir. Todorov'a göre anlatı boyunca karmaşa sürecektir: Gerçeklik mi düş mü; gerçek mi yanılsamama mı? Fantastiğin merkezi budur. Bu öyle bir karmaşadır ki yapıttaki bütün unsurlar gerçek dünyadan tanıdığımız kavramlar olsa da bunların meydana getirdiği olayları açıklamaya bildiğimiz dünya yasaları yetmez. Bu durum da okuru bir ikilem içine çeker. Bu ikilem insanı öyle bir noktaya getirir ki ya bildiği dünyanın düzeninin tamamen dışında bir yasalar düzenine inanacak ya da dünyayı algılamaya yarayan duyularından kaynaklanan bir yanılsama içinde olduğu hissine kapılmasına neden olacaktır (Todorov, a.g.e.: 31). Fantastik bu kararsızlık süresinde yer alır yani çelişki, duraksama ve kararsızlık

üçlüsü fantastiğin olmazsa olmazıdır. Okur eğer bu kararsızlıktan sıyrılmaya kalkarsa fantastikten de uzaklaşmış olur.

Todorov’a göre fantastik anlatıda “gerçek yaşam”a veya “gerçek dünya”ya ya da “gündeliğin değişmez yasallığı”na katılan bir “gizem”, “açıklanamaz olan”, “kabul edilmesi olanaksız” bir şey vardır (Todorov, A.e.: 33). Kimi eleştirmenler de tanıdık olanın ötesindeki gerçekliği içeren her anlatıyı fantastik olarak kabul eder. Bu bakış açısı da çok genelleyicidir. Bu anlayışın savunucuları fantastiği “sapkın”, “egzotik”, “sahte”, “makul olmayan”, “hayalperest”¹¹ sıfatlarıyla eşanlamlı görmüşlerdir (Irwin, 1976: 5’ten akt. Aslan, a.g.e.: 10).

Bir metnin fantastik sayılabilmesi Todorov tarafından üç koşula bağlanmaktadır: İlk olarak okur, metinde anlatılan olaylarla ilgili doğal bir açıklama ile doğaüstü bir açıklama arasında kararsızlık¹² duymalıdır. İkinci olarak bu kararsızlık bir öykü kişisi tarafından da hissedilmelidir. Bu sayede “kararsızlık” metin boyutunda ortaya konduğu için metnin izleklerinden biri haline gelir. Üçüncü olarak metin, alegorik ve şiirsel türden yorumlamaları reddetmelidir (Todorov, a.g.e.: 39), yani metnin içinde gerçekleşen herhangi bir olay okur tarafından bir alegori ya da bir imge, bir metafor ya da sembol olarak alımlanmaya açık olmamalıdır.

Örneğin, *Alice Harikalar Ülkesinde* adlı yapıtta Alice’in yanından pembe gözlü beyaz bir tavşan koşarak geçer, Alice de onu takip eder ve ikisi birlikte bir delikten aşağı düşerler. Bu düşüş uzunca bir süre devam eder. Düştükleri kuyu bilinen kuyulardan farklıdır. Kuyunun duvarları kitap raflarıyla ve dolaplarla doludur. Alice kendi kendine “*Acaba kaç mil düştüm?*” diye düşünerek düşer de düşer. Düşüş sırasında raflardan birine uzanır ve portakal reçellerinden birini alır ancak daha sonra kavanozun içinin boş olduğunu fark eder ancak birine zarar verir diye onu aşağı atmak istemez. Kavanozu başka bir rafa geri koyar. Sonunda kuru yapraklardan oluşmuş bir yığının üstüne yuvarlanır, düşüş sona erer ama Alice’in canı hiç yanmaz (Carroll, a.g.e.: 10-11). Fantastik bunun neresinde ya da bunu fantastik yapan ne? Okur Alice’in düştüğü kuyunun gerçek hayattaki kuyulardan

¹¹ Aslan, kendi çalışmasında “escapist” kelimesini İngilizceden “kaçış” şeklinde tercüme etmiştir.

¹² Özlük, Todorov’un fantastiği bir kararsızlık süresi kadar tanımlamasının türü kısıtlayan ve daraltan bir tür olduğunu ve dünya edebiyatında bu tanıma uyan eser sayısının çok da fazla olmadığını söylemektedir (Özlük, 2010: 18).

farklı olduğunu anladığı anda öncelikle bunun alegori olup olmadığını merak eder ve metni bu bakış açısıyla okumaya devam ettiğinde alegorinin temel özelliği olan sembollerin metin boyunca devam etmesi gerekliliğinin var olmadığını anlayınca gerçeklikle olağan dışılık arasında kararsızlık yaşar. “*Bu şekilde derin bir kuyu var olabilir mi, böyle bir kuyuda yuvarlanan birinin canının yanmaması mümkün mü?*” diye bir kararsızlıktır bu. İşte Todorov’un bahsettiği kararsızlık tam da budur ve fantastiğin temel ögesidir.

Bunun bir örneğinin de 1970’te Andersen Ödülünü alan Gianni Rodari’nin *Sihirbaz Bireno* adlı fantastik öyküsünde olduğu söylenebilir. Paolo ve Graziella adlı iki çocuk böğürtlen toplamak için evden ayrıldıkları bir gün evlerinin yakınlarındaki mağarayı keşfe çıkarlar. Bu karanlık mağarada Sihirbaz Bireno ile karşılaşır. Sihirbaz Bireno beş bin yıl önce öldüğünü ama her bin yılda bir, birkaç günlüğüne yeniden doğup birkaç sihir yaptığını söyler. Saatin geç olduğunu fark eden çocuklar evlerine dönmek ister; ancak böğürtlen toplamayı unutmuşlardır ve annelerinin kendilerine kızacağını düşünüp korkarlar. Bu sırada Bireno onların sepetine dokunur ve sepet bir anda böğürtlenle dolar. Çocuklar da mutlu şekilde evlerine dönerler. Sonra tatillerinin geri kalan her günü bu mağaraya uğrarlar ama bir daha Sihirbaz Bireno’yu göremezler ve anlatıcı “*Yoksa onlar gizemli mağaranın çevresinde böğürtlen toplarken hayal mi görmüşlerdi?*” diyerek okuyucuyu bir kararsızlık içinde bırakır (Rodari: 2010: 27-33). Bu metinde anlatıcı metnin son cümlesinde ortaya koyduğu fikirle okurda bir kararsızlık meydana getirir ve metne fantastik özellik yükler.

Todorov, fantastiğin temel koşulu olarak okurun kararsızlığını şart koşarken Jean Fabre, fantastiği tanımlamak için doğaüstü ile gerçeğin çelişmesi ilkesine başvurarak fiziksel doğa yasalarıyla çelişen olağandışı, tuhaf, yadırgatıcı bir olayın ortaya çıkması koşulunun altını çizer. Fabre olağanüstü ya da doğaüstü bir olayın fantastiğin tanımında yer alması için bireyi rahatsız etme koşulunun gerekliliğini vurgular (Öztokat, 2006 : 39).

Todorov, fantastik türünün özelliklerinden bahsederken diğer edebî türlerle karşılaştırmalar yapar. Ona göre fantastik ne şiirsel ne de alegorik olan bir okuma tarzıdır (Steinmetz, a.g.e.: 20). Alegorinin çift katmanlı yapısında, görünen katmanda

bir konudan bahsedilirken aslında bundan ziyade, bunun paralelinde ve gizli olan katmandaki başka bir konuya gönderme yapılmaktadır. Alegoride metaforun metnin tamamına yayılması gerekmektedir. Todorov, alegoride ilk olarak aynı sözcükler için en az iki anlam varlığı olması gerektiğini söyler. İkinci olarak bu çift anlamın herhangi bir okurun yorumundan bağımsız olarak var olduğunu belirtir (Todorov, a.g.e.: 68). Örneğin; Divân Edebiyatında alegorik olarak okunan eserlerde metnin tamamına yayılan bir çift anlamlılık vardır; ancak bu çift anlamlılık kişiden kişiye değişmez, Divân Edebiyatı hakkında bilgi sahibi olan kişilerce aynı şekilde yorumlanır. Ancak fantastik metinlerde bu şekilde alegori benzeri bir çift anlamlılık yoktur. Todorov’a göre fantastik ürünler kurmaca ve düz anlama bağlıdır (Todorov, A.e: 78). Söylenenlere geçici bir süre için inanmak, içeriğini zayıflatmak herhangi bir sembolden kuşkulananmamak gerekir.

Steinmetz’a göre alegori, epik yazarlarca bilgece biçimlendirilen bir kod ile yazılmıştır, yani ahlakî ve etik kaygılar taşır. Ancak fantastik ahlakî anlamı olan bu tip imgelere dayanamaz, ayrıca mesel değeri taşıyamaz, etik bir öğreti içeremez (Steinmetz, a.g.e.: 20).

Çalışmasında çeşitli araştırmacıların fantastik tür hakkındaki görüşlerini sıralayan Aslan, araştırmacıların görüşlerini sıraladıktan sonra kendi fantastik tanımını şu şekilde yapmıştır:

Sonuç olarak -teorisyenlerin yaklaşımları arasındaki küçük farklılıkları göz ardı ederek- denebilir ki fantazi aslında sanıldığı gibi aksine uç noktalara “kontrollü giden” bir türdür. Bu nedenle de fantastik, tahayyül edilemeyecek kadar gerçekdışıyla iştigal etmez. Fantazi yazarı anlatısını, yüzeysel bir imkânsızlık yerine, gerçekle olan bağını koparmadan, onunla sadece farklı bir tarzda ilişki kurduğunun bilincinde olarak kaleme alır. Ortaya çıkan anlatı da açıklamaya ihtiyaç duymayan, keyfi ama kendi iç kural ve mantığına sahip, imalarla örülü ve okurun zihni katılımını gerektiren bir anlatı olur (Aslan, a.g.e.: 44).

Fantastik edebiyatı tanımlamak için kullanılan diğer bir kavram da Freud’un ortaya attığı *tekinsizlik* kavramıdır. Alman yazar Hoffmann’ın yapıtları, gerçek dünya ile gizil dünya arasındaki geçişliliği, düş gerçek ikilemini, insanın ikili yapısını, yaşadıklarının gerçek mi yoksa düş mü olduğu konusundaki belirsizliğini belirterek

Freud'un ilgisini çekmiş ve onu bu tür yapıtları psikanalitik yönden incelemeye yöneltmiştir (Ertem, 2006: 13). Ertem'e göre yaşamda karşılaştığımız, ne olduğunu, nasıl olduğunu anlayamadığımız, mantıksal bir açıklamasını yapamadığımız bazı olaylar bizde tekinsizlik duygusunun doğmasına yol açabilir. Ertem, Freud'un bu tekinsizlik duygusunu, bize tümüyle yabancı olmayan ama bilincimizin derinliklerinde kalmış çocukluk anılarımızla, komplekslerimizle, korkularımızla karşı karşıya gelmenin yarattığı bir durum olarak açıkladığını söyler (Ertem, A.e. : 14). Ancak Freud'un yazınsal metinlerdeki tekinsizlik ile yaşamda karşılaştığımız tekinsizlik durumunu birbirinden ayırmak gerektiğini ileri sürdüğünü bilmek gerekir.

Ursula le Guin "*Fantazi bir yolculuktur. Tıpkı psikanaliz gibi, bilinçaltı zihne yapılan bir yolculuk. Tıpkı psikanaliz gibi tehlikeli olabilir ve sizi mutlaka değiştirir.*" demektedir (akt. Somay, 2004: 98). Peki fantazinin insanda gerçekleştirdiği bu mutlak değişim nasıl gerçekleşmektedir? Fantastik edebiyatta bir takım yinelenen semboller vardır. Bunlar İsviçreli psikanalist Jung'un tabiriyle arketiplerdir. Arketip, sözcük anlamı itibariyle ilk örnek, ilk imge demektir. Arketipler kolektif bilinçdışı sebebiyle her insanda bulunmaktadır. Arketipler yalnızca gelenek, dil ve göçlerle yaygınlaşmaz. Somay'a göre bunlar her zaman ve her yerde, herhangi bir dış etkenden bağımsız olarak kendiliğinden yeniden ortaya çıkabilirler (Somay, A.e.: 20). Örneğin anne arketipi, yolculuk / arayış arketipi. Saltman da "*İster tamamen ayrı bir dünya yaratılsın, ister bu dünyanın içine olağanüstü öğeler yerleştirsın, fantastik edebiyat "her zaman hayal gücü, rüya ve arketipin evrensel sesi ile konuşur."* (Saltman, 1985: 808'den akt. Demirkol, 2008: 48) diyerek fantastik metinlerde arketipin kullanımına dikkat çekmektedir.

Bu arketipler en çok rüyalarda ve sanat eserlerinde ortaya çıkmaktadır. Arketipler modern edebiyat ürünlerinde daha kapalı biçimde yer alırken mitolojik anlatılarda ve çağımızın fantastik eserlerinde daha net görülebilmektedir. Bu ilk imgeler, fantazi ürünlerinde görünür hale gelir ve arketip kavramı özel uygulama alanını burada bulur (Jung, 2005: 20).

Fantastik edebiyat ürünlerinin en sık kullandığı arketipler yolculuk ve arayış kavramlarıdır. Örneğin Somay, *Yüzüklerin Efendisi* ve *Yerdeniz Büyücüsü* adlı eserlerde kendi rahat dünyasından, evinden tehlikelerle dolu bir dünyaya "karanlığın

kalbine” seyahat eden karakterlerle birlikte okuyucunun bilinçdışına doğru bir yolculuk yaptığını söyler (Somay, a.g.e.: 102). Bu yolculuk sonucunda okur, Jung’un gölge olarak adlandırdığı, aslında kendinde hoşlanmadığı ya da yüzleşmekten çekindiği taraflarıyla karşılaşır. Gölge, toplumsal standartlara ve kişinin ideal kişiliğine uymayan tüm “vahşi istek ve duygulardır” (Fordham 62-63’ten akt. Aslan, a.g.e.: 367). Ayrıca gölge, insanın benliğiyle bütünleşmesi yolculuğunda karşılaşması gereken ilk arketipsel öğedir (Jung, a.g.e.: 13). Bu yüzleşme sonucunda insan bir anlamda olgunlaşmakta ve bu korkunun farkına varmaktadır. Fantastik metinlerde kişinin “birleşme” (bireysel bütünleşme, bireysel birleşme) süreci yolculuk arketipi ile somutlaştırılır. Somay’ın Ursula Le Guin’in *Yerdeniz Büyücüsü* adlı eserinden verdiği Ged adlı karakterin yüzleşme macerası, yukarıda açıklanan duruma güzel bir örnektir.

Ged gölgesini yok ettiği zaman bir kahkaha atarak “Bitti artık” der. “Yara iyileşti, artık bütünüm, özgürüm.” Arayış macerasının yaranın iyileşmesiyle, şifa bulmasıyla sonlanması, tüm arayış sürecinin aslında bir terapi süreci olduğunu ima etmektedir bu örnekte (Somay, a.g.e.: 104).

Fantastikteki yinelenen bir arayış macerası, yolculuk macerası, fantastik metinlerin çoğunun özünü oluşturmaktadır. Bu arayış süreci okuru da içine alan bir süreçtir. Evinden çıkıp korktuğu şeyin üstüne giden karakterle birlikte okuyucu da bir yüzleşme sürecinin içine girer ve bir anlamda kendi korkularıyla hesaplaşma, benlik bütünlüklerini sağlama fırsatı yakalar.

Fantastik türe ait eserlerin diğer bir işlevi de kaçıştır. Gerçek ve gerçeküstü düzlemlerin bir arada bulunduğu fantastik türe ait eserlerde okur gerçek hayatta karşılaşmadığı, karşılaşmaktan çekindiği sorunlarla gerçeküstü bir düzlemde karşılaşarak bir anlamda ruhsal yönden bir rehabilitasyon (Neydim, 2006:105) yaşar. Bu işlev, fantastik eserleri insanoğlu için çekici hale getiren özelliklerin başında gelmektedir. Necdet Neydim fantastik ürünlerin bu işlevinin, bu çalışmanın kapsamını oluşturan çocuk okurlar üzerindeki etkisi hakkında şu saptamayı yapmaktadır.

(...) bu yönüyle olumlu bir işlev yüklenen fantastik edebiyat ürünleri - gerçek anlamda edebiyat estetik değer taşıyan ürünler - çocuğun kendisini keşfetmesini ve yaşamla iletişim sağlama işlevini yerine getirirken onun okuma zevkine de katkı sağlamaktadır (Neydim, A.e.).

Fantastik anlatıların diğer bir özelliği ise doğa yasalarının ihlalidir. Normal şartlarda var olması mümkün olmayan varlıklar fantastik anlatılarda kendine yer bulur. Periler, ejderhalar, devler, dönüşüm geçiren insanlar, konuşan hayvanlar, sihirli nesneler gibi normal yaşam koşulları altında karşılaşılmaması mümkün olmayan varlıklarla ve durumlarla birçok fantastik metinde karşılaşılabilir. İlginç olan ise metinlerde yer alan bu olağandışı unsurların rasyonel dünyada yer almasıdır, yani bu türdeki metinlerde ikili bir zıtlık durumu ortaya çıkmaktadır. Gerçek dünya ve gerçek dışı bir dünya fantastik metinde bir arada bulunur ve okuru zihinsel açıdan zorlayacak bir deneyimin içine sürükler. Bu durumu Aslan, *“Fantastiğin temel özelliği olan doğaüstü ya da imkânsız, içinde yaşadığımız gerçekliğin ve şekillendirdiğimiz mümkün fikrinin bir başka şekilde düzenlenmiş olmasından öteye gitmemelidir”* şeklinde açıklamaktadır (Aslan, a.g.e.: 43).

Buraya kadar olan bölümde fantastik türü ve işlevini tanıtmaya amaçlı bilgilere yer verilmiştir ancak bu çalışmanın amacı sadece fantastik türdeki eserleri incelemek değil bu türü meydana getiren unsurların belirlenmesi ve bu unsurların kullanıldığı bütün metin türlerinin eğitim boyutuyla incelenmesidir, çünkü fantastik unsurlar, tekil ya da çeşitli kombinasyonlarla kahramanlık destanlarından farsa kadar hayalle meşgul olan tüm edebi metinlerde karşımıza çıkabilir (Irwin, 1976: 8’den akt. Aslan, A.e.: 16) yani içinde fantastik unsur bulunan her metin fantastik türde değerlendirilemez.

1.2. Fantastiğin Doğuşu ve Kaynakları

Edebiyat eleştirmenlerinin uzun süre çocuk edebiyatına dahil etme eğiliminde olduğu fantastik, birçok eleştirmen tarafından edebiyat eleştirisinin dışında tutulmuş;

açıkça söylemek gerekirse çoğu zaman küçümsenen bir tür olmuştur¹³ (Aslan, A.e.: 9). Bu durumun en önemli nedeni ise fantastiğin insanın alıştığına karşıtı olanı dile getirmesidir. Bu durum da alışılmış olana, geleneksel edebiyat anlayışına sahip olanlara rahatsız edici gelmiştir. Edebiyatın amacını topluma ayna tutmak, ona hayatı öğretmek olarak algılayan bir zihniyet için gerçekliğin tam karşıtı bir tür olan fantastiği kabullenmek imkânsız bir durumdur. İnsan sınırlarını aşan ve gözlemlenebilen gerçeğin ötesine geçen bir edebiyat anlayışı hemen hemen hiçbir coğrafyada hoş karşılanmamıştır. Aslan, bu nedenlerden dolayı ilgiden mahrum bırakılan fantastik türde türün yazarları da uzun bir süre edebiyat kanonlarına¹⁴ girememiştir, demektedir (Aslan, A.e.: 10).

İnsanın içinde her zaman hayatın gerçeklerinden uzaklaşarak daha büyü ve olağanüstü olana kaçma isteği vardır. Kaynağını bu olağanüstülükten alan fantastik unsurlar da insanın karanlık çağı olarak adlandırılan destan döneminde ortaya çıkmış olan masallarda, efsane ve destanlarda yer almaktaydı. İnsanoğlu daima belli bir sosyal çevrede ve bu çevrenin oluşturduğu kültürel ya da dinsel kuralların meydana getirdiği bir düzen içinde yaşamını sürdürmüştür. Bu sosyal çevrede normal olan durumların yanı sıra kimi zaman doğaüstü, açıklanamayan durumlarla da karşılaşılır. Açıklanamayan bu durumun sonucu olarak da merak ve korku duyguları ortaya çıkar. Bu merak ve korkuyu da ürettikleri destan ve söylencelerde yer verdikleri olağanüstülüklerle açıklamaya çalışmışlardır. Bu da bize göstermektedir ki fantastiğin kökeni aslında insanoğlunun var olmaya başladığı dönemlere kadar uzanır (Ertekin, a.g.e. : 35). Aslan’a göre ise her toplumun geleneğinde mevcut olan, ortak ruhsal deneyimlerin anlatıldığı, dünya ve evrene ilişkin izlenimlerin yer aldığı ilk anlatılar ve hatta kutsal metinler fantastik türün evriminde başrolü oynamışlardır (Aslan, a.g.e. : 18).

Ertekin ise dinlerin bilinmeyen, gizemli yönleri olduğu için fantastiğe malzeme oluşturduğunu ve fantastiğin bunlardan esinlenmesinin yadsınamayacağını

¹³ Shippey, bu durumu destekler nitelikte 1975 yılında bile Britanya’da Tolkien hakkında bir inceleme yazısı yazan bir araştırmacının bir İngiliz Üniversitesinin Edebiyat bölümüne kabul edilmesinin imkânsız olduğunu ve bu durumun kalıntıların günümüzde de sürdüğünü söyler (Bkz. Lobdell, 2003:7).

¹⁴ Parla “kanon” kavramı için “Herhangi bir otoritenin ya da otoritelerin kutsadığı iyi yazarlar listesi ve buna eklenecek isimlere verilen izin ya da onay” tanımlamasını yapmaktadır (Parla, 2004:51).

belirtir; ancak inanç ve fantastik arasında temel bir ayrım olduğunu söyleyerek dinî metinlerin fantastik türe ait metinler olarak kabul edilemeyeceğini belirtir (Ertekin, a.g.e.: 35).

Fantastiğin kaynaklarından biri de insanın bilinmeyene, açıklanamayana karşı duyduğu merak ve korkudur. Kimilerine göre, bu merakı ve korkuyu gidermek için gösterilen çabanın bir ürünüdür fantastik.

Fantastik yazının var oluş nedeni insanoğlunun yaşadığı dünyayla ilgili korkuları ve sorunlarıdır. Yani fantastiğin yaratılmasındaki neden insanı rahatsız eden soruları ve bilinmeyeni ortaya koymak, anlaşılır hâle getirmek ve korku kaynağı olmaktan çıkarmak çabalarıdır. Bu sorular tarih öncesi çağlardan beri insanoğlunu rahatsız etmektedir ve pek çok konuda aklını kurcalamaktadır (Kırtunç, 1987'den akt. Kartal, a.g.e.: 6).

Memorat olarak adlandırılan ve tabiatüstü kişisel bir deneyimi yaşayan veya ondan dinleyen birisi tarafından anlatılan şahsa bağlı hikâye (Kvideland 1991:19'dan akt. Çobanoğlu, 2003: 21) şeklinde tanımlanan sözlü nesir türü de insanlarla beraber yaşadığına inanılan ancak insanlar tarafından algılanamayan varlıklarla insanların ilişkilerini anlatması bakımından doğaüstü nitelikler taşır, bu bakımdan fantastiğe kaynaklık eden türlerden biri olarak kabul edilebilir.

Bu tür efsaneye yakın özellikler göstermektedir. Bunu efsaneden ayıran en önemli özellik ise memoratların kişisel bir deneyime dayanıyor olması ya da doğrudan olayı yaşayan kişiden dinleyen biri tarafından aktarılıyor olmasıdır. Efsanelerde ise hiçbir zaman nakleden kişi olayı bireysel olarak yaşadığını ya da yaşayan kişinin ağzından naklettiğini söylemez (Çobanoğlu, A.e.: 26).

Fantastiğe kaynaklık eden bir tür olan söylencelerden (mitos) *Anadolu İnançları* adlı eserinde bahsederken Eyüboğlu, inançlar ile söylenceler arasında bir bağ olduğuna vurgu yaparak “*Ne inanç olmadan söylence ne de söylence olmadan inanç söz konusu edilebilir.*” demektedir. Aynı çalışmada Eyüboğlu, söylencelerin kaynağının da çok tanrılı dinler dönemi olduğunu vurgulamaktadır (Eyüboğlu, 1998: 7). Eyüboğlu, *Anadolu Mitolojisi* adlı eserinde söylenceyi “*Düşünen kişinin kendini doğa ile özdeşleştirmesi*” şeklinde tanımladıktan sonra söylencenin aslında düşünce kaynaklı bir tür olduğunu söyler. Ona göre söylence bir düşünce yaratısı, bir üründür

(Eyuboğlu, 1998: 12). Kavcar, düşünme, yorumlama ve yaratıcılığın insanı diğer varlıklardan ayıran temel nitelik olduğunu söyler (Kavcar, 1999:2). Düşünmeyen insanın bir söylence ortaya koyması da olanaksızdır. Söylencenin yapısında bir soru-cevap ilişkisi vardır. Doğaya sorulan bir soruya, yine soruyu soran kişinin kendi verdiği cevap söylenceyi ortaya çıkarmaktadır.

Düşünce gücü olmayan bir ulusun ya da topluluğun bir söylence ortaya çıkarması mümkün değildir. Bir toplumun sahip olduğu söylencelerin çeşitliliği aslında o toplumun düşünsel anlamda ne kadar ilerlediğinin de bir göstergesi sayılır (Eyuboğlu, a.g.e.: 12). Bu açıdan bakıldığında söylenceler, insanın kendince oluşumunu açıklayamadığı bazı durumlar karşısında sorduğu sorulara yine kendi düşünce gücüyle verdiği cevapların bir sonucu olarak ortaya çıkar. Bunların barındırdığı olağanüstü durum ve unsurlar da fantastik kavramının ve fantastik öğelerin doğuşuna zemin hazırlayan kaynaklar olarak göze çarpar.

Fantazi, ilk kaynakları olan halk hikâyeleri, mit, efsane ve destanlardan beslenmiştir. Ruhun bedenden ayrılışı, mezarından kalkan ölümler, öteki dünyadan geri dönenler, büyülü ormanlar, mağaralar, periler, cennet ve cehennem motifleri hep bu türlerden devralınan motiflerdir (Attebery, 1980: 16'dan akt. Aslan, a.g.e.: 21). Günümüzde de insanoğlunun ilgisini çekmeye devam eden bu unsurlar, fantastik anlatılarda da fantastik olarak nitelendirilemeyecek olan anlatılarda da kendine yer bulmaktadır.

1.3. Fantastik Tür - Fantastik Öğe Ayrımı

Daha önce de belirtildiği gibi bu tezin konusu başlı başına edebî bir tür olarak fantastiği tanımlamak değildir. Çalışmanın amacı bu türün eğitime olan katkısını, bunun yanında fantastik ve masalsı unsurlar içeren metinlerin anadili eğitiminde kullanımını ve eğitime katkılarını incelemektir.

Bu noktada karşımıza fantastik öğe ve tür olarak fantastik ayrımı çıkmaktadır. Fantastik unsurlar birçok türden metinde bulunabilir. Necdet Neydim'e göre fantastik türde eser yazmak isteyen bir yazarın masal ve mitoloji hakkında bilgi sahibi olması

gerekir. Zira fantastik masal değildir ama masallardan yararlanır ve birçok masal ögesi barındırır, mitoloji değildir ama mitolojiden yararlanır (Neydim, a.g.e. : 99). Irwin'e göre ise karşıt gerçeğin mevcudiyeti demek olan fantastik, fantaziye oluşturan malzemedir. Kendi başına bir tür değildir. Fantastiğin anlatıdaki mevcudiyeti, hatta üstünlüğü, fanteziye oluşturur diye bir şart yoktur¹⁵ (Irwin, 1976: 8). Oysa tür olarak fantastik sadece bu unsurları içermekle kalmaz; özellikle Todorov'un da belirttiğı gibi okuyucunun kararsızlık içinde kalması, gerçek ve gerçek dışılığın meydana getirdiğı ve anlatı boyunca devam edecek bir karmaşa, bu karmaşanın okurda meydana getirdiğı rahatsızlık, gündeliğın değişmez yasallığına katılan bir "gizem", "açıklanamaz olan", "kabul edilmesi olanaksız" bir şey barındırması gibi bir yapı içinde bulunmak zorundadır.

Oysa birçok farklı metin türünde fantastik öğelere rastlamak mümkündür. Örneğin; farklı diyarlar, sihirli eşyalar, büyü ve büyücülük, dev, peri, hortlak gibi birçok olağanüstü veya fantastik öge, bilinen ilk anlatılarda ve edebî türlerde bile görülebilen bir özelliğe sahiptir. Yazınsal bir tür olarak fantastik ise bu öğelerin var oluşundan çok sonraları ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan barındırdıkları fantastik öğeler açısından metin türlerinin, fantastik türden ayrı ayrı ele alınması daha doğru bir yöntem olacaktır.

1.4. Metin Türlerinde Fantastik Öğeler

Fantastik, insanın içinde doğuştan var olan merak duygusunu uyandıran, uyandırmakla da kalmayıp insanı bilinmeyen ama keşfedilmeyi bekleyen bir dünyanın içine çekmektedir. Bu niteliğın farkında olan edebiyat, birçok türde fantastiğın olanaklarını kullanarak insanı kendine bağlamayı başarmıştır. Söz gelimi Türk edebiyatında gezi yazısı olarak bilinen ve aslında kurmaca bir edebiyat metni de olmayan Evliyâ Çelebi'nin "*Seyahatnâme*" adlı eserinde birçok fantastik unsur bulunmaktadır (Bkz. Bölüm 1.4.4.). İnsanlara dünyanın farklı bölgelerini tanıtmaya amacıyla yazılmış, tek anlam boyutuna sahip olması gereken bilgilendirici bir eserde,

¹⁵ Burada Irwin fantastik sözüyle fantastik unsurları kastetmektedir. Fantazi ise tür adı olarak kullanılmaktadır.

bu türden fantastik unsurların bulunması aslında yadırganacak bir durumdur. Oysa belki de eseri, popülerliğini kaybetmeden 17. yy.dan günümüze taşıyan temel unsur, ondaki bu fantastik izlerdir. Gerek Seyahatnâme'nin yazıldığı dönem gerekse daha eski dönemler incelediğinde görülmektedir ki edebiyatın her türü hemen her dönemde fantastiğin içinde barındırdığı cazibeyi kullanmayı bilmiştir.

Edebî metinlere yönelik incelemeler, değişik edebî türlere ilişkin birçok örneğin fantastik unsurlar içerdiğini ortaya koymakla birlikte Türk ve dünya edebiyatında başlı başına fantastik roman, fantastik öykü gibi örneklerle de rastlanılmaktadır. Bu bağlamda içinde en çok fantastik unsur barındırdığı düşünülen türler başta masal, destan, efsane, menkıbe, halk hikâyesi gibi halk edebiyatı ürünleri ile çağdaş yazınsal yapıtlar olan çocuk edebiyatı ürünleri, romanlar ve hikâyelerdir. Ancak bu çalışmanın konusu Türk Edebiyatı ile sınırlı olduğundan sadece Türk Edebiyatı'nda bulunan örnekler incelenecektir.

1.4.1. Halk Edebiyatı Geleneğinde Fantastik Öğeler ve Halk Edebiyatı Türlerine Yansımaları

Başlangıcından günümüze yaratıcısı belli ya da bilinmeyen, genellikle yabancı etkilerden uzak, konuşma diliyle oluşturulmuş, halkın duygu, düşünce, duyuş ve evreni kavrayışını yansıtan sözlü ya da yazılı kültür yaratmalarının tümünü içine alan edebiyata halk edebiyatı denir (Batur, 1998:13). Halk edebiyatı bir ulusun var olduğu günden bugüne dek yaşadıklarını, inanışlarını, gelenek ve göreneklerini içine alan bir edebiyat türü olduğundan bir ulusu tanımanın en kolay yolu onun halk edebiyatı ürünlerini incelemektir. Özellikle destan dönemi de denen karanlık çağlarda ortaya çıkan ürünlerde, o ulusun mitolojisine ait birçok unsur bulunabilir. Mitler, yaratılış ve evrenin başlangıcı gibi sorulara cevap olarak ortaya çıktıklarından olağanüstü unsurlar içerirler. Halk edebiyatı ürünleri de bu mitolojik öğeleri içinde barındırdığından tarih, kültür, düşünce açısından büyük önem ve değer taşıdıkları gibi, bir sanat eseri olmaları açısından da ayrıca ele alınması gereken değerlerdir.

Kocasavaş; kültür, halk edebiyatı ve kimlik ilişkisini sorgularken; *“Türk kültürünün derinlik ve zenginliğinin ifade bulduğu halk edebiyatı, Türklüğe dair*

herşey unutulsa dahi, kimliğimizi tek başına ortaya koymaya yeter niteliktedir” diyerek ulusal kimlikle halk edebiyatı arasındaki sıkı ilişkiyi ortaya koymaktadır (İnce-Köklü, 2009: 9). Kocasavaş, ulusal kimliği halk edebiyatımızın unsurlarına bağlarken hiç de haksız değildir; zira Fransız İhtilâli ile Avrupa’da görülmeye başlanan milliyetçilik akımının bir sonucu olarak milli kültürün en önemli hazinesi olan halk edebiyatına bir yöneliş başlamış ve halk edebiyatı 1920’lere kadar Avrupa’da bazı üniversitelerde zorunlu ders olarak okutulmuştur. Ayrıca İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında milli birlik bağlarını kuvvetlendirmek amacıyla halk edebiyatı ürünlerinden destanlardan yararlanmıştır (Dorson, 1984: 13). Örneğin Finlerin dünyaca ünlü destanı Kalevala 1917 yılında Ruslara karşı yapılan bağımsızlık savaşı sonrası ortaya çıkan milliyetçi ortamın etkisiyle derlenerek yazıya geçirilmiştir. Bunun çok öncesinde Fransızların orta çağda, Frenk kralı Charlemagne zamanında Araplarla yaptıkları savaşta Roland adlı bir gencin kahramanlıklarının anlatıldığı destanda da millî duygulara seslenilmektedir.

Ulusal kültürün yansımasının en güzel örneklerinin verildiği halk edebiyatı ürünlerinin hemen hepsinde fantastiğin sınırsız dünyasından faydalanılmış ve fantastik unsurlara sıkça yer verilmiştir. Destanlar, efsaneler, masallar ve halk hikâyeleri bunların başlıcalarıdır. Bu metinlerin tamamında, arketipler kullanılmıştır. Jung, çalışmanın daha önceki bölümlerinde açıklaması yapılan, bilinçaltı ruhta var olan ve benzer mit ve mit öğelerini üreten arketiplerin (ilksel imgeler) kaynağını, insanlığın sürekli tekrarlanan yaşantılarının birikimi olarak açıklar ve bu imgeleri “Toplumsal Bilinçdışı”¹⁶ kavramıyla ilişkilendirir (Jung, 2005: 145). Walker da benzer şekilde toplumsal bilinçdışı kavramını mitoloji ile ilişkilendirerek “*Mitoloji, tüm insan hayatı için ortak psikolojik temel olan “toplumsal bilinçdışı”nın aynasıdır” demektedir* (Walker, 2002:4’ten akt. Solopova, 2009: 5). Eliade ise yeryüzündeki her edimin göksel bir arketipi olduğunu ifade ederek yer yüzündeki toplumsal uygulamalar ve ritüellerin ilahî bir modelin tekrarı olduğunu söyler (Eliade, 1994: 31). İşte bu tekrar edilen imgelerin bazıları folklor eserlerinde kullanılarak insanın kendi dünyası ile olağanüstü bir dünyanın sınırlarını ortadan

¹⁶ “Toplumsal Bilinçdışı” kavramı kalıtımla ilgiliyken kişisel bilinçdışı bireysel tecrübelerle dayanır. Bu bağlamda kişisel bilinçdışı komplekslerden oluşurken, toplumsal bilinçdışı arketiplerden oluşur (Bennet, 1966: 66).

kaldırma işlevini üstlenip insanlığın kendi korkularıyla yüzleşmesini sağlamaktadır. Bu durum folklor eserlerine fantastik bir hava katmaktadır.

1.4.1.1. Destanlarda Fantastik Öğeler

Destanlar, ulusların duyuş, düşünüş, görüş ve inanışlarını tarihin çok eski çağlarından günümüze ulaştıran, bir ulusun yaşamını yakından ilgilendiren savaş, göç gibi tarih ve toplum olaylarını anlatan uzun manzumelerdir (Batur, a.g.e. : 309). Boratav, konuları bakımından destanları kozmonogi ve mitoloji konularını içeren ve ulusların geçmişindeki önemli olayları, kişileri ve savaşları konu edinen destanlar olmak üzere iki gruba ayırır (Boratav, 2000: 50). Destanlarda yer verilen kahramanların sıradan kişiler olmayışı, topluma sıradan insanlardan farklı özelliklere sahip, üstün bir figür olarak yansıtılma ihtiyacından dolayı bu kahramanlar olağanüstü özelliklerle donatılmıştır. Bu kahramanların doğuşu, çocukluk dönemi, ad alması, evlenmesi hep sıra dışı bir biçimde gerçekleşmektedir. Destanlar bir bakıma geçmişe dönük bilgilerin gerçek kaynakları sayıldığı ve destanda geçen olaylar gerçekten olmuş kabul edildiği için bu olaylar ne kadar olağanüstü olurlarsa olsunlar, dinleyiciler tarafından gerçekmiş gibi algılanırlar. Bu durum, bu metinlerdeki fantastik özelliğin temelini oluşturur. Sakaoğlu da destanların bu özelliğine vurgu yaparak,

Destan kavramının etrafındaki sihirli tülü biraz aralar, içlerine, derinliklerine girmeye çalışırsak karşımıza beklediğimizden de fazla problem çıkacaktır. Büyük bir zevkle, biraz da zamanı soluyarak dinlediğimiz veya okuduğumuz destanların her bir satırında, ilgimizi çekecek, bizleri, belki de hayretler içinde bırakacak olaylar ve onların güzelliklerle süslenmiş sonuçlarını göreceğiz. İmkansızın en güzel şekilde “olabilir”e dönüştürüldüğü satırlarda, kendimizi, destanın kahramanı gibi hissetmesek bile en azından onun yardımcılığına talip olacağız. Defalarca dinlememize veya okumamıza rağmen her defasında ayrı bir zevk aldığımız destanlardaki bu büyülü atmosferi, bir dereceye kadar da kendimiz yaratmıyor muyuz! (Sakaoğlu, 1998:213)

demektedir. Aslında Sakaoğlu burada, üstü kapalı da olsa, destanların fantastik türe ait unsurlar içerdiği gerçeğini açıklamaktadır. Okurun kendisini metnin olağandışı atmosferine kaptırması ve metnin gerçekliği ile dış dünyanın gerçekliği arasındaki

ayırdın farkına varamayıp bir karmaşanın içine düşmesi ancak fantastik bir metinde görülebilecek bir durumdur. Sakaoğlu yukarıdaki bölümde, “*Destan kavramının etrafındaki sihirli tülü biraz aralar, içlerine, derinliklerine girmeye çalışırsak karşımıza beklediğimizden de fazla problem çıkacaktır.*” diyerek tam da destanın bu özelliğine vurgu yapmaktadır. Bu çalışmada daha önce de belirtildiği gibi modern anlamda fantastik ürünler, gerçekte olağanüstülük arası bir kararsızlık ortamının sonucunda ortaya çıkar. Bu açıdan bakıldığında günümüz okuru için destanlar fantastiktir çünkü okur destanlarda gerçekleşen temel olayların aslında var olduğunu bilse de içinde gerçekleşen olağanüstülüklerin aslında gerçek dünyada var olamayacağını bilmektedir ve bir kararsızlık içinde kalmaktadır. Örneğin Oğuz Kağan Destanında,

Yine günlerden bir gün Oğuz Kağan bir yerde Tanrıya yalvarmaktaydı. Karanlık bastı. Gökten bir gök ışık indi. Gökten ve aydan daha parlaktı. Oğuz kağan oraya yürüdü ve gördü ki o ışığın içinde bir kız var, yalnız oturuyor. Çok güzel bir kızdı. Başında ateşli ve parlak bir beni vardı, demirkazık(kutup yıldızı) gibiydi. O kız öyle güzeldi ki gülse, Gök Tanrı gülüyor; ağlasa, Gök Tanrı ağlıyor(sanılırdı). Oğuz Kağan onu görünce aklı gitti; sevdi, aldı. Onunla yattı ve dileğini aldı. Kız gebe kaldı. Günler ve gecelerden sonra (gözleri) parladı ve üç erkek çocuk doğurdu. Birincisine “Gün” adını koydular; ikincisine” Ay” adını koydular; üçüncüsüne “Yıldız” adını koydular (Batur, a.g.e. : 318).

şeklinde geçen bölüm fantastik unsurlar içermektedir. Gökten bir ışık inmesi, o ışığın içinden de başında ateşli bir benle bir kızın çıkması, fantastik öğeler olarak göze çarpmaktadır. Gökten inen ışık motifi, kimi araştırmacılara göre kutsal bir kaynaktan geldiğine inanılan ya da öyle olduğu kabul edilen mistik bir motiftir. Öztürk, özellikle Oğuz ve Uygur destanlarında rastlanılan gökten ışık inmesi motifini, diğer olağanüstülük barındıran türlerdeki motiflerden ayıran en önemli özelliğin, kutsal bir kaynaktan gelmesi olduğunu belirtir. Destanlarda görülen bu olağanüstü özellikler toplumun yaşantısına yön verecek güçtedir ve bu yüzden milli olma özelliğine sahiptir (Öztürk, 2009: 33-34). Bu metnin ortaya çıktığı dönem göz önüne alındığında destanın dinleyicisi olan dönemin insanları, buradaki olayları bütün olağanüstülüğüne rağmen gerçekmiş gibi algılamak, modern okur için bu metnin içerdiği olağanüstülükler gerçek bir kahramanın yaşamıyla özdeşleştirildiği için

fantastik unsurlara dönüşmektedir çünkü modern okur gerçek yaşamda bu türden olağanüstülüklerin meydana gelemeyeceğinin farkındadır ancak metnin ortaya çıktığı dönemde gerçekleşen ya da gerçekleştiği varsayılan bu olayların ne kadar gerçeği yansıttığı konusunda bir kararsızlık durumu ortaya çıkmaktadır.

Uygur Türklerinin Göç Destanı da içerdiği fantastik unsurlarla ele alınabilecek diğer bir destandır:

Barçuk At Tigin bir “Iduk-Kut”dur. Turfan’daki Uygur devletinin kağanlarına Iduk Kut derlerdi. Onların ataları da, eski Uygurların yerlerinde oturuyorlardı. (Uygurların bu eski yurtlarında) Karakum adlı bir dağ vardı. Bu dağdan iki nehir çıkardı. Bu nehirlerden birine Selenga ve diğerine de adı Toka adı verilirdi. Bir gece, bu iki nehir arasındaki bir ağaç üzerine kutsal bir ağaç inmişti. Halk bu ışığı görünce (hemen toplanmış) ve bu ağacı beklemeye başlamıştı. (Bu ışık indikten sonra) ağaçta bir şişkinlik peyda olmuş ve ağacın gövdesi, tıpkı gebe kadınların karnı gibi şişmişti. Gökten ışığın inmesi durmamış ve her akşam devamlı olarak (ağacın üzerine) inmeye başlamıştı. Dokuz ay on gün geçtikten sonra, bu ağaçtaki şişkinlik çatladı ve (ağaçtan) tıpkı dünyadaki insanlar gibi beş çocuk doğdu. Bu çocuklardan en küçüğünün adı Buğu Han idi. Kendisinin çok yüksek bir kişiliği vardı. Memleketini çok iyi idare ediyor ve ayrıca ziraat işleri meşgul oluyordu. Bu suretle kendisi Uygurların kağanı oldu. Kendisinden sonra gelen 30’dan fazla soyu da Uygurların başında kaldılar (Öztürk, A.e.: 356).

Yukarıdaki destan parçasında Türk destanlarında, özellikle yaratılışla ilgili olanlarda, sıkça karşılaşılan ağaç motifi yer almaktadır. Ağaç motifi ve gökten inen ışık motifi burada bir araya gelerek destan kahramanı olan Uygur Hanının olağanüstü bir şekilde doğumuna aracılık etmektedir. Bu doğumdaki olağanüstülük aslında Türklerdeki kut inancına dayanmaktadır. Türkler başlarındaki hakanın tanrısal bir güce sahip olduğuna ve onun tanrının yeryüzündeki gölgesi olduğu inancına sahiptirler. Bu nedenle, bu destanda hakanın doğumunun da tanrısal bir güce bağlanması için gökyüzünden inen kutsal ışık motifine yer verilmiştir. Han, aslında sıradan bir insan olmasına karşın onun halkının gözünde yüceltilmesi için ortaya konan bu motif yapısı, destanda gerçeklik ve olağanüstülüğü bir araya getirerek destana fantastik bir hava katmaktadır.

Destanlarda görülen bu olağanüstülükler, Türklerin İslâmiyet’i seçmesinden sonra ortaya çıkan, gazâvatnâme adıyla bilinen ve belki de İslâmî devir destanları olarak da adlandırılacak kahramanlık öykülerinde devam etmiştir. Bunlar

Anadolu’da İslâm dinini yaymak, Hristiyan unsurlarla savaşarak fetihler yapmak amacıyla savaşan kahramanların öykülerinin, kahramanlar idealize edilerek anlatıldığı metinlerdir. Bu metinlerdeki kahramanlar sadece savaşmaz kimi zaman da evliyâ karakteri sergiler. Türk Edebiyatı’nda en bilinen gazâvatnâmeler Saltuk-nâme, Dânişmend-nâme ve Battal-nâme’dir.¹⁷

1.4.1.2. Efsaneler ve Menkıbelerde Fantastik Öğeler

Efsaneler, başlıca konusu inanış olan, anlatılanların gerçekmiş gibi kabul edildiği; anlatılanların yer, zaman ve kişi gibi unsurlarına yer vererek gerçeklik hissinin arttırılmaya çalışıldığı, içinde olağanüstü olay ve durumların bulunduğu kısa anlatılardır (Batur, a.g.e.: 389, Boratav, a.g.e.: 121).

Efsaneler; yaratılış, evrenin sonu, tarihî olay ve kişiler, olağanüstü varlıklar ve güçler, dinî öneme sahip kişiler üzerine söylenebilir. Bu efsane çeşitleri içerisinde fantastik unsurları en çok barındıranlar ise olağanüstü konuları içerenlerdir. Boratav olağanüstü varlıkları konu edinen efsaneleri şu şekilde sıralamaktadır:

Alinyazısı, ölüm ve ötesi, tekin olmayan yerler, tabiatın parçası olan yerler (göl, orman vb.), cinler, periler, ejderhalar vb. olağanüstü güçte yaratıklar, şeytan, hastalık ve sakatlık getiren varlıklar (albastı gibi), olağanüstü güçleri olan kişiler (büyücü, üfürükçü), mythique nitelikte olan hayvan ve bitkiler (adamotu gibi) (Boratav, A.e.: 127-128).

Sakaoğlu’nun, Grimm kardeşlerden aktardığına göre efsane: “*Gerçek veya hayalî muayyen şahıs, hadise veya yer hakkında anlatılan bir hikâyedir.*” Sakaoğlu bu tarifi üç ana unsuru içinde barındırdığını söylemektedir:

1. Efsane, anlatıcının tarihî zaman kavramı içinde uygundur. Şöyle ki:
 - a. Efsane, muayyen bir tarihî (gerçek veya hayalî) hadiseyle birleştirmiştir.

¹⁷ Seyyid Battal Gazi’nin menkıbesi için Melikoff, çeşitli dönemlerden katılan öğelerle bir mozaik oluşturduğunu belirtir. Bu menkıbede Türk halk inanışlarının yanı sıra İran peri masalları, doğaüstü varlıklar, tarihsel olayların ilk anlatıya eklenerek onun oluşumuna katkıda bulunduğu söyler (Melikoff, 2008: 14).

- b. Efsane, muayyen bir şahısla, yani, bir ad verilen tarihî (gerçek veya hayalî) bir şahsiyet ile birleştirilmiştir.
2. Efsane, anlatanın coğrafi alan kavramına uygundur; yani, o, belirli bir yerle birleştirilmiştir.
3. Efsane hakikî bir hikâyledir. Gerçi, o, tabiatüstü hadiselerle iş görür, ama anlatıcıları tarafından ona inanılır. Onu anlatanın ve dinleyenin hakikî dünyasına mahsusmuş gibi itibar edilir. Bu hususu masalla mukayese edersek şöyle diyebiliriz: Peri masalları da tabiatüstü hadiselerle iş görür, fakat anlatıcıları ona inanmaz (Sakaoğlu, 2009: 19-20).

Sakaoğlu'nun yukarıda belirttiği gibi, efsaneler gerçek bir olaya dayandırılrsa da dayandırılmasa da olağanüstü bir nitelik taşımaktadır. Barındırdığı bu olağanüstülüğe rağmen dinleyiciler tarafından gerçekmiş gibi algılanmaktadır.¹⁸ Tastamam da bu sebeple efsaneler fantastik bir özellik taşımakta ve bu özelliğinden dolayı dinleyenin ilgisini çok fazla çekmektedir. Ayrıca anlatılan olayların içinde bolca bulunan olağanüstü olay, durum ve şahıslar efsaneyi içerdiği fantastik unsurlar bakımından daha da zengin hale getirmektedir. Benzer şekilde Attebery, “*Edebi fanteziyi besleyen folklor çeşitleri içinde karakteri belirlemede en önemli olanı efsanelerdir*” demektedir. Ona göre efsaneler, gerçek gibi anlatıldıklarından, inançla boyanmış tamamıyla sihirli dünyalar sunarlar. Efsanenin sahneleri çok canlıdır, kendi içinde tutarlı olan bu âlemler olağanüstünün varlığına zaten uyumludur (Attebery, 1980:33).

Püsküllüoğlu, Anadolu’yu bir efsaneler ülkesi olarak tanımlar ve Anadolu’da nereye gidilirse gidilsin bir efsaneye rastlanılacağını söyler (Püsküllüoğlu, 1996: 5). Bayladı da *Efsaneler Dünyasında Anadolu* adlı eserinde, aynı görüşü paylaşır ancak özellikle Türklerin Anadolu’ya gelişinden önce ortaya çıkan Anadolu efsanelerinin bütün dünyada itibar gördüğünü ama Anadolu’nun üretisi olan bu efsanelerin günümüzde Türkiye’de yeterince ilgi görmediğini belirtir (Bayladı, 1996: 12-13).¹⁹

¹⁸ Bu özellik efsane ve masalı birbirinden ayıran temel farklılıktır. Zira, masalın okuru onun daha ilk cümlesinden itibaren masalın gerçek olmadığını, tamamen hayal ürünü olduğunu farkındadır. Efsane de ise dinleyici, gerçek bir olaya dayansın dayanmasın efsaneyi gerçekmiş gibi algılar. Sakaoğlu 101 Anadolu Efsanesi adlı eserinin önsözünde bu konuyla ilgili fikirlerini şu şekilde aktarmıştır: “*Aslında efsanelerin en mühim vasfı olan inandırabilme, ikna edebilme hususiyeti, bizleri hudutları çizili bir dünyada yaşamaya zorlar. Zaten efsanelerde yer alan hadiselerle inanmayan, inanmak istemeyen kimseler için, bu tür anlatmalar hiçbir şey ifade etmezler. Masalla efsane arasında görülen en mühim fark da budur. Masal dinleyicisi, onun hakikatte cereyan etmediğini bilir ona göre dinler. Ama, efsaneler için böyle bir şey söz konusu değildir. Onun dinleyicileri, içindeki hadiselerin mutlaka cereyan ettiğini kabul ederler.*”(Sakaoğlu, 1976, 12)

¹⁹ Ülkemizin çeşitli bölgelerinden efsane örnekleri için Bkz. Bu Toprağın Efsaneleri (Tatar, 2004)

Aşağıda yer alan metin örneği halk arasında özellikle Çukurova bölgesinde anlatılagelen bir efsanedir:

YUSUF İLE KARDEŞİ

Üvey analar masalların kötü kalpli kahramanlarıdır. En ünlü masallar kötü kalpli üvey anaların yaptıkları ile doludur. Gerçekte bütün üvey analar kötü olmayabilir. Ama bir Çukurova efsanesindeki üvey ana, masallardakine taş çıkartacak kadar taş yüreklidir.

Anlatıldığına göre vaktiyle Çukurova yöresinde bir babanın iki çocuğu varmış. Allah'ın dediği olmuş, çocukların annesi vefat etmiş. Çocuklar küçük, baba genç; bu böyle devam edecek değil elbette. Baba evlenmeye karar vermiş. Böylece çocukları da anasız kalmayacakmış.

Ama gelen cici anne hiç de babanın dediği gibi çıkmamış. Çocuklara karşı çok zalimce hareketlerde bulunur, en küçük kabahatlerini büyütüp onları dövermiş.

Çocuklar davar otlatmaya gittikleri bir gün hayvanlardan birkaçını kaybederler. Korkuları büyüktür. Eve dönmeye cesaret edemezler, oturup Allah'a yalvarırlar:

“ Allahım, beni taş et.”

“ Allahım beni de kuş et.”

Biri taş olur, öbürü de kuş... Taş olan orada kalır, kuş olan “pırr” diyerek uçup gider,

Taş olan kardeşin adı Yusuf’muş; kuş olup uçan kardeş de onu arar dururmuş:

“Yusuf, Yusuf! Yitiği buldun mu?”

diye öter dururmuş.

Yusufçuk kuşunun bu olaydan sonra çoğaldığına inanılır (Sakaoğlu, 2009).

Dinleyeni etkileyecek, belki de dimağında ömür boyu yer edecek bu metinde, dua gücüyle, iki kardeşten birinin taş; diğerinin kuş olması ve kuş olan kardeşin taş olanı ararken çıkardığı sesin “Yusufçuk” şeklinde algılanmasından dolayı bu kuşun adının “Yusufçuk kuşu” olduğuna inanılması, olağanüstülüğün hâkim olduğu bu metnin gerçekliğinin fantastik boyuta taşınmasını sağlamaktadır. Ayrıca fantastik metinlerde sıkça görülen biçim değiştirme ögesiyle de bu efsanede iki çocuğun taş ve kuşa dönüşmesi şeklinde karşılaşılmaktadır. İnsan asıllı kuş efsanelerinin bir örneği olan yukarıdaki efsane gibi daha pek çok efsanede insanların olağanüstü bir şekilde biçim değiştirdikleri görülmektedir. Bu değişimlerin sebebi olarak kötü bir durumdan

kurtulma, utanma ya da cezalandırma gösterilmektedir. Kuşa dönüşme motifi çok farklı şekillerle meydana gelebilmektedir. Yusufçuk efsanesinde olduğu gibi kendi duası ile kuş haline dönüşmenin yanı sıra başkalarının duasıyla kuşa dönüşme, dua edilmeden kuş haline dönüşme, ermiş kişilerin duası ile kuşa dönüşme gibi çeşitli şekillerde dönüşümler de Anadolu ve Türk dünyası efsanelerinde görülmektedir ve taş kesilme motifleriyle Türk efsanelerinde sıkça karşılaşılmaktadır (Sakaoğlu, A.e.: 82). Sakaoğlu, taş kesilme motifini efsane dünyasının en zengin motifi olarak tanımlar. Tokat Turhal yöresinden nakledilen aşağıdaki efsanede taş kesilme motifi hem zor bir durumdan kurtulma hem de cezalandırma amacıyla kullanılmıştır:

Gelin alayının yolunu kesen Rumlar, gelini kaçırıp bir kaleye hapsederlerse de o, bir yolunu bulup kaçar. Ancak takip edilmektedir. Kurtuluş ümidi kalmayınca, efsanelerdeki binlercesi gibi dua eder:

“ Ya Rab beni taş eyle!”

Taş olur ve kurtulur. Ancak taş kesilen sadece o değildir, takip edenler de taş kesilmiştir (Sakaoğlu, A.e.: 126).

Kimi efsaneler ise din büyüklerinin ya da tarihe geçmiş ünlü kimselerin yaşamları ve olağanüstü davranışlarını anlatır. Bu tür efsanelere menkıbe ya da velâyetnâme denir. Bu metinlerin başlıca amacı pir ya da şeyh denilen tarikat liderlerinin halkın ve müridlerinin gözünde yüceltilmesidir (Batur, a.g.e. : 411). Menkıbe ya da velâyetnâme denilen tür aslında hem biyografi hem tarih hem de yazınsal bir tür olma özelliği gösterir. Bunları yaparken de belli bir kesime ait olan inanışları topluma yayma ve gelecek nesillere aktarma işlevi görür. Eserde anlatılan her şey yazıldığı dönemde kayıtsız şartsız kabul görmüş olabilir; ancak bu metin türünü günümüzde okuyan kişiler, burada geçen olağanüstülükleri gerçek hayatta konumlandıramayarak bu türü fantastik bir anlatı olarak algılayabilirler.

Çoruhlu'ya göre bu menkıbelerin kökeni aslında İslâm öncesi döneme dayanmaktadır. Şaman kültüründe her din adamının aslında kendisinin koruyucusu olduğuna inanılan bir hayvan eşi olduğu kabul edilirdi. Bu hayvan eşler kimi zaman birbirleriyle mücadelelere girerdi. İslamiyetten sonra ise birbiriyle mücadele eden bu Şamanların yerini dervişler ve şeyhler almıştır. Özellikle Bektaşî menkıbelerinde bu

konuyla ilgili ilginç örneklerin bulunduğu bilinmektedir (Çoruhlu, 2011: 67).²⁰ 19. yüzyıldan önce edebiyat, sosyoloji, tarih, mitoloji felsefe gibi sosyal disiplinlerin tümü tek bir disiplinmişçesine değerlendirilmiştir. 19. yüzyıldan itibaren bilimsellik iddiasıyla birlikte bilim dalları arasında bir ayrışma baş göstermiştir (Türkeş, 2011: 83). Bununla birlikte toplum içinde de pozitif bilimler yayılmış ve böylelikle bu efsanelerde anlatılanlara inanma oranı azalmıştır. Bu nedenle aslında sadece dil, tarih, kültür ya da sosyoloji alanlarına kaynaklık edebilecek bir geçmiş dönem eserinden öteye gitmeyecek bir metin, bugünün okuru için kurmaca bir hal almakta ve içerdiği olağanüstülüklerle fantastik bir metne dönüşmektedir.

Bu metinlerin benzerlerine sadece bizim edebiyatımızda değil diğer milletlerin halk edebiyatlarında da rastlamak mümkündür. Bu durum fantastik öğelerin kullanımına evrensel bir özellik kazandırmaktadır. Söz gelimi Rabelais'nin dört bölümden oluşan ve içinde sekiz halk hikâyesi barındıran *Gargantua* adlı eseri, efsane türünde ortaya konmuş Fransız edebiyatının bir ürünüdür (İnce, 2009: 196). Bu eser Avrupa'daki orta çağ edebiyatı için ciddi bir fantastik deneyim sayılabilir.

Sıradaki bölümde içerdiği motiflerle fantastik türe kaynaklık eden bir halk edebiyatı ürünü olan masallar ve içerdikleri fantastik öğelerden söz edilecektir.

1.4.1.3. Masallarda Fantastik Öğeler

Toplumda daha çok çocuklar için meydana getirilmiş bir anlatı türü olarak algılanan masalların, aslında öyle olmamasına karşın, bu özelliği belki de içinde barındırdığı fantastik ve olağanüstü unsurlardan kaynaklanmaktadır.²¹ Dilidüzgün'e göre masallarda, çocuk okurun veya dinleyicinin en çok ilgisini çeken nokta da bu fantastik unsurlardır (Dilidüzgün, 2004: 25). Masallarda karşılaşılabilen ejderhalar, dev gibi bir dudağı yerde bir dudağı gökte gerçeküstü varlıklar, Kaf Dağı gibi bilinmeyen ve gerçekte de var olmayan yerler, Zümrüdüanka gibi insanı bir diyardan başka bir diyara bir çırpıda götürebilen olağanüstü varlıklar, “pirelerin berber,

²⁰ Hayvan biçimine girme teması Şamanist inancı sürdüren Türk topluluklarında günümüzde de devam etmektedir.

²¹ Çalışmanın ileriki kısımlarında masal türü başlı başına bir inceleme konusu olarak ele alınacağından, bu bölümde masala ait tanım ve nitelikler üzerinde durulmayacak, sadece barındırdığı fantastik öğelerden söz edilecektir.

develerin tellal” olduğu belirsiz zamanlarda geçen olaylar, özellikle ocuk okurun imgelem dünyasında fırtınalar yaratarak onu fantastik dünyanın içine çeken öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, sözü edilen masalların halk edebiyatının bir retisi olduğudur. Son yıllarda modern anlamda, kasıtlı olarak üretilmiş masal ve diğer edebî türlerde sıkça karşılaşılan ve kendine büyük bir okur kitlesi edinen fantastik, aslında kültürümüzde yüz yıllardan beri var olan bir unsurdur. Aşağıdaki halk masalında da bu izler açıkça görülebilir:

DEVOğLU

Evvel zaman içinde bir padişahın üç kızı varmış.

Günlerden bir gün padişah sefere giderken kızlarını yanına çağırır. Kendisi yokken sevgili atına iyi bakmalarını, yemini, suyunu vermelerini, atın işlerini başkalarına grdrmemelerini sıkı sıkı tembih eder, sonra da çıkar gider.

Bir gün büyük kız atın yemini vermek üzere ahıra gidince hayvan ou yanına sokmaz. Ortanca kız gider, onu da kendine yaklaştırmaz. Kk kız gidince hayvan sesini çıkartmaz, kız da ona yemini, suyunu verir.

Büyük kızla ortanca kız bunu görünce “yleyse şah babmız gelinceye kadar bu hayvanın yemini, suyunu sen ver, bütün işlerini sen gr.” derler.

Aradan epey zaman geçer. Kız her gün ata yem verir, su verir, atın bütün işlerini görür. Babaları döner, kızlarına ata bakıp bakmadıklarını sorar, onlar da atın kendilerini yanına yaklaştırmadığını, ancak kk kardeşlerinin ata baktığını söylerler.

Neyse günlerden bir gün.padişah, büyük kız ile ortanca kızını o zamanın ileri gelen kimseleriyle evlendirir, onarla kırk gün kırk gece düğün yapar.

Onlar oturmada olsunlar, kk kız da ahırda bırakılır. Meğerse bu at bir devoğlu imiş. Geceleri ahırın bulunduğu yer güllük gülistanlık olur, at da güzel bir delikanlı kılığına girermiş.

Bir gün öbür kızların kocaları cirit oyununa çıkarlar. Büyük kızlar kğe gelip, kocalarının cirit oyununa gittiğini söyleyerek onu kışkandırmaya çalışır. Onlar bunu söyleyip gidince, at hemen insan kılığına girer, başka bir ata binerek doğru cirit meydanına gider. Ama gitmeden önce de kızı, “Sakin benim kim olduğumu kimseye bildirme.” diye sıkı sıkı tembih eder.

Ötekilerin oynadıklarından daha iyi cirit oynayıp geri döner. Berikiler bunun kim olduğunu bir türlü anlayamazlar. Ertesi gün yine oyuna çıkarlar. O da gider. Daha ertes gün giderken de bu insan kılığına giren at, kılından kıza  kıl verip “Al bunu eğer ben bir şey olacak olursam, başın sıkıştığı vakit bunları yak, ben gelir seni nerede olursam bulurum.” der, cirit meydanına gider.

Öyle güzel cirit oynar ki herkes onu seyreder. Küçük kızın ablaları, kardeşlerine kendi kocularını göstererek, onların ne güzel cirit oynadıklarını, oysa onun ata bakmak zorunda olduğunu söyleyerek yine kıza nisbet yaparlar. Kız onların bu alaylarına dayanamayarak herkesten güzel cirit oynamakta olan devoğlunu gösterir, “İşte benim kocam.” der.

O bunu söyler söylemez de devoğlu ortadan kaybolur. Kız devoğlunun kim olduğunu söylememesi gerektiğini unuttuğu için başlar ağlamaya. Yollara düşer, devoğlunu aramaya koyulur. Günlerden bir gün yorulup bir dağın eteğine oturur. Atın vermiş olduğu kıllar aklına gelir. Hemen bu kıllardan birini yakar. Demeye kalmaz devoğlu insan kılığında belirir.

“Ben sana demedim mi? Benim kim olduğumu söylersen beni kaybedeceğini bilmiyor muydun? Bu dağ bizim yerimizdir. anam şimdi neredeyse gelir. Seni görünce de paralar. Şimdi ne yapacaksın?” der.

Kız bunu işitip ağlamaya başlayınca, oğlan dayanamayarak kıza bir tokat atıp onu elma yapar, kaldırır rafa koyar. Demeye kalmaz, oğlanın anası gelir.

“Burada insan eti kokuyor” diye bağırır.

Oğlan anasına yalvarır, yakarır, sonra da elmaya yine bir tokat atıp onu tekrar kız haline sokar. “Anacığım, bu senin gelinindir.” der.

Onlar bir gün oturlurken oğlan kalkar gider. Oğlan gidince, devanası kıza, “Kızım, bugün ortalığı süpür süpürme” der.

Kız, kendi kendine, “Acaba bu ne demek? Ortalığı süpür, süpürme! Süpüreyim mi süpürmeyeyim mi?” diye düşünüp dururken hemen kılın bir tanesini daha yakar.

Oğlan hemen gelir. Kız, devanasının söylediğini oğlana söyler. Bunun ne demek olduğunu sorar.

Oğlan, “Sultanım, odayı süpür, sofayı süpürme demektir.” der, gider.

Kız da odayı süpürür, sofayı süpürmez. Akşam olunca devanası gelir. Kıza ne yaptığını sorar. O da “Anacığım, süpürdüm, süpürmedim.” diye cevap verir.

Devanası, “seni gidi seni” der, “Bunu sana benim oğlum öğretti mutlaka.”

Neyse, kız sesini çıkarmaz. Akşam olur yatarlar. Sabahleyin devanası kalkınca, kıza üç tane küp vererek, “Bu küpleri gözyaşlarınla dolduracaksın.” der, kalkar gider.

Kız küpleri önüne koyup ağlamaya başlar ama ancak iki damla gözyaşı dökebilir. Sonra bunları dolduramayacağını anlayarak kılın birini daha yakar.

Oğlan yine gelir. Kız bu işi de ona anlatır. Oğlan küpleri su ile doldurur, içine de biraz tuz atıp gider.

Akşam olunca devanası gelir, kıza küpleri doldurup doldurmadığını sorar. Dolmuş olduğunu görürse de bunları kızın doldurmadığını bilir. Uzatmayalım, o gece de öyle geçer. Sabahleyin devanası kalkınca kıza o gün börek yapmasını söyler, sonra da çıkar gider. Kız öteyi beriyi arar, yoklar ama börek yapacak bir şey bulamaz.

Oğlan su içmek için eve gelince kızın ağladığını görür. Ona niçin ağladığını sorar. O da devanasının börek istediğini ama evde ne un ne de

başka bir şey olmadığını söyler. Böreği neyle yapacağını bilemediği için ağladığını bildirir.

O vakit oğlan, “Sultanım, seninle biz buradan kaçalım. Çünkü anam seni yemedikçe senden vazgeçmeyecek.” der, kızı alır, yola koyulur.

Akşam olunca devanası eve gelir ki kız yok. Kaçtığını anlayarak kardeşinin birini çağırır. Ona oğlu ile gelinini bulup getirmesini söyler. Devanasının kardeşi olan kadın bir küpe biner, bir yılanı kamçı yapıp onların ardına düşer.

Oğlan teyzesinin geldiğini görünce hemen kıza bir tokat vurup onu bir hamam yapar. Kendisi de hamamcı kılığına girip hamamın kapısı önüne oturur. Oğlanın teyzesi küpün üstünde gelir ama oğlanı tanıyamaz.

“Hamamcı buradan bir kız ile bir oğlan geçti mi?” diye sorar.

Oğlan da “Hamamı şimdi kızdırdım, içinde kimse yok. İnanmazsan gir de bak.” diye cevap verince, kadın kızarak gerisin geriye döner, doğru devanasının yanına gider, bulamadığını söyler.

Devanası “Hiç kimseye sormadın mı?” deyince, o da sorduğunu ama bir hamamcının kendisine böyle bir kızla oğlan görmediğini, hamamda kimsenin olmadığını bildirdiğini söyler.

O zaman devanası “İşte o konuştuğun hamamcı benim oğlumdur, gördüğün hamam da benim gelinimdir.” der.

Sonra, devanası küçük kardeşini çağırır, “Haydi git, şunları bana getir” diyerek bu sefer de onu gönderir.

O da küpe binip oğlanla kızın ardına düşer. Oğlan onun geldiğini görünce hemen kıza bir tokat atıp onu bir çeşme yapar, kendisi de eline bir testi alıp çeşmeden su doldurmaya başlar.

Kadın onun yanına gelip. “buradan bir kızla bir oğlan geçti mi?” diye sorar.

Oğlan onun bu sorusuna karşılık, “Bu çeşmenin suyu pek tatlıdır. Ben her vakit suyu buradan doldururum.” diye cevap verir.

Kadın, “Bu ne lakırdı anlamaz adam.” deyip geri döner, devanasının yanına gider.

Onun da bulamadığını gören devanası, oğlanla kızı kendisi arayıp bulmak için kalkar, bir küpe biner, yılanı kamçı edip yola koyulur.

Oğlan arkasına bakınca anasının geldiğini görür. Hemen kıza bir tokat atıp onu bir ağaç yapar. Kendisi de bir yılan olup bu ağaca sarılır. Devanası gelir, ağacın kız olduğunu bildiği için onu paralamak ister. Ama oğlunun bir yılan olarak ağaca sarılmış olduğunu görünce ona bir zarar gelmesin diye durur. Oğlana seslenir, der ki:

“Oğlum, oğlum, bari şu kızın parmağını olsun bana göster ki sizin yakanızı bırakayım.”

Devanasından bir türlü kurtulamayacağını anlayan oğlan, kıza,” Hiç yolu yok, bu senden bir lokma tatmadan edemeyecek. Bari parmağının ucunu gösteriver.” der.

Kız parmağının ucunu gösterince devanası ondan bir lokma ısırıp, döner gider. Onlar da böylece devanasından kurtulurlar. Oğlan yine kıza tokat vurur. İkisi de insan kılığına girerek doğru kızın babasına giderler. Oğlanın da tılsımı bozulduğu için artık hep insan kılığında kalır. Padişah onları kırk gün kırk gece süren bir düğünle evlendirir. Onlar ermiş muradına, darısı başımıza... (Batur, a.g.e. : 370-374)

Masal türüne örnek olarak verilen yukarıdaki metinde sıkça karşılaşılan, kahramanların ve mekânların biçim değiştirmesi (metamorfoz) fantastik unsura bir örnektir. Devoğlu'nun ata, ahırın gül bahçesine, kızın ise elmaya, çeşmeye ve hamama dönüşmesi tamamıyla fantastik unsurlardır. Bu masalda yer alan dönüşümler (metamorfozlar) olağanüstü olsa da aslında bir nedensellik içinde verilmiştir. Bu düşsel bir nedenselliktir. Gerçekleşen dönüşümlerin hepsinin bir nedeni vardır, hiçbir şey nedensiz olarak gerçekleşmemektedir. Todorov, bu durumu fantastik metinlerdeki metamorfoz ve pandeterminizm izleklerine bağlar ve “ruhtan maddeye geçişi” pandeterminizm izleğiyle açıklar. Fantastik anlatıda, doğaüstü bile olsa her şeyin özel bir nedeni vardır ve bu da bizi pandeterminizmin varlığına götürür. Todorov'a göre fantastik anlatıda en soyut düzeyde pandeterminizm, fiziksel olanla zihinsel olanın, maddeyle ruhun, nesneyle sözcüğün arasındaki ilişkinin sınırının yumuşamasıdır (Todorov, a.g.e. : 113). Bu durum da Devoğlu masalında en güzel şekilde örneğini bulur. Masal kahramanları her zor durumda bir metamorfoz geçirerek ruhtan maddeye dönüşürler, böylelikle metnin içinde formlar arası geçişin sınırları ortadan kaldırılarak anlatıya fantastik bir hava katılır. Ayrıca metinde geçen, kızın kıl yakarak istediğini elde etmesi ve büyüünün bozulması sonucu kılık değiştirme olayının ortadan kalkması motifleri de sihir içeren birer fantastik öğedir.

Bu ve benzeri fantastik unsurların görülebileceği diğer bir halk edebiyatı ürünü de halk hikâyeleridir. Sıradaki bölümde halk hikâyelerinde bulunan fantastik unsurların örnekleri verilecektir.

1.4.1.4. Halk Hikâyelerinde Fantastik Öğeler

Anadolu'da 16. y.y.'dan beri var olan, konusu genellikle aşk ya da kahramanlık olan, nazım nesir karışık ya da sadece nesirle yazılan, genellikle halk

ozanları tarafından söylenen hikâyelere halk hikâyesi denir (Batur, a.g.e. : 419). Elçin, halk hikâyeleri için “*Zaman seyri ve coğrafya-mekân içinde ‘efsane, masal, menkıbe, destan vb.’ mahsullerle beslenerek, dinî, içtimaî hadiselerin potasında iç bünyelerindeki bağlarını muhafaza ederek milletimizin roman ihtiyacını karşılayan eserlerdir*” ifadesini kullanmaktadır (Elçin, 1986: 44).

Alptekin, kimi halk hikâyelerinin sadece düz yazıdan oluşmasını, Boratav’a dayandırarak bunların masaldan alınmış parçalar olmasına bağlamaktadır (Alptekin, 2005: 19). Boratav, halk hikâyelerini destanlara göre daha gerçekçi ve içinde daha az olağanüstülükler barındıran bir tür olarak tanımlamaktadır. Buna neden olarak da destanlarda insanların, insan dışı tanrımsı ya da şeytanımsı olarak nitelendirilebilecek olağanüstü varlıklarla mücadele ederken halk hikâyelerinde toplum içi çatışmalar yaşanmasını ve bireyler arası çatışmaların söz konusu olmasını göstermektedir (Boratav, 2000: 66-67).

İçerik açısından incelendiğinde halk hikâyelerinin genellikle aşk ve kahramanlık konularını işlediği görülür. Halk hikâyelerinin bazılarında meydana gelen olaylar gerçek ya da gerçeğe yakındır; bunun bir sonucu olarak da o dönemde yaşanan olaylar metnin içinde bazen aynen yaşandığı gibi bazen de gerçeğe yakın bir biçimde yer alır. Bununla birlikte kahramanların başından geçen olay ve karşılaştıkları bazı durumlarda olağanüstülüklerle de rastlamak mümkündür. Kahramanların doğumu, âşık olması, ölümsüzlük özellikleri kazanması, çaresiz dertlere şifa bulunması, dua ile yanarak kül olması gibi bazı durumlar halk hikâyelerinde karşılaşılan özel durumlardır (Alptekin, 2005:31). Bunun dışında halk hikâyelerinin motif yapısı incelendiğinde, hikâyelerin yapısında bulunan birçok motifin olağanüstülük taşıdığı görülmektedir. Özellikle;

1. Mitolojik ve sihirli hayvanlar, insan özelliği gösteren hayvanlar.
2. Sihir (Dönüşümler, sihirli nesneler, sihirli güçler).
3. Ölülerin dirilmesi, hayaletler ve hortlaklar.
4. Devler, cadılar, büyücüler.

5. Olağanüstülükler (Diğer dünyalara seyahatler; periler, cinler gibi olağanüstü yerler ve yaratıklar, olağanüstü güce sahip insanlar, nesneler ve olaylar) (Alptekin, A.e. : 291-305).

bu çalışmanın konusu olan fantastik öğeler olarak göze çarpmaktadır. Aşağıdaki hikâye parçalarında fantastik öğeler yer almaktadır:

Ebali Sinan Ebilharis Hikâyesi

... iki kardeş hamama gittiklerinde Ebilharis okuduğu dua ile kardeşini çıplak bir şekilde uzaklara gönderir, Helvacı güzeli de hapsedilir. Su başında bir remilciyle karşılaşan Ebali Sinan, ona kendisini Üryan Padişah olarak tanıtır. Üryan Padişah, herkesin kendisine teslim olmasını isterse de padişahın cadı olan annesi onun Üryan Padişah olmadığını anlar. Ebali Sinan da cadı kadını öldürür ve kendisi de koklandığı zaman öldürücü özelliği olan bir gül haline gelir. Daha sonra da Helvacı Güzelinin hapsedildiği zindana girer. Herkes, bu güle ve kokusuna hayrandır. Gülü koklayan Ebilharis de kısa zaman içerisinde ölür (Alptekin, A.e. : 253).

Yukarıdaki metinde dua yoluyla mekân değiştirme, cadı motifi, insanın bir çiçeğe dönüşmesi ve bu sayede düşmanını tuzağa düşürerek onu yok etmesi metne fantastik hava katan unsurlar olarak göze çarpmaktadır.

Fantastik unsurlarla karşılaşılabilen bir başka halk hikâyesi metni de “Şirvan Şah ve Şemâ’il Bânu” hikâyesidir.

...Şemâ’il Banu kardeşlerine hastalığının sebebi sorulduğunda: Su kıyısında bir kedi gördüğünü, kediyi kucağına alınca kedinin bir yılanı dönüştüğünü ve suya atlayıp kaybolduğunu, kendisinin de bu olay üzerine korkup hastalandığını söyler. Başka bir sefer ise yabanda kaybolan ve susuzluktan, açlıktan bîtap düşen Şemâ’il Bânu’nun imdâdına bir ahu yetişir. Âhuyu takip eden Şemâ’il Bânu kaybolduğu yerden kurtulur. Hikâyenin başka bir yerinde de Şemâ’il Bânu Şirvan Şahı bulmak için geldiği Bağdat’ta bir kadınla karşılaşır. Kadının Şemâ’il Bânu’ya nereden gelip nereye gittiğini sorması üzerine Bânu öyle bir âh çeker ki kadın Şemâ’il Bânu’nun ağzından çıkan ateşin bütün Bağdat’ı aydınlattığını görür...

Şemâ’il Bânu Şirvan Şaha kavuşmak üzere Bağdat’a doğru yola çıktığında şehzadenin Amber Ağası olduğunu söyleyen bir zatla karşılaşır ama Amber Ağa bir zaman sonra giulyabaniye dönüşüp boyu iki minare boyuna ulaşır. Şemâ’il Bânu hemen bildiği duaları okumaya başlar sabahın olmasıyla birlikte gulyabani kaybolur (İnce- Köklü, 2009:45).

Bu hikâyede de dönüşümler, insanlara yardımcı hayvanlar, insanın âh ile gökyüzünü aydınlatması, gulyabani gibi olağanüstülükler yer verilmiştir. Bu öğeler halk hikâyelerinin yanı sıra masalda da karşılaşılabilecek unsurlardandır. Boratav halk hikâyeleri için “*Belki eskiden destanların gördükleri vazifeleri üzerine almış yeni ve orijinal bir nev’in mahsulleridir.*” der (Boratav, 1981: 57). Alptekin’e göre ise bir halk hikâyesinin içinde masala, efsaneye, fıkraya, duaya, bedduaya, deyimlere, atasözlerine, bilmecelere ait unsurlara rastlanabilir (Alptekin, 1987: 47-52). Kısaca söylemek gerekirse masalda, halk hikâyesinde, efsanede ve destanlarda birbirine benzer motifler sıkça kullanılmıştır. Bu yüzden kimi durumlarda masal ve halk hikâyesini içerik bakımından çok keskin sınırlarla birbirinden ayırmak mümkün olmasa da bu türler yapısal bakımından birbirlerinden ayrılmaktadır.

1.4.1.5. Dede Korkut Hikâyelerinde Fantastik Öğeler

Dede Korkut Hikâyeleri destandan halk hikâyesine geçişin ara basamağı olarak nitelendirilen, her iki türden de bazı özellikleri bünyesinde barındıran bir türdür. Tam adı *Kitâb-ı Dedem Korkut ‘Alâ Lisân-ı Tâ’ife-i Oğuzân* olan ve 15. yüzyılda yazıya geçirildiği kabul edilen, Kuzey Anadolu’da yaşayan Oğuz Türklerinin günlük yaşamlarından, inançlarından, gelenek ve göreneklerinden beslenerek ortaya çıktığı düşünülen Dede Korkut Hikâyeleri’nin Türk kültür ve edebiyatı açısından önemini vurgulamak amacıyla Mehmet Fuad Köprülü: “*Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut’u öbür gözüne koysanız yine de Dede Korkut ağır basar.*” demektedir (Ergin, 1971: X). Eserin biri Vatikan, diğeri de Dresden olarak adlandırılan iki adet nüshası bulunmaktadır.²² Varlığı 19. asrın başında keşfedilen Dede Korkut Hikâyeleri, Türkoloji araştırmalarına pek çok açıdan araştırma konusu olmuş ve olmaya da devam etmekte olan kültürümüzün önemli bir kaynağıdır (Ergin, 1989: XIII). Nazım-nesir karışık bir yapıya sahip olan hikâyelerden Dresden nüshasında 12; Vatikan nüshasında ise 6 adet yer almaktadır. Dresden nüshasında bulunan hikâyeler (boyılar) sırasıyla şunlardır:

²² Tezcan ve Boeschoten özellikle Dresden nüshasının müstensihinin dikkatsizliğinden dolayı birçok yanlış içerdiğini ve bundan dolayı araştırmacıların yanlış okumalar yaptığını söylerler (Tezcan - Boeschoten, 2001:9).

1. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Destânı
2. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Destânı
3. Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek Destânı
4. Kazan Bey'in Oğlu Uruz Bey'in Esir Düştüğü Destân
5. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Destânı
6. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Destânı
7. Kazılık Koca Oğlu Yigenek Destânı
8. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Destân
9. Begil Oğlu Emren'in Destânı
10. Uşun Koca Oğlu Segrek'in Destânı
11. Salur Kazan'ı Oğlu Uruz'un Tutsaklıktan Çıkardığı Destân
12. İç Oğuza Taş Oğuz Âsi Olup Beyrek'in Öldüğü Destân (Ergin, A.e. : 4-22).

Dede Korkut adında halk arasında saygı gören ve bir bakıma halka rehber olmuş bir ozan tarafından anlatılan Dede Korkut Hikâyeleri, Oğuz boylarının hem dış güçlerle hem de kendi aralarında yaptığı mücadeleleri ele alır. Batur, Dede Korkut hikâyelerinde genellikle itibariyle bir yiğitlik havası içerdiğini, bunun dışında kimi kahramanların olağanüstü güce sahip olduğunu, kimilerinin vücut yapılarının olağanüstü olduğunu, kimilerinin ise Tanrı gücüyle kerametler gösterdiğini belirterek bu yönüyle Dede Korkut hikâyelerinin destan özelliği taşıdığını vurgulamaktadır (Batur, a.g.e. : 433). Ergin, mücadelelerin anlatıldığı bu hikâyelerin ikisinde Oğuzların tabiat ve insanüstü güçlerle karşı karşıya geldiklerini belirtmektedir. Bu hikâyeler Deli Dumrul'un Azrâil'in karşısına çıktığı; diğeri de Basat'ın Tepegöz adındaki devle yaptığı mücadelelerin anlatıldığı hikâyelerdir (Ergin, 1989: 26). Bunlara ek olarak Dede Korkut Hikâyeleri üzerine yaptığı incelemelerde Sakaoğlu, Bey Böyrek hikâyesinde de olağanüstü unsurların bulunduğunu bildirmiştir. Bu hikâyede geçen olaylarda yer alan “Derviş, Devler ve Bengi Boz” un olağanüstü varlıklar olduğunu bildirmektedir (Sakaoğlu, 1998: 56).

Dede Korkut Hikâyeleri'nin anlatıcısı olan Dede Korkut, sadece hikâyeleri anlatmakla kalmaz, kimi zaman metnin akışı içinde yer alarak olağanüstü güçlerini kullanır. Bu özelliği ile Dede Korkut, İslamiyet öncesi dönemdeki şamanları hatırlatır. Aynı zamanda bu özelliği ile Dede Korkut bazı hikâyelerde Jung'un doğaüstü yardımcı arketipine uygun bir örnek olarak gösterilebilir. Saltık Özkan, bu duruma örnek olarak Bamsı Beyrek Hikâyesinde Dede Korkut'un üstlendiği rolleri örnek verir:

Anlatıda kahramana ad vererek bu dönüşümün başlamasını sağlayan *büyülü yardımcı, ruh* ya da bu çalışmada tercih edilen adıyla *doğaüstü yardımcı* (Campbell: 84) Dede Korkut şahsında temsil edillir. Anlatının ilerleyen bölümlerinde Banı Çiçek, beşik kertmesi Beyrek'i şart koştuğu yarışmalarda başarılı olduktan sonra kabul eder. Fakat sırada kızı geleneklere göre istemek vardır. İstemeye kimin gideceği konusu Bay Büre ve Oğuz beylerini kara kara düşündürür. En sonunda Dede Korkut'un istemesine karar verilir. Bu karar üzerine Dede Korkut şöyle söyler: “Yarenler çünkü meni gönderürsüz, bilürsüz kim Delü Karçar kız kardaşını dileyeni öldürür.”(Tezcan 74) Burada Dede Korkut'un *Doğaüstü Yardımcı* olduğunun anlatı kişilerince de kabul edildiği anlaşılmaktadır. Kahramanı içinde bulunduğu durumdan kurtaracak sağlam bir düşünce, parlak bir fikre ihtiyaç vardır ve yine Dede Korkut anlatıya girer. Dede Korkut kızı istemeye gittiğinde, Banı Çiçek'in erkek kardeşi Delü Karçar, aygırına binip onu kovalar uzun süren kovalamanın ardından yetişir. Delü Karçar kılıcını eline alır, tam indirecekken Dede Korkut: “Çalarısan elün kurusun” der ve “Hak Te'alanun emri ile Delü Karçar'ın eli yokaruda asılı” kalır. “Zira Dede Korkut velayet issi idi dilegi kabul oldu.” (Tezcan 75) sözleri ile Dede Korkut'un ilahî bir gücü temsil ettiği tekrar hatırlatılır. Halk anlatılarındaki ruh arketipi ya da buradaki kullanımıyla doğaüstü yardımcının Tanrı ile ilişkisi Jung tarafından da net bir şekilde ifade edilir (Saltık Özkan, 2010: 82).

Dede Korkut hikâyelerinin belki de en bilineni Deli Dumrul hikâyesidir. İçerdiği kimi motiflerin benzerlerinin daha önce farklı kültürlerle ait metinlerde de işlenmiş olduğu kabul edilse de W. Barthold, şu ana kadar ne İslam Edebiyatında ne de Ön Asya Edebiyatında bu hikâyenin bir benzerinin bulunmadığını belirtmiştir (Barthold, 1962:110'dan akt. Gökyay, 2007, 1299 - 1300). Deli Dumrul hikâyesinin bu kadar çok bilinip sevilmesinin başlıca nedenlerinden birisi de içerdiği fantastik öğelerdir. Metin baştan sona bir mücadele havası içinde geçer. Deli Dumrul insanlara meydan okuyan, zorbalıkla kendine kazanç sağlayan biridir. Buraya kadar her şey onun için normaldir. Kendisine karşı gelebilecek nitelikte bir insanoğlu çıkmamıştır;

ancak bir gün ölen bir gencin ardından ağlayanların sözüyle Azrail'e meydan okumaya kalkmasıyla Deli Dumrul için her şey değişir. Deli Dumrul ölüm meleği karşısında aciz duruma düşer, ölüm kalım savaşı vermeye başlar ve hikâye de bu noktadan itibaren fantastik unsurlar içermeye başlar. Aşağıda verilen Deli Dumrul hikâyesinden alınmış parçalar fantastik unsurlar içeren bölümlerdir:

(...) Deli Dumrul kırk yigidilen yiyüp içüp otururiken nagâhandan Azrail çıkageldi. Azraili ne çavuş gördü, ne kapucu. Deli Dumruluñ görür gözü görmez oldu, tutar elleri tutmaz oldu. Dünya alem Deli Dumruluñ gözüne karanu oldu....(Gökyay, A.e. : 111-112)

Burada Deli Dumrul herkese kafa tutarken Azrail çıkagelir. Soyut bir varlık olan Azrail ile sıradan bir insanın normal şartlar altında karşılaşması mümkün değildir. Burada neden-sonuç ilişkisine bağlı fizik dünyanın kuralları içinde gerçekleşmesi olanaksız olanın gerçekleşiyormuş gibi gösterilmesiyle ilgili olarak olağan ile olağanüstünün karşılaşması meydana gelir ve bu durum dinleyici tarafından gerçekmiş gibi kabul edilerek dinlenir yani burada okurun bakış açısı devreye girer. Dilidüzgün, bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

..... Yani bir yandan fizik kurallar içinde anlatılan öykünün okur üzerinde yarattığı yanılsamanın ortaya koyduğu olağanüstülük, diğer yandan da fizik dünya ile hiç ilgisi olmayan olağanüstü yasaların yönettiği bir dünyanın bıraktığı izlenim fantastik kuramı çevresindeki tartışmalarda belirleyici niteliktedir. Buna göre; doğanın yasalarını tanıyan, bilen bir insanın kendi bakış açısıyla açıklayamayacağı bir olay karşısında bunları olasılıkla doğaüstüymüş gibi görmesi sonucu ortaya çıkan durumu bir yanılsama sonucu gerçekleşen algılama ve kabullenme işin bir boyutunu oluşturur. Bu durumda vurgu, anlatılan metni anlamaya çalışan okur üzerindedir. Çünkü onun bilgi evreni ve çevresini kuşatıcılığı, olağan ve olağanüstü, doğal olan ile olmayanı belirlemektedir. Eğer anlatılan olaylar anlatının sonunda bütünüyle doğaüstü/olağanüstü olarak kalıyor ve öykü böyle bitiyorsa burada karşımızda daha çok fantastik ve mucizevî bir dünya var demektir. Eğer ki öykünün sonunda olaylar doğanın yasalarıyla açıklanabilir bir nitelikteyse karşımızda daha çok fantastik ama rahatsız edici, Todorov'a göre *tekinsiz* bir dünya var demektir (Dilidüzgün, 2011: 608).

Deli Dumrul ve Azrail ile konuşup Azrail'in güvercin olarak uçtuğu bölüm yine Dede Korkut Hikâyelerinden bir örnektir:

...Deli Dumrul aydur: Mere al kanatlu Azrail sen misin, dedi.

Evet, menem, dedi.

Bu yahşı yigitlerüñ canını sen mi alursun, dedi.

Evet men aluram, dedi.

Deli dumrul aydur: Mere kapucular, kapıyı kapañ, dedi. Mere Azrail, men seni gen yerde isteridüm, dar yerde eyü elüme girdüñ, ola mı, dedi. Men seni öldüreyim, yahşı yigidüñ canın kurtarayım, dedi.

Kara kılıcın sıyırdı eline aldı, Azraili çalmağa hamle kıldı. Azrail bir gögercin oldu, pencereden uçdu, gitdi...(Gökyay, a.g.e. : 113)

Bu çalışmanın daha önceki bölümlerinde de yer verildiği gibi Türk masallarında ve efsanelerinde kılık değiştirme ya da dönüşüm motifi sıkça işlenen motiflerdendir. Bu kılık değiştirme motifi genelde kahramanın başı sıkıştığında, canının tehlikeye düştüğü bir zamanda meydana gelir (Bkz. Bölüm 1.4.1.3) ancak Deli Dumrul hikâyesinde ilginç olan durum güvercin olan Azrail'in canını kurtarma gibi bir kaygısı olmaması; sadece Deli Dumrul'u yanıltma amacıyla bu dönüşümün gerçekleşmesidir. Nitekim hikâyenin devamında Deli Dumrul, Azrail'in güvercin olup kendisinden kaçtığını düşünerek doğanını alıp avlamak için peşine düşer. Azrail olduğunu sanarak birkaç güvercin avlar. Azrail'i öldürdüğünü sanarak evine dönerken Azrail birden Deli Dumrul'un atının gözüne görünür ve Deli Dumrul ürken atın üzerinden düşer, Azrail onun üstüne basıp canını almak ister, Deli Dumrul yalvarmaya başlar, Azrail de bana değil Allah'a yalvar deyince Deli Dumrul Allah'a canını bağışlaması için yalvarır. Burada yer alan bu dönüşüm motifinin benzerleri özellikle İç Asya'da yaygındır. Kırgız ve Tatar destanlarında yer alan kadınların doğan ya da güvercin olup uçması motifinin daha eski olduğu, Azrail'in güvercine dönüşmesi motifinin ise daha sonra ortaya çıktığı sanılmaktadır. Yine aynı hikâyede yer alan bir ölümlünün Tanrı ya da bir melek ile mücadelesi motifi için de Ruben, motifin kaynağını doğrudan doğruya İslam inanışından aldığını belirtmektedir (Ruben, 1944: 237'den akt. Gökyay, A.e. : 1305).

Dede Korkut hikâyelerinden Tepegöz adıyla da bilinen *Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Destân* da fantastik öğeler açısından zengin bir metindir. Hikâyede Aruz Koca'nın oğlu olan ve bir arslan tarafından beslenerek büyütülen Basat'ın bir çoban

ve peri kızının birlikteliğinden meydana gelen ve kafasının tepesinde bulunan tek gözünden dolayı Tepegöz olarak adlandırılan olağanüstü bir yaratıkla olan mücadelesinin sonunda onu öldürerek Oğuzları Tepegöz tehlikesinden kurtarması anlatılmaktadır. Tepegöz hikâyesinde baş kahraman olan “Tepegöz” ile Odysseus’un dokuzuncu rapsodisindeki “Polyphemos” adındaki kyklop arasında bazı benzerlikler bulunmaktadır. Araştırmacılar bu iki kahraman arasında benzerlikler bulunduğunu bildirmiş fakat bunların hangisinin daha önce ortaya çıkmış olduğunu kesin olarak saptayamamışlardır (Sakaoğlu, a.g.e. : 93-95). Bu metindeki motiflerin bazıları fantastik özellik göstermektedir. Peri kızından doğma, peri kızının oğlu Tepegöz’e verdiği tılsımlı koruyucu yüzük ve bunun sağladığı yenilmezlik, mağara kapısında bulunan tılsım kılıcı gibi motifler metinde bulunan fantastik unsurlardandır.

1.4.2. Türk Roman ve Hikâyelerinde Fantastik Öğeler

Türk roman ve hikâyesinde fantastik öğeler konusunu anlatmadan önce roman ve hikâye türlerinin Türk Edebiyatında görülmeye başlandığı dönem ve bu dönemin ortaya çıkmasına yol açan sosyal, idârî ve kültürel ortamı açıklamak gereklidir. Türk Edebiyatı, Türk toplumunda 19. yy.da başlayan değişim hareketlerinden etkilenmiş, Klasik Edebiyat anlayışı bu yüzyılının ortalarından itibaren terk edilerek batılı geleneğe uygun sanat anlayışı toplumda yerleşmeye başlamıştır. Asker bir devlet olan Osmanlı savaş alanlarında yenildikçe her alanda batılı devletlerden geriye düşmüş ve zayıflamış, devam eden süreçte de bu durumdan çıkış yolları aramıştır.

Devlet bu zayıflamaya çare olacak yenilik hareketlerini yine batıdan almış ve ilk olarak da askerî alanda yeniliklere başlamıştır. Daha sonraki dönemlerde de bu çalışmalar toplumsal alana yayılmış ve halk teba’alıktan, tam olarak bugünkü anlamını karşılamasa da, vatandaşlığa geçme yolunda haklar elde etmiştir. Padişah mutlak güç olma iddiasından modernleşme yolunda feragat etmiş, Tanzimat ve Islahat Fermanları ile toplum yaşamında köklü değişimler meydana gelmiştir. Bu yaşananlar halkta bir şaşkınlık hatta kimi kesimlerde rahatsızlık meydana getirmiştir. Budak; özellikle imtiyazlı kesimin, ellerindeki yetki ve imkânların kaybolacağı

korkusuyla yaşananları onaylamasa da toplumda meydana gelen reformlara engel olmadığını söylemektedir. (Budak, 2008: 416).

Toplum hayatını düzenleyen kuralların tamamen batıdan alındığı bu dönemde toplumun o güne kadarki yaşam tarzı, zevkleri, sanat anlayışı kısacası geçmişe ait her alışkanlığı ilkel olarak görülmüştür. Şinâsi, Nâmık Kemal, Ziya Paşa, Recâizade Mahmut Ekrem gibi kişilerin başını çektiği anlayış, toplumda batı tarzı edebiyatın yaygınlaşmasını, modernleşmenin ana unsurlarından biri olarak görmüştür. Çoğunluğu devlette idarî göreve sahip olan bu kişiler, idârî alanda yaşanan olumsuzlukları, toplumsal alanda yaşanan yozlaşmaları yansıtmak için edebiyatı bir araç olarak kullanmışlardır. Sanatçılar edebiyatı sanat yapmakta bir amaç değil yenileşme hareketlerini topluma yaymada bir araç olarak görmüşler ve edebiyatı geçmişte olduğu gibi sadece zevk ve eğlence aracı olarak değil aynı zamanda bir eğitim ve yönlendirme, Aslan'ın deyimiyle modernleşme projesinde en etkili toplumsallaştırma, yaratılmak istenen yeni kültürü “aşılama” aracı olarak görmüşlerdir (Aslan, a.g.e. : 85). Handan İnci, bu çabayı romanın ilk yüz yılına yayılmış olarak kabul eder ve bu durumu, “Türk romancısı romanı kurmaktan çok toplumu kurmakla uğraşmıştır.” şeklinde açıklar (İnci, 2005: 138).

Böyle bir ortamda edebiyatın tamamen gerçeklik üzerine konumlanmış olması şaşılabilecek bir durum değildir. Topluma şekil vermeyi kendine bir görev addeden zamanın aydınlarının toplumda yaşanan aksaklıkları eserlerine taşımaları, bunları eleştirmeleri, topluma yön verebilmeleri için iyi birer gözlemci olması gerektiği gerçeği göz ardı edilemez. Bu durum da gerçekçi eserlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle batı tarzı edebiyat anlayışının toplumda yerleştirilmeye çalışıldığı ilk dönemde bu sebeplerden dolayı fantastik türe girebilecek ya da en azından fantastik öğeler içeren romanlara ve hikâyelere rastlamak oldukça zordur. Belki, bu durumun bir nedeni de geçmişin reddi olabilir çünkü eski edebiyat geleneği doğu kültürünün etkisinde gelişmişti ve yeni edebiyat anlayışı yüzünü batıya dönmüş, doğuya sırt çevirmiş aydınların eseriydi. Ayrıca doğu edebiyatının kaynağı yeni edebiyat anlayışının gerçekçiliğine de aykırıydı. Dino, doğu edebiyatını; ya dinsel, alegorik, tasavvufî ya da doğadışı, tılsımın, büyüünün egemenliğinde olağanüstü içerikli olarak nitelemektedir (Dino, 1978: 14).

Her ne kadar yenileşme döneminin başlangıcında gerçeklik ön planda olsa, gerçek dışılık küçümsense ve dışlansa da insanların olağanüstü konulara olan ilgisi hiçbir zaman azalmamıştır. Özellikle çeviri romanlar arasında en çok ilgiyi Jules Verne'in bilimkurgu türünün öncüsü sayılabilecek eserleri görmüştür (Andı, 1993: 11). Bu durum insanların olağanüstü olana ilgisinin ne olursa olsun azalmadığının da en iyi kanıtıdır.

Çalışmanın bu bölümünde Türk edebiyatındaki roman geleneğinden fantastik unsurlar içeren metinlerden söz edilecektir. Ancak daha önce de belirtildiği gibi bu tez fantastik türü tüm özellikleriyle anlatan kuramsal bir edebiyat çalışması olmadığı için bu bölümde, bu alanda daha önce yapılmış çalışmalardan yararlanılarak fantastik türün modern Türk roman ve hikâye geleneğinde kullanımı aktarılmaya çalışılacaktır.²³

Modern Türk Edebiyatında fantastik olarak nitelendirilebilecek ilk eser Aziz Efendi'nin 1797 yılında kaleme aldığı *Muhayyelât* adlı eseridir. 19. yüzyılın roman anlayışına ters düştüğü için bu dönemde ilgi görmeyip küçümsenen bu eser Uysal'a göre her ne kadar geleneksel anlatı geleneğine bağlı gibi görünse de içeriğindeki fantastik unsurlar sebebiyle fantastik roman türünün Türk edebiyatındaki ilk örneğidir²⁴ (Uysal, 2006).

Modern Türk Edebiyatının neredeyse her türünde eser veren yazarı Ahmet Mithat Efendi, gerçekçi olmadığı nedeniyle eleştirdiği *Muhayyelât*'ı bilerek ya da bilmeyerek kurgusal açıdan taklit ederek olağanüstülüklerle kurulu olay örgüsü ile meydana getirdiği *Dünyaya İkinci Geliş yahut İstanbul'da Neler Olmuş, Cinli Han, Fenni Bir Roman yahut Amerikan Doktorları* ve *Çengi* adlı eserleriyle tam anlamıyla fantastik denebilecek romanlar yazmasa da Türk Edebiyatında fantastiğin gelişimini aktarırken kendisinden söz edilebilmesini sağlamıştır. Aslan bu romanları şu şekilde sınıflandırmıştır:

²³ Bu bölümde Aslan, Toyman ve Uysal'ın bu alanda yaptığı çalışmalardan yararlanılmıştır.

²⁴ Bu eser, Esen'e göre Osmanlı edebiyatında geleneksel anlatı türlerinden, roman hikaye gibi modern türlere geçişin ortasında yer alır ve doğu masalları geleneğinden yola çıkarak çağdaş anlatıya açılır. Ayrıca barındırdığı gerçek dışı öğelerle olağanüstü masala yakın durur (Esen, 2005:5).

Ahmet Mithat, romanlarında hem içerik hem de anlatım açısından gerçeklerden uzaklaşmış, olağanüstünün sınırlarında dolaşmış, bugünün gözüyle değerlendirildiğinde yer yer fantaziye kaymıştır. *Dünyaya İkinci Geliş yahut İstanbul'da Neler Olmuş*, gerçeğe benzerlik ve olağanüstü arasındaki kalmışlığını; *Çengi*; olağanüstünü kötölemek isterken yine olağanüstüleştiğini, hatta hiç de sıradan olmayan karakterleriyle fantastikleştiğini; “Cinli Han”, olağanüstünü yıkmak, gerçeğin varlığını görünür kılmak için harcadığı büyük çabayı gösterir. *Fenni Bir Roman yahut Amerika Doktorları* ise yazarın kendini özgür bırakarak yazdığı bir absürd fantazidir. Ahmet Mithat'ın romanlarının hepsinde yer yer fantastiğe kayan taraflar, fantazi özellikleri olmakla beraber romanlar fantastik romandan daha çok olağanüstü masal ile gerçekçi roman arasında durmaktadır (Aslan, a.g.e. : 150).

Servet-i Fünûn dönemi yıllarında, bu akımdan bağımsız olarak eserler veren Hüseyin Rahmi de mizahî hava içinde yazdığı romanlarında fantastiğin olanaklarından yararlanmıştır. Başta *Gulyabanî* olmak üzere, *Cadı*, *Dirilen İskelet*, *Efsuncu Baba*, *Muhabbet Tılsımı*, *Mezarından Kalkan Şehit*, *Şeytan İş*, *Ölüler Yaşıyor mu?* adlı eserlerinde bolca fantastik unsur yer almaktadır. Halide Edip Adivar da bazı eserlerinde milli bilinci aşlamak adına fantastik unsurlardan faydalanmıştır.²⁵ Aynı dönemde eser ceren Reşat Nuri Güntekin'in *Gökyüzü* adlı eseri de fantastik unsurlar barındıran bir metindir. Cumhuriyet dönemi ise fantastik ya da fantastik unsurların bulunduğu metinler açısından daha zengindir. 1923 -1955 arasında ortaya çıkan popüler romanlar *Ne Bir Ses Ne Bir Nefes*, *Buhran Gecesi*, *İkiz Şeytanlar*, *Kan İçen Hortlak*, *Kazıklı Voyvoda (Drakula İstanbul'da)*, *Akdeniz İncisi*, *Lord Lister Serisi*, *Ölü Ciğeri Yiyen Adam: Yamyam Yusuf*, *Yıldız Tepe*, *2000 Yılın Sevgilisi*, *İki Cisimli Kadın*, *Ölmez Adamlar Evi*, *Dehşet Gecesi* fantastik özellikler gösteren metinler olarak dikkat çekmektedir.

Bu dönemde Tanpınar'ın *Abdullah Efendi'nin Rüyâları* adlı hikâye kitabı, Peyami Safa'nın *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* ve *Yalnızız* romanları, özellikle son dönemde Nazlı Eray'ın *Pasifik Günleri* (1981), *Orphée* (1983), *Deniz Kenarında Pazartesi* (1984), *Arzu Sapağında İnecek Var* (1989), *Aşk Artık Burada Oturmuyor* (1989), *Ay Falcısı* (1992), *Kuş Kafesindeki Tenör* (1991), *Yıldızlar Mektup Yazar* (1993), *Uyku İstasyonu* (1994), *Aşık Papağan Barı* (1995), *İmparator Çay Bahçesi* (1997), *Örümceğin Kitabı* (1998), *Elyazması Rüyalar* (1999), *Ayışığı Sofrası* (2000), *Aşkı Giyinen Adam* (2002), *Sis Kelebekleri* (2003), *Beyoğlu'nda Gezersin* (2005), *Ah*

²⁵ Bkz. Aslan, 2010: 236

Bayım Ah (1976), *Geceyi Tanıdım* (1979), *Kız Öpme Kuyruğu* (1982), *Hazır Dünya* (1983), *Eski Gece Parçaları* (1985), *Yoldan Geçen Öyküler* (1987), *Aşk Artık Burada Oturmuyor* (1988) ve *Ay Falcı* (1992) adlı eserleri fantastik unsurların kullanıldığı eserlerdir. İhsan Oktay Anar'ın *Puslu Kıtalar Atlası*, *Kitab-ül Hiyel*, *Efrasiyab'ın Hikâyeleri*, *Amat* adlı romanları da fantastik anlatının özelliklerini gösteren eserlerdendir. Barış Müstecaplıoğlu, *Perg Efsaneleri* dörtlemesi (*Korkak ve Canavar / Perg Efsaneleri 1, Merderan'ın Sırrı / Perg Efsaneleri 2, Bataklik Ülke / Perg Efsaneleri 3, Tanrıların Alfabesi / Perg Efsaneleri 4*) ile Türk edebiyatına fantastik roman alanında katkıda bulunur.²⁶ Özlük, çalışmasında fantastik romanları iki türe ayırır. Birinci tür fantastik romanlarda okur gerçek olanın, bilinenin dışında coğrafyalar, ırklar, hayatlar gibi unsurlarla karşılaşır. Bu türe örnek olarak da Barış Müstecaplıoğlu'nun, *Perg Efsaneleri* dörtlemesi (*Korkak ve Canavar / Perg Efsaneleri 1, Merderan'ın Sırrı / Perg Efsaneleri 2, Bataklik Ülke / Perg Efsaneleri 3, Tanrıların Alfabesi / Perg Efsaneleri 4*) adlı eserlerini gösterir (Özlük, 2010: 4).

Özlük'ün “Romanın genelinde gerçek dünyanın içinde gerçeküstü unsurlara yer vererek okuyucuyu şaşırtmayı, tedirgin etmeyi, tereddütte bırakmayı, kararsız kılmayı, onun kafasını karıştırmayı hatta eğlendirmeyi amaçlayan romanlardır.” şeklinde tanımlanmakta olduğu ikinci türe ait romanlara ise Sadık Yemni'nin *Çözücü*, Gündüz Ögüt'ün *Nehrin iki Yakası*, Saygın Ersin'in *Zülfikar'ın Hükmi*, *Erbain Fırtınası*, Sibel Atasoy'un *Sırıtkan Kırmızı Ay* ve Ahmet Aziz Çongarlı'nın *Yılankayası* adlı romanlarını örnek vermektedir (Özlük, A.e. : 5-6).

Türk hikâyeciliği özellikle 1980 sonrasında fantastik olarak nitelendirilecek ya da fantastik unsurlar barındıran eserler açısından zenginleşmiştir. Nazlı Eray, Buket Uzuner, Ayfer Tunç, Jale Sancak, Sadık Yalsızuçanlar, Kamil Doruk, Ayla Kutlu, Metin Kaçan, Adnan Özer, Nuray Tekin, Tanseli Polikar, Behiç Ak, Orhan Duru, Hakan Şenocak, Erhan Bener, Murat Gülsoy, Murathan Mungan hikâyelerinde fantastik unsurlara yer veren sanatçılardır (Taş, 2009: 22).

²⁶ Müstecaplıoğlu'nun bu eserleri, Özlük tarafından birinci tür fantastik romanlar türünde incelenmiştir. Burada yer alan bazı romanlar ise Özlük tarafından fantastik roman olarak nitelendirilmemektedir (Bkz. Özlük, 2010).

Sıradaki bölümde, özellikle son dönemde fantastik türe ait ürünlere veya içinde fantastik öğeler barındıran metin örneklerine sıklıkla rastlanan çocuk edebiyatı ve bu edebiyat çerçevesinde fantastik türün gelişimi incelenecektir.

1.4.3. Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Fantastik Öğeler

Günümüzde çocuğa verilen önem artmakta, anne-babaların, toplumun eğitim düzeyi ve refah seviyesi yükseldikçe çocuğa karşı ilgileri artmakta ve tutumları daha bilinçli hale gelmektedir. Artık çocuğun dişi ağrıdığına pedodontiste (çocuk diş hekimi), bunalım yaşadığında çocuk psikoloğuna, eğlenmek istediğinde ise çocuk filmine gidilmektedir çünkü çocuk, yetişkin bir insanın küçük hali değil zevkleri, fizyolojisi, hayatı algılayışıyla tamamen yetişkin birinden farklı bir bireydir. Çocuk edebiyatı da hayatı algılayışı, zevkleri, hayalleri, düşünceleri yetişkinlerden tamamen farklı olan çocuklara yönelik eserlerin verildiği edebiyat türüdür.

Çocuk edebiyatını tanımlamadan önce çocuk kavramı üzerinde durmak gerekir. TDK Büyük Türkçe Sözcük'te çocuk sözcüğünün karşısında: *“Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak.”* açıklaması yer almaktadır.²⁷ Yine TDK'nin BSTS / Eğitim Terimleri Sözlüğü'nde, *“Bebeklik çağı ile erginlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan.”* şeklinde açıklanmaktadır.²⁸ Oğuzkan'a göre *“Çocuk; olgunluğa erişinceye dek, her yaştaki erkek ve kızlar için yapılan bir nitelendirmedir. Bunlar çocuk edebiyatı kapsamında bulunan kişilerdir.”* (Oğuzkan, 1981: 40). Başka bir tanıma göre ise çocuk; *“Süt emme çağını bitirmiş, yaklaşık 2-14 yaş arasındaki ergenlik çağına ulaşmamış insan yavrusudur”* (Oğuzkan-Alaylıoğlu, 1968: 56). Dilidüzgün de çocuğu şu şekilde tanımlamaktadır: *“Kendisine has algıları olan, dünyayı kendi bakış açısıyla değerlendiren, sosyal, dilsel, ruhsal yetileri henüz tam olarak gelişmemiş ya da yetişkinlerin dünyasıyla bütünüyle örtüşmeyen bir varlık”* (Dilidüzgün, 2000: 254).

Edebiyat ise malzemesi dil olan güzel sanattır. Sözlükte şu şekilde tanımlanmaktadır:

²⁷ <http://tdkterim.gov.tr/bts/>

²⁸ <http://tdkterim.gov.tr/bts/>

1. Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın (II), gökçe yazın. 2. Bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi, literatür: 3. Sanatça, yani insanda estetik duyguyu heyecana getirecek değerde meydana getirilmiş şiir, sahne eseri, hikâye, roman, söylev gibi nazım veya nesir halindeki eserlerin hepsi.²⁹

Sever'e göre yazınsal metinler, yapısı gereği okurda duygusal çağrışımlar uyandırır; okuru yeni bir arayışa yöneltir. Sözcüklerle kurulan yeni anlam örüntüleri okuru da duymaya düşünmeye çağırır, örtük uyarınlarıyla da çok anlamlı bir özellik gösterir (Sever, 2003:8) yani edebî (yazınsal) metinler okura doğrudan değil dolaylı olarak seslenir. Sözcüklerin farklı anlamlarını kullanır, çağrışım yöntemiyle işler. Böylece insana yaşama farklı açılardan bakma, insanları ve yaşamı tanıma fırsatı verir. Sadece yaşamın gerçeklerini öğretmekle kalmaz; aynı zamanda hayal gücünü de geliştirir.

Şirin'e göre çocuk edebiyatı ilk çocukluktan (2-6 yaş), çocukluk dönemi sonuna kadar yaşanan çocukluk çağlarına özgü duyarlıkların yalın bir anlatım ve çocuksu bir eda içinde dile getirilmesiyle oluşan bir edebiyat türüdür. Ona göre çocuk edebiyatı önce edebiyattır. Edebiyat yönü ile edebiyatın içinde en incelikli yazarlık biçimidir. Her yaştan okurun ilgisini çekeabilen, okunabilen, dili-anlatımı ve biçimi ile edebiyatın içinde yeni bir türdür (Şirin, 1994:10). Akın ise çocuk edebiyatının; çocuğu anlamak, onun duygu ve düşüncelerini, algılarını doğru kavrayabilmek ve buna uygun bir anlatım tarzıyla onun ihtiyaçlarına cevap vermek gibi gerekliliklerinin olduğunu belirtir (Akın, 2009: 44).

Oğuzkan çocuk edebiyatını "1. Usta yazarlarca özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan yapıtlardan oluşan yazın. 2. Çocukların yararlanabileceği her türlü yayını kapsayan bir yazın alanı" diye tanımlar (Oğuzkan, a.g.e. : 42).

Dilidüzgün'e göre çocuk kitapları; yazınsal değeri olan, çocuk gerçekliğini duyarlı olarak ele alan, çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı verebilecek ve onlara nitelikli okur kimliği kazandırabilecek kitaplardır. Buna göre çocuk yazını okul

²⁹ <http://tdkterim.gov.tr/bts/>

öncesi zaman dilimi ile çocuğun ergenliğe ulaştığı döneme kadar olan bir zaman dilimini kapsamaktadır yani 4 ila 12 arası yaşlara yönelik yazınsal ve düşünsel bir tabanı olan kitaplar çocuk kitapları ya da yazını olabilir (Dilidüzgün, 2004: 18).

Sever'e göre çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlam düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beyin düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır (Sever, 2003: 9).

Ancak çocuk edebiyatı ele alındığında çoğu zaman eğitici özellikler ön plana çıkmaktadır. Çocuk edebiyatı uzun yıllar boyunca küçümsenmiş, arka plana atılmış, yetişkin edebiyatının basit bir türü olarak görülmüştür. Geleneksel açıdan bakıldığında çocuk edebiyatında temelde aranan ölçütün didaktiklik olduğu görülür. Klasik bakış açısına göre çocuk edebiyatı metinleri eğitimin bir parçası olarak görülür ve bilgilendirici, eğitici ve dil geliştirici olması yeterlidir (Neydim, 2003: 9). Bazı yazar ve şairler ise edebiyatın içinde çocuk edebiyatı ayrımına kesin bir dille karşı çıkmış; bu durumun edebiyatın bütünlüğünü bozduğunu dile getirmişlerdir (Dilidüzgün, a.g.e.: 18). Oysa ki yaşamı algılaması henüz yetişkinler kadar gelişmemiş, doğru–yanlış farkını tam olarak kavrayamamış, analitik düşünme becerisine sahip olmayan çocuklar için ortaya konacak eserlerden oluşan çocuk edebiyatı ürünlerini meydana getirmek, bir yazar için çok daha zorlu bir süreçtir. Her şeyden önce çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuk gerçekliğine ve çocuğa yönelik ilkesine uygun olması gerekmektedir. Çocuklar için hazırlanacak edebiyat ürünlerinde onların sosyal, fiziksel, ruhsal gelişimlerinin ve özelliklerinin, kişisel farklılıklarının göz önünde bulundurulması şeklinde tanımlanabilecek çocuğa yönelik ilkesi, bir metni çocuk için ilgi çekici hale getirebilecek en önemli unsurların başında gelir.

Çocukların belki de en güçlü yanı hayal güçleridir. Özellikle ilk çocukluk döneminde zirvede olan bu hayal gücü etkisi ile kimi zaman çocukların gerçek ile düş arasında gelgitler yaşadığı anlar bile olabilir. Bu zengin hayal gücünün çocuğun okuyacağı eserlerle geliştirilmesi fantastik çocuk edebiyatının gelişmesiyle olacaktır. Kimi otoriteler fantastik unsurların ve bu türdeki eserlerin çocuk edebiyatında

kullanımına kesinlikle karşıyken kimileri de fantastik unsurları çocuk edebiyatının olmazsa olmazı olarak görmektedir. Dilidüzgün, J. Krüss'ün bu konudaki savını şu şekilde aktarmaktadır:

Çocukların zengin bir düş gücü vardır. Dünyanın gerçeğini onlara anlatabilmek için bu zenginlikten yararlanmak gerekir. Onların düş güçleri olduğu için, onlara cinlerden, perilerden söz ederek neyin iyi, neyin kötü olduğunu anlatabilirsiniz... Çocukların düş güçleri çok geniştir. Kim çocuklar için yazacaksa bundan yararlanmalıdır, dahası buna zorunludur (Dilidüzgün, 2003: 37-38).

Bu anlayış, çocukların hayal gücünün fantastik eserler yoluyla gelişeceğine inanan, çocuk gerçekliğine önem veren ve çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuk gerçekliğini ve çocuğa görelilik ilkesini göz önünde bulundurarak oluşturulmasını savunan yazar ve araştırmacıların görüşü olarak kabul edilebilir.

Çocuk dünyası ve yetişkin dünyası birbirinden farklıdır. Çocukların dünyayı ve gerçekliği algılayış biçimleri de yetişkinlerden farklıdır. Çocuklar kimi zaman hayal dünyasının sınırsız evreninde dolaşırken gerçeklik ve hayal birbirine karışabilmektedir. İşte tam da bu noktada fantastik unsurlar devreye girer. Fantastik unsurlar yoluyla gerçek dünya onlara daha etkili şekilde anlatılabilir çünkü fantastik, yetişkinler için ne kadar gerçeklikten uzaklık anlamı taşıyorsa, çocuklar için de yetişkin dünyasından daha tanıdık ve bir o kadar da cezbedicidir. Devlerin, hobitlerin, perilerin, cinlerin, örümcek adamın ve Süperman'ın çocukların ilgisini çektiği gerçeği hiç kimse tarafından yadsınamaz. Masallar, fabller, destanlar, efsaneler gibi çok uzun zaman öncesine dayanan anlatılarda bulunan fantastik öğelerin her zaman insanoğlunun ilgisini çekmiş olması ve bu ilgi doğrultusunda zaman içinde değişen fantastik unsurların günümüzde de yaygın olarak yazınsal anlatılarda kullanılıyor olması bu gerçeğin en büyük kanıtıdır. Özellikle günümüzde, sihirbazlık eğitimi alan bir çocuğun öyküsünün anlatıldığı Harry Potter serisi ve Tolkien'in Yüzüklerin Efendisi³⁰ üçlemesi gibi fantastik metinlerin dünyaca ünlü hale gelmesi ve bunların sadece yazınsal boyutuyla değil de aynı zamanda sinemaya

³⁰ Tolkien; Anglo-Sakson edebiyatı, Germen, İskandinav, Fin, Yunan mitolojileri ve İncil'in güçlü etkisi altındadır. Tolkien'in hikâyelerine kaynaklık ettiği söylenen yapıtlar, Beowulf, Kalevala, Poetic Edda, Volsunga Efsanesi ve Hervarar Efsanesini kapsar (Hosszu, 2009: 6).

aktarılarak görsel boyutuyla da insanlara hitap etmesi ve izlenme rekorları kırması, insanoğlunun bu türe her zaman olduğu gibi bugün de ilgi duyduğunun en büyük kanıtıdır.

Cumhuriyet dönemine kadar Türk yazarlar tarafından Türk edebiyatında çocuklar için bir hikâye ya da roman yazılmamıştır (Kartal, a.g.e.: 44). Cumhuriyet dönemindeki ilk eserlere bakıldığında, bunların genellikle batılı eserlerin tercümeleri olduğu görülür. 1930’lu yıllar çocuklar için telif eser yazılmaya başlanan dönemdir. Bu dönemde yazılan eserlere bakıldığında çocukların hoşlanacağı tarzdaki macera içeren roman ve hikâyelerin ön plana çıktığı görülür. Fantastik öğeler içeren roman ve hikâye örnekleri de yine bu yıllarda görülmeye başlanır. Bunların ilki Cemil Cahit Cem’in *Bir Kedinin Devriâlemi* (1931) adlı romanıdır. İskender Fahreddin Sertelli’nin *Tahtları Deviren Çocuk* (1936), *Tanrı’nın Oğlu* (1938), *Karakurum’dan Tuna’ya Türk Akını* (1939), *Kubilay Han’ın Akınları* (1939) adlı tarihî çocuk romanlarında fantastik öğeler görülür (Kartal, A.e.: 45).

1940’lı yıllarda çocuk edebiyatında fantastik öğeler içeren eserlerin sayısında bir artış görülür. Bu artış, daha çok tercüme ve adaptasyon eserlerden kaynaklanmaktadır. Bu dönem aynı zamanda masal türüne olan ilginin arttığı bir dönemdir. Kartal’a göre masallara olan bu yoğun ilgi, roman ve hikâyelerde fantastik öğelerin kullanılmasını engeller. Eflatun Cem Güney ve Naki Tezel’in masallarının çocuklar tarafından çok sevilmesi, roman ve hikâyeye olan ilgiyi azaltır (Kartal, A.e.: 47).

Masal türüne olan ilgi 1950’li yıllarda da artmaya devam etmiş, artan bu ilginin sonucunda da hem telif hem de tercüme birçok masal ortaya çıkmıştır. Belki de masala olan ilginin artmasının bir sonucu olarak çocuklar için yazılan hikâye ve romanlarda yer alan fantastik öğeler ve başlı başına fantastik kurguya sahip eserler de bu dönemde ortaya çıkmıştır. Kartal bu durumu “Çocukların masallara olan yoğun ilgisi, ilk başta fantastik öğelerin roman veya hikâyelerde kullanılması ihtiyacını hissettirmemesine rağmen zamanla fantastik öğelerin roman ve hikâyelerde kullanılmasını zorunlu kılmıştır.” şeklinde açıklamaktadır (Kartal, A.e.: 48) yani ilk başta fantastik öğelerin çocuk edebiyatı eserlerinde kullanılmasına ve fantastik çocuk edebiyatının gelişmesine engel gibi görünen masal türü, belli bir

zaman sonra fantastik ögelerin çocuklar için yazılan metinlerde daha çok yer almasına ön ayak olmuş ve fantastik türde verilen çocuk edebiyatı ürünlerinin sayısının artmasını sağlamıştır.

1960'lı yıllar ise edebiyatta görülen toplumcu-gerçekçi akım egemenliğinin çocuk edebiyatına yansımalarının hissedildiği bir dönemdir. Bu dönemde toplumun yaşadığı gerçeklere eğilen sanatçılar fantastiği bireyi hayatın gerçeklerinden uzaklaştırdığı gerekçesiyle dışlamışlardır. Bu dönemde eser veren fakat toplumcu duruş sergileyemeyen sanatçıların dışlanması, gereken değeri görememesi ancak döneme hakim politik görüşlerin etkisini kaybetmesinden sonra hak ettikleri yere gelmeleri gibi, yıldızı bu dönemde sönmeye yüz tutan fantastik ögeler ve fantastik eserler 1980 sonrası dönemde tekrar çocuk edebiyatında hak ettiği yeri almaya başlamıştır.

1980 sonrası Türk çocuk edebiyatında fantastik türde verilen eserlerin sayısında bir artış görülmektedir. Gülten Dayıoğlu, yazdığı çok sayıda eserle bu alanda başı çeker. *Akıllı Pireler* (1982), *Uçan Motor* (1988), *Parbat Dağı'nın Esrarı* (1989), *Gökyüzündeki Mor Bulutlar* (1993), *Ganga* (1999), *Alacakaranlık Kuşları* (2003), *Yada'nın Gizli Gücü* (2005) çocukların hayal dünyasını zenginleştirmeye yönelik yazdığı başlıca eserleridir. Dayıoğlu dışında özellikle 1990 sonrası dönemde birçok sanatçı fantastik çocuk edebiyatı alanında eserler vermiştir. Bunlardan bazıları: Esra Avgören *Tarihte Olmayan Uygarlık* (2005), Özlem Mumcuoğlu *Güneş Öpücükleri* (2005), Aslı Der *Küçük Cadı Şeroks* (2001), *Tehlikeye Üç Yolculuk* (2003), *Büyük Tuzak* (2007) , Melek Güngör *Uzaylı Rola* (2005), Pürnur Soğangöz *Mavi Top* (2005), Safer Korkmaz *Cankurtaran Şövalyeleri İstanbul Dehlizlerinde* (2003), Şafak Efendioğlu *Yıldız* (2004), Hanzade Servi *Umacı* (2012), Miyase Sertbarut *Yılankale* (2012) adlı eserlerdir.

Çalışmanın bu bölümünde Türk çocuk edebiyatı ürünlerinin içerdiği fantastik unsurlara ve bunların sınıflandırılmasına yer verilecektir. Dilidüzgün, Nikolayeva'nın fantastik çocuk kitapları için tanımladığı üç kategoriye hem dünya hem de Türk çocuk yazınından örnekler vermiştir. Bu üç kategori fantastik ile gerçek dünya arasındaki ilişkinin sınırlarına göre oluşturulmuştur. Buna göre olayların sadece fantastik boyutta gerçekleştiği, sadece fantastik ve düş dünyasının söz konusu

olduğu, masal, efsane ve destanların da içinde yer aldığı çizgisel ilişkiye sahip fantastik kitaplar; gerçek dünya ve düş dünyası arasında geçişlerin yaşandığı, okura gerçek yaşamda yapamadıklarını görüp yapma fırsatı veren, sorunlarla dolu gerçek dünyadan bunlarla savaş verilen fantastik dünyaya geçilen ve son aşamada gerçek dünyanın sorunlarının farkına varılması ile sonuçlanan çevrimsel ilişkiye sahip fantastik kitaplar; gerçek ve düş dünyası arasında çoklu gidiş gelişlerin yaşandığı ve en az ürünün verildiği sarmal ilişkiye sahip fantastik kitaplar bu kategorileri oluşturmaktadır.

Dilidüzgün; masal, efsane, destan tarzında ürünlerin çizgisel kategoride bulunan ürünler olduğunu ve bu ürünler bakımından Türk yazınının zengin bir içeriğe sahip olduğunu; çevrimsel ilişkiye sahip fantastik çocuk kitapları kategorisinde Zehra İpşiroğlu'nun *Düş Hırsızlarına Karşı* adlı yapıtının güzel bir örnek olduğunu belirtirken üçüncü kategori olan sarmal yapıdaki fantastik ürünlere Türk çocuk yazınında rastlanmadığını ancak dünya çocuk yazınında *Narnia Günlükleri* ve *Alice Harikalar Diyarında* adlı eserlerin bu türe örnek oluşturduklarını aktarmaktadır (Dilidüzgün, 2011: 607 - 612).

Bu kategorilerin dışında katmerli fantastik olarak tanımlanan, iç içe geçmiş çerçeve bir anlatıma sahip bir fantastik türü de vardır. Bu türde de gerçeklik dış çerçeveyi, hayal ise iç çerçeveyi oluşturur. Bu, içerisinde farklı yabancılaştırma teknikleri kullanılarak eser verilen bir türdür. Katmerli fantastikler içinde yer alan eğlendirici haz, iç çerçevelerde yapılan yabancılaştırma tekniğinin şaşırtma etkisiyle meydana gelmektedir. Şaşırtma gücünü sağlayan olağanüstü anlatım unsurlarıdır. Çocuk edebiyatı ürünü olarak bu türe örnek verilebilecek eser ise Alman Çocuk Edebiyatından Paul Maar'ın *Lippel'in Rüyası (Lippels Traum)* adlı eseridir (Karakaya, 2007: 346).

Görüldüğü gibi Türk çocuk yazınında ve Türk halk edebiyatı ürünlerinde fantastik türe örnek sayılabilecek yapıtlar bulunmaktadır. Bu yapıtların nitelikleri farklı olmasına rağmen her biri farklı dönemlerde çocuklara hitap etmiş ve onların ilgisini çekmeyi başarmıştır. Burada, fantastiğin aslında durağan olmayan bir tür olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Farklı dönemlerde, farklı metin türlerinde ve farklı kahramanlarla ortaya çıkan fantastik metinler, her dönem çocuk okurun ya da

dinleyicinin ilgisini çekmiştir.³¹ Destan’da Deli Dumrul’un olağanüstü maceralarını dinleyebilirken Kül Kedisi’nde yaşanan dönüşümler çocuk okuru hayal dünyasının sonsuzluğu içine sürükleyebilir. Çok sonraki dönemlerde ortaya çıkan fantastik metinlerde bulunan farklı kahramanlar da bu ilginin hiç eksilmeden hatta daha da artarak sürdüğünün en güzel göstergesidir. Özellikle çocuk okurların fantastik türe ve kahramanlara olan ilgisi günümüzde de olanca canlılığıyla devam etmekte ve bu durum da çocuk yazını alanında yapıtlar veren yazarları fantastik türde ürün vermeye yönlendirmektedir. Ancak, Avrupa çocuk yazınında 1980’lerden itibaren görülmeye başlanan ve günümüzde bol miktarda bulunan nitelikli fantastik çocuk kitaplarının benzerlerinin, Türk çocuk yazınında yeterli sayıda bulunmadığını söylemek çok da yanlış bir saptama olmayacaktır.

1.4.4. Diğer Metin Türlerinde Fantastik Öğeler

Türk Edebiyatında birçok farklı metin türünde fantastik öğelere rastlamak mümkündür. Bunlar salt o metin türüne ait öğeler olabileceği gibi metnin içinde alıntı olarak bulunabilen farklı metinlerden de kaynaklanabilir. Örneğin, Evliyâ Çelebi’nin ünlü eseri *Seyahatnâme* öğretici metin türüne ait bir örnek olsa da içerisinde bir çok fantastik unsur bulunmaktadır. Örneğin, *Seyahatnâme*’nin I. cildine İstanbul’la ilgili efsaneler; IV.cildinde “*Ve mine’l-garâ’ib sun’ı İlâh vâcibü’s-seyr*” başlığı altında “Hz. Ali Kayası” efsaneleri bulunmaktadır. Söz konusu efsanede Süphan Dağı eteklerinde, içinde Allah tarafından görevlendirilmiş iki ejderhanın oturduğu ve binlerce parçadan oluşan bir kayalıktan söz edilmektedir (Kahraman-Dağlı, 2003).

Çoğu araştırmacıya göre Çelebi; hikâyeler, efsaneler, masallar gibi değişik halk edebiyatı türlerinde var olan fantastik unsurlardan yararlanarak okuyucunun ilgisini çekmeyi amaçlamıştır (Koçakoğlu, 2011: 197; Özay, 2011: 58-63). Özay *Seyâhatname*’deki fantastik yanla ilgili şunları söylemektedir:

³¹ Günümüzde fantastik kahramanların sadece kitaplarına değil aynı zamanda oyuncaklarına, filmlerine, kıyafetlerine çocukların yoğun bir ilgi göstermesi ve bu anlamda bir pazarın oluşması bu tür kahramanlarla çocukların bir özdeşleşme içinde olduğunu ve yaşamlarının önemli bir bölümünde onlarla birlikte olduklarının bir kanıtıdır.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi çok çeşitli anlatı türlerine ve söylemlere sahiptir. Usta bir hikâye anlatıcısı olarak Evliya Çelebi'nin yapıtını nasıl kompoze edip sıkı bir kurgu ve yapı oluşturduğuna tanık olabilmek için bütün bu çok sesliliğe ve çok renkliliğe dikkat etmek gerekir. Bu dikkat hikâye anlatıcısını ve onun bakış açısını anlayabilmemiz için de son derece önemlidir. Evliya Çelebi, Seyahatname'de yineleyerek vurguladığı kimi başlıklarla okurun dikkatini özellikle bazı anlatı türlerine çekmektedir. Bu kategorilerden biri, hem anlatıcı hem de okur için edebî zevkin hayal gücünün sınırlarını zorlayarak anlatıya soluk ve heyecan kattığı acayib ü garayib yani “acayıplikler/olağanüstülükler ve gariplikler”dir... Evliya'nın çoğunlukla “acayip ve garip” başlığı altında anlattığı bu tür metinlere “büyük ihtimalle folklordan gelme, eğlendirici, olağanüstü ve fantastik hikâyeler” olarak yaklaşmak, bizim modern algımızı ve varsayımlarımızı yansıtmaktadır (Özay, 2011).

Oysa Evliyâ Çelebi'nin *Seyahatnâme*'de izlediği bu yöntem uzunca zaman Evliyâ'nın aleyhine işlemiş ve yazdıklarının ciddiye alınmamasına neden olmuştur (İz, 1989:3). Bununla birlikte kullanılan fantastik unsurlar, *Seyahatnâme*'nin geniş kitlelere ulaşmasını ve ulaştığı her dönemde geniş yankı bulmasını sağlamıştır. Boratav da Evliyâ Çelebi için “*Bilmeden folklorculuk yapmıştır.*” demektedir (Boratav, 1997: 399). Seyahatnâme, Evliyâ Çelebi'nin gezip gördüğü yerlerde dinlediği efsane, töre ve menkıbeleri içermesi bakımından halkbilimi açısından da önemli bir eserdir. *Seyahatnâme* örneğinde de görüldüğü gibi fantastik unsurlar kimi zaman bir öğretici metinde de kendine yer bulabilmektedir.

Bunun dışında Divân Edebiyatı eserlerinde de fantastik unsurlara rastlamak mümkündür. Özellikle mesnevilerde ejderhalar, metamorfoz motifi, Zümrüdüanka gibi olağanüstü yaratıklar Divân Edebiyatı ürünlerinde karşılaşılabilecek türden unsurlardır. Ancak bu unsurların bulunması, bu metinlere fantastik tür özelliği kazandırmaz; çünkü bu çalışmada daha önce de belirtildiği gibi alegorik eserler fantastik türden sayılamaz ve Divân Edebiyatı ürünleri genelde alegorik eserlerden oluşur.

Fantastik tür veya fantastik unsurlar her dönem insanların ilgisini çekmiş, bu unsurlar yukarıda da belirtildiği gibi sadece yazınsal yapıtlarda değil kimi zaman öğretici metinlerde de kullanılmıştır. İnsanların bu denli ilgi gösterdiği bir türün görsel bir sanat olan ve geniş kitlelere ulaşan sinemada kullanımı da üzerinde durulması gereken bir durumdur.

1.5. Günümüz Görsel Sanat Dünyasında Fantastik

Bugün hayatın tümü artan ölçüde rasyonelleştirilmekte ve planlanmaktadır; aynı şekilde, her bireyin hayatı da geçmişte özel dünyasını oluşturan en gizil dürtüleri de içinde olmak üzere, rasyonelleştirme ve planlamanın gereklerine uymak durumundadır (Horkheimer, 2002: 122). Bu, insanların kendi iç dünyasının dahi günümüz yaşam koşulları tarafından kontrol altında tutulması gerçeğini beraberinde getirmektedir. İnsanın iç dünyasını tamamen dışlayan ve aklı ön plana alan rasyonalizm ve modernizm günümüz dünyasının şekillenmesinde başroldedir. Şeşen bu durumu,

Sadece empirik olarak doğrulanabilir önermelerin kabul edildiği aklın egemen olduğu modern çağda, insanın günlük yaşamının önemli alanları akıldışı olarak etiketlenerek önce bilim, sonra toplum dışına itilmiştir. Din ve ahlak gibi, büyü de hakikatin alanından sürgün edilmiştir. Gizemli ve açıklanamaz olan her şey dünyanın ve gerçekliğin içinden kovulmalıydı ki, insan bu dünyada aklın ilkelerine göre yaşayabilse (Şeşen, 2008: 81).

şeklinde açıklamaktadır.

İnsanın tamamen çalışmaya ve üretmeye programlı yaşadığı modern zamanda, bunun gerçekleşebilmesi yani verimliliğin en üst düzeye ulaşabilmesi için insanı hayal dünyasının içine çekebilecek her türlü unsur günlük yaşamın dışında tutulmalıydı. Oysa insan, tarih boyunca akıldışı olana hep ilgi duymuş, aklıyla açıklayamadığı durumları hep efsaneleştirerek kendince inanılacak bir zemine oturtmaya çalışmıştır. Modernizmin ve rasyonalizmin tamamen göz ardı ettiği ama insanın hiçbir zaman içinden atamadığı bu durumu Schneider *büyülenme* (Şeşen, A.e. : 82) olarak adlandırmaktadır.

Kapitalist dünya anlayışı, insanı sömürmek ve tamamen gerçekliğin içine çekebilmek için her türlü yolu kullanmasına rağmen insanoğlunun içinde bulunan “olağanüstü olana merak” olgusunu hiçbir zaman tam anlamıyla bastıramamıştır. Edebiyat ve düşünce hayatında bir zamanlar egemen olan ve tamamen gerçekçi eserlerin ortaya çıkmasına hizmet eden bu anlayış yerini özellikle 20. yüzyılın son döneminde post-modernizme bırakmış ve yeni bir düzenin oluşması için ortam

hazırlanmıştır. Bu durum esasen, insanın gerçeğin dışına çıkarak aklın bir takım oyunlarla yani “akıl oyunları” içinden çıkılmazlığa bulunduğu bir çözüm olarak da değerlendirilebilir. Bu durumu meydana getiren en önemli sebep ise insanın sıradan olanın dışına çıkma, başka dünyaları arama dürtüsüne sahip olması olarak da değerlendirilebilir.

İnsanın var olduğu her zamanda ve her yerde kendini gösteren fantastik kavramı ve fantastik unsurlar sanat alanında da kendini göstermiştir. Özellikle mitolojik dönem anlatılarından başlayarak kimi zaman dışlansa da edebiyat alanında her zaman kendisine yer bulan fantastik; günümüzde en çok izleyiciye hitap eden görsel sanat dalı olan sinemada da sıkça işlenen bir tür olmuştur. Özellikle gelişen teknoloji sayesinde, görsel efektlerin kullanımı artmış ve insanın hayal gücüyle ortaya çıkardığı farklı dünyaları ve varlıkları görsel olarak karşısında bulabilme imkânı oluşmuştur. Son dönemde edebiyat ürünü olarak büyük ilgi gören; Harry Potter, Yüzüklerin Efendisi gibi fantastik kitapların sinemaya uyarlanmış hallerinin dünya çapında izlenme rekorları kırması ve art arda yenilerinin çekilerek bütün bir kitap serisinin sinemaya aktarılması, insanoğlunun görsel olarak da fantastiğe ne kadar düşkün olduğunun bir göstergesidir. Ayrıca bir dönem sadece çocuklar için kurgulanmış bir tür olarak görülen fantastiğin dünya çapında bu denli ilgi görmesi sadece çocuk izleyicinin ilgisiyle de açıklanamayacak bir durumdur.

Halk masallarının eskiden evlerde eğlenme ve hoşça vakit geçirme aracı olarak anlatıldığını aktaran Çiçek, sinema ve çizgi sinemanın gelişmesi ve kaliteli yapımların ortaya çıkmasıyla çocukların ve hatta yetişkinlerin eğilimlerinin TV ve sinemaya kaydığını vurgulamaktadır.

“İnsanoğlunun doğası değişmemiştir: dün de eğlenmeye, gündelik yaşamın tek düzeliğinden sıyrılmaya ihtiyacı vardı, bugün de var. Dünün çocukları da eğlenmek, avutulmak istiyordu, bugünün çocukları da aynı şeyleri istemektedirler. Bu durumun, bir gereksinim olarak, evrensel bir gerçeklik olduğunda kuşku yok. Çocuklar başta olmak üzere, herkes, kendi kişilik özelliklerinin sınırlarını zorlayan olağanüstü olaylara, gerçeküstü olgulara ilgi duyar. Bu ilgi insanları bir arayış içine iter. Eskiden bu gereksinim büyük ölçüde sözlü halk masalları tarafından karşılanıyordu. Bugün ise artık evlerimizde sözlü halk masalları pek anlatılmıyor. Oysa eğlenme, olağanüstü olayların kurgusuyla heyecan dolu dakikalar geçirme, bir gereksinim olarak, tıpkı dün gibi bugün de tüm canlılığını korumaktadır; bu da bize istem/sunu (talep/arz) kavramlarını hatırlatıyor: Madem ki bir talep vardır, bunun doğal

sonucu olarak bu talebi karşılayacak bir girişim, çalışma ve yapının da olması gerekiyor. işte tam bu noktada, televizyonlarda çocukları -hatta bazen büyükleri de- eğlendirmek, eğitmek ve onlara hoşça vakit geçirtmek için hazırlanmış çizgi filmler geliyor aklımıza. Gerçekten de iyi kurgulanmış, çaba harcanmış çizgi yapımlar yukarıda sözünü ettiğimiz gereksinimleri fazlasıyla karşılayacak niteliktedir. Öyle ki küçük çocuklara, büyük annen sana masal anlatacak, onu mu dinlemek istersin yoksa TV’de çizgi film mi izlemek istersin, diye sorulduğunda, çok büyük bir olasılıkla TV’de çizgi film izlemek isterim, diyecektir. Bu noktada kendimize şu soruyu soruyoruz: Sözlü halk masallarımızın gitgide işlevselliklerini yitirmelerinde acaba, çizgi filmler ve çocuklara yönelik üç boyutlu canlandırma tekniği kullanılan TV yapımlarının da bir etkisi olmuş mudur? Öyle sanıyoruz ki hiç kimse bu soruya olmamıştır, diye bir yanıt veremez (Çiçek, 2008: 112 - 113).

Çiçek, çizgi filmler gibi fantastik ve bilimkurgu türündeki sinema yapıtlarının da masal gibi olağanüstü unsurlar barındıran anlatı türlerinin yerini tutan yapımlar olduğunu vurgular. Bu sinema ürünleri ile masal arasındaki tek farkın anlatım biçimi olduğunu belirtir. Çiçek, her iki türde de üretimin insan tarafından yapıldığını ve bu üretim sürecinin de sırasıyla; düşünme, dile getirme, yazma ve beyaz perdeye aktarma olarak gerçekleştiğini söylemektedir.

... Öyle ki bu tür sinema yapımları, düş ürünü, kurgusal, inanılması olanaksız konuları işlerler. Bu yönüyle masallardaki olağanüstülüklerden hiç de geri kalmazlar. Değişen tek şey anlatım biçimidir. Birincisinde sözlü dile ve anlatım kıvraklığına başvurulurken; ikincisinde teknolojik olanaklardan, görsel efektlerden (İng. Effects, Fr. Effets) yararlanılır. Hatta bilimkurgu, sinema yapıtları içinde apayrı bir tür olmuş, sadece bu türde yapılmış film ve dizileri gösteren Sci-Fi (Science-Fiction) adı altında TV kanalları bile kurulmuştur. Bu da gösteriyor ki, ilgi çekici olmaları ve soyut düşüncelere yönlendirmeleri bakımından, insanoğlu kendini aşan olağanüstülüklerle her zaman ilgi duymuştur. Bu gereksinim dün büyük ölçüde sözlü ve yazılı yapıtlarla karşılanırken, bugün bir anlatım biçimi olarak sinema da devreye girmiştir. Öte yandan görsel içerik yazılı içeriğe yeğleniyor gibi gözükse de, sözünü ettiğimiz görsellikler görselliğe dönüşmeden önce yazıya ve hatta yazıya dönüşmeden önce de düşünce düzeyinden, işitimi imgesi düzeyinde sesli göstergelere dönüşmek zorundadırlar. Bir başka anlatımla söylersek; önce düşündük, sonra sözle dile getirdik ve ardından da bunu yazıya geçirdik. Ancak bu süreç tamamlandıktan sonradır ki, sinema yazılı metin olan senaryoları beyaz perdeye aktarabilmiştir. Bu bakımdan sözlü ve yazılı yapıtların, –birer hammadde niteliğinde oldukları için–, sinemanın görselliği kullanan gücü karşısında endişelenmeleri yersizdir. Bilimkurgu ya da fantastik sinema yapıtları, masallara tercih ediliyor gibi gözükse de bu sadece tüketim düzeyinde gerçekleşmekte; üretim, yani sinema yapıtlarına kaynaklık etme noktasında yazılı ve sözlü yapıtlar dün olduğu gibi bugün de geçerliliğini ve önemini korumaktadır (Çiçek, A.e. : 113).

Görüldüğü üzere fantastik unsurlar, her dönem insan algısının en önemli uyarılarından biri olmuştur. Durağan olmayan, sürekli bir değişim içinde olan unsurlar içeren fantastik tür; sözlü, yazılı ya da görsel anlamda daima insanoğluna çekici gelmiştir. Fantastik unsurların geçirdiği biçim değişiklikleri belki de en rahat şekilde görsel yolla (sinema, televizyon) ifade edilebilir.

Nitekim fantastik kurgu, beş duyu içinde öncelikle görme duyusunu hedef alan bir yapıya sahiptir. Okuyucudaki -ya da seyircideki- bu beklentinin farkında olan fantastik yazarı ise anlatımında betimleme becerisini sonuna kadar kullanmanın yollarını aramaktadır. Toyman'a göre yazar görselliği oluşturmak için de tasvir tekniğini kendi kurmaca gerçekliğine göre kullanmaktadır (Toyman, 2006 : 63). Özlük, özellikle 2001 yılında vizyona giren Harry Potter ve Felsefe Taşı, Yüzüklerin Efendisi üçlemesinin ilk filmi olan Yüzük Kardeşliği ile Türk Edebiyatında fantastik türe olan ilginin arttığını vurgulamaktadır (Özlük, a.g.e. : 1). Böylelikle aslında uzun yıllardır var olan ve popüler bir tür olduğu varsayımıyla edebiyat çevrelerinde yazınsal nitelikten uzak olmak suçlamasıyla geri planda tutulmuş bir tür olan fantastiğe olan ilgi, görsel bir sanat olan sinema sayesinde artmıştır.

Fantastik deyince akla ilk gelen türlerden biri olan ve insanoğlunun sınırsız hayal dünyasını yansıtan masallar; mekân, kahraman ve zaman üçlemesinin kozmik kullanımıyla birlikte görsel dünyanın imkânlarının sonuna kadar kullanılmasına elverişlidir. Kaf Dağı, Keloğlan, lambadan çıkan cinler, uçan halıda yapılan seyahatler bireyin zihin dünyasında yer bulabilmek için görsel imgelerden yararlanma yolunu seçer. Dolayısıyla masallar, özellikle de olağanüstü masallar da fantastik bağlamında ele alınması gereken en önemli tür olarak karşımızdadır.³²

³² Masallar, özellikle de olağanüstü masallar tamamen gerçeküstü bir düzlemde geçtiği için çizgisel fantastik eser olarak kabul edilmektedir (Bkz. Dilidüzgün, 2011).

2. MASAL TÜRÜ VE ÖZELLİKLERİ

2.1. Masal Türü ve Tanımı

Halkın kendi yaratısı ve sözlü halk edebiyatının en eski, en yaygın örneklerinden olan masallar, her ne kadar çocuklar için ortaya çıkmış bir tür olmasa da her zaman çocukların ilgisini çekmeyi başarmıştır. Nitekim günümüzde öğrencilerin masal türüne ait özellikleri tanıyabilme ve sunabilme yeterlilikleri diğer yazımsal türlere göre daha yüksek orandadır (Mert, 2011: 109). Masal sözcüğü için TDK sözlüklerinde şu karşılıklar yer almaktadır³³:

masal Ar. mesel a. 1. Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür: “Masal olsun roman olsun, ikisi de anlatı sanatıdır.” -N. Cumalı. 2. mec. Boşuna söylenmiş söz: “Müttefikler karşı hücumla geçtikten sonra, milleti aynı masalla uyutmak olanaksızlaştı.” -H. Taner.

Güncel Türkçe Sözlük

masal

(< Ar. mesel) masal

Türkiye Türkçesi Ağzıları Sözlüğü

masal

Olağanüstü kişiler ve olaylarla geliştirilen öykü.

BSTS / Gösterim Sanatları Terimleri Sözlüğü 1983

masal İng. tale

İnsanoğlunun evren, dünya, yaşam, doğa, toplum ve kendisiyle ilgili tarihsel oluşum, düşün, istek ve izlenimlerinin az ya da çok değişikliğe uğrayarak ağızdan ağıza geçme yoluyla çağımıza ulaşan geleneksel anlatı örnekleri, bk. öykülü masal, küme masal, sevi masalı, yiğitlik masalı, kurtarım masalı.

BSTS / Halkbilim Terimleri Sözlüğü 1978

masal Fr. Fable

Temsillerle, eşyayı canlılaştırma, hayvanları dile getirme gibi yollarla çekici bir şekil verilmiş kısa hikâye (MASAL YAZARI, MASALYAZAR, Fabuliste).

BSTS / Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü 1948

³³ <http://tdkterim.gov.tr/bts/>

masal İng. myth

1. Kuşaktan kuşağa sözlü olarak iletilen dinsel ya da doğaüstü nitelikli öykü.
2-Dinsel uygulamaların, toplumsal ya da doğal olayların yapıntısal biçimde açıklanması.

BSTS / Toplumbilim Terimleri 1975

masal Osm. mesel

Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, olağanüstü kişilerin başından geçen olağandışı olayları anlatan öykü türü. Kötülükle iyiliğin çarpıştığı olaylara bir tekerleme ile başlanır; sonunda iyilik üstün gelir. Konular peri, Keloğlan, hain vezir, padişah, şehzadeler, fakir kız ya da delikanlı gibi kahramanlar çevresinde döner.

BSTS / Yazın Terimleri Sözlüğü 1974

Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe sözlükte, mesel maddesinde, masalı, “*Terbiye ve ahlâka faydalı, yararlı olan hikâye*” şeklinde tanımlamaktadır (Devellioğlu, 2002: 625). Diğer bir sözlükçü Ahmet Vefik Pasa, *Lehçe-i Osmânî* adlı eserinde masal için “*Mesel, halâ hikâye, dâsitân, menkabe mânâsına fıkra ve kaziyeden gayri*” tanımını vermiştir. Muallim Naci’nin *Lügat-i Naci* adlı eserinde masal kelimesinin karşısında “*Dâsitân, kıssa-i meshûre*” açıklaması yer almaktadır. Ünlü sözlükçü Semseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*’de masalı “*Âdâb ve ahlâk ve nasâhiye müteallik küçük hikâye*” şeklinde tanımlamaktadır (Sakaoğlu, 1973).

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisinde,

masal kelimesi ile halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu bir varmış bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda yedi içti muratlarına erdiler, yahut onlar erdi muratlarına biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü biri anlatana biri dinleyene biri de bana gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü kastedilmektedir (TDEA, 1986: 149’dan akt. Özokutan, 2005: 3).

şeklinde bir açıklama bulunmaktadır.

Bu sözlüksel ve ansiklopedik tanımların dışında çeşitli araştırmacılar da masalı tanımlamışlardır. Pertev Naili Boratav masalı “*Nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçeğe ilgisiz*

ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı” şeklinde tanımlamaktadır (Boratav, 1969: 80). Boratav’a göre masalarda en önemli özellik hayal ürünü olmasıdır; ancak her hayal ürünü olağanüstü olmak zorunda değildir. Masalın dinleyeni anlatılan olayların tamamen gerçek dışı olduğunun bilincindedir.

Sakaoğlu 1973 yılında yayımlanan *Gümüşhane Masalları* adlı çalışmasında masalı, “*Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.*” şeklinde tanımlamaktadır (Sakaoğlu, a.g.e.: 5).

Saraçoğlu’na göre masal, “*Genellikle halkın yarattığı ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların ya da olağanüstü varlıkların başından geçen olağandışı olayların anlatıldığı Anonim Halk Edebiyatı ürünüdür*” (Saraçoğlu, 2004: 173’ten akt. Özokutan, 2005: 3).

Batur *Türk Halk Edebiyatı* adlı eserinde anonim halk edebiyatının en yaygın türlerinden biri olarak nitelediği masalı “*Düz yazı ile oluşturulan, tümüyle hayal ürünü, gerçeğe ilgisi bulunmayan, sunulan evreni inandırma amacı gütmeyen kısa bir anlatı türü*” olarak tanımlar (Batur, a.g.e. : 349). Bilkan ise masalı, “*Gerçeğe ilgisiz, tamamen hayal ürünü olan anlattıklarını inandırmak iddiası bulunmayan bir anlatım türüdür.*” şeklinde tanımlar (Bilkan, 2001: 13).

Makas’ın masal tanımlaması ise şöyledir:

Yüzyıllardır halk arasında anlatılagelen, olağandışı olayları ve kahramanları konu edinen, zaman ve mekan kavramlarının genelde belli olmadığı, yaşadığımız dünyadan farklı bir dünyayı dile getiren, çeşitli sınavlardan geçerek imkansızı gerçekleştiren ve neticede kahramanlarının mutlu olduğu, genelde bir varmış bir yokmuş girişiyle başlanan ve sonunda “yedi içti muradına erdi” gibi formellerle biten sözlü anlatım türüne masal denir (Makas, 2000:18).

Makas, bilinçaltının iletişim yetisinde sözcükler yerine sembolleri kullanmasından ve imgeleri yoğun kullanıyor olmasından hareketle masalın fantastik yanına da vurgu yapmakta ve bu tanımlama ile yetinmeyerek masalın içerdiği fantastik özelliklere dikkatleri çekmektedir: “*Masal, fantastik arzuların bilinçaltında yarattığı özlenen dünyadır.*” (Makas, A.e. : 19).

Bilinçaltının abartıcı doğası, hayal dünyasını da harekete geçiren temel bir unsurdur. Şimşek, masalın *“Hayal dünyamızı süsleyen, bizi gerçek hayattan alarak rüyalar âlemine götüren, dertlerimizi, sıkıntılarımızı, bir an da olsa unutturan”* bir anlatı türü olduğunu söyleyip çeşitli araştırmacıların ve ansiklopedilerin masal tanımlamalarına yer verdikten sonra kendisi de masal için şu tanımlamayı yapmıştır: *“Masallar, içerisinde olağanüstü kahramanların ve hadiselerin geçtiği, klişe bir sözle başlayıp, yine klişe bir sözle biten, dinleyiciyi inandırmak gibi bir iddiası olmayan ve umumiyetle nesir şeklinde söylenen hayal mahsulü ürünlerdir.”* (Şimşek, 1990: 3).

Sigmund Freud ise fantastik türün olmazsa olmazı “tekinsizlik” kavramından bahsederken masal için *“Masallarda görülen hiçbir şey tekinsiz etkiyi yaratmaz çünkü ‘aşılmış ve inanılmaz olarak kabul edilmiş şeylerin olası olup olmadığı konusunda bir yargı çatışması olmadıkça bu duygu doğmaz ve bu sorun masallar dünyasının önermeleriyle daha baştan elenir.”* diyerek masalın başından itibaren okurun, aslında gerçek olmayan bir dünyanın içinde bulunduğunun bilincinde olduğunu vurgulamaktadır (Freud, 1999: 356’dan akt. Aslan, a.g.e. : 22).

Boratav’a göre, masalın okura ya da dinleyene hayal ürünü olduğunu baştan sona hissettirmesi; onu efsane, hikâye ve destandan ayıran özelliklerin başında gelmektedir (Boratav, a.g.e. : 80).

Hiç şüphesiz yüzyıllar öncesinden günümüze evrim geçirerek gelen halk mirası bu ürünler, edebiyatın değişik türleri ile de etkileşime girmiş; bu etkileşimin sonunda sadece etkileşime girdiği edebî türler değil kendisi de zenginleşerek yepyeni bir boyut kazanmıştır. Önceleri yalnızca halka ait kültür ve inanışları yansıtarak sosyal bir işlevi yerine getiren masalların edebî bir tür olma özelliği kazanması, onun eğitim öğretimde etkin bir araç olarak kullanılmasını gerekli kılmıştır. Nitekim birçok araştırma, masalın özellikle anadili eğitiminde kullanılmasının çocuğun dil edinimi ve hayal gücü üzerinde geliştirici bir rol üstlendiğini söylemekte ve tür olarak masalın anadili eğitimindeki yeri ve öneminin yadsınamayacağını belirtmektedir (Bkz. Dilidüzgün 2003 - 2004, Kantarcıoğlu 1991, Kavcar 1982, Sever 2003, Helimoğlu Yavuz 1997, Safarova 2009). Daha da önemlisi masalın içinde barındırdığı fantastik unsurlar sayesinde çocuğun dünyasına yakın bir dünya

sunması, eğitimin temel ilkelerinden olan ‘*çocuğa görelik*’ ilkesi ile de yakından ilintilidir. Eğitimde masalın yerinde ve doğru kullanılması için, masala ait türsel özelliklerin iyi bilinmesi gereklidir.

2.2. Masal Türünün Özellikleri

Anonim bir tür olan ve kuşaktan kuşağa sözlü aktarım yoluyla geçen masallar, çocuklar için ortaya çıkmış bir tür olmasa da öğretici olmaları ve barındırdıkları doğaüstü içerikler nedeniyle öncelikle çocukların ilgisini çeken bir tür olarak kabul edilmiştir. Şüphesiz bunda, masaldaki dünyada var olan, bitmez tükenmez sırların etkisi büyüktür. Çocuklarda var olan ve yaratıcılığın temeli sayılan yüksek hayal gücü, onlara masalın oluşturduğu sınırsız dünyayı daha cazip hale getirmektedir.

Masalların dili, sözlü geleneğe ait bir tür olduğu için, doğal ve rahat bir dildir. Boratav, bundan dolayı masallarda diğer bazı edebî türlerde yer alan ve ancak yazı dilinin kalıcılığıyla saptanabilen, uzun uzun betimlemeleri ve ruhsal çözümlemeleri görmenin pek mümkün olmadığını söyler (Boratav, 2000: 2).

Masal türünün en belirgin özelliklerinden biri belirsiz bir yer ve zamanda geçmesidir. Bu da masalın daha en başında söylenen tekerleme ile dinleyiciye vurgulanır. Bu tekerlemeler zaman zaman tekrarlanarak dinleyicinin masalın gerçek dışı havasından uzaklaşmaması sağlanmaya çalışılır. Bununla birlikte çok az da olsa kahramanın adının ve olayın geçtiği yerin belirli olduğu masallarımız da vardır (Helimoğlu Yavuz, 1997: 26).

Masalın hemen giriş kısmında ve sonrasında yer yer sıklıkla görülen değişik tekerlemeler masala ait önemli bir dilsel özelliği göstermektedir:

...Evvel zaman içinde kalbur saman içinde
Cinler cirit oynarken eski hamam içinde... (Helimoğlu Yavuz , A.e. : 118)

...Evvel evvel iken, deve tellal iken,
Sinek berber iken, tosbağa kulakları cınlayasica ölçekçi iken,
Ben babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken, babam düştü beşikten,

Alnını yardı eşikten, anam kaptı maşayı babam da kaptı meşeyi, bana da gösterdiler kapının ardındaki köşeyi...(Helimoğlu Yavuz, A.e. : 139)

Boratav, masalların başında, ortasında ve sonunda bulunan bir söz dizisi olan tekerlemeleri “*Halk anlatı türünde farklı biçimlere en iyi uyarlanan biçimsel süs*” olarak nitelemekte ve tekerlemeler için bir çok işlev sıralamaktadır:

Anlatının başında yer aldığı giriş işlevi üstlenir: kısa kalıplaşmış sözlerle olsun, belli uzunlukta bir anlatıyla olsun, dinleyiciyi olağanüstü bir dünyaya sokmadan önce bilgilendirir ve haberli kılar. Masalın içinde, özellikle atlanması gereken büyük zaman dilimleri ve mekanların bulunduğu yerlerde bölümleri birbirine bağlar; anlatıya gülünç unsurlar katarak gerginliği giderir ve havayı yumuşatır. Masalın sonunda yarıda kalmış hikâyeyi bağlayamaya yarayan bir düğüm işlevi görür. Kahramanların, daha çok uzun süre yaşayacakları ve masalın artık onların kaderleriyle ilgilenmeyeceği durumlarda anlatıcı, bir tür sonuç oluşturan kalıp sözlerle ya da kısa bir hikâyeyle yer değiştirir onlara; böylelikle, genellikle *tekerlemeye* özgü gülünç unsurlar ve fantezilerle olağanüstü geçmişi, gerçek şimdiye bağlar (Boratav, 2000: 9).

Masalın temel unsurlarından olan bu dilsel özellik masala ait en belirgin ve ayırt edici özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Mert, ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri arasında yaptığı çalışmasının sonucunda, öğrencilerin masal türünü tanıyabilme oranını %88.07 olarak tespit etmiş ve bu başarının sağlanmasındaki nedenlerden birinin masal metninde giriş, bağlayış ve bitiş kalıp sözlerinin kullanılması olduğunu belirtmiştir (Mert, a.g.e.: 110).

Masal kahramanları ise genellikle cinler, periler, padişahlar, ejderhalar, cadılar ve büyücüler, yoksul kızlar, akıllı oğlanlar, şehzadeler, yoksul çobanlar, padişah kızları gibi genel tipler olabilir gibi Keloğlan masallarında olduğu gibi adı sanı belli kahramanlar da olabilmektedir (Safarova, 2009: 9; - Helimoğlu Yavuz, a.g.e.: 56-59).

Masalın diğer bir özelliği de *-miş’li* anlatıma sahip olmasıdır. Bu özelliğin ortaya çıkardığı bir diğer durum ise dinleyicinin, masalın bir yaratıcısının olmadığını farkına varmasıdır (Safarova, a.g.e.: 11). Ayrıca, bu durum masalda anlatılan olayların hiçbir zaman gerçek olmadığını okur tarafından algılanmasına

yardımcı unsurlardan biri olarak kabul edilebilir. Bu *-miş’li* anlatım sayesinde dinleyici masalda anlatılanların tamamen hayal ürünü olduğunun farkına varır.

Masaldaki anlatımın belirgin bir özelliği de formilistik sayıların kullanımıdır. Türk masallarında, bu sayıların kullanımı daha çok İslamiyet öncesi dönemden kalan Şamanist etkilerden kaynaklanmaktadır. Bu durum Türk kültürü ve inançlarındaki etkisini günümüzde de sürdürmektedir. Masallarda bu sayıların en çok görülenleri üç, yedi, kırk gibi sayılardır. Örneğin masalın sonunda gökten üç elma düşer, kırk gün kırk gece düğün yapılır, yedi cüceler...³⁴

Masal türünün en belirleyici özelliklerinden biri de barındırdığı zıtlıklardır. Masallarda her şey daima siyahla beyaz olarak ikili karşıtlık içerisinde verilir. Bu da dinleyiciye ya da okura, özellikle de çocuklara, kendi değer yargılarına ve dünya algılamalarına yakın bir gerçeklik sunar. Dilidüzgün, bu özelliğinden dolayı masalı “*Gerçek dünyanın basitleştirilmiş bir modeli*” olarak tanımlamaktadır (Dilidüzgün, 2004: 26). Masalın bu özelliğinin eğitimsel boyutuna ileriki bölümlerde değinilecektir.

Masallarda özellikle çocukların ilgisini çeken yön, içerdiği fantastik unsurlardır (Dilidüzgün, A.e. : 25). Bu fantastik unsurlar masalın taşıdığı olağanüstü atmosferin bir sonucudur. Kimi masallar olağan bir olay örgüsüne sahip olsa bile içeriğinde olağanüstü unsurlar barındırabilir.

Hangi türü olursa olsun gerçekten de bütün masallarda yoğun bir düş gücü egemendir. Zamana zaman mantıklı bir olay örgüsüne tanık olduğumuz masallarda bile asıl belirleyici olan nesnel olayların yanındaki fantastik olaylardır (Dilidüzgün, A.e. : 33).

Masal türü üzerine çalışma yapan birçok araştırmacı, masal türünü çeşitli ölçütlere göre sınıflandırmaya çalışmıştır. Sıradaki bölümde bu sınıflandırma çabaları doğrultusunda masal çeşitleri tanıtılmaya çalışılacaktır.

³⁴ Tolkien’in Büyük Wootton’lu Demirci adlı masalında da yirmi dört sayısının formilistik olarak kullanımı göze çarpmaktadır. Masalda yirmi dört çocuk, yirmi dört yılda bir yapılan bir ziyafette, yirmi dört kırmızı mumdan oluşan bir dairenin içinde duran bir masanın etrafına otururlar (Tolkien, 1998:12-17).

2.3. Masal Çeşitleri

Masal türlerini sınıflandırmak için çeşitli araştırmacılar çeşitli görüşler öne sürmüş ve böylece birbirine benzer ya da farklı birçok masal sınıflandırması ortaya çıkmıştır. Propp, masallar ve yapısı konusunda bilgi edinmek isteyenlerin başucu kitabı sayılabilecek *Masalın Biçimbilimi* adlı eserinde masalların sınıflandırılması konusunda çalışmalar yapan çeşitli araştırmacıların görüşlerine yer vermiş ve onların ortaya koyduğu sınıflandırmaların olumlu ve olumsuz yönlerini gözler önüne sermiştir (Propp, 1985: 13-24).

Masalların çok çeşitli olduğunu ve bu çeşitlilik içinde hepsini incelemenin mümkün olmadığını söyleyen Propp'a göre masalları doğru olarak aydınlatabilmek için öncelikle onları sınıflandırmak gerekir. Propp'un *Masalın Biçimbilimi* adlı eserinde ele aldığı sınıflandırmalardan ilki V.F. Miller'e aittir. Miller masalları olağanüstü masallar, töre masalları, hayvan masalları olarak sınıflandırır. Ancak Propp'un bu sınıflandırmaya hayvan masallarının geniş ölçüde olağanüstülük ögesi taşıdığı için itirazı vardır (Propp, A.e. : 15-16).

Propp'un masalların sınıflandırılmasıyla ilgili verdiği bir diğer örnek W. Wundt'un sınıflandırmasıdır:

1. Söylensel (mitolojik) fabl-masallar
2. Katışıksız olağanüstü masallar
3. Biyolojik masallar ve fabllar
4. Katışıksız hayvan fablları
5. Soy sop masalları
6. Gülmeceli masallar ve fabllar
7. Ahlâk fablları

Bu sınıflandırmanın diğerlerinden daha zengin olduğunu ama yine de bazı sorunlar içerdiğini düşünen Propp, Wundt'un kullandığı bazı terimleri yerli yerinde bulmaz. Örneğin “gülmeceli masallar”ın hem güldürü hem de kahramanlık içerebileceğini söyler (Propp, A.e. : 17).

Propp'a göre masalları konularına göre bölümlemek tam bir karışıklığa sebep olur. Konunun karmaşık ve belirsiz bir kavram olduğunu her yazarın bu kavrama gönlünce bir anlam yükleyebileceğini söyler (Propp, A.e.). Ona göre konuların nesnel bölümlemesi kolay bir şey değildir. Masalların konuları öylesine iç içe girmiştir ki araştırmacı inceleme yaparken kendi beğenisine kapılabilir (Propp, A.e. : 20). Propp'a göre, masaldaki sabit öğeler karakterlerin eylemleri ya da işlevleridir. Bu eylemlerin icracıları ise değişken öğelerdir, dolayısıyla olağanüstü masalların ve konuların bilimsel sınıflaması sadece karakterlerin eylemlerine dayandırılabilir. Buradan yola çıkan Propp, olağanüstü masallar için evrensel anlamda 31 tane işlev belirlemiştir. Propp'un işlev kavramıyla kastettiği ise bir kişinin olay örgüsünün akışı içinde taşıdığı anlam açısından betimlenmiş eylemdir.

İşlevlerin sayısının , gerçekten de çok sınırlı olduğunu görüyoruz: yalnızca otuz bir işlev saptayabildik. Bütüncemizde bulunan tüm masallardaki ve çok değişik uluslara özgü başka birçok masaldaki olay örgüsü, bu işlevlerin sınırları içinde gelişmektedir (Propp, A.e. : 30).

Propp, olağanüstü masallarda işlevlerin son derece az, kişilerin ise son derece çok olduğunu söyler. Bu durum ona göre, olağanüstü masalın bir yanda olağanüstü çeşitliliği ve son derece renkli görünümünün; öbür yanda ise olağanüstü sayılabilecek tek biçimliliğinin ve tek düzeliğinin altında yatan temel nedendir (Propp, A.e.: 30-31). Kısacası Propp'a göre masalları (olağanüstü diye adlandırılan gerçek anlamdaki masalları) konularına göre sınıflandırmak mümkün değildir. Masalda aslanan kişilerin işlevleri ve eylemleridir çünkü masallar farklılaşsa, kahramanlar değişse bile işlevler aynıdır.

Masal sınıflandırmasıyla ilgili bilinen en önemli eserlerden biri de Stith Thompson'a aittir. *Motif-Index Of Folk-Literature: A Classification Of Narrative Elements In Folktales, Ballads, Myths, Fables, Mediaeval Romances, Exempla, Fabliaux, Jest-Books, And Local Legends* adlı eserinde Thompson masalları şu şekilde sınıflandırmıştır:

I. Hayvan Masalları (1-299)

II. Asıl Halk Masalları (300-1199)

III. Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar (1200-1999)

IV. Zincirlemeli Masallar (2000-2399)

V. Sınıflamaya Girmeyen Masallar (2400-2499) (Thompson, 1975).

Birçok yerli araştırmacı da masal çeşitleri üzerine görüş belirtmiştir. Türk masallarını sınıflandırılması üzerine ilk çalışmayı Boratav ve Eberhard ile 1953 yılında yayımlanan *Typen Türkischer Volksmärchen* adlı eserde yapmışlardır. Buna göre Türk masalları:

- A. Hayvan masalları (22 tip),
- B. Hayvan ve insanın beraber rol aldıkları masallar (11 tip),
- C. İnsana bir ruhun veya bir hayvanın yardım ettiği masallar (49 tip),
- D. Tabiatüstü bir ruh veya bir hayvanla evlenme konusunu işleyen masallar (Erkek ruh 18 ve kadın ruh 9 olmak üzere 27tip),
- E. İyi bir ruhla veya evliyalarla birlikte yaşamayı konu alan masallar (13 tip),
- F. İnsanların kaderinin önceden yazıldığını ve değişmeyeceği konusunu işleyen masallar (20 tip),
- G. Rüyaları konu alan masallar (3 tip),
- H. Kötü ruhlarla birlikte yaşamayı işleyen masallar (23 tip),
- I. Sihirbazları konu alan masallar (16 tip),
- J. Genç kızın sevgili bulmasını konu edinen masallar (12 tip),
- K. Erkek kahramanın sevgili bulmasını konu alan masallar (25 tip),
- L. Fakir kızın zengin bir erkekle evlenmesini konu alan masallar (16 tip),
- M. Kıskançlık ve iftira konusunu işleyen masallar (17 tip),
- N. Hor görülen kocaların kahraman olduğu masallar (3 tip),
- O. Zina ve baştan çıkarmayı konu alan masallar (22 tip),
- P. Acayip olaylar ve acayip işleri konu alan masallar (8 tip),
- Q. Acayip davaları konu alan masallar (13 tip),
- R. Gerçekçi masallar (9 tip),
- S. Acayip tesadüfleri işleyen masallar (6 tip),
- T. Komik olayları konu edinen masallar (6 tip),
- U. Aptal ve tembel kadınları ve erkekleri konu alan masallar (16 tip),

V. Hırsızlık ve dedektiflik konularını işleyen masallar (11 tip),

W. Akıllı, hilekâr veya cimri kadınları ve erkekleri konu alan masallar (29 tip)

olarak sınıflandırılmaktadır (Boratav – Eberhard, 1953:V-XI).

Ayrıca Boratav, *Türk Folkloru* dergisinde yayımlanan “Türk Masalları” adlı makalesinde ise masalları şu şekilde sınıflandırır:

1. Hayvan Masalları
2. Olağanüstü Masallar
3. Gerçekçi Masallar
4. Zincirleme Masallar
5. Fıkra ve Latifeler. (Boratav, 1982: 3)

Walker ve Uysal ise yaşayan Türk masallarını yedi gruba ayırır:

1. Tabiatüstü Masallar
2. Şaşırtıcı ve Hünerli Neticelere Sahip Masallar
3. Mizahî Masallar
4. Ahlakî Masallar
5. Köroğlu
6. Din Görevlilerinin Hatalarını Konu Olarak İşleyen Masallar
7. Fıkralar (Walker-Uysal,1966’dan akt. Günay, 1975: 22).

Gökşen, halk ve folklor masalları ile sanat masalları ayrımı yapar. Diğer taraftan Oğuzkan, halk masalları ve edebî masallar diye bir ayrımı aşağı yukarı aynı türdeki masallar için yapmaktadır. Ciravoğlu ise halk masalları, hayvan masalları ve edebî masallar ayrımı yapar. Alanda yapılan bu çalışmaları sıraladıktan sonra Dilidüzgün kendi masal sınıflandırmasını şu şekilde yapmıştır: Geleneksel masallar ve çağdaş masallar (Dilidüzgün, 2002: 35-36). Suat Batur da masalları sınıflandıran araştırmacılardandır. Ona göre masallar hayvan masalları, olağanüstü masallar ve gerçekçi masallar olmak üzere üç grupta sınıflandırılabilir (Batur, a.g.e. : 359-378).

Boratav, Türk masallarında görülen olağanüstülükle ilgili ilginç bir saptamada bulunmaktadır:

Türk masalı büyük şehirden kasabaya ve köye doğru giderken yol boyu, dili ve üslubu yalınlaştığı, anlatım süresi kısaldığı, örgüsü sadeleştiği ölçüde özündeki olağanüstü unsurlardan, tabiat dışı ayrıntılardan da arınır. Peri, dev, ejderha... gibi varlıklar ya tamamıyla silinir ya da ölçüleri tabiiye iner. Bazı da yalnız adlarıyla kalırlar. Dev, bazı bazı insanlara zarar verdiği de olan bir insan azmanıdır. Bizim gibi yemek pişiren, bizim gibi yiyip içen devlerin çolukları, çocukları evleri vardır. Bazı masallarda zenaatları çiftçiliktir. İnsan eti yemek gibi kötü bir huyları olmasa masalın öteki kişilerinden – hele içlerinde iyilik edenlerin de bulunduğunu hatırlayacak olursak- pek ayırt edilemeyeceklerdir (Boratav, 1992: 31).

Bu saptamayı yapan Boratav köyde yaşayan halkın daha çok güldürü unsurları içeren gerçekçi masalları tercih ettiğini belirtir ve bu yüzden masal anlatıcıların kimi zaman olağanüstü masalları da bu şekle büründürmeye çabaladıklarını söyler (Boratav, A.e.).

Bu çalışmanın başlığında bulunan masalsı unsurlar ifadesiyle kastedilen olağanüstü masalları oluşturan unsurlardır. Bu noktada olağanüstü masallar ile fantastik türü ayırt etmek gerekliliği de doğmaktadır. Masallar kuralları bilinen, değişmez ve durağan bir atmosfere sahiptir. Olağanüstü masallar tamamen gerçeküstü bir düzlemde geçer. Masalda yaşanan gerçektışı hiçbir olay okuru şaşırtmaz, okur da masal kişisi de meydana gelen olayları normal değilmiş gibi algılamak yerine doğal olarak görür. Bu bağlamda olağanüstü masalların dünyası; sürekli değişen, okuru ve karakteri şaşırtan, içinde gerçek dünya ile olağanüstü dünya arasında çatışmalar ve gidiş gelişler bulunan fantastik metinlerden çok uzaktadır. Ancak kullandıkları öğelerin benzerlikleri bu iki türü birbirine yakınlıştırmaktadır.

2.4. Olağanüstü Masalların Kahramanları

Masal denince genellikle herkesin aklına cinlerin, perilerin, uçan halıların, devlerin, sihirli lambaların anlatıldığı, konuları ve kahramanları olağanüstü özellikler gösteren masallar gelir. Batur, bu tür masallarda kişilerin diğer masallara göre daha

kalabalık, olayların daha uzun ve karışık olduğunu bildirir (Batur, a.g.e. : 364). Türk masallarında olağanüstülük denince akla gelen ilk kahramanlar; devler, periler, büyücüler, canavarlar, yedi başlı, ağzından ateş saçan ejderhalar³⁵ ve sihirli hayvanlardır.

Bu kahramanlar; mitoloji, hayal gücü, inanış ya da söylence kaynaklı olabilir. Bu tür masalarda olağanüstü varlıklarla insanlar arasındaki ilişkiler ya da mücadeleler ele alınmaktadır. Şirin, buna örnek olarak *Keloğlan ile Cangaloz* adlı masalı örnek vermektedir. Bu masalda Keloğlan'ın Cangaloz adındaki tanımlanamayan bir yaratıkla olan mücadelesi anlatılmaktadır (Yalçın - Aktaş, 2009: 67).

Devler, Türk masallarında en sık karşılaşılan olağanüstü varlıklardandır. Kimi zaman insana özgü özellikleri de olan devleri Tezel şu şekilde değerlendirmektedir:

Dev, Türk masallarının önemli kahramanlarından biridir. Bazı yerde hem şekil hem ruh yapısıyla insana benzer. Çokluk büyük cüsselidir. Tozu dumana katarak yıldırım hızıyla gider. Bir aylık yolu bir saniyede aşmak onun için işten bile değildir. İnsan eti yemeyi sevdiği için, bir yerde insan bulunup bulunmadığını kokusundan anlar. Çoğu zaman çevresi yüksek ve kalın duvarlarla, dikenli bahçelerle çevrili büyük köşklere, kendine mahsus saraylarda yaşar. En değerli hiç kimsenin ele geçiremeyeceği fakat herkesin, hatta padişahların bile özledikleri dünya güzelleri, hiçbir yerde bulunmayan meyve bahçeleri, sihirli güvercinler, her telinden bin bir ses çıkan çalgılar, sihirli kılıçlar, başınıza geçirdiğiniz zaman sizi hiç kimseye göstermeyen külahlar, sihirli sarayların kapılarını açan anahtarlar, bu “dev”lerin buyruğu altında veya onların köşklerinde saraylarındadır (Tezel, 1985'ten akt: Batur, a.g.e. : 356).

Görüldüğü gibi devlerin serüvenlerinin anlatıldığı masalarda olağanüstülük devin şahsıyla sınırlı kalmaz, çevresi de olağanüstü varlıklarla çevrilmiş durumdadır. Böylelikle bu olağanüstü masal kahramanının, masalı dinleyen ya da okuyan kişinin gözünde daha inanılmaz bir hal alması sağlanır. Bunun amacı ise genellikle masalın sonunda bir insan tarafından hayatına son verilecek olan devin karşısındaki “insan”

³⁵ Ejderha, Türk mitolojisinde hep var olmuş; korkulan, olağanüstü özelliklere sahip, kurgusal bir varlıktır ve gücün sembolü olarak kullanılmıştır. Kimi zaman da özellikle hükümdarların kötülerle mücadelesinde, kötülükleri yenmek adına, öldürülen taraf olmuş ve kötülüğün sembolü olarak kullanılmıştır (Çoruhlu, 2011: 194).

kahramanın, okurun ya da dinleyenin gözündeki değerini arttırmak olarak değerlendirilebilir.

Kimi zaman da genellikle büyü yoluyla ortaya çıkan dönüşümler aracılığıyla masallarda olağanüstü bir hava ve olağanüstü kahramanlar ortaya çıkar. Belki de sıradan bir insan olan kahraman, büyü aracılığıyla olağanüstü bir kahramana dönüşebilir. Örneğin, *İki Kardeş* masalında içtiği suyla geyiğe dönüşen padişah, masalın sonunda kardeşini yutan balığın kanını yalayınca geyikten insana dönüşür.³⁶

Olağanüstü kahramanların bazıları mitolojik kökene sahiptirler. Örneğin mitolojik bir kuş olan Zümrüdüanka gibi varlıklar olağanüstü özellikleriyle masallarda kendine yer bulur.

(...) bu kuşa devlet kuşu da derlermiş. Dilerim Allah'tan bir gün başınıza konsun da, ne biçim kuş olduğunu görüp parmağınızı ısrarsınız. Hani gördüğümden, bildiğimden değil ya, ben de ilin yalancısıyım; sözde bu kuşun yüzü insan yüzüne benzermiş ama iki yanında dört kanadı varmış. Tüyleri öyle yeşil öyle yeşilmiş ki her göz ne ise ya kem gözler başını kaldırıp bakmazmış. Ağzında bir dili varmış her kanadıyla bir fili kaldırmış... İmdi yükü bu yük olursa gayrı kendisi ne kadar büyük olur, var kıyas et! (Güney, 1990: 271)

Görüldüğü üzere olağanüstü masalların kahramanları masala fantastik hava katan unsurların başında gelmektedir. Çağımızın akla dayalı toplum yapısında yeni olağanüstü masal kahramanlarının ortaya çıkması zor gibi görünse de günümüzde de masala olan ilgi sürmekte ve ülkemizde yazarlar bu alanda eserler vermeye devam etmektedir. Sıradaki bölümde masal türünün günümüzdeki durumu ve günümüzde masala bakış konusuna değinilecektir.

2.5. Günümüzde Masal

Masa, geçmişten bugüne kültürel ve sosyal aktarım açısından bir köprü görevi görmesinin yanı sıra dinleyen ya da okuyan bireyin sanatla ve anadilinin

³⁶ Buna benzer örnekleri çalışmanın daha önceki bölümünde tamamına yer verilen Devoğlu adlı masalda görmek de mümkündür.

özellikleri ve güzellikleriyle tanışması anlamında önemli bir türdür. Bu özelliklerinin yanında masal, özünde barındırdığı fantastik ve olağanüstü unsurlarla bireyin hayal dünyasına hitap eden bir türdür. Özellikle yirminci yüzyılda başlayan ve akla dayalı olmayan her şeyi reddeden düşünce akımları bile bu türe olan ilgiyi azaltmamış, insanoğlu masalın büyülü dünyasından vazgeçememiştir. Dünya çapında okunan ve sinemaya da aktarılan Harry Potter, Yüzüklerin Efendisi gibi fantastik türlerin masallarla ve destanlarla benzerlik gösterdiğini söylemek yanlış olmayacaktır.³⁷

Günümüzde çağdaş toplumlarda destan ve masal türüne ait doğal örneklerin verilemeyeceği düşünüldüğünde fantastik metinlerin ve modern masalların bu eksikliği giderdiğini söylemek de mümkündür. Bu bakımdan geleneksel masalların, günümüzde modern masalları çeşitli bakımlardan etkilemekte ve onlara kaynaklık etmekte olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Propp modelini, modern masallara uyarlayan Emmez, bu konuda şu saptamalarda bulunmuştur.

(...) geleneksel masaldan modern masala bir takım yapısal öğelerin miras kaldığının kanıtıdır. Bu sonuçtan yola çıkarak, çağdaş masalda da süreklilik arz eden unsurların, kahramanın kimliğinden ve yaşam tarzından bağımsız olarak, kişilerin yaptıkları fonksiyonlara göre oluştuğu ve bu fonksiyonların masalın ana yapısını meydana getiren bölümleri oluşturduğu; olağanüstü konulu modern masallarda da halk masallarındaki sınırlı fonksiyonların var olduğu, fonksiyonların benzer bir sıralanış gösterdiği söylenebilir. O halde, masallarda süregelen bu tek biçimlilikten yola çıkarak geleneksel anlatı tarzlarından biri olan masalın, modern masala kaynak oluşturduğu, ya da onu etkilediği düşünülebilir. Propp'un yöntemiyle ortaya konan masallardaki tek biçimlilik masalların aynı kaynaktan beslendiği tezini kuvvetlendirmektedir. Görülüyor ki, halk edebiyatı günümüz edebiyatına ilham kaynağı olabilir (Emmez, 2008: 126).

Masalın aslında sadece çocuklara yönelik bir tür olmadığından çalışmanın önceki bölümlerinde bahsedilmişti. Modern edebiyat geleneği, zaman zaman, içinde ortaya çıktığı toplumun folklorundan ve geleneksel anlatı türlerinden etkilenebilir. Bu etkilenme genellikle masallar ve efsaneler üzerinden gerçekleşir. Bu bakımdan,

³⁷ Tolkien hakkında yapılan araştırmalarda Tolkien'in Germen, Anglo- Sakson ve Fin kültüründen ve mitolojisinden etkilendiği belirtilmektedir (Solopova, 2009- Stimpson, 1969). Özellikle Kalevala destanına hayran olduğu ve bunun benzerinin İngilizcede de bulunmasını istediği bilinen Tolkien (Solopova, 2009: 44-45), anlatılarında da - bu anlamda bahtsız olan bugünün dünyası için- eski mitler ve yazınsal biçimleri (sihirli kılıçları, savaş çılgınlıklarını) korumak ister (Stimpson, 1969:9).

Tanzimat dönemi ve sonrasında yazarların masallara olan ilgisini ortaya koymak doğru bir tutum olacaktır.

Bu dönemde kimi sanatçılar masallardan esinlenerek ve onları değiştirerek eserler ortaya koymuş; kimileri de efsane, menkıbe ve halk anlatılarına özgü dil özelliklerini eserlerine yansıtmıştır. Boratav, bu duruma örnek olarak çağdaş Türk edebiyatı sanatçılarının birçok yapıtını örnek olarak göstermektedir. Ahmed Mithat Efendi'nin *Kıssadan Hisse*³⁸, Sabahattin Ali'nin *Hasan Boğuldu*, Yaşar Kemal'in *Üç Anadolu Efsanesi*, Necati Cumalı'nın *Boş Beşik*, Reşat Nuri Güntekin'in *Kızılılık Dalları* adlı eserleri masal ve efsane geleneğinden yararlanılarak meydana getirilen eserlerdir (Boratav: 1997: 304-305).

Bunların dışında geleneksel masalların özüne dokunmadan sadece konuları üzerinde bazı değişikliklere giderek bunları yazıya geçiren yazarlarımız da vardır. Bunların başında Eflatun Cem Güney ve Tahir Alangu gelmektedir. Eflatun Cem Güney'in *En Güzel Türk Masalları* (1948), *Evvel Zaman İçinde* (1973), *Dede Korkut Masalları* (1958), *Gülen Ayva Ağlayan Nar* (1969), *Güldükçe Güller Açan Kız* (1971), *Al Elma Yeşil Elma* (1969), *Gökten Üç Elma Düştü* (1960), *Hasırcı Baba - Keloğlan* (1969); Tahir Alangu'nun *Billur Köşk Masalları* (1961) ve *Keloğlan Masalları* (1967) bu tür çalışmaların örnekleridir. Şirin'e göre anlatılan halk masalları okunacak masal haline gelse bile sanat masalı sayılamaz çünkü kaynağını halk masalından alan bir masal önce halk masalıdır (Şirin, 1998:50).

Masallar edebiyatla ve dille insanın ilk tanıştığı tür olarak kabul edilebileceğinden yazınsal türde eser veren bir çok sanatçıyı etkilemiştir. Çocukken annesinden ya da bir aile büyüğünden dinlediği masalların etkisini daima üzerinde hisseden sanatçıların yolu kimi zamana bu masallarla yeniden kesişmektedir. Bunlardan biri de polisiye romanlarıyla ün yapmış olan Ahmet Ümit'tir. Aslen Gaziantep'li olan yazar *Masal Masal İçinde* adlı masal kitabını yazmasının gerekçesini şu şekilde açıklamaktadır:

³⁸ Bu eser için Şirin (1998), Ahmet Mithat'ın hikâyecilik geleneğinden kopamadığını gösteren bir yazar olmaktan öteye gidemediğini gösteren bir eserdir demektedir.

Yıllar sonra Antep'e baba evine döndüğümde biraz da rastlantı sonucu annem yeniden anlattı bu masalları. Masalların güzelliği karşısında şaşkınlığa düştüm. Gerçi annem çok iyi bir masal anlatıcısıdır. Ama beni etkileyen yalnızca annemin tatlı dili değildi. Masalların güzelliğindeki giz çarpıcı kurgusuyla içeriğindeki yoğun anlamda saklıydı.(...) Masalları yeniden dinlediğimde bunların mutlaka yazılması gerektiğini düşündüm. Beni bu düşünceye iten nedenlerin başında, görsel anlatımın egemen olduğu günümüz dünyasında, sözlü anlatıya dayalı bu masalların unutulup gideceği endişesi yer alıyordu. Yazmaya bu yüzden başladım. Kimi yerlerini geliştirip değiştirerek ama masalların özüne dokunmadan (Ümit, 2004).

Benzer şekilde yazar ve akademisyen Tahsin Yücel de Kahramanmaraş/Elbistan'da geçen çocukluk yıllarında annesinden dinlediği masalları tekrar anlattırarak, *Anadolu Masalları* adıyla bilinen eserini vermiştir. Yücel, 1956 yılında eserde bulunan derleme masalların yanına kendi yazdığı *Sümüklü Böcek* adlı modern masalı da eklemiştir.

Sözlü geleneğe ait masal ile yapma ya da yazıya geçirilmiş masal, farklı masal anlatımlarıdır. Şirin'e göre, masalı masal yapan, onun anlatıcısının masalı anlatırken masala kattığı jest, taklit, mimiklerle ortaya çıkan süslü anlatımdır (Şirin,1998 : 72). Günümüzde masal yazarlığı yapmanın en zor yönü ise çocuğa görelilik ilkesini göz önünde bulundurarak masal yazmaktır. Şirin'e göre henüz bu bilince ulaşmış masal yazarı sayımız yeterli düzeyde değildir (Şirin, A.e. : 73).

Masalların ortaya çıktığı dönemlerde insanın hayal gücü daha genişti saptamasında bulunan Şirin, günümüz dünyasında, insanoğlunun modern iletişim ve teknoloji çağında masallarda hayalini kurduğu çoğu şeyi gerçekleştirdiğini ve özellikle görsel öğelerin hayatın her alanında olduğu gibi masallarda da kendini gösterdiğini belirterek bu durumun insanın hayal gücünü sınırladığını belirtmektedir (Şirin, A.e. : 121-122). Geçmişte masallarda bulunan birçok olağanüstü öğenin bugün gerçekleşmiş olması insanın hayal gücünü sınırlayan bir durumdur. Bunu kimi zaman bir masal kahramanının ağzından bir şikâyet olarak duymak da mümkündür. Rodari'nin Sihirbaz Bireno'su bu durumdan şikâyet etmektedir:

(...) benim gibi zavallı bir sihirbaz, günümüz insanına ne gibi bir armağanda bulunabilir ki? Onlara uçan halı verebilirim ama bana uçağın daha hızlı ve rahat olduğunu söylerler. Uzayı görmeye yarayan kristal kürem var ama sizin televizyonunuz olduğu için bu işe yaramaz. Bir zamanlar dünyanın öteki

ucunda konuşan kişileri yalnızca sihirbazlar işitebilirdi ama şimdi sizin radyo ve telefonunuz var! Camı kumaşa dönüştüren fabrikanız var; kimya sihirbazların sihirli değneklerinden daha güçlü. Sonuç olarak artık kesinlikle işe yaramayan bir kişiyim (Rodari, 2010:32).

Çocuklar için masallar yazan Sennur Sezer, bu durumun bir benzerine dikkat çekerek günümüz masallarındaki yavanlığı içinde yaşanan çağda olağanüstü bir şey kalmamasına bağlamaktadır.

Masalların yüzyıllar boyu dinlenmişliği, demlenmişliği de fantezisi de önemli. Şu ortalığı kırıp geçiren Harry Potter, yani büyücü çocuk romanında sihir ve büyü olmasa çekici olur muydu? Orada kötü kahraman olmasa okunur muydu? *Yüzüklerin Efendisi* geç de olsa fantezi dünyasıyla çekici olmadı mı? Günümüzde Superman benzeri olağanüstü kahramanlar da büyüklerin masalları değil mi? Yeniden masal yazmak pek kolay iş değil. Çağımızda olağanüstü bir şey kalmadı da belki o yüzden.³⁹

Burada yazar, aynı zamanda, kimilerince örtülü olarak şiddeti yaydığı ve çocuklara şiddeti bir çare olarak gösterdiği iddia edilen *Harry Potter* serisinin okunmasını sağlayan yönlerinden birinin de büyü ve kötülerle savaş olduğunu savunmaktadır.

Edebiyatımızda yenilikçi sanat masalının ilk örnekleri arasında Mevlana İdris Zengin'in "*Çınçınlı Masal Sokağı*" "*Kirpiler Şapka Giymez*"(1992), Ahmethan Yılmaz'ın "*Karanfilli Dev Amca*" (1989) ve Mustafa Ruhi Şirin'in "*Guguklu Saat Kumrusu*" gösterilebilir (Şirin, a.g.e. : 51). Bunun dışında Sennur Sezer ve Adnan Özyalçiner de günümüzde çocuklar için masal derleyen ya da yazan yazarlarımızdandır. Bu yazarlar, *Masal Evi*, *7 Masalcı*, *365 Masal*, *Ninemle Masal Okuyorum* ve *Masal Okuyorum* adlı masal kitaplarıyla tanınmaktadırlar. Ayla Çınaroğlu da masal yazan sanatçılardandır. *Bilgebaş Masalı*, *Papağan Masalı*, *Keçi Masalı*, *Kardan Adam Masalı* sanatçının eserlerinden bazılarıdır.

³⁹ Bu alıntı **İyi Kitap** Dergisi'nin 37. sayısında yazar Sennur Sezer'le masallar üzerine yapılan bir söyleşiden yapılmıştır.

3. EĞİTİM BOYUTUYLA FANTASTİK VE MASALSI ÖĞELER

Fantastik ve masalsi öğelerin Türkçe eğitimi yönüyle nasıl kullanıldığını inceleyebilmek için öncelikle Türkçe derslerinin uygulanmasını düzenlemek amacıyla hazırlanan Türkçe öğretim programları ve bunların gelişimi hakkında bilgi sahibi olmak gereklidir.

3.1. Dayandıkları Kuramlar Çerçevesinde Cumhuriyet Döneminde Türkçe Dersi Öğretim Programlarına Genel Bir Bakış

Bugün; 6., 7. ve 8. sınıfları içeren ve ilköğretimin ikinci kademesini oluşturan düzey, 1924 yılında toplanan İkinci Heyet-i İlmiye’de, aslında lise eğitiminin birinci basamağı olarak kabul edilmiştir. Daha sonraki dönemlerde kimi zaman ortaokul kimi zaman da ilköğretim ikinci kademe olarak adlandırılan bu düzeye ilişkin Türkçe öğretim programları 2006 yılına kadar 9 kez değiştirilmiştir⁴⁰.

1. 1924 Lise Birinci Devre Müfredat Programı
2. Lise Müfredat Programlarının Esbâb-ı Mûcibe Lâyihası
3. 1929 Ortamektep Türkçe Programı
4. 1931–1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı
5. 1938 Ortaokul Türkçe Programı
6. 1949 Ortaokul Türkçe Programı⁴¹
7. 1962 Ortaokul Türkçe Programı
8. 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı⁴²
9. 2006 İlköğretim Okulları Türkçe Dersi Öğretim Programı⁴³

Bu programlardan ilki olan 1924 *Lise Birinci Devre Müfredat Programı* öğrencilere okuma, konuşma ve yazma becerilerinin kazandırılmasına yönelik

⁴⁰ Bu programlar dışında 1924, 1926, 1930, 1936, 1948 ve 1968 yıllarında ilköğretim birinci kademe için İlkokul Türkçe Programları hazırlanmıştır.

⁴¹ Calp, bu programı 1948 öğretim programı olarak adlandırmaktadır (Bkz. Calp, 2010).

⁴² Bu program ilköğretim 1. - 8. sınıf Türkçe derslerini bir bütün olarak ele almaktadır.

⁴³ Bu program, ilköğretim birinci kademe için 2005 yılında hazırlanmış ve uygulanmaya başlanmıştır. İkinci kademe ise 2006 yılından itibaren uygulanmıştır.

hazırlanmıştır. Bunun yanında öğrencilere dilbilgisi konularının kavratılması da diğer bir amaçtır. Bu programda dinleme becerisine yönelik herhangi bir uygulama bulunmamaktadır.

1929 *Ortamektep Türkçe Programı* genel amaçlar öncelikli hedefler, anlatım çalışmaları (sözlü ve yazılı); okuma alışkanlığı ve zevki kazandırma; edebî zevk anlayışını yükseltme; öğrencilerin seçecekleri mesleklerde başarılı olmaları için onları hazırlama; millî ve ahlakî olumlu değerler kazandırma olarak belirlenmiştir (Coşkun, 2007: 7). Bu programda beceri alanları kıraat (okuma), tahrir (yazı/kompozisyon) ve gramer (dilbilgisi) şeklinde üç bölümde ele alınmıştır. Bu programda yer alan *Umumî Mülahazalar* bölümünde, her ne kadar programın içeriğinde yer alan üç beceri alanı olan kıraat, tahrir ve gramer bölümleri ayrı ayrı ele alınmış olsa da bu derslerin birbirinden bağımsız ele alınamayacağı belirtilmiş; bununla birlikte okuma ve yazma derslerinin içeriği sadeleştirilmiştir (Temizyürek - Balcı, 2006: 8). 1931 programı ise sadece dilbilgisi alanında değişikliklere gidilen bir program olmasıyla dikkat çekmektedir.

Bu programın ardından gelen 1938 programında ise Atatürk'ün isteğiyle gramer konularına yer verilmemiştir (Coşkun, a.g.e. : 8). Bu durumun nedeni ise henüz Türkçe dilbilgisi kurallarının incelenip kesin şekilde ortaya konmamış olmasıdır. 1938 *Ortaokul Türkçe Programı*'nda yer almayan Türkçe dilbilgisi konuları yapılan çalışmaların ardından 1949 yılında hazırlanan Ortaokul Türkçe Programında kendine yeniden yer bulmuştur.

1949 yılında hazırlanan *Ortaokul Türkçe Programı* o güne kadar hazırlananlar içersinde en kapsamlı olanıdır (Eyüp, 2008: 7). Aslında bu program, genç Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşuna temel teşkil eden düşüncelerin başında gelen milliyetçilik kavramının ilk kez bu kadar güçlü vurgulandığı programdır.

Türkçe dersleri, büyük adamlar, tarihî şahsiyetler, millî hayatın çeşitli sahalarına kolsalan geniş ve çeşitli konular hakkında yazılmış değerli yazıları öğrencilere okutarak bunlar üzerinde onları düşündürecek, onlara millî ve estetik heyecan vererek, onların görüş, seziş ve duyuş ufuklarını genişletecektir. Memleket meseleleri üzerinde öğrenciye gördüklerini, düşündüklerini ve duyduklarını yazdırmak suretiyle de bu mevzuları öğrencinin kafasında ve kalbinde yaşatacak, diğer taraftan da öğrenciye Türk

millî devriminin manasını kavratacaktır (Temizyürek, Balcı,2007: 10'dan akt. Eyüp, A.e.).

1962 yılında hazırlanan *Ortaokul Türkçe Programı* aslında 1949 programının gözden geçirilmiş şeklidir. Bu haliyle program 1981 yılına kadar kullanılmaya devam etmiştir.

1981 yılında hazırlanan *Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı* o zamana kadar hazırlanan programlar içinde en kapsamlı olanıdır. Bu program dinleme becerisine ilk kez yer verilmesi bakımından da önemlidir. Ayrıca, bu program sadece öğretim değil eğitim kavramını da içermesi bakımından da ayrı bir önem taşımaktadır. Ayrıca, bu programı diğerlerinden ayıran diğer bir özelliği de daha önceki programlarda yer almayan yöntem, araç gereçler ve ölçme - değerlendirme bölümlerine ayrı bir yer verilmesidir (Eyüp, A.e. : 9).

Bu ve bundan önceki programlar davranışçı kurama göre hazırlanmış ve uygulamalar da bu kurama göre yapılmıştır. Bu kuram J. B. Watson tarafından kurulmuş; Skinner, Pavlov, Thorndike ve Bernard tarafından geliştirilmiştir. Öğrenme kuramları içinde “*geleneksel*” olarak da adlandırılan bu yaklaşımda, öğrenmenin sonucu olarak gözlemlenecek bir davranış olması beklenmektedir. Bu kuramın temsilcileri öğrenmeyi “*Yeni bir davranışın ediminden başka bir şey değildir*” şeklinde tanımlamaktadırlar.

Davranışsal öğrenme, çekirdek öğrenme biçimidir çünkü doğrudan etki tepki ilişkisine dayanmaktadır. Bu yaklaşımda öğrenmeye bir ürün olarak bakılır. Öğrenme sürecinde müdahale edilen alan da bu ürün kısmıdır (Dağ, 2007: 6).

Davranışçı kuramın babası olarak da kabul edilen Watson’a göre, insan “*deneyimle üzeri işlenebilecek boş bir levha*”dır (Ergin - Yıldız, 2010: 10). Bu kurama göre gelişim, kişinin çevresiyle bağlantısı içinde gerçekleşen bir davranış değişim sürecidir, sürekli ve bireyden bireye farklılık gösterir (Berk: 2004’ten akt. Ergin, Yıldız, a.g.e. : 11). Bir bireyin gelişim sürecinde çevresel faktörler ve aile önemli bir rol oynamaktadır.

Davranışçı yaklaşım kuramlarına göre öğrenme, edimsel ve koşullu olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir. Koşullu öğrenme insanın yaşayarak, etki-tepki yöntemiyle öğrenmeyi gerçekleştirdiği öğrenme şeklidir. Edimsel öğrenmenin

temelinde ise bireyin bilinçli ya da bilinçsiz edimler yoluyla söz konusu etki-tepki ilişkisini oluşturacak öğrenme yaşantıları geçirmesi yatmaktadır. Deneme-yanılma yöntemi ile öğrenme gerçekleşmektedir (Dağ, a.g.e. : 7).

Davranışçı yaklaşımda birey, öğrenme sonucu davranış değişiklikleri gösterir. Eğitim ortamında bu değişiklikler ölçülerek, öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda değerlendirme yapılır. Bu değerlendirme sonucunda bireyin öğrenme başarısı ortaya çıkar. Süreç sonunda, elde edilen ürün değerlendirilerek öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğine karar verilir yani bu sistemde öğrenme, süreç odaklı değil sonuç odaklıdır. Öğrenme sürecinde öğrencinin kazanımları değerlendirmeye alınmaz, sadece sonuçta ortaya çıkan ürüne bakılır. Bu durumda öğrenci; sonuca odaklanarak ezbere yönelir, öğretmenin her dediğini doğru kabul ederek ezberler ve öğrenme sürecinde daha edilgen bir tutum sergiler. Türk eğitim sisteminde 2006 yılına kadar devam eden davranışçı kurama dayalı eğitim-öğretim programlarının ezberci olmak, öğretmene dayalı olmak, pratik değil teorik olmak gibi farklı açılardan eleştirilmesinin başlıca sebebi yukarıda anılan ürün odaklı olma anlayışının bir sonucudur.

2006⁴⁴ yılında uygulanmaya başlanan *İlköğretim Okulları Türkçe Dersi Öğretim Programı* ise öğrenciyi merkeze alan ve onu öğrenme sürecinde daha etkin hale getiren, Piaget'in temellerini attığı bilişsel gelişim kuramından yola çıkarak oluşturulan yapılandırmacı yaklaşım üzerine kurulmuştur. Bu yaklaşım öğrenmeyi sonuç odaklı değil süreç odaklı olarak değerlendirir. Bu durum da öğrenme süreci içinde öğrenciyi sürekli olarak etkin rol oynamaya iter.

Yapılandırmacı öğrenme kuramında bilginin tekrarı değil bilginin transferi ve yeniden yapılandırılması söz konusudur. Bu kuramda öğrenciler, bilgiyi olduğu gibi kabul etmezler. Sadece okumak ve dinlemek yerine tartışarak, fikirlerini savunarak, hipotez kurarak, sorgulayarak ve fikirlerini paylaşarak öğrenme sürecine etkin olarak katılır; bilgiyi yaratır ya da tekrar keşfederler (Perkins, 1999'dan akt. Dağ, a.g.e. : 42).

⁴⁴ Bu program 2005 yılından itibaren ilköğretim birinci kademe; 2006 yılından itibaren de ilköğretim ikinci kademe için uygulanmaya başlanmıştır.

Bu bağlamda, 2006 yılında uygulanmaya başlanan programda yapılandırmacı yaklaşıma bağlı olarak ön bilgileri harekete geçirme, gelişim düzeylerini dikkate alma, etkili iletişim kurma, anlam kurma, uygulama ve değerlendirme gibi çalışmalar oldukça önem kazanmıştır (Coşkun, a.g.e. : 11). Anlamak, keşfetmek, yeniden kurmak ve bu şekilde bilgi üretmek bu yaklaşımda varolan öğrenme biçimidir (Eğilmez, 2007: 45).

Yapılandırmacılık, bireyin yeni bilgileri kendi anlama stratejileri ile inşa etmesini öngören bir öğrenme felsefesidir. Öğrencinin her bireye özgü olan deneyimler ile bilgiyi nasıl yapılandığına dayanan bir kuramdır (Dağ, a.g.e. : 43). Yapılandırmacılıkta bireysellik önem kazanır çünkü her birey geçmiş tecrübelerini ve yeni öğrendiklerini bir araya getirerek yeni kazanımlar elde eder. Öğrenci sadece kendi öğrenme sürecinden sorumludur. Öğretmen, bu kuramda öğretici değil sadece yönlendiricidir. Öğretmenin başlıca görevlerinden biri öğrencinin derse katılmasını sağlayarak onu öğrenme sürecinde etkin bir rol oynaması için cesaretlendirmektir. Böylelikle öğrenci, bireysel anlamasını etkin bir şekilde yapılandırabilir. Ayrıca öğretmenlere düşen diğer bir görev ise öğrenme sürecinin temel kavramlarından biri olan dengelemeyi doğru biçimde yönetmektir.

Dengeleme, yapılandırmacı yaklaşımın dayandığı bilişsel gelişim kuramının en önemli kavramlarından biridir. Ergin ve Yıldız'a göre şema, bireyin zihninde bulunan problemleri anlama, dünyayla baş etme yolları ve yapılarıdır (Ergin - Yıldız, a.g.e. : 108). Eğer öğrencinin yeni karşılaştığı bilgi, zihnindeki bu şemayla uyumsuzsa ortaya bir dengesizlik çıkar. Bu dengesizlik, bireyi yeni karşılaştığı şeyi zihnindeki şemaya uydurmaya veya bilişsel dengeyi sağlamak için zihninde yeni şemalar oluşturmaya zorlar ve bu da öğrenmeye neden olur (Küçükkaragöz, 2007'den akt Ergin - Yıldız, A.e. : 109). Öğretmen, bu dengesizlik durumunda dengenin tekrar sağlanması konusunda aktif rol oynar. Öğretmen, öğrencinin düzeyine uygun, kendisinde var olan şemaları harekete geçirebileceği, ilgi duyabileceği durumlar meydana getirmelidir. Bu nedenle öğretmenin görevi, öğrencinin ilgisini daima dinamik tutacak orta düzeyde dengesizlikler bularak öğrenme sürecine olumlu katkı yapmaktır (Senemoğlu, 2007'den akt. Ergin - Yıldız, A.e. : 110). Öğretmen

tarafından yönlendirilen öğrenci, zihnindeki dengelemeyi sağlayarak öğrenmeye güdülenir ve öğrenme sürecinde etkin rol alır.

Dağ, yapılandırmacı yaklaşımda öğrencilerden, bilgiyi ezberleyip istendiğinde sunan bireyler değil araştıran, sorgulayan, yorumlayan, kendi öğrenmelerinden sorumlu olan, eski bilgi ve deneyimlerini kullanarak yeni çözümler üretebilen bireyler olmaları beklendiğini bildirmektedir (Dağ, a.g.e. : 48). Bu doğrultuda 2006 *İlköğretim Okulları Türkçe Dersi Öğretim Programı*’nın amaçlarından biri de şu şekildedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı’yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2006:3).

Bu çalışma kapsamında 1981 ve 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programları çerçevesinde yayımlanan Türkçe dersi kitapları inceleneceğinden, sıradaki bölümlerde, bu iki programın amaç ve kazanımları ile bu kitaplarda yer alması öngörülen metin türleri açısından bir karşılaştırma yapılacaktır.

3.2. 1981 ve 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programlarına Genel Amaçlar ve Temel Beceriler Bakımından Karşılaştırmalı Bir Bakış

Ortaöğretimin amaçları 1924 yılında hazırlanan *Lise ve Orta Mektep Talimatnamesi*’nde bulunmamaktadır. Cumhuriyet tarihi boyunca birçok kez değişikliklere uğrayarak bugüne kadar gelen öğretim programlarında genel amaçların ifade edildiği ilk program 1929 *Orta Mektep Türkçe Programı*’dır. Bu programda amaçlar *gaye* başlığı altında verilmiştir.⁴⁵

Millî eğitimin genel amaçları dışında, her dersin olduğu gibi Türkçe dersinin

⁴⁵ Amaçlar için, 1929, 1931-1932, 1938 programlarında “*gaye*”; 1949, 1962, 1981, 2006 programlarında “*amaç*” ifadesi kullanılmıştır.

de bu genel amaçlara uygun, kendine has amaçları bulunmaktadır. Doğanay bu durumu, “Okuldaki tüm derslerin işlevi, içinde bulunduğu eğitim kademesinin ve okulun amaçlarını gerçekleştirerek millî eğitimin genel amaçlarını gerçekleştirmeye katkı yapmaktır” (Doğanay, 2007:41’den akt. Durukan, 2008: 151) şeklinde açıklamaktadır. Bu bağlamda 1981 yılında yürürlüğe giren ve ilköğretimin birinci ve ikinci kademelerini kapsayan *Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı*’nın genel amaçları şunlardır:

Türkçe öğretiminin amacı, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Öğrencilere izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak.
2. Onlara, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, incelediklerini ve düşündüklerini, tasarladıklarını söz ya da yazı ile doğru ve amaca uygun anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmak.
3. Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları, Türkçeyi gelişim süreci içinde bilinçli, özenle ve güvenli kullanmaya yöneltmek;
4. Onlara, dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesine yardımcı olmak.
5. Türklü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek;
6. Onların ulusal duygusunu ve ulusal coşkusunu güçlendirmede kendi payına düşeni yapmak;
7. Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı, hayatı, insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak;
8. Onlara, bilimsel, eleştirci, doğru, yapıcı ve yaratıcı düşünme yollarını kazandırmada Türkçe dersinin payına düşeni gerçekleştirmektir (Temizyürek, Balcı, 2006: 360).

Bu programın ardından yürürlüğe giren 2006 *İlköğretim Okulları Türkçe Dersi Öğretim Programı*’nın genel amaçlarıysa şu şekilde sıralanmaktadır:

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

- 1. Dilimizin, milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,*
- 2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,*
- 3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,*
- 4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,*
- 5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,*
- 6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,*
- 7. Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık haline getirmeleri,*
- 8. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,*
- 9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri tanımaları,*
- 10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,*
- 11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006: 4).*

Bu iki programın genel amaçları karşılaştırıldığında ilk dikkat çeken nokta, 2006 programında genel amaçların 1981 programına göre daha fazla ve daha ayrıntılı olduğudur. Eyüp, 2006 programındaki amaçların öğrencilerin hayata hazırlanması ve

çağın gerçeklerine uygun yetiştirilmesine yönelik hazırlandığını vurgulamaktadır (Eyüp, 2008: 36).

2006 programının 1981 programından farklı olan diğer bir özelliği ise 1981 programında yer almayan, “*Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanma*”, ifadesinin bulunmasıdır. Ayrıca dikkat çeken diğer bir nokta da 1981 programında 4. genel amaç olarak kendisine yer bulan “*Dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesine yardımcı olmak*” ifadesinin içindeki “*Estetik duygularının gelişmesine yardımcı olmak*” bölümünün 2006 programında bulunmamasıdır.

Bu iki programı 1981 öncesi diğer Türkçe dersi öğretim programlarından ayıran nokta ise, 1981 ve 2006 programlarının önceki programlara göre daha ayrıntılı şekilde hazırlanmış olması ve görsel okuma, sunu becerisi ile zihinsel becerilere yönelik amaçlara yer verilmiş olmasıdır. Balcı, Coşkun, Tamer bu durumla ilgili olarak

...Öte yandan 1981’e kadar kullanılan programlarda daha çok okuma, yazma ve konuşma ile ilgili amaçlara yer verildiği; görsel okuma sunu becerisi ile zihinsel becerilere ise hemen hiç yer verilmediği ortaya çıkmaktadır. 1981 Programında kısmen bahsedilen görsel okuma-sunu becerisi ile zihinsel becerilere 2005 ve 2006 programlarında belirgin biçimde yer verildiği gözlenmektedir (Balcı - Coşkun - Tamer, 2012: 9).

saptamasında bulunmaktadır. Ayrıca 1981 programında yer almayan, “*Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları*” maddesi yine 2006 programında kendine yer bulmuş bir amaçtır. Günümüz dünyasında bilgiye ulaşmak için etkili bir yöntem olan kitle iletişim araçlarına yer verilmesi de program hazırlanırken teknolojik gelişmelerin göz ardı edilmediğinin bir göstergesidir.

1981 ve 2006 programlarının genel amaçlarının karşılaştırılması sırasında, programlar hazırlanırken temel alınan gelişim ve öğrenme kuramlarının ilkelerinin programın diline de yansıdığı gözlemlenmektedir. 1981 programı davranışçı yaklaşıma uygun olarak hazırlandığı, merkezde öğretmenin bulunduğu bir program olduğu için genel amaçlar bölümünde, öğrenci; eğitim-öğretim faaliyetlerinden

etkilenen bir nesne gibi muamele görülürken yapılandırmacı öğrenme esasına göre hazırlanan 2006 programının genel amaçlar bölümünde öğrenci, bilgiyi kendisi yapılandığı ve öğrenme sürecinde etkin rol aldığı için özne olarak yer almaktadır.⁴⁶

1981 ve 2006 programlarının anadili eğitime yönelik maddeleri incelendiğinde her iki programda da öğrencilerin Türkçenin kurallarını öğrenmelerine ve Türkçeyi, bu kuralları doğru kullanarak yazılı ve sözlü ifadelerinde güzel ve etkili bir biçimde kullanmalarının amaçlandığı belirtilmektedir. Bu doğrultuda Türkçenin doğru ve etkili kullanımının bir sonucu olan anlama ve anlatma becerisine yönelik amaçlar da her iki programda kendine yer bulmuştur. Dil becerisinin gelişiminin göstergelerinin başında kelime dağarcığının zenginleşmesi gelmektedir. 1981 programında bu beceri ile ilgili olarak *“Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek”* maddesi yer alırken; 2006 programında *“Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları...”* maddesi bulunmaktadır. 1981 programında çeşitli etkinlikler ifadesi yer alırken bu etkinliklerin ne olduğu tam olarak açıklanmazken; 2006 programında dil dağarcığının; okuma, dinleme ve izleme etkinlikleriyle zenginleştirileceği ifadesi yer almaktadır.

Okuma, anadili derslerinin vazgeçilmez unsurudur. 1981 ve 2006 programlarında da okuma becerisi ile ilgili amaçlar yer almaktadır. Bu beceriye yönelik amaç, 1981 programında *“Onlara, dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesine yardımcı olmak.”* şeklinde yer alırken 2006 programında *“Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları”* şeklinde kendine yer bulmaktadır. Burada dikkati çeken nokta, 2006 programında amacın sadece okuma ile sınırlanmadığı, aynı zamanda öğrencilerin bilim, kültür ve sanat etkinliklerini izleme ve takip etmeye yönlendirilmesine yönelik olduğudur. Eyüp, bu durum için

⁴⁶ Eyüp, bu konuyu 1981 ve 2005 programları arasındaki en büyük fark olarak görmektedir (Bkz. Eyüp, 2008: 37).

(...)sadece okumanın öğrencinin bir yönünü geliştireceğini, fakat bunun yanında farklı etkinliklerle (bilim, sanat, kültür vb...) kendini çok daha iyi geliştirebileceğini ve bu durumda da öğrencinin kendini çok daha güzel ifade edebileceği tahmin edilmektedir (Eyüp, a.g.e.: 39).

saptamasında bulunmaktadır.

Okuma salt bir etkinlik ya da alışkanlık değil aynı zamanda sosyolojik, kültürel ve psikolojik unsurların etkisi altında bulunan bir beceridir. Bu becerinin desteklenmesi ve kazandırılması ise genellikle Türkçe dersleri kapsamında olmaktadır. Türkçe derslerinde de bu becerinin kazanılmasında en etkili araç ders kitaplarında bulunan metinlerdir.

3.3. 1981 ve 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programlarına Sınıflara Göre Ele Alınan Edebî Türler Açısından Karşılaştırmalı Bir Bakış

1981 programında hangi sınıf düzeyinde hangi edebî türe ait metinlere yer verileceğine dair özel bir bölüm bulunmamaktadır. Bu programda bu bilgi ancak beceri alanlarının sınıf seviyelerine göre düzenlenmiş “*Öğrencilerin Kazanacağı Davranışlar*” bölümleri incelenerek elde edilebilmektedir. 2006 programında ise sınıf düzeylerine göre okutulacak edebî metin türleri açıkça belirtilmiştir.⁴⁷

1981 programında 6. sınıflar için *Anlama* başlığı altında öğrencilerin kazanacağı davranışlar sıralanırken bu sınıfta işlenmesi öngörülen metin türlerinden de bahsedilmiştir. Buna göre 6. sınıfta, *150 kelimelik bir fikir yazısı ya da 350-450 kelimelik öykü yazısını anlamlı olarak okuyabilmek* ifadesi yer almaktadır. Bunun yanında şiir, haber yazısı, ilân, fıkra, özel mektup, iş mektupları, karikatür ve manzume de bu bölümde kendine yer verilen türler arasındadır.

Anlatım başlığı altında ise 6. sınıf öğrencilerinin sözlü ve yazılı olarak “*yakın bir çevreyi, görülen, bilinen bir köy, kasaba, kent vb.ni anlatabilmek*” şeklinde

⁴⁷ 1981 programında 1.-5. sınıflarda okutulacak metin türleriyle ilgili doğrudan bir açıklama bulunmazken 2005 programında ise tür olarak öyküleyici, bilgilendirici metinler ve şiir yer almaktadır

açıklanan beceriye sahip olmaları amaçlanmaktadır. Bu da 6. sınıf düzeyinde gezi yazısı türüne yer verildiğinin bir göstergesidir. Yine aynı başlık altında yer alan *“Okuduğu bir kitabı, izlediği bir filmi tanıtabilmek, özetleyebilmek, o kitap ya da film üzerindeki düşüncelerini belirtebilmek”* maddesi de 6. sınıf düzeyinde eleştiri türünün de yer aldığı kanıtıdır. Tiyatro türü de bu sınıf düzeyinde kendine yer bulmuştur. *“Oyunlaştırılarak canlandırma çalışmalarında konuşma biçimine sokulmuş bir yazıyı, abartmadan, rol yapmaya sapmadan, sesleri doğru çıkarıp vurgularına özen göstererek oynayabilmek”* davranışıyla da tiyatro türüne bu sınıf düzeyinde yer verildiği anlaşılmaktadır.

2006 programında ise 6. sınıfta işlenecek metin türlerine kılavuz kitapta özel olarak yer verilmiştir. Buna göre 6. sınıfta şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro ve mektup türleri ele alınacaktır. Yeni programa göre hazırlanan kitaplarda da bu türlere yönelik metinlere yer verilmektedir (MEB, 2006: 57).

1981 programında 6. sınıflarda olduğu gibi 7. sınıflar için de *Anlama* başlığı altında öğrencilerin kazanacağı davranışlar sıralanırken bu sınıfta işlenmesi öngörülen metin türlerinden de bahsedilmiştir. Bu sınıf düzeyinde *“Ortalama 200-300 kelimelik bir fikir yazısını ya da 400-500 kelimelik hikâye etme yazısını anlamlı olarak okuyabilmek”* şeklinde ifade edilen davranıştan anlaşıldığı üzere fikir yazıları ve öykülere bu sınıf düzeyinde de yer verilmektedir. Gazete ve dergi yazıları, şiir, haber, anı, ilan, makale, karikatür ve bilimsel metinler yine *Anlama* başlığı altında kendine yer bulan metin türlerindendir.

Anlatım başlığı altında ise 6. sınıfta olduğu gibi sözlü ve yazılı olarak *“yakın bir çevreyi, görülen, bilinen bir köy, kasaba, kent vb.ni anlatabilmek”* şeklinde açıklanan beceriye sahip olmaları amaçlanmaktadır. Bu da 7. sınıfta da gezi yazısı türüne yer verildiğini göstermektedir. 7. sınıfta eleştiri türü ile ilgili bir madde bulunmamaktadır. Bunlara ek olarak 6. sınıf düzeyinde olduğu gibi *“oyunlaştırılarak canlandırma çalışmalarında konuşma biçimine sokulmuş bir yazıyı, abartmadan, rol yapmaya sapmadan, sesleri doğru çıkarıp vurgularına özen göstererek oynayabilmek”* davranışıyla da tiyatro türüne bu sınıf düzeyinde yer verildiği anlaşılmaktadır.

2006 programında ise 7. sınıfta işlenecek olan türler, şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, sohbet (söyleşi), gezi yazısı ve biyografidir. 6. sınıf düzeyinde yer verilen masal ve fabl türleri çıkarılmıştır (MEB, 2006: 57).

1981 programında 6. ve 7. sınıflarda olduğu gibi 8. sınıflar için de *Anlama* başlığı altında öğrencilerin kazanacağı davranışlar sıralanırken bu sınıfta işlenmesi öngörülen metin türlerinden de bahsedilmiştir. Bu sınıf düzeyinde “*Ortalama 250-300 kelimelik bir fikir yazısını ya da 450-550 kelimelik hikâye etme yazısını anlamlı olarak okuyabilmek*” şeklinde ifade edilen davranıştan anlaşıldığı üzere fikir yazıları ve öykülere bu sınıf düzeyinde de yer verilmektedir. 7. sınıf düzeyinde olduğu gibi gazete ve dergi yazıları, şiir, anı, haber, ilan, makale, karikatür ve bilimsel metinler yine *Anlama* başlığı altında kendine yer bulan metin türlerindendir. 8. sınıf düzeyinde bunlara ek olarak röportaj ve söyleşi türlerine de yer verilmiştir.

Anlatım başlığı altında 6. ve 7. sınıflarda olduğu gibi gezi yazısı türü, “*Yakın bir çevreyi, görülen, bilinen bir köy, kasaba, kent vb.ni anlatabilmek*” şeklinde açıklanan beceri ile kendine yer bulmuştur. 6.ve 7. sınıf düzeyinde olduğu gibi “*Oyunlaştırılarak canlandırma çalışmalarında konuşma biçimine sokulmuş bir yazıyı, abartmadan, rol yapmaya saptmadan, sesleri doğru çıkarıp vurgularına özen göstererek oynayabilmek*” davranışıyla da tiyatro türüne 8. sınıf düzeyinde yer verildiği anlaşılmaktadır. Bunlara ek olarak “*Okunan bir kitap, dinlenen bir müzik parçası, gezilen bir sergi, izlenen bir film, bir oyun, bir maç vb. üzerine açıklamalarda eleştirilerde bulunabilmek ve yargıya varabilmek*” şeklindeki davranışla 7. sınıfta bulunmayan eleştiri türüne yer verildiği anlaşılmaktadır. Yine bu sınıf düzeyinde yer alan “*Yurt ve dünya sorunlarıyla ilgili düşüncelerini belirtebilmek*” davranışıyla düşünce yazılarına (deneme) yer verildiği anlaşılmaktadır.

2006 programında ise 8. sınıflar için şiir, hikâye, anı, makale, roman, deneme, sohbet (söyleşi), eleştiri, destan türleri belirlenmiştir (MEB, 2006: 57).

Programlarda, ders kitabında bulunan metinlerin taşınması gereken niteliklere de yer verilmiştir. Başta bütün programlarda yer alan “Seviyeye uygun olmak” niteliği olmak üzere toplam 30 nitelik bulunmaktadır. 1981 programı metinlerle ilgili

7 niteliğe yer verirken 2006 programı 19 niteliğe yer vererek Cumhuriyet dönemi programları içerisinde bu alanda başı çekmektedir (Coşkun – Taş, 2008: 67).

Bu bilgiler ışığında 1981 ve 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim programlarında yer alan metin türleri incelendiğinde derslerde işlenmesi öngörülen metinlerin içinde öykü, şiir, roman gibi edebî türlerin yanında; anı, gezi yazısı, deneme, makale, röportaj, söyleşi, mektup, eleştiri, bilimsel yazılar gibi bilgilendirici metin türlerine de ağırlıklı olarak yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte, bu çalışmanın konusu olan fantastik ve masalsı öğeleri içerebilecek metin türlerine sınıf düzeylerine göre yer verildiği görülmektedir.

3.4. Eğitimde Fantastik ve Masalın Yeri

Fantastik özellik gösteren metinler, gerçek ve bilinen dünyanın ötesinde, hayal gücüne dayalı bir dünya oluşturularak olayların anlatıldığı eserlerdir. Bu eserlerde fizik kurallarına aykırı olaylar ve olağanüstülükler kimi zaman gerçek dünyada kimi zaman da gerçek üstü dünyada geçer yani metnin içinde gerçekle gerçek dışı dünya arasında geçişler olur. Dilidüzgün, özellikle fantastik çocuk kitaplarıyla ilgili olarak *“Fantastik çocuk kitapları düşsel imgelerden bolca yararlanır. Söz konusu fantastik öğeler, her zaman gerçek dünyaya köprüler kurularak verilir.”* (Dilidüzgün, 2003: 39) demektedir. Bu durum aslında masalla fantastiği ayıran noktalardan biridir. Masalda okur ya da dinleyen kimse olayların, kahramanların tamamen hayal ürünü olduğunu bilir, anlatılanlara inanmaz ama bu çalışmada daha önce de belirtildiği gibi fantastik metin, okurdan etkin bir katılım bekler. Okur metinde geçen olaylara inanmaz ama inanıyormuş gibi yapar. Fantastik metin okurda bir kararsızlık durumu meydana getirerek okurun metni sürekli sorgulamasına sebep olur. Uzun yıllar edebiyat çevrelerinde geri planda tutulan, umursanmayan bu tür; okurda meydana getirdiği bu kararsızlık haliyle de okurun eleştirel okuma yetisini geliştirir.

“Bu türde etkinlik gösteren yazarların birinci amacı, aksiyomlarına bilimsel ve mantikî kanıtlar getirmekten çok, fantastik bir atmosfer, bir hava yaratarak okuru

düşler dünyasına itikleyebilmektir.” (Bayar, 2001: 34) diyen Bayar, bu görüşüyle fantastiğin işlevlerinden birinin de okurun düş gücünü harekete geçirmek olduğunu vurgulamaktadır. Düş gücünü harekete geçiren çocuk okur belki de gerçekte kaçındığı durumlarla yüzleşme fırsatı bulacaktır. Fantastik eserler, çocuk okur için düş dünyasına açılan bir kapı olduğu için kimi zaman da ona bir “kaçış”⁴⁸ imkânı verir.⁴⁹ Gerçek hayatta yüzleşemediği, baş edemediği, kendine sıkıcı gelen durum ve olaylardan kaçmak isteyen çocuk okur kimi zaman okuduğu fantastik metindeki kahramanla özdeşleşerek gerçeklerden kaçış fırsatını yakalar. Böylelikle, çocuğun düşsel kaçışlara olan ihtiyacı karşılanır. Burada asıl amaçlanan, çocuğu bu tür düşsel yolculuklarla, düşsel bir dünyanın içine sokmak, gerçek yaşamda göremediği ve bilincine varamadığı şeyleri ona göstermek, “gerçeklikle farklı bir ilişkiye girmesini sağlamak”, kendine güven kazandırmak ve sosyalleşmesine katkıda bulunmaktır.

Dünyaca tanınan *Gulliver’in Gezileri*, *Bitmeyecek Öykü*, *Alice Harikalar Diyarında*, *Pinokyo* gibi birçok fantastik çocuk kitabında bu kaçışın görüldüğünü aktaran Dilidüzgün, fantastik metinlerde görülen kaçış motifiyle ilgili şu saptamada bulunmaktadır:

Fantastik kitaplardaki bu kaçış aslında sorunları görmezlikten gelmek, onlara sırt çevirmek amacını gütmek. Tersine, çocuğun gerçek yaşam ilişkilerinde göremediklerini, çocuğun sosyal, bireysel ve psikolojik nedenlerle bilincine varamadığı şeyleri gösterme işlevi taşır. Bununla birlikte, fantastik çocuk kitaplarındaki kaçış ya da seyahat motifinin yoğun olarak kullanılışının amacı, çocuğu alışageldiği coğrafi çevrenin dışına çıkartarak yabancı bir dünyaya sokmaktır (Dilidüzgün, 2004: 42).

Gerçekçi yazınsal metinlerin temelde kurmaca özellikler taşıması gibi kimi zaman okuru gerçeklikten uzaklaştırmakla eleştirilebilen fantastik metinler de bir

⁴⁸ Le Guin, 1960’lı yıllarda kaçış motifi içeren kitapların Amerikan toplumunda çocuklar için zararlı olarak algılandığını ve bu yüzden kütüphanelerde yetişkin kitapları içinde sınıflandırıldığını vurgular (Le Guin, 2003).

⁴⁹ Somay, yolculuğun anlatılarda önemli bir izlek olduğunu belirtir. Türkçede tam karşılığının olmadığını söylediği “quest” kavramını açıklayarak ortaçağ Avrupa’sında bir şövalyenin onurunu ve yiğitliğini kanıtlamak için bir arayış yolculuğu yapması gerektiğini söyler. Bu arayış sonunda amaç gerçekle yüzleşmek ise insanın tutsak düştüğü sistemden kısmen de olsa özgürleşmesidir. Somay, fantastik nitelik taşıyan metinlerde sıkça karşılaşılan bu yolculukların bilinçdışına yapılan yolculuklar olduğunu bu arayış maceralarının sonunda korktuğu şeyin üstüne giden bireyin eve döneceğini ama artık değişmiş olacağını söyler (Somay, 2004: 104-119).

biçimde gerçekliğe gönderme yapar. Dilidüzgün, kimi zaman çocuğu gerçeklikten uzaklaştırmakla suçlanan fantastik eserlerin aslında bu işleviyle çocuğu gerçeklerden uzaklaştıran değil gerçekle yüzleşmesini sağlayan bir görev üstlendiğini belirtir.

Fantastik yazın ürünleri onda korku uyandırmaktan öte, ona masalsı olayların gerçekleştiği, düşlerin ve mucizelerin olduğu bir dünyaya girebilme olanağı sağlar. Çocuk, böylece bilincinde olmadan, örneğin, mantıklı ile mantıksız olanı, düş ile gerçek olanı ayırt edebilme, aynı zamanda bu iki karşıt uç arasında bağlantılar kurma olanağını elde etmektedir. Bu yönüyle fantastik yazın, çocuğun gerçeklerden kopmasını değil, gerçekle yüzleşmesini kolaylaştıran, korkularını yenmesini öğreten bir işleve sahiptir (Dilidüzgün, A.e. : 38).⁵⁰

Küreselleşen dünya ve hızla gelişen haberleşme araçları sayesinde günümüzde sınırlar neredeyse ortadan kalkmıştır. Amerika’da meydana gelen bir olayın dünya genelinde duyulması birkaç dakika sürmektedir. Bu yüzden artık genele seslenecek metinlerde bulunması gereken en önemli özelliklerden birisi de everenselliktir. Müstecaplıoğlu “*Tolkien’in iktidar hırsını ve insanın kendi çıkarlarına doğayı katledişini, Ursula Le Guin’in kişinin kendine yabancılaşmasını işlerken kullandığı imgeler, Türk okura ne kadar yakınsa, bir Arap, bir Amerikalı ya da Çinliye de aynı derecede yakındır ve güzeldir.*” (Müstecaplıoğlu, 2003) diyerek bu özellik üzerinde durmaktadır. Bu açıdan bakıldığında ırkçılık, dinsel ya da mezhepsel çatışmalar gibi dünya üzerinde her zaman büyük sorun oluşturmuş, insanların büyük acılar çekmesine neden olmuş kavramlarla savaşmada, evrensel değerlerin çocuklara sezdirilmesinde fantastik eserlerin kullanılabileceğini göz ardı etmemek gerekmektedir.

Fantastik metinler kimilerince masallara benzetilmekte, fakat bu iki tür arasında birçok fark bulunmaktadır. Dilidüzgün, bu konu hakkında,

Geleneksel masalların çoğunda yer alan kişiler tek tip özellik sergilerler. Başta çalışkan, temiz veya güzel olarak tanıtılan bir kişi masalın sonuna kadar bu özelliğini korur. Olumsuz olarak tanıtılanlar da masalın sonuna kadar kötü özelliklerini değiştirmezler (Dilidüzgün, 2003: 98).

⁵⁰ Fantastik metinlerde kaçış ve uzaklaşma motifleri için ayrıca bkz. (Dilidüzgün, 2004: 42-51 ve 1994: 52-61).

demektedir. Oysa fantastik bir metinde kahramanlar tek boyutlu değildir, tek tip özellik taşımazlar. Metnin içinde yaşanan olaylara göre değişim veya gelişim gösterebilirler. Bu değişim ve belki de *olgunlaşma sürecine* tanık olan çocuk okur, edebiyatın en önemli işlevlerinden biri olan hayatı ve kişileri tanıtma işlevi sayesinde, yaşayamayacağı durumları ve belki de hiçbir zaman tanıyamayacağı kişilikleri tanıma fırsatını yakalamış olur. Bununla birlikte masalların hemen hepsinde karşılaşılan *mutlu sonlar* fantastik eserlerde her zaman olmayabilir. Bu da çocuk okurun hayatta karşılaşacağı zorluklara karşı direncini ve bağışıklığını arttıran bir durumdur.

Fakat, bu hayatı tanıma sürecinde eserdeki kahramanların karşılaştığı ya da gösterdiği şiddet ya da örtülü şiddet bazı araştırmacılar tarafından eleştirilmektedir. Örneğin Kara; Harry Potter⁵¹, Narnia Günlükleri ve Yüzüklerin Efendisi gibi sinemaya da uyarlanan seri kitaplarla çocukların ilgisini üzerine çeken fantastik metinlerde şiddet olgusunun örtülü ve estetik şekilde çocuk okura aşılandığını belirtmektedir (Kara, 2007). Fantastik metinlerde, iki düzlem bulunmaktadır. Bunlar gerçek ve gerçek ötesi düzlemlerdir. Kara, bazı fantastik metinlerde şiddet unsurunun fantastik boyutta örtülü ve estetik bir biçimde çocuk okura aktarıldığını vurgular ve bu durumun hiç de masum karşılanamayacağını belirterek,

Günümüz fantastik çocuk ve ilk gençlik kitap ve filmlerinde şiddet, açık ve belirgin şiddetin bıraktığı izlerden sapar, sanatsal yollarla estetik bir yapıya kavuşur. Örtülü ve estetik şiddet, okuru ve izleyiciyi rahatsız etmez, toplumsal yaşama katılır ve benimsenir. Günümüz fantastik çocuk ve ilk gençlik kitaplarında ve filmlerinde, mutlu ve huzur verici bir dünya için kötülerin peşine düşen ve onları yok eden kahraman, iyilerin kahramanı kimliğiyle şiddeti yüceltir, şiddetin benimsenmesine neden olur. Asıl tehlikeyi de sözde bu olumlu görüntüler ve satırlar yaratır (Kara, A.e.: 64).

saptamasında bulunur. Bu, fantastiğin kaçış motifiyle çocuğun içsel bir yolculuk yapması, düş gücünü geliştirmesi, gerçekle yüzleşmesi gibi özelliklerinin yanında

⁵¹ Alpöge, “H. Potter kitaplarında iyi ile kötü arasındaki savaş şiddet içerir. Tıpkı masallarda olduğu gibi” diyerek masal ve fantastik kitapların şiddet bağlamında bir ortaklıklar olduğuna dikkat çeker (Alpöge, 2008). Dilidüzgün de masalda şiddet içeren unsurların bulunmasının normal olduğunu, önemli olanın bu unsurların kullanılış biçimi olduğunu söyler (Dilidüzgün, 2003).

dikkat edilmesi gereken bir noktadır. Bazı fantastik eserlerde çocuklara belki masum gelecek bazı durumlarda; şiddeti, kötülüklere ve kötülere karşı kullanılabilecek bir yöntem olarak yüceltmek de söz konusudur. Bu bakımdan çocuklara yönelik hazırlanan fantastik metinlerde şiddet öğesinin bu biçimde yer almamasına dikkat edilmesi gerekmektedir.⁵²

Masal türü ise belki de insanoğlunun sanatı, yazını ilk kez tanıdığı türdür. Masal, sanata ve hatta sanatçılığa giden yolda insanın anadilini kavramasında önemli bir işleve sahiptir⁵³. Masalla başlayan bir yolculuk olarak nitelendirilebilecek bu süreç için Karatay şu saptamayı yapmaktadır.

Okul öncesi dönemde masallar aracılığıyla çocuk, dinleme- anlama, konuşma, anlatma becerileri edinir; çocuğun olayları, çevreyi algılama ve kendini ifade etmede sözcük hazinesi gelişir. Okul çağına gelince de çocuk, doğal olarak kitaba sevgiyle bakmayı ve ona yaklaşmayı öğrenir, okuma-anlama zevk ve alışkanlığını kolayca edinir, çevresinde olup bitenleri, kendi duygu, düş ve düşüncelerini yazılı olarak anlatma alışkanlık ve isteği duyar. Anlama ve anlatma becerilerinin edinilmesi, özellikle dinleme ve konuşma alt dil becerilerinin gelişmesinde halk edebiyatı ürünü olan masallardan yararlanılması gerekmektedir. Sözlü edebiyat geleneğini oluşturan öğelerden biri olan masal, dil edinimi ve millî ve evrensel kültür değerlerinin kazandırılması sürecinde öğrencilere okuma, dinleme, yazma, konuşma ve hatta görsel okuryazarlığı becerilerinin kazanılması için öğretme ve öğrenme sürecinde kullanılması gereken önemli öğretim malzemeleri arasındadır. Masalın ulusal ve evrensel değerlerin aktarılması ve benimsetilmesinde, çocuğun hayal dünyasının geliştirilmesinde, soyut kavramları algılama yeteneğiyle dili kullanma becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir yeri vardır (Karatay, 2007).

Dil, içinde yaşadığımız kültürün bir yansıması olarak öğrendiğimiz bir etkinlikler bütünüdür (Yapıcı, 2004:1). Polat'a göre, her dil eğitimi süreci, o dilin kültürünü de öğrenme, tanıma ve özümseme sürecidir. Ancak böyle bir bilinçli uğraşla o dile ve kültüre egemen olunabilir. Kültüre egemen olmak da kültürün ve dilin gelişmesinde etkin bir biçimde katılabilmenin gerekli kıldığı bir aşamadır

⁵² Kara'nın bu saptamasına karşın Sezer, bu olgunun masalda ve fantastik anlatılarda ilgi çeken noktaların başında geldiğini ve özellikle Harry Potter'ın insanların bu kadar ilgisini çekmesinin başlıca sebebinin kötülerle savaş ve büyü olduğunu belirtmektedir.

⁵³ İpşiroğlu "Dili öğrenme ve geliştirme , o dili oluşturan düşünsel ve kültürel dünyanın içine girme anlamına geliyor" (İpşiroğlu, 2004: 22) diyerek, masalların bir toplumun düşünce dünyası ve kültürünü yansıttığı düşünüldüğünde, dil edinimindeki yeri ve önemini de dolaylı olarak ortaya koymaktadır.

(Polat, 2006). Çevirme, bir dilin sözcüklerini, deyimlerini, söz kalıplarını, özdeyiş ve atasözlerini, dil musikisini çocuklara halk edebiyatı ürünleri kazandırır (Çevirme, 2004'ten akt. Mert, 2012: 4) demektedir. Bu bakımdan halk edebiyatı ürünlerinin özellikle de masalların dil eğitimindeki yeri yadsınamaz. Nitekim Boratav,

Çocuğa anadilinin, bir işçinin elindeki alet gibi nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini; kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren, kişiye kendi dilini konuşmayanlardan uzaklaştırıcı, onu konuşanlara yakınlaştırıcı duyguyu -ninnilerin, tekerlemelerin, türkülerin yanıbaşında, ama herhalde onlardan daha geniş ölçüde- ilk aşıl原因an masallardır (Boratav, 1998: 14-15).

diyerek masalın dil eğitiminde diğer halk edebiyatı ürünlerinden de daha önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Mehmet H. Doğan da masalın anadilinin inceliklerini ve saflığını aktarma işlevi konusunda, “*Masal her şeyden önce bir dil tadıdır, gündelik kullanım dilinden öte, yüzyılların içinden süzüle-durula gelen bir dil tadıdır bu.*” (Doğan, 1993: 137) diyerek masallarda dilin en saf ve temiz halinin bulunacağını belirtmektedir. Eflatun Cem Güney’in derlediği masallardan oluşan *Masallar* (1990) adlı eserde bulunan *Gelincik Köyü* adlı masalda geçen bölüm; barındırdığı şiirsel ifadeler, ikilemeler, deyimlerle bunun en güzel örneklerinden biridir.

Sorma oğul, sorma derdimi demiş; analar ana olacağına, taş doğursaydı! Olmaz olası bir oğlum var, avarenin biri; yazı kuşu, yaban taşı... kapıdan bir çıktı mı evin yolunu unutuyor. Gayrı şu düğün senin, bu dernek benim; konanı kondurup, göçeni göçürüyor. Boş gezen pabuç, başa bela getirir diye diye dilimde tüy bitti ya ne öğüt kâr ediyor, ne öğendire; o gene kendi heyheyinde. Ama neylersin, ad benim, ar benim; satılmaz ki satasın, atılmaz ki atasın. Neyse, sabrımı tüketmeyeyim oğul; saçımı, başımı bir yolsuzun yolunda ağarttığımı bilenlerden biri yaşıma başıma acıdı da...(Güney, 1990: 82-83).

Masal, anadili eğitimi bakımından bir eğitim aracı olmaya okul yıllarından önce başlar. Buna en güzel örnek tekerlemelerdir. Tekerlemeler şiirsel bir özellik taşır ve anlamsız söz öbekleri olsa da çocuklar taşıdıkları ritimlerden dolayı tekerlemeleri severler (Güleç – Geçgel, 2005: 17). Bu özelliğiyle tekerlemeler

çocuklarda estetik beğeni düzeyinin ilk basamağı olan ritim duygusunun gelişmesinde önemli bir rol oynar (Akbayır, 2008: 5). Aşağıda *Hamur Bebek* adlı masalın başında bulunan tekerleme bunun güzel bir örneğidir:

Zaman zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam içinde, biz ne sağa baktık ne sola; demir çarık, demir asa düştük yola. Var varanın, sür sürenin, baykuşu çoktur viranenin derken efendimin ağası, bir ayağımı baldıranlara basmayayım mı kıyıdır diye... Kuru idim, ıslandım; sel beni neyler! Islandım, kurudum yel beni neyler! Mangırım yok, pulum yok; el beni neyler! Dostu, düşmanı araladım, bedavadan bir kayık kiraladım. Fış fış kayıkçı; kış kış kayıkçı, kayıkçının küreği, akşama fincan böreği, sabaha bayram çöreği, yesem yesem doymasam, Kâbe'ye gitsem gelmesem, zemzem ile yusalar, kına ile gömseler. Yok yok kayıkçı, aman çabuk kayıkçı; evde benim etim var; bir yaramaz kedim var; kedim eti yerse, anam beni döverse, vay başıma, hay başıma, neler geldi, neler geçti şu talihsiz başıma...(Güney, a.g.e.: 87).

Masallar olağanüstü bile olsa kaynağını gerçek hayattan alırlar. Bu nedenle ait olduğu toplumun sosyal, kültürel, ekonomik özellikleri; gelenek ve göreneklerinden izler taşır. Masalların hepsinin bir iletisi vardır. Bu iletiler masalın eğitimsel işlevini oluşturur. Helimoğlu Yavuz, 90 Türk masalı üzerinde yaptığı çalışmada çeşitli alanlarda 517 adet ileti tespit etmiştir. Bu iletileri etik, psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve öteki iletiler olarak toplam 5 başlık altında toplamıştır (Helimoğlu Yavuz, 1997:39).

Masalın “aktarma” işlevi, kültürün kuşaklar arasında geçişini sağlayarak toplumsal açıdan önemli bir görev görmektedir. Bu bakımdan masalların kültürleme (Demirel – Kaya, 2007:2) sürecinde önemli bir yeri vardır. Toplumsal olan her şey masala yansımaktadır yani masalların toplumsal yapıdan bağımsız olduğu düşünülemez. Ancak şu durum unutulmamalıdır ki toplumsal yapıda her şey olumlu ve düzgün değildir. Masallar, toplumun bazı aksayan ve olumsuz yönlerini de yansıtabilir. Kimi zaman da ataerkil sistemin sürdürülmesinin temel araçlarından biri haline gelebilir. Masallarda kadına biçilen edilgen rol masalı dinleyen bireylerin bilinçaltına işlenmektedir. Çocukluktan başlayarak ninelerimizin anlattığı masallarla erkek ve kız çocuğunun toplumsal rolü biçimlenir:

Erkek çocuklar bağımsız olmak üzere eğitilirken kız çocuklara her şeyi erkeklerden beklmeleri öğretilir. Böylece erkeklerin sağladığı başarı kız çocuklarının da başarısı olur. erkeğin ödülü prensesle evlenmekken, kız çocuğun en büyük arzusu başarılı bir adamla beraber olmaktır ve masallar bu davranışa arka çıkar. Başarılı olan kız çocukları ödüllendirilmez bile. Gretel cadıyı fırına ittikten sonra herhangi bir ödöl almamıştır. Davranışı Hansel'in evin yolunu bulmadaki becerisinden daha fazla önemsenmemiştir (Neydim, 2003: 58-59).

Masallarda kadınlara biçilen rol, sabırlı olmak ve kötü günlerin sona ermesini şikâyet etmeden beklemektir. Türk masallarında kadının etkin bir rol üstlenebilmesi için kadınlık niteliklerinden sıyrılıp erkek kılığına girmesi gerekir (Boratav, 1998: 16). Çağdaş bir toplumda ve çağdaş bir eğitim anlayışında kız – erkek ayrımının yapılmasının, kız çocuklarının toplumsal anlamda geri planda tutulmasının yeri yoktur. Bu nedenle eğitim amaçlı kullanılacak masallarda bu tür mesajların bulunmamasına özen göstermek gerekir.

Türkçe eğitiminin genel amaçlarından olan ve *“Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri”* şeklinde ifade edilen amaç, masalın eğitimdeki yerine ve önemine uygun bir amaçtır. Çocuk, ilk başta masalı dinler. Dinlediği kişi genelde annesi ya da bir aile büyüğüdür. Çocuk masalı dinlerken farkında olmadan dilinin inceliklerini de öğrenir. Masalın barındırdığı tekerlemeler dil becerisini geliştirerek diline işleklik kazandırırken deyimler, atasözleri çocuğa dilin toplumun düşünce dünyasını yansıtan tarafını tanıma olanağı sağlar. Masalın dil eğitimi ile ilgili bu işlevi de yine, çocuğa görelilik ilkesi çerçevesinde değerlendirildiğinde, çocuğun dil gelişimi için en faydalı olacak masalı bulma görevinin öğretmen ve velilere düştüğü de unutulmaması gereken bir gerçektir. Nitekim Dilidüzgün bu konu hakkındaki görüşlerini,

(...)Ayrıca her türde olduğu gibi masallarda da dilin kullanımı özenle gözetilmesi gereken bir olgudur. Çünkü masalda kullanılan sözcükler sayı bakımından, somut anlatım bakımından, tümcelerın uzunluğu kısalığı bakımından ayrıca yalınlık bakımından da dikkate alınmalıdır. Çünkü çocuk için masal, anadilini öğrendiği bir alan olarak görölmektedir. Bu nedenle çocuğu fazla zorlamayan ama ona yeni sözcükler ve ifade yeteneği katan bir dil anlayışı sergileyen masalları bulmak ve seçmek yetişkinlerin, özellikle öğretmenlerin üzerine düşen önemli bir görevdir (Dilidüzgün, 2002: 42).

şeklinde ifade etmektedir.

Masal dinleyerek sözcük hazinesini geliştiren çocuk, aynı zamanda masalın barındırdığı merak ögesinin etkisiyle, heyecanla masalı takip ederek dinleme becerisini de geliştirir. Helimoğlu Yavuz, masal dinleyen ve belirli bir yaştan sonra da okuyan bir çocuğun bununla yetinmeyip bir süre sonra masal anlatmaya hatta yeni masallar yaratıp onları anlatmaya başlayacağını ve böylelikle düş gücünü harekete geçirip yaratıcılığını artıracığını belirtmektedir (Helimoğlu, Yavuz, a.g.e.: 124). Helimoğlu Yavuz, masalın bu işlevine örnek olarak destansı söyleyişiyle edebiyatımızın en büyük yazarlarından biri olan Yaşar Kemal'i gösterir. Yaşar Kemal, çocukluğunda dinlediği efsane ve masalların kendi yazınsal dilinin gelişiminde önemli bir katkısı olduğunu şu sözlerle dile getirmektedir: *“Epepe üstüne çok düşündüm, Epopenin hâlâ yaşandığı, kırıntıları bile olsa da, bir dünyada doğdum. Benim ustalarım, benim toprağımın sözlü edebiyatıdır.”* (Kemal, 1993: 147'den akt. Helimoğlu Yavuz, A.e.: 126). Helimoğlu Yavuz bunun dışında Behçet Necatigil, Sait Faik, Latife Tekin, Refik Halit Karay, Cahit Sıtkı Tarancı gibi edebiyatımızın ünlü kalemlerinin ve dünya edebiyatından da Nobel ödüllü Gabriel Marcia Marquez'in eserlerinin ve üsluplarının oluşumunda dinledikleri masalların etkisi olduğunu belirtmektedir (Helimoğlu Yavuz, A.e.: 126-133).

Masal türü ile ilgili olarak genellikle okul öncesi dönemdeki çocukların ilgisini çeken bir türmüş gibi bir algılamaya sahip olursa da masalların sadece çocuklar için ortaya çıkmış bir tür olmadığı bir gerçektir. Nitekim Dilidüzgün, masalların yarattığı puslu, gizemlerle dolu, serüven yüklü dünyanın, çocuklar için olduğu gibi yetişkinler için de ilginç, merak edilen bir ortam meydana getirdiğini söylemektedir (Dilidüzgün, a.g.e.: 40). Masalın içinde barındırdığı maceralar, heyecan unsurunu zirvede tutarak sürükleyiciliği arttırır ve okuma zevkini taze tutar. Dış dünyaya karşı içinde hep merak bulunan çocuk, masalın içinde barındırdığı merak unsurunun çekiciliğine kapılarak metni heyecan içerisinde okur ya da dinler.

Masalların hayallerle ve fantastik unsurlarla oluşturduğu düşsel ortam, henüz nesnel düşünme becerisine sahip olmayan çocuğun kendini yakın hissettiği bir dünyadır. Dilidüzgün, bu durumun çocuğun zaten fantastik algı dünyasına sahip olduğu için ortaya çıktığını düşünmektedir (Dilidüzgün, A.e.). Bu fantastik dünya

içinde devler, cadılar, hayaletler, ejderhalar gibi olağanüstü yaratık veya durumlara karşı mücadele eden ve sonunda da kazanan bir “iyi” taraf bulunmaktadır. Fantastik bir ortamda da olsa iyilerin kötülerle mücadelesinden kaynaklanan bu mücadele aynı zamanda masala eğitici bir yön kazandırmaktadır. Masalın içinde barındırdığı bu iyi-kötü karşıtlığı, masalın çocuklara hayatı öğretmede bir araç olarak görülmesine neden olmuştur. Ancak unutulmamalıdır ki masal çocuklar için ortaya çıkmış bir tür değildir. Her masal, çocukların seviyesine ve dünyayı algılayış biçimlerine uygun olmayabilir, bu yüzden ki çocuklara uygun masalların titizlikle seçilmesi gereklidir. Dilidüzgün bu konu hakkında,

Diğer yazınsal türlerde olduğu gibi masalların da çocuk üzerinde eğitsel bir işlevi, etkisi olduğu bilinmektedir. Ne var ki masallar öncelikle ve özellikle çocuklar için üretilmediğinden, çocuklara sunulacak masalların titiz bir elemeyden geçirilmesi bir zorunluluktur. Çünkü çoğu masalın barındırdığı şiddet öğesinin biçimi ve nedeni, kullanılan müstehcen öğeler, korku veren tip, olay ve durumların sunuluş biçimi, çocuğa göre olmayan anlatım özellikleri vs. gibi etkenler bizleri masal konusunda seçici olmaya zorluyor (Dilidüzgün, A.e.: 41).

saptamasında bulunmaktadır. Bu durum çocukların sadece eğitimi açısından değil aynı zamanda ruhsal gelişimleri açısından da önemlidir. Aşırı derece korku yüklü bir metnin çocuğun ruhsal gelişimini olumlu yönde etkilemeyeceği bir gerçektir. Bu noktada çocuğa görelik ilkesi gözetilmelidir. Çocuklara yönelik seçilecek masalların çocuğa görelik ilkesine göre belirlenmesi, onların dünyayı algılayış biçimlerine, sosyal, ruhsal ve fiziksel gelişimlerine uygun olması gerekmektedir.

Neydim, bir eğlence ve eğitim aracı olarak masalın günümüze kadar gelip etkisini koruyabilmiş bir tür olduğunu belirterek bireyin iyi-kötü karşıtlığı konusunda bilinçaltı eğitiminde masalın önemli bir işlevi olduğunu vurgular:

Masallar dinleyenleri muhteşem dünyasıyla büyüleyip kahramanlarıyla özdeşleştirerek yeryüzünün ötesinde, yıldızların arasında dolaştırırlar. Yeterince iyi, cesur ve iyi yürekli olurlarsa, bütün hayvanların, bitkilerin doğaüstü yaratıkların kendilerine yardım edeceğini öğretirler. Ve daha önemlisi korkularını kendi kendine yok etmeyi, gerçek dünyanın insanın sandığı kadar korku dolu olmadığını düşündürürler. İnsanda daha iyi bir

dünyanın mümkün olabileceği inancını da sağlarlar. Yaşamı sürdürme cesareti, günlük üzüntülerden uzaklaşma, dahası ruhsal rehabilitasyon yaratırlar. Kahramanlarla özdeşleşerek insanın oturduğu yerden tüm sorunları çözebilmesi olanağını da sağlarlar (Neydim, a.g.e.: 56).

Sonuç olarak, masal ve fantastiğin eğitimdeki yeri yadsınamaz. Ancak birbirine yakın görünen bu iki türün bazı temel farklılıkları da bulunmaktadır. Masal; iyilik, doğruluk, adalet, hak, yardımseverlik gibi evrensel değerleri öğrenmede önemli bir rol oynar. Masallar aracılığıyla evrensel değerler çocuklara kolayca öğretilbilir ve temaların güncelleştirilmesiyle de masallar eğitimde kullanılabilir (Dilidüzgün 1997). Fantastik ise daha bireysel bir türdür. Korkularla yüzleşme, zorluklar ve tehlikeli durumlarla karşılaşıldığında çözüm üretme konusunda bireye farklı alternatifler sunan bir türdür. Masal ise Propp'un da belirttiği gibi şematik yapısı ve sınırlı işlevleriyle okura daha dar kapsamlı bir dünya sunmaktadır.⁵⁴ Masalda edilgen bir rol üstlenen okur, toplumsal kuralları masal aracılığıyla öğrenir. Fantastikte ise okur etkin rol oynar, akıl yürütmeyle fantastiğin oluşumuna katkıda bulunur. Fantastik yapıtlarda sanatçı metne kendi özgün yaklaşımını yansıttığı için fantastiği sınıflandırmak pek de mümkün görünmezken⁵⁵ masallar farklı araştırmacılar tarafından çeşitli ölçütlere göre sınıflandırılmıştır.

Sıradaki bölümde fantastik ve masalsı öğeler bulunduran metinlere Türkçe dersinde ne kadar yer verildiği, uygulanan öğretim programı çerçevesinde irdelenecektir.

3.5. Fantastik ve Masalsı Öğeler İçeren Metinlerin Türkçe Derslerindeki Yeri ve Önemi

Bir önceki bölümde fantastik ve masal türünün eğitimsel boyutu incelenmişti. Konu anadili eğitimi ve Türkçe dersleri olduğunda derslerde kullanılan metinler ve

⁵⁴ Masallarda kalıplaşmış motif ve olaylar vardır. Masallar genellikle kahramanın ödüllendirildiği mutlu sonlarla biter. Fantastikte ise böyle bir gelenek ya da zorunluluk yoktur. Belirli şablonlara her zaman rastlanmaz. Fantastik metnin kahramanı her zaman belli bir amaçla hareket etmez. Bu nedenle kimi zaman kahramanlar beklenmedik akıbetlere uğrayabilirler. (Kahramanın başarısız olması, ölmesi vb.)

⁵⁵ Dilidüzgün'un Nikolayeva'dan aktardığı sınıflandırmadan daha önceki bölümlerde bahsedilmiştir (Bkz. 1.4.3).

bunların içerikleri çok büyük bir önem arz etmektedir.⁵⁶ Öğrencilerin derse karşı ilgilerinin artmasında ve öğrenme sürecinde daha etkin bir biçimde rol almalarında seçilen metinlerin önemi büyüktür. Mert'e göre anadili eğitimi ve öğretimi süreci, kendine özgü kuralları olan ve bu kurallara uygun davranıldığında başarı getiren bir süreçtir. Eğitim verilen kişilerin yaşı, dilsel ve beyinsel gelişim düzeyleri, bireysel farklılıkları bu bağlamda önemlidir (Mert, 2011: 2). Böylelikle anadili derslerinde kullanılan metin türlerinin, eğitimi alan bireyin bilişsel ve düşünsel gelişimine hitap etmesi gerekliliği de ortaya çıkmaktadır. Bireyin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olan metinler derse olan ilginin artmasını, bireyin derse karşı daha etkili biçimde güdülenmesini sağlayacaktır. Akbayır'a göre çocuklar için her metin türünün ayrı bir görevi vardır. Ona göre masallar çocuğun yaratma gücünü geliştirirken fantastik metinler çocuğun gerçeküstü dünyayla tanışmasına imkan verir (Akbayır, 2008: 3).

1981 *Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı*'nda yer alan “*Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı, hayatı, insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak;*” ve 2006 *Türkçe Dersi Öğretim Programı*'nda yer alan “*Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri tanımaları*” gibi genel amaçların bulunması, bu programa uygun olarak hazırlanan ders kitaplarında masal, efsane, halk hikâyesi gibi toplumun kültürel ve sosyal yapısını yansıtan halk edebiyatı ürünlerinin kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Her iki programda da yer alan bu amaç doğrultusunda bir halk edebiyatı anlatı türü olan masalın ders kitaplarında yer alması beklenmektedir. Ancak, masallar kimi zaman doğrudan ders vermeleri, içeriğinde şiddet barındırmaları gibi bazı özelliklerinden dolayı eleştirilmektedir (Güneş: 2006). Hatta 1939 yılında gerçekleştirilen Yayın Kongresinde Çocuk ve Gençlik edebiyatı komisyonunda masalların cinleri ve perileri öne çıkardıkları ve çocukları batıl inanışlara yönlendirdikleri gerekçesiyle yasaklanması önerilmiştir (Neydim, a.g.e.: 172). Masal kimi zaman da içeriğindeki şiddet öğelerinden dolayı çocuklara göre olmadığı yolunda eleştirilmiştir. Bu noktada

⁵⁶ Öğretmenlerin Türkçe derslerinde yararlandıkları kaynak bakımından ders kitaplarının oranı % 94.44'tür (Özbay, 2001'den akt. Karakuş, 2006: 66).

nitelikli ve çocuğa göre olan masalların tespiti önem kazanmaktadır. Dilidüzgün, çocuğa göre olan masalların seçimi noktasında şöyle düşünmektedir:

Gerek korku öğelerini bolca içeren, gerek öğreticilik özelliği baskın olan masallara karşı olumsuz bakış doğal olarak oluşmaktadır. Bilinçli bir seçimle bu gibi olumsuzluk içeren örnekleri elemek oldukça basittir. Yüzeysel anlatım, belli şablonların yinelenmesi, basit dersleri otoriter bir biçimde aktarması, korku öğelerinin korku vermek için bir araç olarak kullanılması, kötü ya da niteliksiz masalları gösteren birkaç özelliştir (Dilidüzgün, 2004: 28-29).

Örneğin, Eflatun Cem Güney'in *Masallar* adlı eserinde bulunan *Karayılan* halk masalının çocuğa göre olduğunu söyleyebilmek ve herhangi bir nedenle bu masalı çocukların okuması ya da onlara anlatılmasını onaylayabilmek mümkün değildir. Bu masalda, padişahın karısı bir karayılan doğurur. Bu kara yılan geleni gideni ısırır, göbeğini kesip onu kundaklayacak ebe bulunamaz. Daha sonra bir kadın ortaya çıkar ve üvey kızından kurtulmak için “*Benim bir üvey kızım var ebelerin ebesidir bu işi yapsa yapsa o yapar.*” der. Bunun üzerine kız da yılanın göbeğini kesmeye saraya giderken ölmüş annesinin mezarına gider ve “*Üvey annem benim kanıma susadı ve beni karayılana ebe yaptı. Ben ne yapayım?*” diye annesine yalvarır. Annesi de toprağın altından ona öğüt verir. Bu masal, hem içerdiği korkutucu öğeler hem de üvey anneye karşı olumsuz bir bakış açısı içermesi bakımından çocuğa göre bir masal olarak nitelendirilemez.

Sever, masalın işlevi hakkında, “*Masallar Türkçemizin sözvarlığını ve anlatım yetkinliğini çocuğun dünyasına özgü bir kurgu ve söylem içinde sunar.*”, demektedir (Sever, 2003:143). Masalların dil gelişiminde ve anadili derslerinde katkıları şunlardır:

1. “Masallar, dinleme becerisini geliştirmede son derece etkilidir. Çocukların bıkmadan, dikkatle ve zaman zaman da çeşitli sorularla katılarak dinlediği türlerin başında masal gelir.
2. Dinlemenin ardından sıra anlatmaya gelecektir. Dinlediği masalları kendisi de başkasına anlatan çocuk, her masalda sade ve rahatça anlaşılır bir dili, kullanarak kazanmış olacaktır.
3. Masallarda çocukların düzeyine uygun kelime ve ifade kalıpları yanında yeni kelime ve ifade kalıpları bulunur. Çocuk bu masalları dinlerken, okurken sözle veya yazıyla anlatırken kelime hazinesini geliştirir ve kelimeleri daha yerli yerinde kullanmayı öğrenir. Ayrıca düzeylerine uygun biçimde sunulacak atasözü ve deyimlerle mecazlı ifadeleri anlamaya çalışır (Gürel, Temizyürek, Şahbaz’dan akt. Mert, 2011:5).

Masalın içinde bulundurduğu tekerlemelerin çocukların dilsel gelişimine katkılarına ilişkin olarak ise Sever şu saptamayı yapmaktadır:

Masal tekerlemeleri olağanüstü kurgu yapısıyla, çocuğun görsel ve işitsel algısını işleten, imgesel dil becerisini geliştiren bir uyaran görevi üstlenir. Çocuklara dilimizin anlatım gücünü ve güzelliğini duyumsatır. İlginç olaylara yer veren kurgularıyla çocukların dinleme becerilerinin gelişimini destekler (Sever, a.g.e.: 142).

Günümüz dünyasının olanca gerçekçiliği ve maddeciliğine rağmen fantastik ve masala olan ilgi azalmamış, aksine artmıştır. Bu bakımdan bu tür unsurlar içeren metinlerin anadili derslerinde kullanılması gerekliliği açıktır. Ancak acaba bu ne kadar gerçekleşen bir durumdur? 1981 programında bu tür metinlere yer verilmesi ve öğrencilerin düş güçlerinin geliştirilmesine yönelik bir amaç bulunmamaktadır. Ancak şu anda yürürlükte olan 2006 programının genel amaçlarından biri *“Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri”*dir. Bu amaç içinde yer alan *“duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri”* kısmı doğrudan çocukların hayal dünyalarını geliştirmeye yönelik metin türlerinin Türkçe derslerinde kullanımıyla ilgilidir.

Sever, *“Türkçe öğretiminin temel aracı olan metinlerin, öğrencilerin düş ve düşünce üretmeye yöneltme başarısı, metnin seçiminde aranan temel niteliklerdendir.”* (Sever, 2005: 279-296’dan akt. İnce ve Köklü, 2009: 22) demektedir. Bu türden metinlerin başında da fantastik ve masalsı unsurlar barındıran metinler gelmektedir. Bu bağlamda Türkçe derslerinin temel amaçlarından biri olarak karşılaşılan öğrencilerin düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmesi konusunda programa uygun hazırlanan kitapların incelenmesi ve bu türden metinlere ne kadar yer verildiğini saptamak gerekmektedir. Çalışmanın sıradaki bölümlerinde Türkçe dersi kitaplarında fantastik ve masalsı unsurların yeri hakkında bilgi verilecektir. Daha sonraki bölümlerde ise bu öğeleri barındıran metinlerin çocukla ilişkisinin yerini ve önemini ortaya koymak adına bazı ilke ve kuramlardan bahsetmek yerinde olacaktır.

3.5.1. 1981 Öncesi Cumhuriyet Dönemi Türkçe Dersi Kitaplarında Fantastik ve Masalsı Öğeler İçeren Metinlerin Yeri

Bu çalışmanın kapsamının 1981 ve 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programları kapsamında hazırlanan ders kitaplarının incelenmesi olduğu daha önce de vurgulanmıştı. Ancak, bu programlardan önce Cumhuriyet döneminin başından itibaren yürürlükte olan programlara uygun olarak hazırlanan ve kullanılan ders kitaplarından da bahsetmek yerinde olacaktır.

1929 yılında ortaokul birinci sınıflarda kullanılan, Maarif Vekâleti yayınlarından çıkan ve Halit Fahri Ozansoy tarafından yazılan *Edebî Kıraat Numuneleri* adlı ders kitabı 94 metinden oluşmaktadır. Kitap şiir ağırlıklı metinlerden oluşmaktadır. Bunun dışında tahassüs, manzum mükamele, portre, seyahat, halk hikâyesi, hikâye, tekellümi hikâye ve keşfiyât türlerinde eserler bulunmaktadır. Kitapta ayrıca fantezi türünde yazılmış olduğu söylenen, Mahmut Yesari'nin kaleme aldığı *Günün Saatleri* adlı bir metin bulunmaktadır. Metin, insan yaşamının zamana ve saatlere endekli olduğunu anlatmaktadır, bugünkü anlamda fantezi ya da fantastik türle bir ilgisi yoktur.

1929 yılında ortaokul ikinci sınıflarda kullanılan, Maarif Vekâleti yayınlarından çıkan ve Halit Fahri Ozansoy tarafından yazılan *Edebî Kıraat Numuneleri* adlı ders kitabı 90 metinden oluşmaktadır. Kitaptaki metinler şiir, gezi, anı, hikâye, tarih, Divân Edebiyatı nazım şekilleri, monolog, tasvir ve tahassüs gibi türlerden oluşmaktadır. Bunların dışında yine fantezi türüne örnek olarak Fransızca'dan çevrilen *Saat* ve *Gece Kandilleri* adlı metinlere yer verilmiştir. Bu metinler aslında yazarın saat ve kandil gibi nesneleri, kişileştirme ağırlıklı bir şekilde betimlediği metinlerdir.

1929 yılında ortaokul üçüncü sınıflarda kullanılan, Maarif Vekâleti yayınlarından çıkan ve Halit Fahri Ozansoy tarafından yazılan *Edebî Kıraat Numuneleri* adlı ders kitabı 82 metinden oluşmaktadır. Metinlerin çoğunluğu şiirlerden oluşmaktadır. Bunun dışında musahabe, tenkit, roman, hikâye, tahassüs, Divân şiiri, tiyatro, masal, destan ve gezi yazısı örnekleri mevcuttur. Metinlerden

sonra, metnin türü ve yazarı ya da şairi hakkında bilgi verilmektedir. Kitapta bulunan *Herkesin İçtiği Su* adlı masal, Ömer Seyfettin tarafından hazırlanan bir metindir. Bu masalın ardından *Bu Masaldan Ne Anlaşılır?* adlı bir bölüm vardır ve burada “*Buna masal diyoruz çünkü muhayyel bir vak’adır.*” diyerek masalın hayal ürünü olduğu belirtilmektedir. Oğuznâme, İlyada ve Şehnâme de kitapta bulunan destan örnekleridir.

1935 ve 1936 yıllarında Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan *Okuma Kitabı Beşinci Sınıf* adlı ders kitabı 60 metinden oluşmaktadır. Kitapta şiir, gezi yazısı, anı, roman, öykü, deneme, tiyatro ve bilgilendirici metinler yer almaktadır. Kitaptaki metinlerde dil devriminin izleri görülmektedir. Kitabın resimli olması da onu ortaokul kitaplarından ayıran bir özelliktir. Kitaptaki metinlerin tamamına yakınında bir öğreticilik hakimdir. Türklüğü, Cumhuriyet’i ve değerlerini yüceltmek, eski yönetim ve eğitim anlayışının yanlışlığı üzerinde durmak başlıca amaçtır. Bu anlamda kitap sadece Türkçe dersinin amaçlarına değil Cumhuriyet yönetiminin istediği yeni nesli yönlendirme ve yetiştirme amacına yönelik olarak da hazırlanmış denebilir. Bu kitap, 1948’e kadar farklı tarihlerde ve farklı miktarlarda basılarak ve içindeki metinlerin bazıları değiştirilse de kullanılmaya devam edilmiştir.

1939 yılında Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan *Okuma Kitabı 1* adlı ortaokul birinci sınıf Türkçe dersi kitabı 60 metinden oluşmaktadır. Şiir, seyahat yazısı, hikâye ve bilgilendirici metinlerden oluşan kitabın ilginç yanı içinde havacılıkla ilgili şiir ve düzyazılara yer verilmesidir. Kitap tamamen gerçekçi metinlerden oluşmaktadır. Kitapta resim bulunmamaktadır.

1938’de Maarif Matbaası tarafından yayımlanan *Okuma Kitabı 2* adlı ortaokul ikinci sınıf Türkçe dersi kitabı 59 metinden oluşmaktadır. Kitabın büyük bir bölümü öğretici metinlerden oluşmaktadır. Şiir, anı, hikâye, roman parçaları, gezi yazısı gibi türlere yer verilen kitapta resim kullanılmamıştır.

1938’de Maarif Vekâleti tarafından yayımlanan *Okuma Kitabı 3* adlı kitap, ortaokul üçüncü sınıf için hazırlanmıştır. Bilgilendirici metinler, anı hikâye, şiir, gezi yazısı ve roman türlerini kapsayan bu kitap aynı dönemde okutulan ortaokul birinci ve ikinci sınıf kitaplarından farklı bazı özellikler içermektedir. Kitap 10. yıl Nutku ile başlamaktadır. Kitapta bulunan *Eski Can Yoldaşı* adlı metinden sonra; “*Ana fikir, Yardımcı fikirler nasıl bulunur, Konu (mevzu’u) nedir?, İcat nedir?*” gibi

dönemin edebî anlayışına uygun metin tahlil yöntemleriyle ilgili bölümler bulunmaktadır. Bunların arasındaki *icat* ilginç bilgilerin yer aldığı bir bölümdür. Yazıda başarının sırrı olarak gösterilen *icat* için “*Bir yazının iyi ve hoş bir tesir yapabilmesi ancak okuyanın kanması, inanması ile mümkün olur. Bunun için yazarın inanabileceğimiz bir icat yapması gerekir*” denmektedir. İcadın esasları ise görmek, duymak, okumak, tetkik etmek ve düşünmek olarak sıralanmaktadır. Böyle bir edebiyat ve edebî metin anlayışının olduğu bir dönemde, kitaplarda fantastik ve masalsı öğeler barındıran metinlerin bulunmaması şaşırtıcı değildir.⁵⁷ 1938 ve 1939 yılında kullanılan ders kitaplarında dikkat çeken bir nokta da ortaokul bir ve ikinci sınıf ders kitaplarının Cumhuriyet düşüncesinin öğrencilere aşılması düşüncesiyle hazırlandığı, üçüncü sınıf ders kitabında ise gerçekçi de olsa yazınsal özellikler taşıyan metinlere daha fazla yer verildiğidir.

1945 yılında Beşir Göğüş ve Kemal Demiray tarafından hazırlanan ve MEB tarafından yayımlanan *Ortaokul Türkçe 1* adlı ders kitabında toplam 50 metin bulunmaktadır. Kitap; gezi yazısı, şiir, deneme, bilimsel metinler, roman ve anı gibi türlerden oluşmaktadır. Bu kitaptaki yenilik ise metinlerin yanında dilbilgisi konularına da yer veriliyor olmasıdır. Bu kitapta da gerçekçilik hakimdir, fantastik ve masalsı öğeler barındıran metinlere yer verilmemiştir.

1946 yılında Beşir Göğüş ve Kemal Demiray tarafından hazırlanan ve MEB tarafından yayımlanan *Ortaokul Türkçe 2* adlı ders kitabında toplam 55 metin bulunmaktadır. Kitabın başında metinlerin işlenmesiyle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Kitapta bilgilendirici metin, manzum hikâye, anı, mektup, tiyatro ve gezi yazısı türünde metinlere yer verilmiştir. Kitapta yer alan *Kyklkops ile Poseidon* adlı tiyatro, mitolojik unsurlar barındıran bir metindir.

1946 yılında Beşir Göğüş ve Kemal Demiray tarafından hazırlanan ve MEB tarafından yayımlanan *Ortaokul Türkçe 3* adlı ders kitabında toplam 59 metin bulunmaktadır. Bu kitapta da metinler ve dilbilgisi bir aradadır. Kitapta; fabl, tiyatro, Dede Korkut hikâyesi, anı, eleştiri, vecizeler, halk hikâyesi, deneme türlerine

⁵⁷ Çalışmada daha önce de belirtildiği gibi Neydim, 1939 yılında toplanan Yayın Kongresi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Komisyonu’nda ders kitaplarında bulunan masalların içinde dev, peri, cin gibi kahramanları bulundurduğu için çocuklara batıl inançlar aşıladığı, gerçeklikten uzaklaştırdığı; padişah, vezir, şehzade gibi kahramanlara yer vermesinden dolayı da eski yönetim anlayışını özendirdiğini ders kitaplarında kullanımının yasaklanması için girişimde bulunulduğunu, Boratav ve Ataç’ın ise bu düşünceye karşı çıktıklarını bildirmektedir (Neydim, 2006: 95).

yer verilmiştir. 1946 yılında basılan ders kitaplarının sonunda resim çalışmaları için resimler bulunmaktadır ve bu resim çalışmalarının amacı, hem sanatçıları tanıtmak hem de öğrencilere gördüklerini anlatmaya alıştırmak olarak açıklanmaktadır.

1958 yılında Beşir Göğüş ve Kemal Demiray tarafından hazırlanıp MEB tarafından yayımlanan *Ortaokul Türkçe 1* adlı ders kitabında toplam 44 metin bulunmaktadır. Bu kitaptaki metin türleri anı, roman, şiir, mektup, gezi yazısı, atasözleri, denemedir. Bu kitapta metin işleme, dilbilgisi ve yazı çalışmaları bir aradadır. Serbest okuma metinleri incelenen kitaplar içerisinde ilk kez bu kitapta görülmüştür ve toplam 15 tanedir. Kitapta fantastik ve masalsı öğeler içeren metin yoktur.

1959 yılında Beşir Göğüş ve Kemal Demiray tarafından hazırlanan, İnkılap Yayınevi tarafından yayımlanan *Ortaokul Türkçe 2* adlı ders kitabı 45 metinden oluşmaktadır. Kitapta bulunan serbest okuma metni sayısı 14'tür. Kitapta bulunan metin türleri gezi yazısı, şiir, anı, bilgilendirici metinler, roman, tiyatrodur. Kitapta fantastik ve masalsı öğeler içeren metin yoktur.

1958 yılında Beşir Göğüş ve Kemal Demiray tarafından hazırlanan İnkılap Yayınevi tarafından yayımlanan *Ortaokul Türkçe 3* adlı ders kitabı 44 metinden oluşmaktadır. Kitapta 14 serbest okuma metni vardır. Kitapta; fabl, destan, tiyatro, roman, hikâye, deneme, özdeyiş ve bilgilendiri metin türlerine ait örnekler bulunmaktadır. Kitapta fantastik ve masalsı öğeler içeren metin yoktur. 1958 ve 1959 yılında yayımlanan ders kitaplarında dikkat çeken özellik ortaokul bir ve ikinci sınıf ders kitaplarında Cumhuriyet düşüncesinin ön planda tutulmasıyken ortaokul üçüncü sınıf kitabında edebî özelliğin daha ön planda tutulmasıdır.

1961 ve 1962 yıllarında Hikmet İlaydın tarafından hazırlanan ve MEB basımevi tarafından yayımlanan *Okuma Kitabı Beşinci Sınıf* adlı kitap 42 metinden oluşmaktadır. Kitapta; şiir, anı, tiyatro, fabl, roman, Nasreddin Hoca fıkrası, deneme, gezi yazısı gibi türler bulunmaktadır. Kitapta fantastik ve masalsı öğeler içeren metin yoktur.⁵⁸

1962 yılında Devlet Kitapları tarafından yayımlanan *Ortaokullarda Türkçe Dersleri 1* adlı kitap Abdullah Birkan, Recep Gökyayla, Saffet Aykun, İlhan İleri ve

⁵⁸ Kitaplarda masal türüne ait örnekler bulunabilmektedir. Ancak bunların içinde, tezin konusu olan olağanüstü masal unsurları yer almadığı için değerlendirilmemektedir.

İhsan Altındağ tarafından yazılmıştır. Kitapta her metinden sonra hazırlık çalışmaları, metin üzerinde çalışmalar ve uygulama bölümlerine yer verilmiş ve metinlerin hangi ay okunup işlenmesi gerektiği içindekiler kısmında belirtilmiştir. Kitapta 12'si serbest okuma metni olmak üzere toplam 45 metin vardır. Kitaptaki metin türleri; roman, şiir, deneme, masal, anı, hikâye, araştırma, fabl, gezi yazısı, mektuptur. Kitapta bulunan ve Eflatun Cem Güney'in *Evvel Zaman İçinde* adlı kitabından alınan *Sedef Bacı* adlı masal, içinde barındırdığı büyü ve dönüşüm motifleriyle fantastik unsurlar içeren bir metindir.

1967 yılında Ders Kitapları A.Ş. tarafından yayımlanan ve Abdullah Birkan, Recep Gökyayla, Saffet Aykun, İlhan İleri tarafından yazılan *Ortaokul Türkçe 2* adlı ders kitabı, 16'sı serbest okuma metni olmak üzere toplam 48 metinden oluşmaktadır. Kitapta söyleşi, anı gezi yazısı, fıkra, roman, araştırma, şiir ve tiyatro türlerine ait metin örneklerine yer verilmiştir. Kitapta fantastik veya masalsı unsur barındıran metin bulunmamaktadır.

1967 yılında Ders Kitapları A.Ş. tarafından yayımlanan ve Abdullah Birkan, Recep Gökyayla, Saffet Aykun, İlhan İleri tarafından yazılan *Ortaokul Türkçe 2* adlı ders kitabında 16'sı serbest okuma metni olmak üzere toplam 51 metin vardır. Söyleşi, şiir, öykü, deneme, bilgilendirici metin, anı, tiyatro, özdeyiş, roman, gezi yazısı ve köşe yazısı bu kitapta yer alan metin türleridir. Kitapta fantastik veya masalsı unsur barındıran metin bulunmamaktadır.

1970 yılında Nevzat Demiray, M. Fevzi Öz, Turhan Oğuzkan ve Emin Özdemir tarafından hazırlanıp, MEB Devlet Kitapları tarafından yayımlanan *Güzel Türkçe 5* adlı ders kitabı toplam 45 metinden oluşmaktadır. Kitapta deneme, şiir, roman, tiyatro, öykü, anı, gezi yazısı, öğretici metinler (özellikle hayvanlarla ilgili), fabl, Dede Korkut hikâyesi, atasözleri yer almaktadır. Kitapta fantastik ve masalsı öğeler içeren metin bulunmamaktadır.

Görüldüğü üzere Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren ders kitaplarında öğretici ve bilgilendirici metinler, kendilerine yazınsal niteliğe sahip metinlerden çok daha fazla yer bulmuşlardır. Bunun yanında özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki ortaokul ders kitaplarında bulunan metinlerin yazınsal anlamda daha nitelikli olduğu ancak zamanla bu metinlerin yerini, yeni kurulan devletin düşüncelerine uygun nitelikte bir kuşak yetişmesi amacıyla uygun olarak yönlendirici ve bilgilendirici

metinlerin aldığı görülmektedir. Bunun yanında, bu kitaplarda fantastik ve masalsı ögeler içeren metinlere neredeyse hiç yer verilmediği de görülmektedir.

3.5.2. 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan Kitaplarda Fantastik ve Masalsı Ögeler İçeren Metinlerin Yeri

1981 *Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı*'nın temel amaçlarına çalışmanın daha önceki bölümlerinde değinilmişti (Bkz. Bölüm 3.2.). Bu programda fantastik ve masalsı ögelerin Türkçe dersinde kullanımıyla doğrudan ilişkilendirilebilecek bir amaç bulunmamaktaydı. Sadece milli kültür ve değerlerin öğretimine yönelik bir amaç bulunmaktaydı ve bu da halk edebiyatı ürünlerinin kullanımına yönelik bir amaçtı. Bu bağlamda, sadece içeriğinde fantastik ve masalsı ögeler bulunabilecek masal, efsane, destan gibi halk edebiyatı ürünlerinin bu programa uygun hazırlanan kitaplarda yer bulması beklenebilir demek yanlış olmayacaktır.

Çalışmanın bu bölümünde, 1981 *Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı*'na uygun hazırlanmış kitaplardaki metin dağılımı incelenecektir. İncelemeler; tablolar ve grafikler yardımıyla ayrıntılandırılacaktır. İncelenecek her kitabın önce künyesi verilecek, ardından kitaptaki bütün metinler ve türleri bir tabloda gösterilecek ve grafiklerle de bu metinlerin yüzdelik dağılımları verilecektir. Ayrıca bu kitaplarda bulunan ve fantastik ya da masalsı unsurlar barındıran metinler tabloda (F) biçiminde işaretlenerek, bu türeden metinlerin kitaptaki toplam metin sayısı içindeki yerleri her grafiğin ardından belirtilecektir.

Bu bölümde 1981 programına uygun, her biri farklı yayınevleri tarafından hazırlanmış ve Talim Terbiye Kurulu'na okullarda ders kitabı olarak okutulmasına izin verilmiş beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf düzeylerinden birer tane olmak üzere, toplam dört adet Türkçe dersi kitabının analizi yapılacaktır.

3.5.2.1. 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı

Yazarlar: Hasan Selim Hacıoğlu, Celile Çelebi, İbrahim Halit Çelik

Yayınevi: Prizma Yayıncılık

Toplam Metin Sayısı: 48

Toplam Serbest Okuma Metni Sayısı: 3

Talim Terbiye Kurulu, Karar Tarihi ve Sayısı: 18.05.2001-177

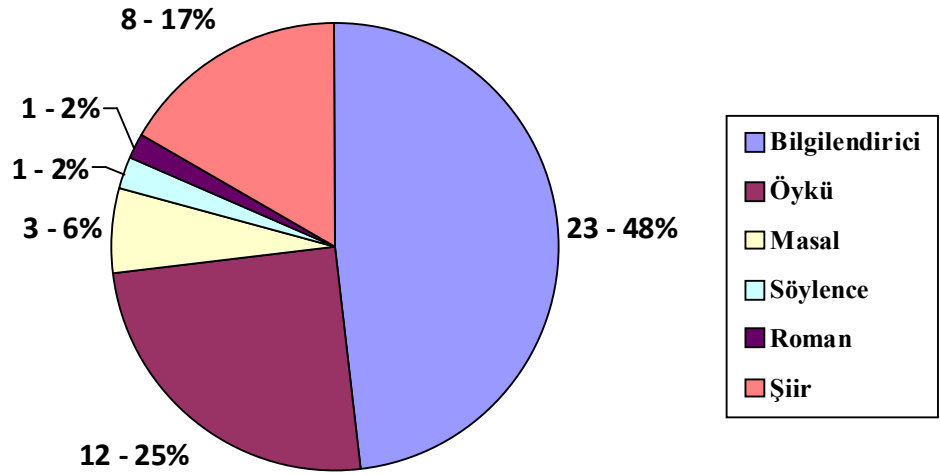
Yayın Yılı: 2002

Tablo 1: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

	<u>METNİN ADI</u>	<u>METNİN TÜRÜ</u>
1	BİR TATİL ANISI	ANI
2	SEN HERKESİ SEV	ÖYKÜ
3	BAYRAĞIM	ŞİİR
4	KÜÇÜK KIRMIZI BALIK	ÖYKÜ
5	KÖR MEMELİ KARA KOYUN	ÖYKÜ
6	ÇOCUKLARLA DÜNYA GÜZEL	ŞİİR
7	KIRMIZI LALELER	ANI
8	NASRETTİN HOCA	ŞİİR
9	DEVLETİN TEMEL AMAÇ VE GÖREVLERİ	BİLGİLENDİRİCİ METİN
10	BUGÜN	ŞİİR
11	EĞİTİM VE ÖĞRETİMDE DEVRİM	BİLGİLENDİRİCİ METİN
12	KOCA ÇINAR (SOM)	ÖYKÜ
13	ONUN SON CUMHURİYET BAYRAMI	ANI
14	DENEYCİ BORA	ÖYKÜ
15	TAPUSUZ BAĞ TILKININ	FABL

16	SAKARYA	ANI
17	MUSTAFA KEMAL’İ DÜŞÜNÜYORUM	ŞİİR
18	ATATÜRK İLKELERİ	BİLGİLENDİRİCİ METİN
19	ÇOCUĞUN DÜZELTTİRDİĞİ MİNARE	SÖYLENCE
20	YURDUMUN MAVİ DAĞLARI	ŞİİR
21	FARE İLE DEVE	MASAL
22	EVCİLER KÖYÜ ÖĞRETMENİ	ŞİİR
23	DURMADAN MEYVE VEREN AĞAÇ	ÖYKÜ
24	TELLER NASIL KONUŞTURULDU	BİYOGRAFİK ÖYKÜ
25	AYDINLIĞA YÜRÜYECEĞİZ	ANI
26	BASIN VE KAMUOYU	BİLGİLENDİRİCİ METİN
27	KADIN HAKLARI	BİLGİLENDİRİCİ METİN
28	KÖY YOLUNUN ÖYKÜSÜ	ÖYKÜ
29	UYKUCU MUSTAFA	MASAL
30	HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİMİZ	BİLGİLENDİRİCİ METİN
31	ATATÜRK KURTULUŞ SAVAŞI’NDA (SOM)	ŞİİR
32	ATATÜRK VE BİLİM	BİLGİLENDİRİCİ METİN
33	BUHUR (GÜNNÜK) AĞAÇLARI	SÖYLEŞİ
34	DÜŞMANDAN KAÇILMAZ	ANI
35	ISSİZ ADA	ROMAN
36	BİLGİN ÇOCUK	ÖYKÜ
37	CANIM ANADOLU	ANI
38	İLK MECLİSİN AÇILIŞI	ANI
39	ANNEMİN YÜZÜ	ÖYKÜ
40	VATANDAŞLIK GÖREVLERİ	BİLGİLENDİRİCİ METİN
41	SALINCAKTAKİ ADAM	ÖYKÜ
42	ÇANAKKALE DE SÖYLENEN NUTUK	ANI

43	MAYIS AYI KİRAZ AYI ÇOCUK ALIR BÜYÜK PAYI	BİLGİLENDİRİCİ METİN
44	MUSA ÇAVUŞ	ANI
45	ESKİCİ	ÖYKÜ
46	TÜRKİYE	BİLGİLENDİRİCİ METİN
47	GÜZEL KIYI	DENEME
48	DRAMATİZYON NEDİR? (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN

Grafik 1: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

Bu kitapta yer alan 48 metin arasında, içinde fantastik ya da masalsı öğeler bulunan metin yoktur. Kitapta bulunan öğretici metin türleri: söyleşi, anı, deneme, bilimsel metinlerden oluşmaktadır. Kitapta fantastik ve masalsı öğeler bulunduran metin olmamakla birlikte üç adet masal bulunmaktadır; ancak bu masallar çalışmanın konusu olan olağanüstü masal öğelerini içermeyen hayvan masalı ve gerçekçi masallardır.

3.5.2.2. 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı

Yazar: Asım Onat

Yayınevi: Metinler Yayıncılık

Toplam Metin Sayısı: 44

Toplam Serbest Okuma Metni Sayısı: 10

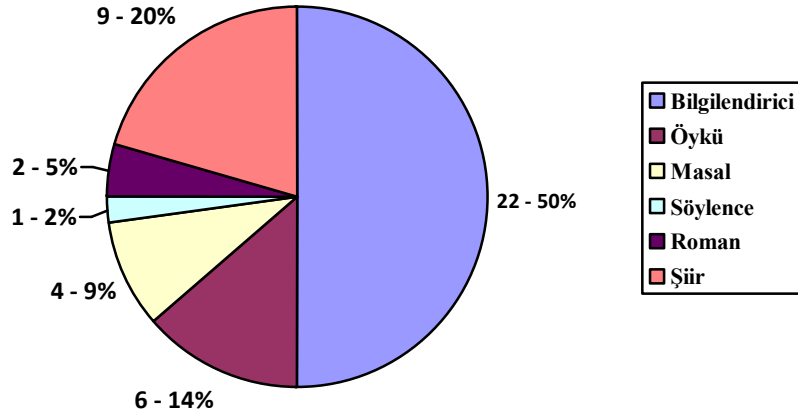
Talim Terbiye Kurulu, Karar Tarihi ve Sayısı: 31.03.1998

Yayın Yılı: 1998

Tablo 2: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

	<u>METNİN ADI</u>	<u>METNİN TÜRÜ</u>
1	ÖĞRENME YILLARI	DENEME
2	SABAH	ŞİİR
3	İHTİYAR ÇİLİNGİR	ÖYKÜ
4	TEMBELLİK (SOM)	DENEME
5	FELAKET TEBLİĞİ	ROMAN
6	AĞRI DAĞLARI	SÖYLENCE(F)
7	SABAH DUASI	ŞİİR
8	ATATÜRK VE HALK	ANI
9	DEVENİN YULARINI ÇEKEN FARE (SOM)	FABL
10	OKUMA UĞRUNA	BİYOĞRAFİ
11	KOCA SİNAN	BİYOĞRAFİ
12	ATATÜRK'ÜN HAYATI	BİYOĞRAFİ
13	KELOĞLAN'IN SİHİRLİ SOPASI (SOM)	MASAL(F)
14	AY	KÖŞE YAZISI
15	HIRSIZLA HOCA (SOM)	ŞİİR
16	HAKKARİ DE KOYUN KIRPMA ŞENLİKLERİ	İNCELEME

17	YATILI ÖĞRENCİ	ANI
18	BAYRAĞIMIZIN ALTINDA	ÖYKÜ
19	GEÇTİ BOR'UN PAZARI (SOM)	ÖYKÜ
20	MUSTAFA KEMAL'İ DÜŞÜNÜYORUM	ŞİİR
21	HONG KONG	GEZİ YAZISI
22	HESAP HASTASI	ÖYKÜ
23	NİÇİN SPOR YAPIYORUZ	DENEME
24	GÜVERCİN AVI	ÖYKÜ
25	BAYRAK ŞARKISI	ŞİİR
26	FİL İLE ÇALIKUŞU	FABL
27	KEDİNİN TEK OYUNU(SOM)	FABL
28	TÜKENEN GÜZELLİKLER	MÜLAKAT
29	MUNİSE	ROMAN
30	ZAFERİN BİRİNCİ ANAHTARI	ANI
31	ATASÖZLERİ	ATASÖZLERİ
32	GÜZEL SÖZLER (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN
33	KASABAYA DOĞRU	GEZİ YAZISI
34	SOKAKTA	MEKTUP
35	ANNEMİN MEKTUBU	MEKTUP
36	MEDENİYET YOLU	SÖYLEV
37	DOSTLUK	SÖYLEŞİ
38	ANALAR (SOM)	ŞİİR
39	SANATA SAYGI	SÖYLEŞİ
40	MELEK GİBİ (SOM)	ŞİİR
41	İNCE DÜŞÜNCELİ ZADİG	ÖYKÜ
42	HÜSEYİN RAHMİ'NİN ROMANLARINDA TİPLER	ELEŞTİRİ
43	İNSANLA GÜZEL	ŞİİR
44	ÇOCUKLAR (SOM)	ŞİİR

Grafik 2: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

Bu kitapta yer alan 44 metin arasında içinde fantastik ya da masalsı öğeler bulunan metin sayısı 2'dir. Kitapta bulunan bilgilendirici metinler; söyleşi, anı, deneme, eleştiri, mektup, atasözü, mülakat, biyografi, köşe yazısı, söylev türlerinden oluşmaktadır. Kitapta fantastik öğelerin bulunduğu metinlerden biri *Keloğlan'ın Sihirli Sopası* adlı masal; diğeri de içeriğinde taş kesilme motifi bulunan *Ağrı Dağları* söylencesidir.

Keloğlan'ın Sihirli Sopası adlı metin Pertev Naili Boratav'ın *Az Gittik Uz Gittik* adlı masal derlemeleri kitabından alınmış bir masaldır. Masalda Keloğlan ormana oduna gittiği bir gün yorulup “of” diyor ve Of adında bir Arap çıkageliyor. Bu Arap, Keloğlana sihirli bir kutu veriyor ve Keloğlan, bu kutuya ne zaman “açıl” dese kutudan bin bir çeşit yemek çıkıyor. Keloğlan, bir gün padişahı evine ziyafete çağırıyor ve kutunun marifetini gören padişah onu alıyor. Bunun üzerine Keloğlan, Of'un yanına gidip durumu anlatıyor. Of ona bir sopa veriyor. Sopaya “vur sopam” denince sopa etrafındakileri dövmeye başlıyor. Keloğlan bu sihirli sopayla saraya gidip “vur sopam” diyor ve padişahı sihirli kutuyu geri alıncaya kadar onu dövüyor. Sonunda sihirli kutusunu alan Keloğlan evine dönüp mutlu mesut yaşıyor. Bu masaldaki sihirli kutu, sihirli sopa ve “of” deyince aniden, nedensiz şekilde ortaya çıkan Of adındaki Arap karakter, metne olağanüstü ve fantastik bir hava katıyor.

Kitapta yer alan ve içinde olağanüstülük bulunan diğer metin *Ağrı Dağları* adlı söylencedir. Söylence, bilindiği gibi içerdiği olağanüstülüklerle fantastik türe kaynaklık eden bir halk edebiyatı ürünüdür. Bu söylence de yan yana iki kardeş gibi

yükselen Ağrı Dağları'nın oluşumuna dair merakını gidermek amacıyla, halkın kendi düşünce gücüyle ortaya attığı bir yakıştırmadır ve bu da metnin başında ifade edilmiştir. Efsaneye göre vaktin birinde o yörede sürekli kavga eden iki kız kardeş vardır. Bunlar bir gün birbirlerine “*Dağ olasin taş olasin, saçların bayır eteğin çayır olsun*” şeklinde beddua ederler ve bu iki kardeş anında Küçük Ağrı ve Büyük Ağrı Dağları'na dönüşürler. Çalışmanın daha önceki bölümlerinde de ifade edildiği gibi efsane türü başlı başına fantastik bir tür değildir; çünkü efsanelerde anlatılana koşulsuz inanma söz konusudur. Ancak fantastik türde bir kararsızlık durumu olması gerekir. Bu bakımdan bu metin, fantastik türe bir örnek olmasa da içinde barındırdığı ve fantastik metinlerde sıkça karşılaşılan dönüşüm (metamorfoz) motifi sebebiyle fantastik öge içeren bir metindir.

Bu kitapta yer alan ve içinde fantastik ya da masalsı öge bulunduran bu iki metin de halk edebiyatı kaynaklıdır ve anonimdir. Her iki eser de ortaya çıkışı bakımından geçmişe dayanır. Bu bakımdan bu eserde fantastik veya masalsı öğeler içeren metinlerin kullanımı için art süremlili demek yerindedir.

3.5.2.3. 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı

Yazarlar: Yaşar Yörük, Ali İhsan Mıhçı, Salih Başer

Yayınevi: Serhat Yayıncılık

Toplam Metin Sayısı: 44

Toplam Serbest Okuma Metni Sayısı: 10

Talim Terbiye Kurulu, Karar Tarihi ve Sayısı:09.05.1994-342

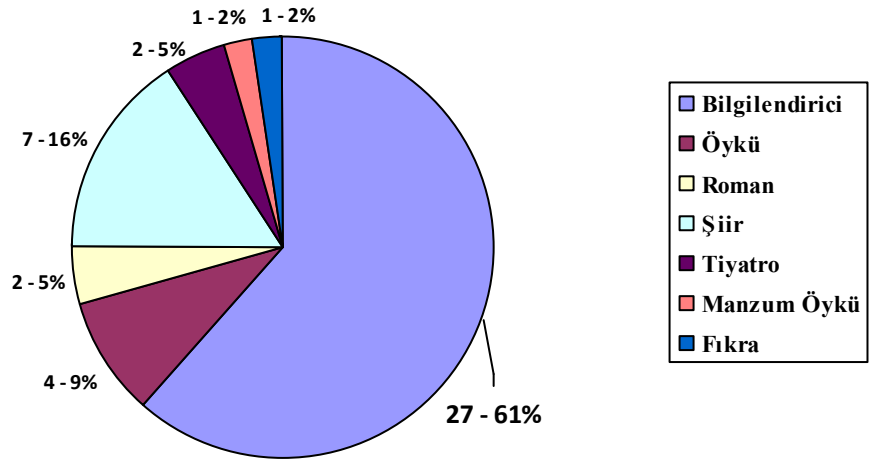
Yayın Yılı:1998

Tablo 3: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

	<u>METNİN ADI</u>	<u>METNİN KONUSU</u>
1	OKULDA İLK GÜNLER	ANI
2	ÖĞRENMENİN SONU YOK	DENEME
3	SÖYLEŞİ	ŞİİR

4	ATATÜRK ÜN KENDİ KENDİ KENDİNİ YETİŞTİRMESİ (SOM)	MAKALE
5	MUSTAFA KEMAL PAŞA VE ESİR KOMUTAN	BİYOĞRAFİK ROMAN
6	CUMHURİYET	ANI
7	ATATÜRK ÜN GERÇEK YÜZÜ (SOM)	SÖYLEŞİ
8	ONUNCU YIL NUTKUNDAN	SÖYLEV
9	DÜNYANIN BÜTÜN ÇİÇEKLERİ	ŞİİR
10	DAĞLAR VE ÇOBANLAR	SÖYLEŞİ
11	EŞEK	ÖYKÜ
12	KOMŞUNUN EŞEĞİ	FIKRA (GÜLDÜRÜ)
13	AVRUPA TEKNİĞİ Mİ AVRUPA KAFASI MI?	DENEME
14	BİLMENİN SEVİNCİ (SOM)	DENEME
15	LOİS PASTEUR	BİYOĞRAFI
16	ATATÜRK VE AĞAÇ SEVGİSİ	SÖYLEŞİ
17	AĞAÇ SEVGİSİ (SOM)	MAKALE
18	ÖMRÜMDE SÜKUT	ELEŞTİRİ
19	HAVA RAPORU	MAKALE
20	MEMLEKET İSTERİM	ŞİİR
21	YURDUMUN GÜZELLİKLERİ (SOM)	SÖYLEŞİ
22	ÖZDEYİŞLER	ÖZDEYİŞ
23	BİR ANNENİN MEKTUBU	MEKTUP
24	TARLAM	ŞİİR
25	KOŞMA (SOM)	ŞİİR
26	KARANFİLLER VE DOMATES SUYU	ÖYKÜ
27	İNSAN, AĞACIN KURDU	HABER YAZISI
28	KELTEPE ORMANLARINDA (SOM)	GEZİ YAZISI
29	HAYDİ SÜNGERE	ÖYKÜ

30	YEL DEĞİRMENLERİNE SALDIRI	ROMAN
31	AĞLA GÜZEL ÇOCUK	DÜŞÜNCE YAZISI
32	YAŞAMAK İÇİN	TİYATRO
33	KARAGÖZ (SOM)	TİYATRO
34	BAYRAK ALTINDA	ŞİİR
35	BAYRAK (SOM)	ŞİİR
36	HAYAT BOYU SPOR	MAKALE
37	TRAFİK ANARŞİSİ	KÖŞE YAZISI
38	ATATÜRK'ÜN SANATÇIYA SAYGISI (SOM)	ANI
39	ON DÖRT YAŞINDA BİR ADAM	ÖYKÜ
40	GAZETECİ HASAN TAHSİN	MANZUM ÖYKÜ
41	BİR ARADA YAŞAMAK	KÖŞE YAZISI
42	TURİZM VE TÜRKİYE	BİLGİLENDİRİCİ METİN
43	DOĞAYA SAYGI (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN
44	YOL ÜSTÜ	GEZİ YAZISI

Grafik 3: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

Bu kitapta yer alan 44 metin arasında, içinde fantastik ya da masalsı öğeler bulunan metin yoktur. Kitapta bulunan bilgilendirici metinler; köşe yazısı, söyleşi, anı, deneme, eleştiri, özdeyiş, haber yazısı, gezi yazısı, makaleden oluşmaktadır.

3.5.2.4. 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı

Yazar: Mehmet Ali Külekçi

Yayın Evi: Dörtel Yayıncılık

Toplam Metin Sayısı: 36

Toplam Serbest Okuma Metni Sayısı: 3

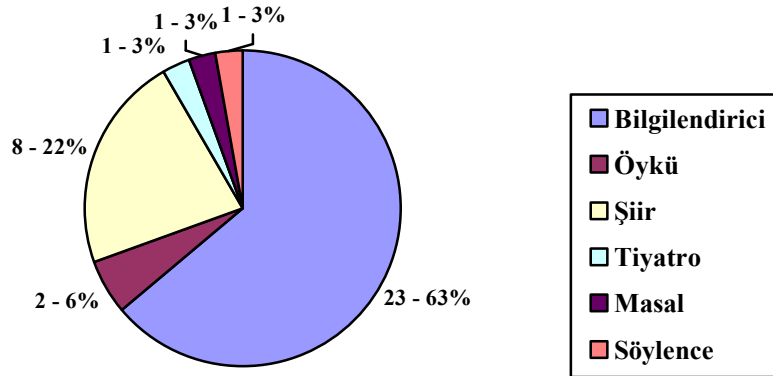
Talim Terbiye Kurulu, Karar Tarihi ve Sayısı:22.07.1999-126

Yayın Yılı:1999

Tablo 4: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

	<u>METNİN ADI</u>	<u>METNİN TÜRÜ</u>
1	İSTİKLAL MARŞINDAN	ŞİİR
2	ARANILAN İNSAN OLMAK	SÖYLEŞİ
3	ANKARA GEZİLERİ	GEZİ YAZISI
4	TÜRK'ÜN ATEŞLE İMTİHANI	ANI
5	NE ZAMANA KADAR	ANI
6	ONUNCU YIL NUTKU	SÖYLEV
7	MİLLET SEVGİSİ	SÖYLEŞİ
8	KIZIMI DA GÖTÜR	RÖPORTAJ
9	ATATÜRK VE MİLLİ EĞİTİM	SÖYLEV
10	VEDA KONUŞMASI (SOM)	SÖYLEV
11	SELİMİYE, KOCA SİNAN VE EDİRNE	ŞİİR
12	BİTKİLER NASIL YARDIMLAŞIR?	BİLGİLENDİRİCİ METİN
13	GEÇMİŞTEN GELECEĞE TELEVİZYON	MAKALE
14	BU YURDUN EVLATLARIYIZ	ŞİİR
15	ATATÜRK VE BİLİMSEL DÜŞÜNCE	BİYOGRAFİ
16	BURSA'DA AKŞAM	ŞİİR
17	KÖY KADINI	DENEME
18	ÖRS BAŞINDA	ŞİİR

19	HAYDARPAŞA	ÖYKÜ
20	ATATÜRK'ÜN DEHASI	BİYOGRAFİ
21	SÖYLEŞİ VE KİTAP	DENEME
22	HATALARIMIZ VE BAŞARI	SÖYLEŞİ
23	BİNGÖL ÇOBANLARI	ŞİİR
24	AYAKTAĞI TABUT (SOM)	SÖYLENCE(F)
25	DEFİNE ARAYAN ADAM	ÖYKÜ
26	KARGA İLE TILKI	FABL
27	ATATÜRK'ÜN ESERLERİ	SÖYLEŞİ
28	İBN-İ SİNA	TİYATRO
29	KARANLIKTA	DENEME
30	KALABALIK VE MİLLET	ANI
31	GENÇLİĞE HİTABA	SÖYLEV
32	SAADET YOLU	SÖYLEŞİ
33	FETİH MARŞI(SOM)	ŞİİR
34	DERSLERİNE ÇALIŞACAKLARMIŞ	ANI
35	CANIM İSTANBUL	ŞİİR
36	ALIŞKANLIK	DENEME

Grafik 4: 1981 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

Bu kitapta yer alan 36 metin arasında, içinde fantastik ya da masalsı öğeler bulunan metin sayısı 1'dir. Kitapta bulunan bilgilendirici metinler; söylev, söyleşi, röportaj, anı, deneme, eleştiri, biyografi gezi yazısı, makaleden oluşmaktadır.

Bu kitapta yer alan *Ayaktaki Tabut* adlı metin içeriğinde yer alan bazı unsurlarla fantastik türdeki anlatılarda görülebilecek özellikler taşımaktadır. Fantastik anlatılarda bulunan mezarından kalkan ölümler motifinin bir benzeri de bu metinde yer almaktadır. Bu söylencede halkın çok sevdiği bir mutasavvıf olan Mevlana'nın ölümü sonrası, babasının naaşının Mevlananın ilmine olan saygısından yerinden kalktığı anlatılmaktadır.

3.5.3. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan Kitaplarda Fantastik ve Masalsı Öğeler İçeren Metinlerin Yeri

2006⁵⁹ programının genel amaçlarından birinin “*Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri*” olduğu ve bu amaç içinde yer alan “*duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri*” kısmı doğrudan çocukların hayal dünyalarını geliştirmeye yönelik metin türlerinin Türkçe derslerinde kullanımıyla ilgili olduğu, çalışmanın daha önceki bölümlerinde belirtilmişti. Çalışmanın bu bölümünde, bu amacın gereklerinin ders kitaplarında kendine ne kadar yer bulduğu üzerinde durulacaktır.

2006 programına uygun hazırlanan kitaplar, 1981 programına uygun hazırlanan kitaplardan farklı olarak temalara ayrılmış ve her temada o temaya uygun metinlere yer verilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde, 2006 *Türkçe Dersi Öğretim Programı*'na uygun hazırlanmış kitaplardaki metin ve tema dağılımı incelenecektir. İncelemeler, tablolar ve grafikler yardımıyla ayrıntılandırılacaktır. İncelenecek her kitabın önce künyesi verilecek, ardından kitaptaki bütün metinler, temaları ve türleri bir tabloda gösterilecek ve grafiklerle de bu metinlerin yüzdelik dağılımları verilecektir. Ayrıca bu kitaplarda bulunan ve fantastik ya da masalsı unsurlar barındıran metinler

⁵⁹ Bu programın ilköğretim birinci kademe için olan kısmı 2005 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Bu bakımdan sadece 5. sınıf Türkçe dersi kitaplarının inceleneceği bölümde 2005 ibaresi kullanılacaktır.

tabloda (F) biçiminde işaretlenerek, bu türeden metinlerin kitaptaki toplam metin sayısı içindeki yerleri her grafiğin ardından belirtilecektir.

2006 programına uygun olarak hazırlanan ders kitapları; 2011-2012 eğitim öğretim yılı için özel yayınevlerince hazırlanarak devlet okullarında MEB tarafından dağıtılan ve MEB yayınevi tarafından basılarak özel okullarda okutulan kitaplar olmak üzere iki grupta incelenecektir. Böylelikle; beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci sınıf düzeyinden ikişer tane olmak üzere, toplamda sekiz kitabın analizi yapılacaktır.

3.5.3.1. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı

Toplam Tema Sayısı: 8

Toplam Metin Sayısı:40

Toplam Serbest Okuma Metni: 16

Her Temadaki Serbest Okuma Metni Sayısı: 2

Yayınevi: MEB

Talim Terbiye Kurulu, Karar Tarihi ve Sayısı: 18.12.2009-295

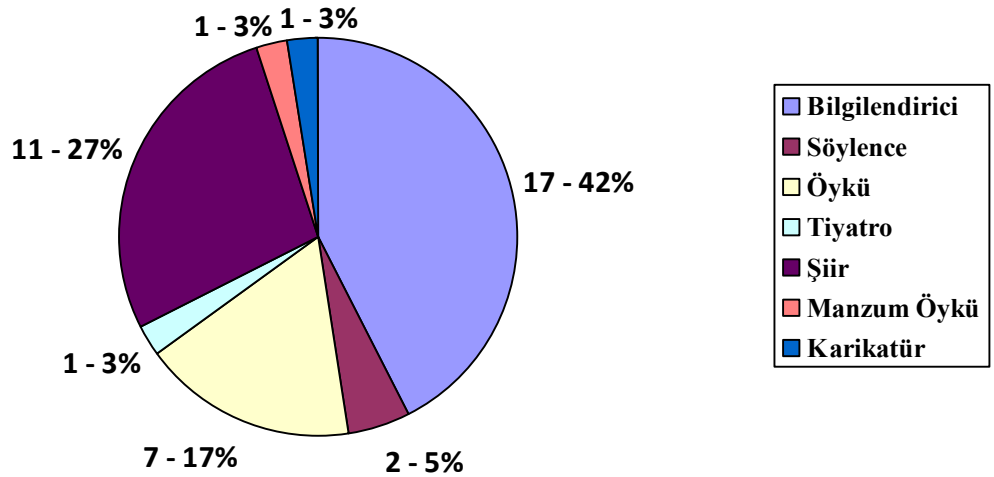
Yayın Yılı: 2011

Tablo 5: 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı

	<u>METNİN ADI</u>	<u>METNİN TÜRÜ</u>	<u>TEMASI</u>
1	UÇURTMA	ÖYKÜ	BİREY VE TOPLUM
2	PİREYİ DEVE YAPMAK	MEKTUP	BİREY VE TOPLUM
3	ÖĞRETMENİM	ŞİİR	BİREY VE TOPLUM
4	ŞEKER DEDE (SOM)	ÖYKÜ	BİREY VE TOPLUM
5	SEMENDER TOPLANTISI (SOM)	ÖYKÜ	BİREY VE TOPLUM
6	MERHABA ASKER	ANI	ATATÜRK
7	ATATÜRK'ÜN ÇALIŞMALARI	BİLGİLENDİRİCİ METİN	ATATÜRK

8	ATATÜRK'LE DOĞUŞ	ŞİİR	ATATÜRK
9	ATATÜRK VE TÜRK DİLİ (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	ATATÜRK
10	O MUSTAFA KEMAL'Dİ (SOM)	ŞİİR	ATATÜRK
11	ÇÖP EV	ÖYKÜ	SAĞLIK VE ÇEVRE
12	TIRTILDAN KELEBEĞE	BİLGİLENDİRİCİ METİN	SAĞLIK VE ÇEVRE
13	ORMAN KONUŞUYOR	ŞİİR	SAĞLIK VE ÇEVRE
14	YETERLİ VE DENGELİ BESLENME (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	SAĞLIK VE ÇEVRE
15	KANATLI BAL KUTUSU (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	SAĞLIK VE ÇEVRE
16	DİLİM DİLİM GÜZEL DİLİM	SÖYLEŞİ	DEĞERLERİMİZ
17	HACI BEKTAŞ VELİ	BİYOGRAFİ	DEĞERLERİMİZ
18	TÜRKİYE	ŞİİR	DEĞERLERİMİZ
19	KARAGÖZ BABA İLE HACIVAT USTA (SOM)	BİYOGRAFİK ÖYKÜ	DEĞERLERİMİZ
20	TEKERLEMECİ DAYI (SOM)	ÖYKÜ	DEĞERLERİMİZ
21	KÜÇÜK KARTANESİ	MASAL(F)	DÜNYAMIZ VE UZAY
22	UZAYDA YAŞAM	BİLGİLENDİRİCİ METİN	DÜNYAMIZ VE UZAY
23	AY'DA KÜÇÜK BİR SERÇE	MANZUM ÖYKÜ (F)	DÜNYAMIZ VE UZAY
24	GÜZEL BULUT (SOM)	ŞİİR	DÜNYAMIZ VE UZAY
25	UZAY TELESKOBU VE EDWİN POWELL HUBBLE (SOM)	KARİKATÜR	DÜNYAMIZ VE UZAY
26	BURADA DUR	SÖYLENCE	GÜZEL ÜLKEM TÜRKİYE
27	DÖRT MEVSİMDE DÖRT GÜZELLİK: ABANT	BİLGİLENDİRİCİ METİN	GÜZEL ÜLKEM TÜRKİYE
28	GÜZEL YURDUM TÜRKİYE'M	ŞİİR	GÜZEL ÜLKEM TÜRKİYE
29	ANADOLU SEVGİSİ (SOM)	ŞİİR	GÜZEL ÜLKEM TÜRKİYE

30	BİN PINARLI İDA DAĞI'NIN ETEKLERİ; ZEYTİNLİ (SOM)	GEZİ YAZISI	GÜZEL ÜLKEM TÜRKİYE
31	HER ŞEY BİR UÇURTMAYLA BAŞLADI	BİLGİLENDİRİCİ METİN	YENİLİKLER VE GELİŞMELER
32	BİR TIKLA ELEKTRONİK POSTA	BİLGİLENDİRİCİ METİN	YENİLİKLER VE GELİŞMELER
33	BİLGİ ÇAĞI	ŞİİR	YENİLİKLER VE GELİŞMELER
34	BİLİM VE TEKNOLOJİ (SOM)	ŞİİR	YENİLİKLER VE GELİŞMELER
35	GÜNEŞ'İN DOĞDUĞU HER YER (SOM)	ÖYKÜ	YENİLİKLER VE GELİŞMELER
36	ÇOCUK DOĞRU SÖYLEDİ	SÖYLENCE	GÜZEL SANATLAR
37	ŞU HEYKELLERE BAK	SÖYLEŞİ	GÜZEL SANATLAR
38	SİNEMAYA GİTME GÜNÜ	ŞİİR	GÜZEL SANATLAR
39	KÜÇÜK EBRU USTASI (SOM)	ANI	GÜZEL SANATLAR
40	SANAT EĞİTİMİ (SOM)	SÖYLEŞİ	GÜZEL SANATLAR

Grafik 5: 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

Bu kitapta yer alan 40 metin arasında, içinde fantastik ya da masalsı ögeler bulunan metin sayısı 2'dir. Kitapta fantastik ve masalsı ögeler barındıran metinler *Küçük Kartanesi* adlı masal ve *Ay'da Küçük Bir Serçe* adlı manzum öyküdür. Kitapta bulunan bilgilendirici metinler; söyleşi, anı, biyografi, gezi yazısı, mektuptan oluşmaktadır.

Kitapta yer alan ve içeriğinde fantastik veya masalsı ögeler barındıran metinlerden biri olan *Ay'da Küçük Bir Serçe* adlı manzum öykü Anadolu Üniversitesi Araştırma Görevlisi Çiğdem Suna tarafından 2007 yılında yazılmış ve *Ebe Sobe* dergisinde yayımlanmıştır. Metinde amacı Ay'a varmak olan bir küçük serçenin yolculuğu anlatılmaktadır. Ay'a olan yolculuğunun ilk gününde yorgun düşen serçe, tam kendini boşluğa bırakacakken kutup yıldızı onu kanadından yakalayıp misafir eder ve minik serçe geceyi ve ertesi günü kutup yıldızının misafiri olarak geçirir. Ertesi gece sürekli uçan serçe sonunda Ay'a varır. Yıldızlar bir yanıp bir sönerek uzayda dans edip onun gelişini kutlar; kırk gün kırk gece eğlenirler. Sonunda küçük kuş bir yıldızla birlikte gökyüzünden kayıp dünyaya döner ve hayatının geri kalan bölümünde bu anıyı hep gururla hatırlar. Metindeki olaylar tamamen gerçek dışı bir düzlemde geçmektedir. Bu bakımdan metin için çizgisel fantastik kurguya sahip bir metindir demek mümkündür. Ayrıca 2007 yılında yazılan bu metnin ders kitabında kullanımı için eşsüremlidir demek yanlış olmayacaktır.

Kitapta yer alan ve içeriğinde fantastik veya masalsı ögeler barındıran metinlerden biri de *Küçük Kartanesi* adlı masaldır. Şirin Altınyüzük tarafından *Milli Eğitim Dergisi*'nde yayımlanan bu masal, aslında bir doğa olayı olan su döngüsünün içerisine masalsı ve olağanüstü ögeler katılarak anlatıldığı bir metindir. Metinde küçük bir kar tanesi kişileştirilerek aslında öğretici bir metinle de çocuklara aktarılabilecek bir bilgi yazınsal bir tarzda aktarılmaktadır. Metinde kar tanesi kişileştirilirken çocukların kimi zaman kendilerinin de hissedebileceği anne özlemi, yalnızlık, ayrılık, bunların doğurduğu hüznün ve bunca olumsuz duygunun ardından anneye kavuşacağını bilmenin verdiği heyecan duygusu çocukla kar tanesi arasında bir yakınlık doğmasını sağlamaktadır yani metinle çocuk okur arasındaki mesafe kısalmaktadır. Metin içilen kullanılan resimler de metnin iletisine uygun biçimde tasarlanmış ve kullanılmıştır.

**3.5.3.2. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun
Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan
6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı**

Toplam Tema Sayısı: 6

Toplam Metin Sayısı:30

Toplam Serbest Okuma Metni: 12

Her Temadaki Serbest Okuma Metni Sayısı: 2

Yayınevi: MEB

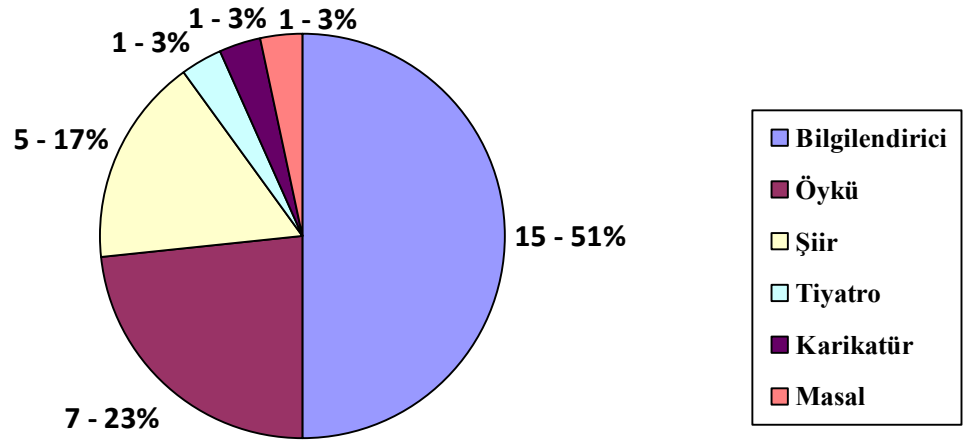
Talim Terbiye Kurulu, Karar Tarihi ve Sayısı: 17.12.2010-240

Yayın Yılı: 2011

**Tablo 6: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda
Kullanılan 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı**

	<u>METNİN ADI</u>	<u>METNİN TÜRÜ</u>	<u>TEMASI</u>
1	KÜTÜPHANE	ŞİİR	OKUMA KÜLTÜRÜ
2	ÇOCUK KİTAPLIĞINDA SABAH TARTIŞMASI	ÖYKÜ (F)	OKUMA KÜLTÜRÜ
3	CANIM KİTAP	DENEME	OKUMA KÜLTÜRÜ
4	KİTAP (SOM)	DENEME	OKUMA KÜLTÜRÜ
5	VİTRİNDEKİ MASAL KİTABI (SOM)	ÖYKÜ	OKUMA KÜLTÜRÜ
6	MUSTAFA KEMAL ATATÜRK	BİYOGRAFİ	ATATÜRK
7	ATATÜRK'ÜN FİKİR DÜNYASI	BİLGİLENDİRİCİ METİN	ATATÜRK
8	ATATÜRK'TEN ANILAR	ANI	ATATÜRK
9	100.YIL ATATÜRK MARŞI (SOM)	ŞİİR	ATATÜRK
10	ANADOLU'NUN SESİ (SOM)	ÖYKÜ	ATATÜRK
11	SOYLU BİLGİ AĞACI	ŞİİR	SEVGİ
12	ESKİCİ	ÖYKÜ	SEVGİ
13	ANADOLU	DENEME	SEVGİ

14	BAYRAK (SOM)	ŞİİR	SEVGİ
15	FORSA (SOM)	ÖYKÜ	SEVGİ
16	MEŞE İLE SAZ	FABL	DUYGULAR
17	DİJON'DAN TRABZON'A	MEKTUP	DUYGULAR
18	NASRETTİN HOCA	TİYATRO	DUYGULAR
19	YAŞAMIMIZDAKİ RENKLER (SOM)	DENEME	DUYGULAR
20	SAHİBİNİ UNUTMAYAN KÖPEK (SOM)	ANI	DUYGULAR
21	ANADOLU'DA BAHAR	ŞİİR	ZAMAN VE MEKAN
22	BAYRAM YERİ	ÖYKÜ	ZAMAN VE MEKAN
23	HOŞGÖRÜLÜLER DİYARI MARDİN	GEZİ YAZISI	ZAMAN VE MEKAN
24	İNSANI SELÇUKLU DEVLETİNE GÖTÜREN ŞEHİR:KAYSERİ (SOM)	GEZİ YAZISI	ZAMAN VE MEKAN
25	ATASÖZÜ ve DEYİMLERDE KALAN MAHALLELER (SOM)	DENEME	ZAMAN VE MEKAN
26	BOŞ ARSA	KÖŞE YAZISI	DOĞA VE EVREN
27	KINALI KEKLİK	ÖYKÜ	DOĞA VE EVREN
28	ORMAN KÜSTÜ BİZE	SÖYLEŞİ	DOĞA VE EVREN
29	HAYVAN OLİMPİYATLARI (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	DOĞA VE EVREN
30	YILDIZLAR, EVREN VE GALİLEO (SOM)	KARİKATÜR	DOĞA VE EVREN

Grafik 6: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

Bu kitapta yer alan 30 metin arasında, içinde fantastik ya da masalsı öğeler bulunan metin sayısı 1'dir. Kitapta bulunan *Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması* adlı öykü fantastik özellik taşımaktadır.

Kitapta bulunan *Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması* adlı öykü aynı zamanda öğretmen olan yazar Mehmet Güler tarafından 1997 yılında yayımlanan *Ay Dedenin Öpücüğü* adlı çocuk kitabından alınmış bir öyküdür. Bu metinde, kitaplıkta bulunan öykü, roman, masal, fıkra kitapları ve bunların kahramanları kendi aralarında konuşmakta ve tartışmaktadır yani kurmaca metinlerin kahramanları konuşturularak gerçek üstü bir düzlem oluşturulmuştur. Bir pazar sabahı gerçekleşen bu durum, kitapların sahibi olan çocuk uyanıncaya kadar sürer. Kitapların sahibi olan çocuk uyandığında bir kitap okumak ister ve elini kitaplara doğru uzatır. Kitaplar “Beni oku, beni oku!” diye bağışırlar. Bunun üzerine çocuk “Susun!” diye bağırır ve kendi kendine düşünmeye başlar. “Her zaman duymazdı bu sesi kitaplar mı konuşmazdı, kendi kulakları mı sağır olurdu anlayamazdı.” şeklinde ifade edilen ve fantastik anlatıların çoğunda rastlanan bir kararsızlık durumu ortaya çıkar, kitapların içinden birini alıp okumaya başlar. Böylelikle gerçek düzleme geçilir. Gerçeküstü düzlemle gerçek düzlem arasında gidiş gelişin yaşandığı bu öykü, gerçeklikle olağanüstülüğün iç içe geçtiği bir metindir. Bu bakımdan çevrimsel fantastiğe yakın görünse de metinde bir kaçış unsurunun göze çarpmamasıyla çevrimsel fantastikten

ayrılmaktadır. Bu yüzden bu metni fantastik olarak nitelemek doğru olsa da öykü için çevrimsel fantastik bir yapıya sahiptir saptaması yapmak doğru olmayabilir.

Kitaptaki bilgilendirici metinler; söyleşi, anı, gezi yazısı, mektup ve biyografiden oluşmaktadır.⁶⁰

3.5.3.3. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı

Toplam Tema Sayısı: 6

Toplam Metin Sayısı:31

Toplam Serbest Okuma Metni: 12

Her Temadaki Serbest Okuma Metni Sayısı: 2

Yayınevi: MEB

Talim Terbiye Kurulu, Karar Tarihi ve Sayısı: 19.04.2007-96

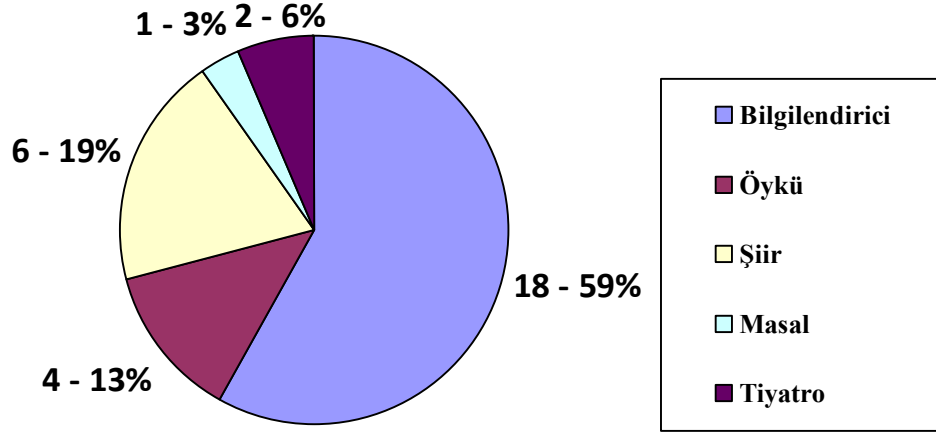
Yayın Yılı: 2011

Tablo 7: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı

	<u>METNİN ADI</u>	<u>METNİN TÜRÜ</u>	<u>TEMASI</u>
1	TATLI DİL	SÖYLEŞİ	İLETİŞİM
2	YOLCU KONMAZ OTELİ	TİYATRO	İLETİŞİM
3	BİR İLETİŞİM BİÇİMİ OLARAK KARİKATÜR	BİLGİLENDİRİCİ METİN	İLETİŞİM
4	SEVGİSİZ, IŞIKSIZ VE MEKTUPSUZ KALDIK (SOM)	SÖYLEŞİ	İLETİŞİM
5	OYA (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	İLETİŞİM
6	ATATÜRK	ŞİİR	ATATÜRK
7	ATATÜRK VE SANAT	KÖŞE YAZISI	ATATÜRK
8	ATATÜRK VE TÜRK TİYATROSU	ANI	ATATÜRK

⁶⁰ 2006 Türkçe öğretim Programında 6. sınıf ders kitaplarında yer alacak türler arasında biyografi, söyleşi ve köşe yazısı olmamasına rağmen bu kitapta bu türe ait metinler bulunmaktadır.

9	TÜRK DİLİ	BİLGİLENDİRİCİ METİN	ATATÜRK
10	MUSTAFA KEMAL'İ DÜŞÜNÜYORUM(SOM)	ŞİİR	ATATÜRK
11	ATATÜRK'ÜN OKUTTUĞU MUSTAFA	ANI	ATATÜRK
12	BİLMECE	TİYATRO	KAVRAMLAR VE ÇAĞRIŞIMLAR
13	HAYATA AÇILAN KAPILAR	SÖYLEŞİ	KAVRAMLAR VE ÇAĞRIŞIMLAR
14	İYİMSERLİK KÖTÜMSERLİK	SÖYLEŞİ	KAVRAMLAR VE ÇAĞRIŞIMLAR
15	GÖRMEK, BAKMAK(SOM)	DENEME	KAVRAMLAR VE ÇAĞRIŞIMLAR
16	ŞAKACI BULUT(SOM)	ÖYKÜ (F)	KAVRAMLAR VE ÇAĞRIŞIMLAR
17	ANADOLU'NUN CİRİT OYUNLARI	BİLGİLENDİRİCİ METİN	MİLLİ KÜLTÜR
18	KARADA YÜZEN DONANMA	BİLGİLENDİRİCİ METİN	MİLLİ KÜLTÜR
19	BOZKIRIN TEZENESİ	BİYOGRAFİ	MİLLİ KÜLTÜR
20	KİLİM(SOM)	ŞİİR	MİLLİ KÜLTÜR
21	SEYYAR TABLOLAR(SOM)	DENEME	MİLLİ KÜLTÜR
22	SUSAYAN KONYA	GEZİ YAZISI	DOĞA VE EVREN
23	DENİZ HASRETİ	ŞİİR	DOĞA VE EVREN
24	SON KUŞLAR	ÖYKÜ	DOĞA VE EVREN
25	RENKLER (SOM)	ŞİİR	DOĞA VE EVREN
26	BİR KAVAK VE İNSANLAR (SOM)	ÖYKÜ	DOĞA VE EVREN
27	KOMŞUSUZLUK	DENEME	TOPLUM HAYATI
28	MUSTAFA KEMAL'İN KAĞNISI	ŞİİR	TOPLUM HAYATI
29	ANADOLU'DA KONUKSEVERLİK	SÖYLEŞİ	TOPLUM HAYATI
30	KUYRUKLU YILDIZ(SOM)	ÖYKÜ	TOPLUM HAYATI
31	BİR ORMAN MASALI (SOM)	MASAL(F)	TOPLUM HAYATI

Grafik 7: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

Bu kitapta yer alan 31 metin arasında, içinde fantastik ya da masalsı öğeler bulunan metin sayısı 2'dir. Kitaptaki serbest okuma metinlerinden, *Şakacı Bulut* adlı öykü aynı zamanda öğretmen olan yazar Mehmet Güler tarafından 1997 yılında yayımlanan *Ay Dedenin Öpücüğü* adlı çocuk kitabından alınmış, fantastik öğeler içeren bir öyküdür. Bu öyküde evde yalnız olan ve annesinin işten dönmesini bekleyen bir çocuğun yaşadıkları anlatılmaktadır. Çocuk yalnızdır, yapacak işi yoktur ve annesinin işten dönmesine daha çok uzun bir zaman vardır, bekleme süresini azaltmak isteyen çocuk saati ileri alır ama bu bir işe yaramaz. Sonra resim yapmaya karar verir. Kocaman bir gökyüzü, bir güneş, bir bulut çizer ve yeşil boyayla çayır çimen yapar. Çocuk bir anda kendini yaptığı resmin içinde bulur. Çayırda yatıp gökyüzüne bakar. Bir de ne görsün? Yaptığı bulut sırasıyla; kediye, kuzuya, dedeye, ata, kuş sürüsüne ve başka kılıklara girer. Bu sırada çocuğun aklına annesinin eve dönme vaktinin yaklaştığı gelir ve “*Evimize dönüyoruz. Annem merak eder bizi!*” diye bulutu çağırır. Dönerken içinde bulunduğu ve mutlu olduğu dünyaya ait bir şeyi de yanında götürmek ister. Bulutuyla yarın yine oynayacağını düşünen çocuk onu pastel boyalarını koyduğu kutuya yerleştirir. Hayal dünyasından gerçek dünyaya döner. Bu öykü, yaşadığı yalnızlık ve ilgisizlik sorunuyla baş edebilmek için gerçek dünyadan hayalî dünyaya geçiş yapan, aslında kaçıışı yaşayan ve yaşadığı sorunu çözdükten sonra tekrar gerçek düzleme dönen bir çocuğun öyküsü anlatılmaktadır. Bu bakımdan *Şakacı Bulut* adlı öykü kurgusal açıdan gerçek dünya

ve düş dünyası arasında geçişlerin yaşandığı, okura - kahramana gerçek yaşamda yapamadıklarını görüp yapma fırsatı veren çevrimsel fantastik türe örnek bir metindir. Ayrıca, *Şakacı Bulut* içerdiği kaçış ve hesaplaşma motifleri bakımından fantastik türe ait özellikler taşımaktadır. Neydim, fantastik metinlerde görülen bu *hesaplaşmanın* işlevinin gerçek düzlemde çocukları rahatsız eden ve yüz yüze gelmekten kaçındıkları sorunlarla gerçeküstü düzlemde daha kolay karşılaşp iletişim kumalarını sağlamak olduğunu belirtir (Neydim, 2006: 100). *Şakacı Bulut*, alımlamaya uygun, açık bir metin olmasının yanında, çocuk gerçekliğine uygun; dili ve içeriği bakımından çocuğa göre bir metindir. Ayrıca, resimler de içerikle uyumlu olmanın yanında, metni görsel açıdan çekici bir hale getirmiştir.

Ayrıca, kitapta bulunan *Bir Orman Masalı* adlı metin de fantastik özellikler içermektedir. Ayfer Tunç tarafından yazılan bu masal, 2003 yılında Yapı Kredi Yayınlarından çıkan ve içinde 18 masal ve masalsının bulunduğu *Belki Varmış Belki Yokmuş* adlı kitaptan alınan bu metin, okura korku ve tedirginlik hissi veren bir anlatıma sahiptir ve kitapta yer alan resimlerle bu hisler daha da yoğunlaşmaktadır.

Ağaçların savaşının anlatıldığı bu metnin sonunda bir ders olmaması ve mutlu sonla bitmemesi, kahraman değil anti-kahramanların olması onu masal ve fabldan ayıran özelliklerdir. Anti-kahramanlar, okuru metinden uzak tutup olaya belli bir mesafeden bakmasını ve metinde gerçekleşen olaya daha iyi odaklanmasını sağlayan unsurlardır. Metin örtük anlamı ile alımlamaya uygun bir anlatıma sahiptir. Bu anlatım, kullanılan resimlerle daha da etkili hale gelmektedir. Normalde insanlar arasında yaşanabilecek savaş, kanlı dövüşler gibi şiddet içerikli olaylar bu metinde ormandaki ağaçlar arasında gerçekleşmektedir. Peki resimlerle dozu artırılan korku ve şiddet neden bu metinde bu kadar ön plandadır? Edebiyatın işlevlerinden biri de insanların nefret ya da dehşet gibi olumsuz duygular yoluyla metni yorumlamasını sağlamaktır. Bu metinde savaş, kardeş kavgası, bir arada huzurlu bir biçimde yaşayamama gibi insanlık için her zaman büyük sorun oluşturmuş olaylara eleştirel bir açıdan yaklaşılmakta ve resimlerle desteklenen şok edici bir anlatımla okurun bu durum karşısında bir farkındalığa kavuşması amaçlanmaktadır. 2003 yılında yazılan bu metin ders kitabında eş süremli olarak kullanılmıştır.

Kitaptaki bilgilendirici metinler; söyleşi, anı, biyografi, gezi yazısı, mektup, deneme, köşe yazısından oluşmaktadır.

**3.5.3.4. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına
Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda
Kullanılan 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı**

Toplam Tema Sayısı: 6

Toplam Metin Sayısı: 30

Toplam Serbest Okuma Metni: 12

Her Temadaki Serbest Okuma Metni Sayısı: 2

Yayınevi: MEB

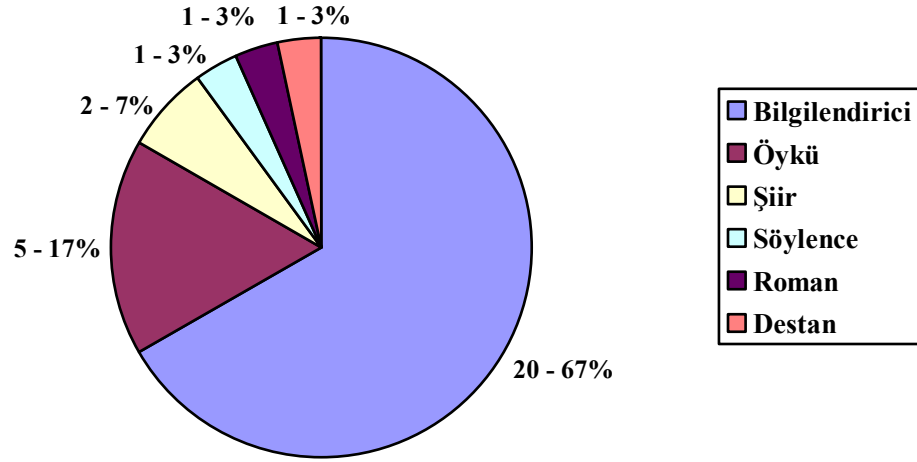
Talim Terbiye Kurulu, Karar Tarihi ve Sayısı: 02.12.2008 - 56

Yayın Yılı: 2011

**Tablo 8: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda
Kullanılan 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı**

	<u>METNİN ADI</u>	<u>METNİN TÜRÜ</u>	<u>TEMASI</u>
1	KIZ KALESİ	SÖYLENCE	ZAMAN VE MEKAN
2	GEÇMİŞ ZAMAN ŞİİRLERİ	ŞİİR	ZAMAN VE MEKAN
3	ESKİ ANKARA EVLERİ	GEZİ YAZISI	ZAMAN VE MEKAN
4	İSTANBUL’U DİNLİYORUM (SOM)	ŞİİR	ZAMAN VE MEKAN
5	ROBINSON CRUSOE (SOM)	ROMAN	ZAMAN VE MEKAN
6	ATATÜRK’TEN ANILAR	ANI	ATATÜRK
7	ONUNCU YIL NUTKU	SÖYLEV	ATATÜRK
8	ATATÜRK ve BİLİM	MAKALE	ATATÜRK
9	ATATÜRK’ÜN MİLLET SEVGİSİ (SOM)	ANI	ATATÜRK
10	GAZİ (SOM)	SÖYLEŞİ	ATATÜRK
11	İHTİYAR ÇİLİNGİR	ÖYKÜ	MİLLİ KÜLTÜR
12	GÖNÜL MİMARLARIMIZ	BİYOGRAFİ	MİLLİ KÜLTÜR
13	NEVRUZ VE BİRLİK	SÖYLEŞİ	MİLLİ KÜLTÜR
14	MEHMET AKİF VE SAFAHAT’I OKUMAK (SOM)	ANI	MİLLİ KÜLTÜR

15	TÜRKLERDE ÇİÇEK SEVGİSİ (SOM)	SÖYLEŞİ	TEMA MİLLİ KÜLTÜR
16	ERGENEKON DESTANI	DESTAN	TOPLUM HAYATI
17	ÇİĞDEM DER Kİ...	ÖYKÜ	TOPLUM HAYATI
18	AŞİNASIZ	SÖYLEŞİ	TOPLUM HAYATI
19	ZİYARET GÜNLERİ (SOM)	SÖYLEŞİ	TOPLUM HAYATI
20	TÜRK MİSAFİRPERVERLİĞİ (SOM)	SÖYLEŞİ	TOPLUM HAYATI
21	BASINDAN TEKNOLOJİ HABERLERİ	HABER YAZISI	BİLİM VE TEKNOLOJİ
22	ANADOLU'NUN BAHTI AÇIK KARA TRENİ	DENEME	BİLİM VE TEKNOLOJİ
23	BİLGİSAYAR YALNIZLIĞI	SÖYLEŞİ	BİLİM VE TEKNOLOJİ
24	BİR VARMIŞ BİR YOKMUŞ (SOM)	ÖYKÜ	BİLİM VE TEKNOLOJİ
25	PETEKTE PETEĞE TELEFON GÖRÜŞMESİ (SOM)	BİLİMSEL METİN	BİLİM VE TEKNOLOJİ
26	HAYATTA BAŞARININ YOLLARI	SÖYLEŞİ	KİŞİSEL GELİŞİM
27	İKİ İYİ İNSAN	ÖYKÜ	KİŞİSEL GELİŞİM
28	MARTI	ÖYKÜ	KİŞİSEL GELİŞİM
29	BİR BAŞARI ÖYKÜSÜ (SOM)	BİYOGRAFİ	KİŞİSEL GELİŞİM
30	BİR ŞEY OLMAK ÇOK ŞEY OLMAK (SOM)	MEKTUP	KİŞİSEL GELİŞİM

Grafik 8: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Özel Okullarda Kullanılan 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

Bu kitapta yer alan 30 metin arasında, içinde fantastik ya da masalsı öğeler bulunan metin yoktur. Kitapta bulunan ve fantastik öğeler barındırması beklenebilecek söylence ve destan türüne ait örneklerde herhangi bir fantastik veya masalsı öğe bulunmamaktadır. Kitaptaki bilgilendirici metinler; söyleşi, anı, biyografi, gezi yazısı, mektup, haber yazısı, bilimsel metin, biyografiden oluşmaktadır.

3.5.3.5. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı

Toplam Tema Sayısı: 6

Toplam Metin Sayısı: 36

Toplam Serbest Okuma Metni: 12

Her Temadaki Serbest Okuma Metni Sayısı: 2

Yayınevi: TAV

Yazar: Osman Alacalı

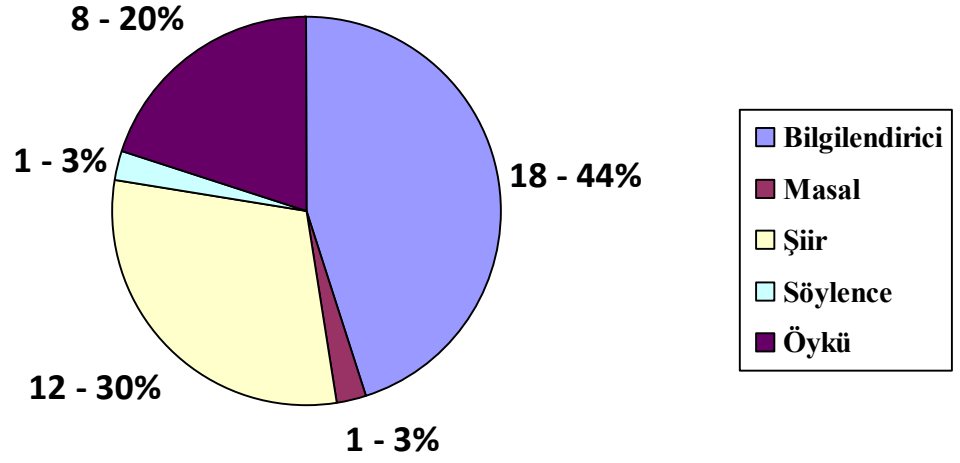
Talim Terbiye Kurulu, Karar Tarihi ve Sayısı: 14.02.2008 - 90

Yayın Yılı: 2011

Tablo 9: 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı

	<u>METNİN ADI</u>	<u>METNİN TÜRÜ</u>	<u>TEMASI</u>
1	PARA CÜZDANI	ÖYKÜ	BİREY VE TOPLUM
2	ASLINDA HEPİMİZ ZEKİYİZ	SÖYLEŞİ	BİREY VE TOPLUM
3	AİLE FOTOĞRAFI	ŞİİR	BİREY VE TOPLUM
4	AHŞAP EV (SOM)	ÖYKÜ	BİREY VE TOPLUM
5	KURALLARA UYGUN DAVRANMAK (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	BİREY VE TOPLUM
6	DAĞDELENOĞLU	ÖYKÜ	ATATÜRK
7	ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ	BİLGİLENDİRİCİ METİN	ATATÜRK
8	ATATÜRK'ÜN ÖĞRENCİLERE MEKTUBU	ŞİİR	ATATÜRK
9	ATATÜRK'ÜN HAYATI (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	ATATÜRK
10	BÖYLE İSTİYORDU ATATÜRK (SOM)	ŞİİR	ATATÜRK
11	GÜZEL ATLAR ÜLKESİ	BİLGİLENDİRİCİ METİN	GÜZEL ÜLKEM TÜRKİYE
12	ANADOLU'MUZ	ŞİİR	GÜZEL ÜLKEM TÜRKİYE
13	GAZİANTEP'TEN İSTANBUL'A YOLCULUK	ANI	GÜZEL ÜLKEM TÜRKİYE
14	LOKMAN HEKİM(SOM)	SÖYLENCE	GÜZEL ÜLKEM TÜRKİYE
15	EDİRNE (SOM)	ŞİİR	GÜZEL ÜLKEM TÜRKİYE
16	DÜŞLER VE TEKNOLOJİ	SÖYLEŞİ	HAYAL GÜCÜ
17	GÖKYÜZÜNDE BELİREN TUHAFLIK	ÖYKÜ (F)	HAYAL GÜCÜ
18	DÜNYAYI DOLAŞSAM	ŞİİR	HAYAL GÜCÜ
19	MASALCI (SOM)	ÖYKÜ	HAYAL GÜCÜ
20	MASAL MASAL İÇİNDE (SOM)	ŞİİR	HAYAL GÜCÜ
21	TÜKENMEYEN KALEMLER	BİLGİLENDİRİCİ METİN	YENİLİKLER VE GELİŞMELER

22	KONUTTAKİ GELİŞİM	ŞİİR	YENİLİKLER VE GELİŞMELER
23	BANKAMATİK KURSU AÇAN YOK MU?	KÖŞE YAZISI	YENİLİKLER VE GELİŞMELER
24	ŞARBON AŞISI (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	YENİLİKLER VE GELİŞMELER
25	TELLER NASIL KONUŞTURULDU (SOM)	BİYOGRAFİK ÖYKÜ	YENİLİKLER ve GELİŞMELER
26	UZAYIN KEŞFİ	BİLGİLENDİRİCİ METİN	DÜNYAMIZ VE UZAY
27	RÜZGAR'IN ÖYKÜSÜ	MASAL(F)	DÜNYAMIZ VE UZAY
28	GÜZEL BULUT	ŞİİR	DÜNYAMIZ VE UZAY
29	GÖKYÜZÜNDEKİ RESİM (SOM)	SÖYLEŞİ	DÜNYAMIZ VE UZAY
30	KUYRUKLU YILDIZ İLE DÜNYA (SOM)	ÖYKÜ(F)	DÜNYAMIZ VE UZAY
31	ÇOCUKLUĞUMDAKİ BAYRAMLAR	ANI	DEĞERLERİMİZ
32	TÜRKÜLER DOLUSU	ŞİİR	DEĞERLERİMİZ
33	ATEŞTE AÇAN ÇİÇEKLER	RÖPORTAJ	DEĞERLERİMİZ
34	İSTİKLÂL MARŞINI DİNLERKEN (SOM)	ŞİİR	DEĞERLERİMİZ
35	MİMAR SİNAN (SOM)	BİYOGRAFİ	DEĞERLERİMİZ
36	BABAMDAN ÖĞRENDİKLERİM	SÖYLEŞİ	SAĞLIK VE ÇEVRE
37	ZARARLI MADDELER VE SAĞLIĞIMIZ	BİLGİLENDİRİCİ METİN	SAĞLIK VE ÇEVRE
38	SÖĞÜT, DERE, SERÇE	ŞİİR	SAĞLIK VE ÇEVRE
39	HAYVAN DOSTLARI (SOM)	ÖYKÜ	SAĞLIK VE ÇEVRE
40	İSKELET (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	SAĞLIK VE ÇEVRE

Grafik 9: 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

Bu kitapta yer alan 40 metin arasında, içinde fantastik ya da masalsı öğeler bulunan metin sayısı 3'tür. Kitapta bulunan *Gökyüzünde Beliren Tuhaflık* adlı öykü, *Rüzgar'ın Öyküsü*, *Kuyruklu Yıldız İle Dünya* adlı serbest okuma metinleri içeriğinde fantastik öğeler barındıran parçalardır. Kitaptaki bilgilendirici metinler; söyleşi, anı, röportaj, gezi yazısı, köşe yazısı, bilimsel metin, biyografiden oluşmaktadır.

Kitaptaki fantastik unsurlar barındıran eserlerden biri *Gökyüzünde Beliren Tuhaflık* adlı öyküdür. Eserin yazarı, aynı zamanda çocuk doktoru olan ve çocuk kitapları yazan Dilek Aykul Bishku'dur. Yazar Amerika'da yaşamaktadır. Yazarın *Çirkin Çirkef Cinleri ve Gül Sokağı Sakinlerinin Savaşı*, *Park Peri ve Belediye Başkanı* ve *Gökyüzündeki Tuhaf Delik* adlı kitapları bulunmaktadır.

1996 yılında yayımlanan *Gökyüzünde Beliren Tuhaflık* öyküsünde Dilek Aykul Bishku, sıradan hayatlarına devam ederken gökyüzünde ansızın beliren bir delik ile hayatları değişen insanların yaşadıklarını anlatmaktadır. İlk başlarda bu deliği umursamayan insanlar delikten zarar görmeye ve hayatları olumsuz yönde etkilenmeye başlayınca bu deliği kapatmak için çareler aramaya başlarlar. Bu sırada nereden çıktığı belli olmayan bir terzi diğer insanlara kendisinin bu deliği yamamaya karar verip terzinin deliği onarmak için istediği mavi kumaşları toplamaya başlarlar. Daha sonra terzi hazırladığı yamayı bir balon yardımıyla gökyüzüne çıkararak deliği yamar. İnsanlar büyük bir sevinçle kurtuluşlarını kutlamaya başlarlar ve terziyi

kahraman ilan ederler; ancak gökyüzü hiçbir zaman eskisi gibi olmaz, terzinin diktiği yama insanlara sonsuza dek yaptıkları ihmalkârlıkları ve vurdumduymazlıkları hatırlatan bir bayrak gibi gökyüzünde kalır.

Öyküde, aslında insanların çok daha önce önlem almaları ve çevre sorunları ortaya çıkmadan elbirliği içinde bir şeyler yapmaları gerekirken; ancak sorunlar işin içinden çıkılmaz bir hâl alınca bir araya gelmeleri ve kendilerince bir çözüm bulmaları beyhude bir çaba ve gerçekte de faydasız bir çare olarak betimlenmiştir. Öykü kurgusal yapısıyla, fantastik bir metindir. Anlatım, dil ve içerik bakımından metin çocuğa göredir. Metni destekleyen resimler tatmin edicidir. Resimlerin hem renkli hem de öyküde anlatılanlarla paralel oluşu küçük yaştaki okurların ilgisinin metne yönelmesini sağlayacak niteliktedir.

Kitapta içeriğinde fantastik öğeler barındıran diğer metin *Kuyruklu Yıldız İle Dünya* adlı serbest okuma metnidir. Metin Nimet Erkunt tarafından yazılmıştır. Parça 1961 yılında Fatiş Yayınları tarafından çıkarılan *Çocuk Kitapları Kılavuzu*’nda yer alan bir eserdir. Bu metinde de daha önce incelen *Küçük Kar Tanesi* adlı metinde olduğu gibi bir doğa olayı, öğretici bir metinle verilmek yerine bu olayın içindeki unsurların kişileştirilmesiyle çocuğa yakın bir anlatım ile okura aktarılmıştır. Bir zamanlar dünyaya çarpacağı düşünüldüğü için büyük korku yaratan Halley Kuyruklu Yıldızı ile Dünya’nın karşılaşması anlatılmaktadır.

Güneşin etrafında dönen ve yalnızlıktan sıkılan Dünya, bir gün yanından geçmekte olan bir kuyruklu yıldızla rastlar ve sohbet etmeye başlarlar. Dünya kuyruklu yıldızın sorularına cevap verir; bunu yaparken aslında dolaylı yoldan okura dünyanın hareketleri, yerçekimi, yörünge, ayın dünya etrafında dönüşü gibi konularda bilgi verilir. Kuyruklu yıldız dünyanın verdiği cevaplardan çok etkilenir, Dünya verdiği bütün cevaplarda üzerinde yaşayan insanları düşündüğünü belirtir. Bu kadar iyi bir gezegenin yanında kendisinin bir işe yaramadığını düşünen Halley, uzaklaşmaya karar verir. Sohbetleri sona erdiğinde dünya kuyruklu yıldızdan gitmemesini rica eder, sürekli peşinde dolanan Ay Dede ile dolaşmaktan artık bıktığını anlatır. Ancak kuyruklu yıldız durmayacağını yetmiş altı yıl sonra tekrar geleceğini söyleyerek oradan ayrılır. Böylelikle aslında sıradan, doğal yoldan gerçekleşen bir olay, duygulanma yoluyla okurun dikkatini yoğunlaştırması sağlanarak anlatılmıştır. Öykü fantastik olmaktan çok masalsı özellikler taşıyan

olağanüstü anlatıma sahip bir metindir. Metin 1961 yılında yazılması bakımından değerlendirildiğinde, öykünün ders kitabında art süremlili olarak kullanıldığı söylenebilir.

Kitapta içeriğinde fantastik öğeler barındıran diğer metin karikatürist Mustafa Eremektar'a ait *Rüzgar'ın Öyküsü* adlı masaldır. Bu parça, 1994 yılında Mavi Bulut yayınlarının çıkardığı *Kırmızı Fare* adlı dergide yayımlanan bir masaldır. Bu metinde de yukarıda açıklanan *Kuyruklu Yıldız İle Dünya* adlı parçada olduğu gibi bir doğa olayı kurgusal bir yapıyla çocuk okura aktarılmıştır. Bu metinde bir çiftçi, “Su! Su!” diye ağlaşan tohumların uyuyup büyümediğini söyleyerek rüzgardan kendisine yağmur getirmesini ister. Rüzgar da önce Güneş Başkan'ın odasına çıkar, oradan da Güneş Başkan'ın emriyle denize gider ve elindeki buharlardan oluşan bulutları ister. Daha sonra aldığı bulutları önüne katıp çiftçinin tarlasına doğru giderken bulutları yanlışlıkla dağıtır, birbirine çarpan bulutlar aniden yoğun yağışlar bırakarak sellere neden olur. Rüzgar buna çok üzülür ancak elinde kalan bulutları toparlayarak çiftçinin tarlasına gider ve yağmuru bırakır. Böylece karnı doyan tohumlar toprağın altında uyumaya başlarlar. Rüzgar, çiftçi dayıya “*Tohumlar uyuyadursunlar. Kışa onlar için kardan yapılmış bembeyaz bir yorgan getireceğim.*” diyerek uzaklaşır.

Bu metinde de belki doğrudan bilgi verilince öğrencilerin zihninde canlandırmakta ve kavramakta zorlanacakları bir doğa olayının gerçekleşme süreci, olağanüstü unsurlarla ve çocuğun hayattan tanıdığı kavramlarla desteklenen bir kurgu ile anlatılarak çocuğun ilgisi çekilmeye çalışılmaktadır. Metinde çiftçi ile rüzgarın konuşması olağanüstü nitelik taşıyan bir durumdur. Bu bakımdan metin, fantastik olmaktan çok masalsı özellikler taşıyan olağanüstü anlatıma sahip bir yapıdadır denebilir.

3.5.3.6. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı

Toplam Tema Sayısı: 6

Toplam Metin Sayısı: 31

Toplam Serbest Okuma Metni: 12

Her Temadaki Serbest Okuma Metni Sayısı: 2

Yayınevi: Evren

Yazarı: Fatma Karabıyık

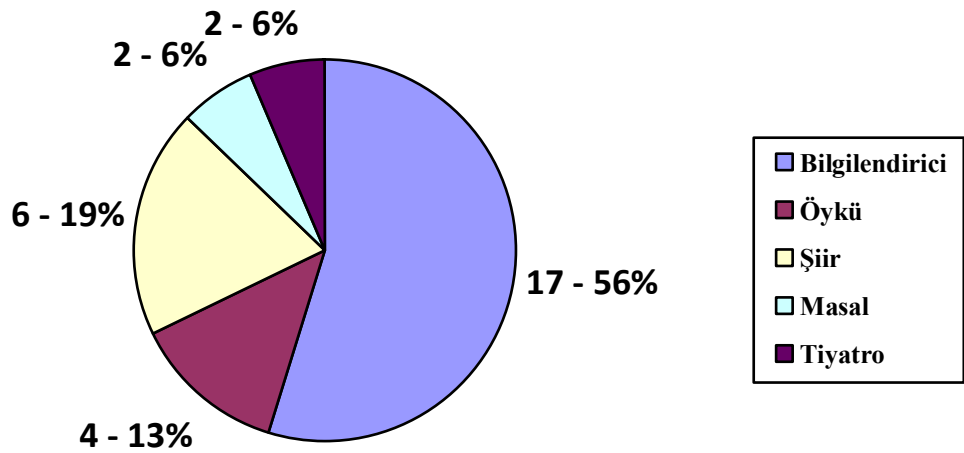
Talim Terbiye Kurulu, Karar Tarihi ve Sayısı: 03.11.2009 - 188

Yayın Yılı: 2011

Tablo 10: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı

	<u>METNİN ADI</u>	<u>METNİN TÜRÜ</u>	<u>TEMASI</u>
1	KUKLACI	TİYATRO (F)	SEVGİ
2	VATAN	ŞİİR	SEVGİ
3	TÜNEK AHMET:	ÖYKÜ	SEVGİ
4	SEVGİ BİR YAŞAM FELSEFESİDİR (SOM)	DENEME	SEVGİ
5	TÜRKİYE’M (SOM)	ŞİİR	SEVGİ
6	ATATÜRK’ÜN YAŞAMI VE DÜŞÜNCELERİ:	BİLGİLENDİRİCİ METİN	ATATÜRK
7	ATATÜRK VE HALK BİLİMİ	BİLGİLENDİRİCİ METİN	ATATÜRK
8	EV ÖDEVİ	TİYATRO	ATATÜRK
9	MUSTAFA KEMAL PAŞA VE KÖYLÜ KADIN	ANI	ATATÜRK
10	SOM: GAZİ’Yİ GÖRDÜM	ANI	ATATÜRK
11	TÜRK BAĞIMSIZLIĞI VE LOZAN ANTLAŞMASI (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	ATATÜRK
12	SARI SICAK	ÖYKÜ	KİŞİSEL GELİŞİM
13	DAHA İYİ OLABİLİR	SÖYLEŞİ	KİŞİSEL GELİŞİM
14	KURTLA TİLKİ	FABL	KİŞİSEL GELİŞİM
15	SOL AYAĞIYLA YAZAN ADAM (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	KİŞİSEL GELİŞİM
16	NASIHAHAT (SOM)	ŞİİR	KİŞİSEL GELİŞİM

17	SAHNELER	ŞİİR	GÜZEL SANATLAR
18	SANAT VE HALK SANATI	BİLGİLENDİRİCİ METİN	GÜZEL SANATLAR
19	RODİN'DEN ALDIĞIM DERS	ANI	GÜZEL SANATLAR
20	SİNEMALARDA YAŞAMAK (SOM)	ANI	GÜZEL SANATLAR
21	RESİMDEN (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	GÜZEL SANATLAR
22	ONU ÖRNEK GÖSTERMEYİN	ÖYKÜ	DUYGULAR
23	YOLUNUZ AÇIK OLSUN	ÖYKÜ	DUYGULAR
24	MANİ DÜNYAMIZ	BİLGİLENDİRİCİ METİN	DUYGULAR
25	BEYAZ EV(SOM)	ŞİİR	DUYGULAR
26	GAMSIZ (SOM)	ANI	DUYGULAR
27	KAR TANESİ	MASAL(F)	DOĞA VE EVREN
28	RÜZGAR	ŞİİR	DOĞA VE EVREN
29	KÜRESELLEŞTİK ISINIYORUZ	BİLGİLENDİRİCİ METİN	DOĞA VE EVREN
30	ŞU, SU (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	DOĞA VE EVREN
31	GÜZ TÜRKÜSÜ (SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	DOĞA VE EVREN

Grafik 10: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

Bu kitapta yer alan 31 metin arasında, içinde fantastik ya da masalsi ögeler bulunan metin sayısı 2'dir. Kitapta fantastik ve masalsi ögeler barındıran metinler *Kar Tanesi* adlı masal ve *Kuklacı* adlı uyarlama tiyatrodur. Kitaptaki bilgilendirici metinler; söyleşi, anı, deneme, bilimsel metinden oluşmaktadır.

Kitapta yer alan *Kuklacı* adlı tiyatro oyunu İtalyan sanatçı Carlo Collodi'nin dünyaca ünlü eseri *Pinokyo*'nun tiyatroya uyarlanmış şeklidir. Eser, Ferdi Merter tarafından hazırlanmıştır. Asıl mesleği tiyatro sanatçılığı ve yönetmenliği olan Merter, aynı zamanda tiyatro oyunları da yazmaktadır. Kitapta yer alan *Kuklacı* adlı metin, yazarın 2007 yılında yayımlanan ve amacı ilköğretim öğrencilerine tiyatroyu tanıtmak ve sevdirmek olan *Tiyatro Tiyatro Tiyatro* adlı kitabından alınan bir metindir. Bu kitapta yazar dünyaca ünlü, sevilen masal ve öyküleri oyunlaştırarak çocuklara tanıdıkları metinler üzerinden tiyatroyu sevdirmeyi amaçlamaktadır.

Metin, yalnızlıktan sıkılan kuklacı Gepetto Dede'nin yaptığı kuklaların o evde yokken dans ettiği bir sahne ile başlar. Yalnızlıktan sıkılmış bir insan olan, yıllardır herkesi şaşırtacak güzel bir kukla yapmak isteyen ve bunun için odun bulmaya giden Gepetto Dede'nin eve gelmesiyle kuklalar yerlerine dağılır ancak Pinokyo yerine geçmeden odanın ortasında kalır. Gepetto Dede onu yerden alarak boyamaya, keserle yüzüne şekil vermeye başlar. Pinokyo “*Ne olur, hızla vurup canımı yakma.*” der. Gepetto Dede irkilir, kendi kendine konuştuğunu sanarak korkar. Ancak daha sonra Pinokyo tekrar konuşarak “*Yıllardır herkese parmak ısırtacak bir kukla yapmak isterdin ya işte duaların kabul oldu, ben oyum.*” der. Metnin devamında Gepetto Dede, Pinokyo'ya hayatı öğretmeye başlar. Metin Pinokyo'nun okula gittiği sahne ile son bulur. Tamamına yer verilmeyen, bir kısmı ders kitabına alınan bu metin, bir tiyatro uyarlaması olmasına rağmen kesildiği yere kadar metnin aslına sadık kalınarak oluşturulmuştur. Dilidüzgün, sorunlu gerçek yaşamın karşısında fantastik dünyayı bir abartı aracı olarak kullanan bu eserin, gerçek yaşam-fantastik dünya-gerçek yaşam üçlü zemin modeline uygun olduğu için çevrimsel fantastik ilişkiye sahip bir metin olarak nitelendirilebileceğini söylemektedir (Dilidüzgün, 2011: 609-610).

Altıncı sınıf Türkçe dersi kitabında yer alan ve fantastik ögeler barındıran diğer metin Dilan Kalkan tarafından yazılmış olan *Kar Tanesi* adlı masaldır. Bu parça, yazarın 2007 yılında Yakamoz yayınlarından çıkan *Masal Diyarı* adlı

kitabından alınmış bir masaldır. Bu masalda da *Pinokyo* benzeri bir olay örgüsü bulunmaktadır. Çocukları olmayan Daniel ve Anna çifti bu duruma çok üzülmektedir. Soğuk bir kış günü köylerine kar yağar, her yer karla kaplanır. Karı-koca, bir kardan çocuk yapmaya karar verirler. Kardan çocuğu tamamlayıp içeri girmeye karar verdikleri anda kardan çocuğun canlandığını ve gözlerinin oynamaya başladığını görüp şaşırırlar. Onu hemen evlerine alırlar, çocuk çok hızlı büyüyerek bir iki hafta içinde 13 yaşında bir çocuk kadar olur. Anna ve Daniel, adını *Kar Tanesi* koydukları çocuğu, köy halkına yeğenleri olarak tanıtırlar. Köyün çocukları eve gelip onunla oynar. Kar Tanesi'nin keyfi yerindedir ancak bahar ayları gelip havalar ısınmaya başlayınca Kar Tanesi'nin keyfi kaçır. Hele yaz ayları gelince evden dışarı çıkmaz olur. Yaşadıkları ülkede her yıl yapılan büyük bayram zamanı gelince Kar Tanesi'ni yanlarına alan Daniel ve Anna onu bayram yerine götürürler. Çocuklar da onu zorla ateşin yanına götürerek oyunlarına katmak isterler ama Kar Tanesi birden ortadan kaybolur. Anna ve Daniel çok üzülür. Kar Tanesi kaybolduktan bir ay sonra korkunç bir fırtına çıkar ve uykuları kaçan Anna ve Daniel pencereden dışarı bakarken Kar Tanesini karşılarında görürler. Onu, içeri almak isterler ancak Kar Tanesi evin sıcak olduğunu, sıcakta eriyip yok olabileceğini, bugünkü fırtınanın amcası olduğunu ve ricası üzerine havayı soğutarak kendisini köye getirdiğini söyler. Ancak bu sıcak yaz aylarında kendileriyle yaşamasının mümkün olmadığını belirtip “*Kış ayları gelince ilk düşen kardan bir çocuk yaparsınız yine sizin yanınıza gelirim.*” der. Ancak Daniel kış aylarını beklemeye razı olmaz, hemen eşyalarını toplayıp kuzeye soğuk bir yere göç ederler ve hep birlikte ömürlerinin sonuna kadar mutlu şekilde yaşarlar.

Her ne kadar masalların çoğu fantastik düzlemde gerçekleşse ve masallar için çizgisel fantastik ilişki geçerli olsa da Kar Tanesi adlı masal, *Pinokyo* örneğinde olduğu gibi içinde barındırdığı sorunlu gerçek yaşamın karşısında fantastik dünyayı bir abartı aracı olarak kullanarak gerçek yaşam-fantastik dünya-gerçek yaşam üçlü zemin modeline uygun çevrimsel fantastik ilişkiye sahip bir metin olarak nitelendirilebilir. Ayrıca 2007 yılında yazılan bu metnin eş süremli bir şekilde ders kitabında kullanıldığı görülmektedir.

**3.5.3.7. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun
Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan
7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı**

Toplam Tema Sayısı: 6

Toplam Metin Sayısı:36

Toplam Serbest Okuma Metni: 12

Her Temadaki Serbest Okuma Metni Sayısı: 2

Yayınevi: Pasifik

Yazarı: Banu Yangın, Ayşegül Celepoğlu, Fatma Türkyılmaz

Talim Terbiye Kurulu, Karar Tarihi ve Sayısı: 19.04.2007- 72

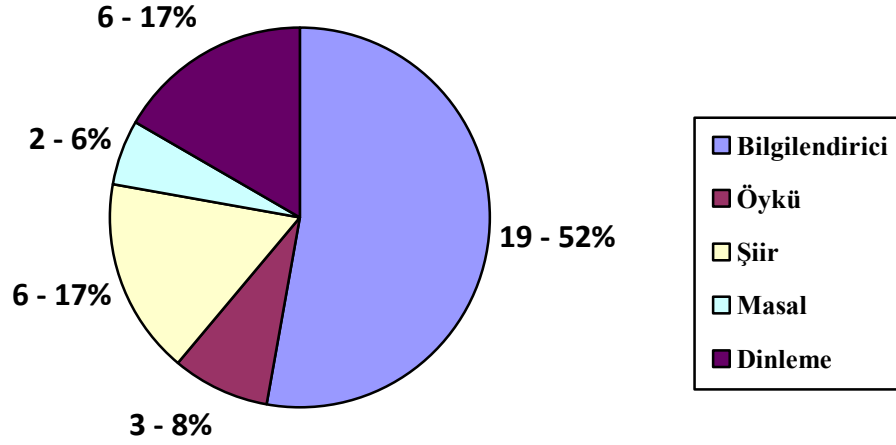
Yayın Yılı: 2011

Tablo 11: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı

	<u>METNİN ADI</u>	<u>METNİN TÜRÜ</u>	<u>TEMASI</u>
1	ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ IŞIĞI ALTINDA ÇOCUĞUN EĞİTİM HAKKI	BİLGİLENDİRİCİ METİN	HAK VE ÖZGÜRLÜKLER
2	HİROŞİMALI MASAHI Nİ	ANI	HAK VE ÖZGÜRLÜKLER
3	HAYAL ÇOCUK	SÖYLEŞİ	HAK VE ÖZGÜRLÜKLER
4	HARİTADA BİR NOKTA	DİNLEME METNİ	HAK VE ÖZGÜRLÜKLER
5	OKUMAK İSTİYORUM	ÖYKÜ	HAK VE ÖZGÜRLÜKLER
6	SOBACI	ÖYKÜ	HAK VE ÖZGÜRLÜKLER
7	ATATÜRK'Ü TANIMAK	SÖYLEŞİ	ATATÜRK
8	ATATÜRK'ÜN TÜRK DİLİNE VERDİĞİ ÖNEM	BİLGİLENDİRİCİ METİN	ATATÜRK
9	ATATÜRK'Ü ALTINLA SATIN ALMAK İSTEYEN MAREŞAL	ANI	ATATÜRK
10	MUHSİN ERTUĞRUL	DİNLEME METNİ	ATATÜRK
11	ATATÜRK KURTULUŞ SAVAŞINDA	ŞİİR	ATATÜRK

12	ORDULAR! İLK HEDEFİNİZ...	ANI	ATATÜRK
13	RENKLER	ŞİİR	DOĞA VE EVREN
14	YUKARIDA NE VAR NE YOK	BİLGİLENDİRİCİ METİN	DOĞA VE EVREN
15	HAMİLTON ADASI	GEZİ YAZISI	DOĞA VE EVREN
16	ÇEVRE DOSTU BİR BİLİMCİ	DİNLEME METNİ	DOĞA VE EVREN
17	ADINI GÖKLERE YAZDIRAN ÇOCUK (SOM)	BİYOGRAFİ	DOĞA VE EVREN
18	SAKIN KESME (SOM)	ŞİİR	DOĞA VE EVREN
19	ÇOCUKLUK	ŞİİR	DUYGULAR VE HAYALLER
20	NEŞE	DENEME	DUYGULAR VE HAYALLER
21	DOSTLUĞUN DEĞERİ	FABL	DUYGULAR VE HAYALLER
22	DEDEMİN PİLİ BİTMESİN	DİNLEME METNİ	DUYGULAR VE HAYALLER
23	ÇOCUKLUK AŞKI (SOM)	ŞİİR	DUYGULAR VE HAYALLER
24	ÖĞRETMENİM (SOM)	KÖŞE YAZISI	DUYGULAR VE HAYALLER
25	ALIŞKANLIK	DENEME	ALIŞKANLIKLAR
26	MEHMET OKUR	BİYOGRAFİ	ALIŞKANLIKLAR
27	BALIKÇIL	FABL	ALIŞKANLIKLAR
28	HASAN ALİ YÜCEL	DİNLEME METNİ	ALIŞKANLIKLAR
29	GÖRME, ANLAMA MERAKI: (SOM)	SÖYLEŞİ	ALIŞKANLIKLAR
30	ANNE BEN ÇOCUK DEĞİLİM (SOM)	ÖYKÜ	ALIŞKANLIKLAR
31	MİLLİ KÜLTÜRÜN ÖNEMİ	BİLGİLENDİRİCİ METİN	MİLLİ KÜLTÜR
32	ÇEKOSLOVAKYA TÜRKLERİ	ARAŞTIRMA	MİLLİ KÜLTÜR
33	NAZAR BONCUĞU	RÖPORTAJ	MİLLİ KÜLTÜR
34	HAVADA BULUT YOK	DİNLEME METNİ	MİLLİ KÜLTÜR
35	YURDUMUZDA VE ORTA ASYA'DA NEVRUZ KUTLAMALARI(SOM)	BİLGİLENDİRİCİ METİN	MİLLİ KÜLTÜR

36	TÜRKİYE’ME SESLENİŞ (SOM)	ŞİİR	MİLLİ KÜLTÜR
----	------------------------------	------	--------------

Grafik 11: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Metin Dağılımı

Bu kitapta yer alan 36 metin arasında, içinde fantastik ya da masalsı öğeler bulunan metin yoktur. Kitaptaki bilgilendirici metinler; söyleşi, anı, röportaj, gezi yazısı, mektup, haber yazısı, bilimsel metin, biyografiden oluşmaktadır. Bu kitapta bulunan masallar hayvan masalıdır ve olağanüstü özellik taşımadığından değerlendirmeye alınmamıştır.

3.5.3.8. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabı

Toplam Tema Sayısı: 6

Toplam Metin Sayısı:36

Toplam Serbest Okuma Metni: 12

Her Temadaki Serbest Okuma Metni Sayısı: 2

Yayınevi: TAV

Yazar: Mustafa Kurt, Jülide Altay, Mehmet Kara

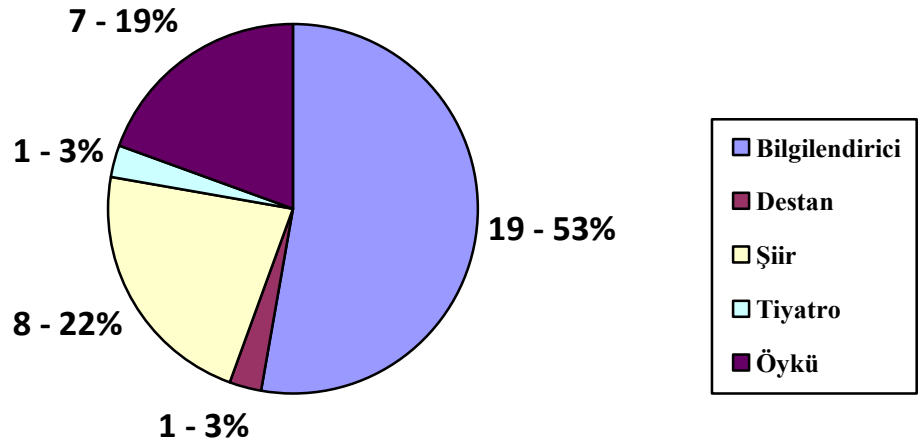
Talim Terbiye Kurulu, Karar Tarihi ve Sayısı: 14.02.2008 - 90

Yayın Yılı: 2011

Tablo 12: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin ve Tema Dağılımı

	<u>METNİN ADI</u>	<u>METNİN TÜRÜ</u>	<u>TEMASI</u>
1	KİTAP VE İNSAN	SÖYLEŞİ	OKUMA KÜLTÜRÜ
2	İMZA GÜNÜ	ÖYKÜ	OKUMA KÜLTÜRÜ
3	MUĞLA KOCAMUSTAFENDİ İL HALK KÜTÜPHANESİ	ANI	OKUMA KÜLTÜRÜ
4	ÖYKÜLERİN SICAĞINDA CAHİT SITKI	KİTAP TANITIM YAZISI	OKUMA KÜLTÜRÜ
5	KİMİLERİ KİTAPSEVERDİR (SOM)	DENEME	OKUMA KÜLTÜRÜ
6	ÇOCUK KİTAP (SOM)	ŞİİR	OKUMA KÜLTÜRÜ
7	ATATÜRK'ÜN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE ESERLERİ	BİLGİLENDİRİCİ METİN	ATATÜRK
8	BİR HATIRA	ANI	ATATÜRK
9	İNSAN SEVGİSİ VE EVRENSELLİK	BİLGİLENDİRİCİ METİN	ATATÜRK
10	ATATÜRK KURTULUŞ SAVAŞI'NDA	ŞİİR	ATATÜRK
11	ANKARA TÜRK ODASI(SOM)	ANI	ATATÜRK
12	NUTUK(SOM)	ŞİİR	ATATÜRK
13	ELLİNCİ YIL TÜRKÜSÜ	ŞİİR	SEVGİ
14	DİL SEVGİSİ, DİL BİLİNCİ	BİLGİLENDİRİCİ METİN	SEVGİ
15	SON KUŞLAR	ÖYKÜ	SEVGİ
16	BEYAZ DIŞ	ÖYKÜ	SEVGİ
17	TÜRKÇE KATINDA YAŞAMAK (SOM)	ŞİİR	SEVGİ
18	OĞLUMUZ (SOM)	ÖYKÜ	SEVGİ
19	DÜNYAYI GÜLDÜREN ADAM	BİLGİLENDİRİCİ METİN	MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ
20	TÜRKÜLER DOLUSU	ŞİİR	MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ

21	YÜNDEN HALIYA	RÖPORTAJ	MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ
22	ERGENEKON DESTANI	DESTAN	MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ
23	BİLMECE: (SOM)	TİYATRO	MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ
24	MATEMATİKLE UÇURAN ASTRONOT ALİ KUŞÇU (SOM)	BİYOGRAFİ	MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ
25	GÜNEŞ BATTI	ÖYKÜ(F)	DOĞA VE EVREN
26	YEDİGÖLLER'DE SONBAHAR	ŞİİR	DOĞA VE EVREN
27	MAVİSİNİ YİTİRMİŞ YAŞAMAK	DENEME	DOĞA VE EVREN
28	DÜNYA HEP GÜZEL KALSIN	RÖPORTAJ	DOĞA VE EVREN
29	SEL (SOM)	ÖYKÜ	DOĞA VE EVREN
30	GÖYNÜK (SOM)	GEZİ YAZISI	DOĞA VE EVREN
31	KOMŞUSUZLUK	DENEME	TOPLUM HAYATI
32	POSTA KUTUSUNDAKİ MIZIKA	MEKTUP	TOPLUM HAYATI
33	BİRLİKTE	ŞİİR	TOPLUM HAYATI
34	BİREY- TOPLUMSALLIK	DENEME	TOPLUM HAYATI
35	BİRLİK DUYGUSU	ÖYKÜ	TOPLUM HAYATI
36	DOSTLUK	DENEME	TOPLUM HAYATI

Grafik 12: 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programına Uygun Hazırlanan ve Devlet Okullarında Kullanılan 8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabının Metin Dağılımı

Bu kitapta yer alan 36 metin arasında, içinde fantastik ya da masalsı öğeler bulunan metin sayısı 1'dir. Kitapta bulunan *Güneş Battı* adlı öykü fantastik özellik taşıyan bir metindir. Kitaptaki bilgilendirici metinler söyleşi, anı, gezi yazısı, kitap tanıtımı, haber yazısı, röportaj, biyografi, mektup, denemeden oluşmaktadır.

Kitapta yer alan ve Bedrettin Karaçam tarafından hazırlanan *Güneş Battı* adlı öykü, bu kitapta fantastik öğeler bulunduran tek metindir. Bu öykü, yazarın 2005 yılında yayımlanan *Asker Çiçek Açtı* adlı öykü kitabından seçilmiş bir metindir. Bu bakımdan metin için ders kitabında eş süremlili bir biçimde kullanılmıştır demek mümkündür. Bu metinde, hiçbir zaman gerçekleşme ihtimali olmayan olaylar anlatılmaktadır.

Bir sabah insanlar uyandıklarında güneşin doğmadığını görürler. Herkes güneşi aramaya koyulur, Ay bütün gece soluk ışığıyla Dünya'yı aydınlatmasına rağmen Güneş doğmadığı için evine gidip dinlenemez. İnsanlar sokaklarda çarpışırlar, çocuklar oyun oynayamaz, okullar tatil olur ve en sonunda bir grup çocuk güneşi aramak için yola çıkar. Güneş çocuklardan "biraz gökkuşağı" ister, çocuklar da gökkuşağının yanına gidip güneşin durumunu anlatırlar. Gökkuşağı da çocuklara, büyüklerin sigaralarıyla gökyüzünü kirlettiğini bu yüzden eski dostu güneşle kavuşamadıklarını, kendisinin de durumunun iyi olmadığını, eğer kavuşamazlarsa ikisinin de öleceklerini söyler. Bunun üzerine çocuklar gökkuşağını alarak hasta güneşin yanına götürürler. İki dost kavuşarak sarılıp, dans etmeye başlar. Dünya

kasvetli renginden kurtulur, gökkuşağı parlamaya başlar ve gökyüzünden birlikte bağırırlar: “*Koşun yaşadığınız yerlere geri dönün ve anlatın.*”

Bu metin sadece güneş, gökkuşağı gibi doğal varlıkların konuşmasından öte; bir doğa olayının akışının bozulmasını anlatması bakımından olağanüstü özellikler taşımaktadır. Aslında çok çarpıcı ve sarsıcı şekilde başlayan metin, ileriki bölümlerde bu özelliğini yitirmekte, mesaj kaygısı ön plana çıkmakta ve metin alımlamaya uygun, açık metin olma özelliğini yitirmektedir. Bunun dışında, bu metin 8. sınıf düzeyi için yeterli yazınsal özellikleri taşımaktan çok uzaktadır. Ayrıca metinde kullanılan resimler de sınıf düzeyini çok altına hitap eder niteliktedir.

3.5.4. 1981 ve 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programlarına Uygun Hazırlanan Ders Kitaplarında Fantastik ve Masalsı Öğeler İçeren Metinlerin Karşılaştırılması

Yukarıdaki bölümlerde tablo ve grafik yardımıyla açıklanmaya çalışılan 1981 ve 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programları’na uygun hazırlanmış kitaplar içeriklerinde bulunan metin sayısı ve çeşitliliğine göre karşılaştırıldığında her iki programa uygun hazırlanmış ders kitaplarında fantastik ve masalsı öğeler içeren metin türlerine çok az oranda yer verildiği saptanmıştır.

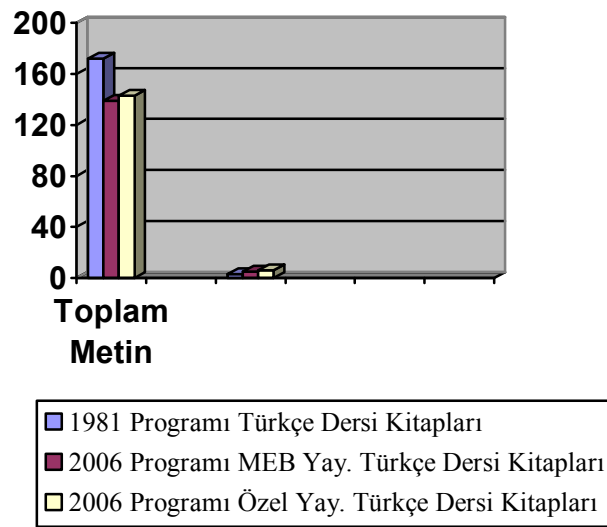
1981 programına uygun hazırlanan 5., 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe dersi kitaplarında, 26’sı serbest okuma metni olmak üzere toplam 172 metin bulunmaktadır ve bunların içinde fantastik ve masalsı öğeler bulunan metin sayısı üçtür. Bu oranın yüzdelik değeri %1.7’dir. Bu dört sınıf düzeyinden, sadece 6. sınıf ve 8. sınıf ders kitabında bu türden metinler bulunmaktadır. Kitaplarda bulunan üç metin de halk edebiyatı geleneğimizin sözlü ürünleri olan masal ve efsane türündendir.

2006 programına göre hazırlanan Türkçe dersi kitaplarından, MEB yayınları tarafından hazırlanan ve özel okullarda kullanılan ders kitaplarında, dört sınıf düzeyinde toplam 131 metin bulunmaktadır. Bunların içinde fantastik ve masalsı öğeler bulunan metin sayısı 5’tir. Bu oranın yüzdelik değeri %3.8’dir. Yine aynı

programa uygun olarak hazırlanan ve MEB tarafından devlet okullarında dağıtılan Türkçe dersi kitaplarında ise dört sınıf düzeyinde toplam 143 metin bulunmakta ve bunların 6'sı fantastik ya da masalsı öğeler barındırmaktadır. Bu oranın yüzdelik değeri % 4.1'dir.

1981 *Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı*'na göre hazırlanan ders kitaplarında öğretici metinlere daha çok yer verildiği, programda çocuğun hayal dünyasının geliştirilmesine yönelik herhangi bir amaç olmamasından dolayı kitaplarda bu tür özellik taşıyan metinlere neredeyse hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

2006 *Türkçe Dersi Öğretim Programı*'na göre hazırlanan kitaplarda, her ne kadar programın genel amaçları içinde çocukların hayal güçlerinin geliştirilmesine yönelik bir madde olsa da fantastik ve masalsı öğeler içeren metinlere yeterli derecede yer verilmediği görülmektedir. Bunun yerine söyleşi, anı, deneme, makale gibi öğretici metinlere daha çok yer verildiği; yazınsal yapıtlarda ise gerçekçi olanların tercih edildiği görülmektedir. Bu bakımdan 2006 programına uygun hazırlanan kitaplardaki fantastik ve masalsı öğeler içeren metinlerin, kendilerine 1981 programına uygun hazırlanan kitaplardakinden daha çok yer bulsa da, nicelik bakımından beklentileri karşılayacak seviyede olmadığı görülmektedir.

Grafik 13: 1981 ve 2006 Programlarına Uygun Hazırlanan Türkçe Dersi Kitaplarında Fantastik ve Masalsı Öğeler İçeren Metinlerin Kitaplardaki Toplam Metin Sayısına Oranı.

1981 programına uygun hazırlanan kitaplardaki fantastik ve masalsı unsurlar barındıran eserler, ortaya çıkış zamanı belli olmayan, halk edebiyatının sözlü ürünlerinden olan masal ve efsane türlerindendir. Ortaya çıkış zamanı bilinmeyen bu metinlerin ders kitaplarında kullanım şekli için art süremlidir demek yanlış olmayacaktır. 1981 programı incelendiğinde milli kültürün ve değerlerin tanıtılmasının programın amaçlarından biri olduğu görülmektedir. Bu metinler de halkın kendi yaratısı olduğu için, kitapta bu doğrultuda kendisine yer bulmuş eserlerdir. İçinde barındırdığı sihir, dönüşüm gibi olağanüstü olay ya da durumlara rağmen çocukların hayal gücünü geliştirecek, onlara yeni düşünce dünyalarının kapılarını açacak nitelikte eserler olmadıkları için kitaplarda kendilerine yer bulma sebebinin tamamen halk edebiyatı ürünlerini ve halkın düşünüş tarzını yansıtmak olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlayarak süregelen anlayışın 1981 programında da devam ettiğini, öğreticilik özelliğinin kitapların en belirgin niteliği olduğunu, kitaplarda öğrencilere edebiyatın kendine özgü dünyasını yansıtabilecek yazınsal türlere ait nitelikli örneklerle ve bunun yanında fantastik ve masalsı öğeler içeren metinlere yeteri kadar yer verilmediğini söylemek yanlış olmayacaktır. 1981 programına uygun hazırlanan Türkçe dersi kitaplarında, sayısı yeterli olmasa da, bazı gerçekçi masal ve hayvan masallarına yer verilmiştir. Ancak bu masallar, bu tezde araştırılması yapılan olağanüstü öğeleri barındırmadığı için çalışma kapsamında değerlendirilmemiştir.

2006 programında içerisinde fantastik ve masalsı öğelerin yer aldığı ya da tamamen fantastik kurguya sahip metinlerin, 1981 programına göre hazırlanan kitaplara göre, yeterli düzeyde olmasa da, daha çok yer bulduğu daha önce de belirtilmişti. 2006 programına uygun hazırlanan kitaplardaki metinlerin, biri hariç, eş süremlili olarak kullanıldığını söylemek mümkündür. 2011 – 2012 eğitim öğretim yılında devlet okullarında okutulan 5. sınıf Türkçe dersi kitabında bulunan ve Nimet Erkunt tarafından yazılan *Kuyruklu Yıldız İle Dünya* adlı metin 1961 yılında yayımlanan *Çocuk Kitapları Kılavuzu*'ndan alınmış bir eserdir. Bunun dışındaki diğer metinler, 1994 - 2007 yılları arasında yayımlanan kitap, dergi ya da derlemelerde kendine yer bulmuş eserlerden oluşmaktadır. Bu duruma tesiri olan

etmenlerden biri de 1980 sonrası gelişimi hızlanan fantastik çocuk edebiyatı ile bu alanda verilen ürünlerin sayısının artmış olmasıdır.

Türkçe dersi kitaplarında bulunan ve içeriğinde fantastik ya da masalsı öğeler bulunan metinler, sayısal anlamda incelendiğinde görülmektedir ki bu türden metinler, kitaplarda kendilerine hâlâ yeterli derecede yer bulamamaktadır. Ancak çağdaş edebiyat ve eğitim anlayışı ile ilgili ilke ve kuramlar, ayrıca gelişim ve okuma alışkanlıkları arasındaki bağlantıyı ortaya koymak adına yapılan birçok araştırma göstermektedir ki özellikle 10-13 yaşları arasında olan çocuklar bu türden metinlere ilgi duymaktadırlar. Öğrenciyi merkeze alan bir eğitim anlayışında öğrenci görüşlerinin göz ardı edilmesi, çocukların edebiyatla tanışmasında başat unsurlardan biri olan ders kitaplarında onların beklenti ufuklarına uygun metinlere yer verilmemesi, ders kitaplarındaki metinlerin öğretici nitelikte olması, öğrencilerin nitelikli yazınsal ürünlerle tanışmasını geciktirecek, onların seçici ve eleştirel okuma yeteneğinin oluşamamasına neden olacaktır. Bu bakımdan, metinlerin seçiminde çocukların alımlama düzeylerine, beklenti ufuklarına ve çocuk gerçekliğine uygun yazınsal nitelikte metinlerin seçilmesi büyük önem taşımaktadır.

3.6. İlke ve Kuramlar

3.6.1. Çocuğa Görelik İlkesi

Çocuk, gerek dış dünyayı algılama bakımından gerekse fizyolojik ve psikolojik bakımdan yetişkinlerden ayrılır. Çocuklar yetişkinlerin küçük hali değildir, çocuklar meraklı olmaları, nesneleri ve olayları kendi bakış açılarıyla yorumlamaları, anlamlandırmaları ve gerçekliği algılamaları bakımından da yetişkinlerden farklıdır. Bu bakımdan çocuklara dönük eser veren sanatçıların bazı duyarlılıklarının olması gerekmektedir. Sever, bu konuda sanatçının, çocuğa ilettiklerinin ya da çocukla paylaşmak istediklerinin, çocuğun dünyasında yaratacağı etkiyi ve bu etkinin sonuçlarını önceden kestirebilmesi gerektiğini belirtmektedir (Sever, 2003:23). Yurttaş'a göre *“Çocuğun düşlem gücüne seslenen, onun rahatça ve tat alarak okuyup anlayabileceği dili ve anlatımı içinde barındıran, ilgi*

duyabileceği konuları işleyen, onu duygu ve düşünce yönünden besleyen, kurgusu ve olay örgüsü karmaşık olmayıp onun kavrayabileceği bir düzeyde olan, dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arıtılmış olan” (Yurttaş, 1995’ten akt. Özcan: 2012: 17) metinler çocuğa göre olarak nitelendirilebilir.

Çocuklar için hazırlanacak edebiyat ürünlerinde onların sosyal, fiziksel, ruhsal gelişimlerinin ve özelliklerinin, kişisel farklılıklarının göz önünde bulundurulması şeklinde tanımlanabilecek çocuğa görelilik ilkesi, çocuksulukla da karıştırılmamalıdır. Bir metin eğer çocuğun alımlamasına uygun değilse, çocuğun sözcük dağarcığına uygun yazılmamışsa, çocuk gerçekliğini göz ardı etmişse bu metinde çocuğa görelikten söz edilemez. Bu tür niteliksiz metinler çocuk okuru, sanat ve edebiyattan soğutabilir ve okuma alışkanlığı kazanmasına engel oluşturabilir. Sever, çocuğa göre olmayan, çocuğun dil ve anlam evrenine uygun olmayan, yapay ve çocuksu bir biçimin kullanıldığı kitapların anadili sevgisinin ve bilincinin gelişimini engelleyici bir etken olarak görülmesi ve çocukların bu tür metinlerden uzak tutulması gerektiğini söylemektedir (Sever, a.g.e.: 11).

Çocuklar, dış dünyanın gerçeklerini algılama bakımından yetişkinlerden ayrılır. Bu bakımdan gerçeklik kavramı da çocuklar için eser verenler tarafından farklı bir biçimde ele alınmalıdır. Çocuklara yönelik eser veren bir yazarın başarılı sayılabilmesi için kendini çocuk gerçekliğine indirgemeyi başarması gereklidir (Dilidüzgün, 2004: 61). Sever, çocukların sevinç, hüznün ve duyarlılıklarının farkında olması gereken yazarın aşağıdaki sorulara cevap verdikten sonra çocuğun dünyasını daha iyi algılayabileceği, çocuk gerçekliğini daha iyi kavrayarak çocuğun dünyasına yönelik eserler verebileceğini belirtmiştir:

*Çocuklar nelerden hoşlanır, nelere güler?

*Heyecanları nelerdir? Nelere üzülür?

*Arkadaşları ve çevresiyle neleri paylaşmak ister?

*Neler, nasıl paylaşılsa sevinç ve mutluluğu artar, onun coşkusuna yenileri eklenir?

*Onu örseleyen, onun yeteneklerini körelten, gizilgüçlerini solduran olaylar nelerdir?

*Çocuklar hangi ortamlarda yeti ve yeteneklerini bütün doğallığı ile yaşama geçirirler?

- *Onun yaşam sevgisi nasıl beslenir?
- *Çocuklarla yaşamın hangi sorunları paylaşılmalıdır?
- *Onlar, sorunların çözümüne nasıl ortak edilmelidir?
- *Farklı toplumsal ve ekonomik koşullarda yaşayan çocukları ortak duyarlılıklarda buluşturan temel öğeler nelerdir?
- *Çocuk duyarlılığının evrensel boyutları nelerdir? (Sever, a.g.e.: 21)

Düşünme yeteneği insanı diğer varlıklardan ayıran özelliktir. Düşünebilen insanın bu becerisini en çok kullandığı noktaların başında da düş kurma gelir. Yetişkin de olsa çocuk da olsa her birey düş kurar; ancak çocukların gerçekte ilişkisinin yanında onları yetişkinlerden ayıran bir diğer özellik de düş dünyalarının zenginliğidir. Dilidüzgün'e göre çocuğun düş dünyası yetişkinlerden çok farklıdır. Kendi mantığıyla koşutluk göstermesi nedeniyle çocuklar masalsi olan, olağanüstü, usdışı olayları içeren kitapları okumaktan büyük keyif alırlar. Bu bakımdan çocukların düşlere, düş kurmaya yetişkinlerden daha fazla gereksinimi vardır (Dilidüzgün, a.g.e.: 37-38). Bu bağlamda çocuğun hayal dünyasını geliştirmede çocuğa göre olan ve içerisinde fantastik ve olağanüstü unsurlar bulunduran, bildiğimiz gerçek ve nesnel dünyanın karşısında düş ürünü bir dünyanın anlatıldığı (Haas, 1984: 269'dan akt. Dilidüzgün, A.e.: 38) metinlere büyük bir görev düşmektedir.

3.6.2. Alımlama Kuramı

Çağdaş eğitim bilgiyi değil öğrenciyi odak noktası yapar. Çağdaş eğitimde öğrenci bilgi yüklenen bir obje değildir. Bilgi öğrenci içindir; öğrenci bilgi için değil (Sayın, 1990: 32). Bu bağlamda anadili ve yazın derslerinde de öğrenciyi yani okuru merkeze alan bir yaklaşımla derslerin işlenmesi gerekliliği çağdaş eğitim anlayışının olmazsa olmazı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu gerçekleştirebilmek için de okuru metnin anlamlandırmasında etkin konumda gören ve bu çalışmanın amacı

bakımından önem arz eden kuramlardan biri olan alımlama estetiğini iyi tanımak ve uygulamak gerekir.

Bu çalışmada teorik bir edebiyat incelemesi yapılmayacağı ve amacın çocukların fantastik ve masalsı öğeler içeren metinler karşısında ne gibi tepkiler verebileceğini saptamak olduğu, çalışmanın daha önceki bölümlerinde belirtilmişti. Bu bağlamda çocuğun gerçeklik karşısında konumlanmasını ve çocuğun edebiyatla olan ilişkisini doğru tespit etmek gerekir. Dilidüzgün bu konu hakkında:

Her şeyden önce çocuğun gerçeği yetişkininkinden çok farklı. Çocuk farklı değerlerle ve imgelerle dünyaya baktığı, çevresini farklı algıladığı için kendine özgü olarak oluşturulmuş kitaplara da gereksinim duyduğu yadsınamaz.(...) çağdaş eğitimin gerekleri, çocuktan kitap ile yazınsal bir iletişim kurmasını, okuma alışkanlığı edinmesini, özgür ve eleştirel düşünmesini istemektedir (Dilidüzgün, a.g.e.: 21).

Yazınsal kuramlar, yirminci yüzyılın son çeyreğine kadar yazınsal eserleri ya yapıta dayalı ya da yazara dayalı olarak anlamlandırılma eğilimindeydi. Bu kuramlar çerçevesinde şekillenen yazın eğitiminde de genellikle “*Şair burada kime seslenmektedir?*”, “*Şair burada ne demek istemiştir?*” “*Yazar ne demek istemiştir?*” gibi okuru metnin anlamlandırılmasında tamamen edilgen bir konuma yerleştiren bir anlayış söz konusuydu. Oysa Göktürk’e göre her sanat yapıtı, görünür kıldığı şeyin birilerince alımlanması ile işlevini bütünlemiş olur (Göktürk, 2002:13).

Almanya’da yetmişli yıllardan sonra ortaya çıkan ve Polat tarafından “*Yazınbilim ve dolayısıyla yazın eğitiminde “dönüm noktası”*” (Polat, 1995: 109) yaratan bir çaba olarak tanımlanan *Alımlama Estetiği*, öncelikle edebiyat eleştirisini daha sonra ise edebiyat eğitimini etkilemiştir (Tepebaşılı, 2006: 605-606). Bu kuramın kurucularından Jauß, geleneksel edebiyat tarihi anlayışındaki yazar ve eserlerin ardı ardına sıralanması yerine, okur ile eser arasındaki diyalojik ilişkiyi (dialogisches Verhältnis) ön plâna çıkarır (Jauß, 1970: 171’den akt. Ekiz, 2007:122).

Bu kurama göre metnin çözümlenmesinde okur ilk sırada yer alan unsurdur. Bu bakımdan alımlama kuramı okur merkezlidir. Alımlama estetiği kuramcılarının

göre pasif alımlayıcı konumundan aktif, anlam üreten alımlayıcı konumuna geçiş, metinlerdeki boşlukların doldurulmasıyla mümkündür (Ekiz, A.e.: 119).

Sartre “*Edebiyat Nedir?*” başlıklı yazısında yazma eylemini okura yönelik bir çağrı olarak değerlendirir (Sartre’dan akt. Sayın, 1979: 110). Yazar, metni oluştururken bazı boşluklar ve belirlenmemişlik alanları bırakır. Okurun görevi bu boşlukları doldurmak yani somutlamaktır (Ekiz, a.g.e.: 123) ama burada önemli olan yazarın yarattığı metnin içindeki boş alanlar ve okuyucunun bu boş alanları kendi bilgi birikimi ve yaşam deneyimlerine bağlı olarak özgür ve yapıcı düş gücünün olanakları kapsamında doldurabilmesidir (Sayın, a.g.e.: 110).

Yazınsal alımlama kuramını biçimlendiren Konstanz Okulunun temsilcilerinden Jauß’a göre eserin ve okurun ufukları sürekli karşılaşmalıdır (beklenti ufku, ufuk karşılaşması). Iser’e göre ise okur, eserin yazım anında göz önünde tutulmuş bir unsurdur. Bu yüzden yazarın boş bıraktığı alanlar okur tarafından doldurulur. Dolayısıyla eser veya anlamı sabit değildir. Bir okur olarak öğrencilerin de yazınsal eserleri okuma, değerlendirme gibi etkinliklerde bulunma hakkı vardır (Tepebaşılı, a.g.e.: 608).

Peki her yazınsal metin alımlamaya uygun mudur? Bunun cevabı metnin açık yapıt olup olmadığına bağlıdır. “Açık Yapıt” kavramı ilk kez Umberto Eco tarafından 1962 yılında ortaya atılmıştır. Bu kavram geleneksel bir dünya görüşünü desteklemeyen, çokanlamlılığa önem veren, yazınsal ürünlerin yorumlanmasında okurla metin arasında etkileşimsel bir süreci öngören metinleri ifade eder (Eco, 1992).⁶¹ Bilindiği gibi fantastik metinlerde okurun ve karakterlerin yaşadığı kararsızlıklar, metinde boşluklar yaratmaktadır. Bu sebeple fantastik metin okuyucusu, düş gücünü harekete geçirerek bu boşlukları doldurmaya çalışır. Bu eylem okurun metne katılmasını ve metin üzerine yorum yapmasını sağlar. Fantastik tür özellik olarak Eco’nun 1962’de ortaya attığı açık yapıt kavramına uymaktadır. Bu bağlamda fantastik metinlerin alımlamaya uygun yapıtlar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

⁶¹ Sayın (1979)’a göre yazınsal metinle metnin anlam yükünü canlandırmaya yönelen okur arasında kurulan ilişki çift yönlü eyleme dayanan bir bildirişim sürecidir. Metin ile okur arasındaki ilişkinin karşılıklı göndermelerle işleyen bir bildirişim sürecine dönüşmesini sağlayan ise yazınsal metnin çok anlamlı yapısı yani metnin anlam gücüllüğüdür. Bu noktada anlam gücüllüğü kavramı ile açık yapıt kavramının paralelliği göze çarpmaktadır. Her iki kavramda da metnin anlamlandırılmasında metinle okur arasında interaktif bir ilişki vardır.

Günümüzde ilköğretim okullarında uygulanmakta olan yapılandırmacı öğretim sistemi, öğrenciyi dersin merkezine koyan bir eğitim anlayışıdır. Derste etkin olan bir öğrenci anlayışı güden bir anadili ve yazın eğitimi sistemine en uygun yazın kuramı da metni yorumlamada okurun etkin olmasını gerektiren alımlama estetiğidir. Bu bağlamda öğrenciyi dersin merkezinde konumlandıran bir eğitim anlayışı, anadili derslerinde okutulacak metinlerin de öğrencilerin alımlama kapasitesine, istek ve beklentilerine uygun olarak hazırlanmasını gerektirir demek hiç de yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda öğrencilere en uygun metin türlerinden birinin de fantastik metinler olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır; çünkü Neydim’e göre fantastik edebiyat metinleri çocukla çok daha kolay iletişim kurar. Gerçek düzlemde onları rahatsız eden ve yüz yüze gelmekten kaçındıkları sorunlarla gerçek üstü düzlemde daha kolay karşılaşabilir ve hesaplaşabilirler (Neydim, 2003, 174). Polat, çağdaş eğitim anlayışına göre anadili derslerinde okutulacak metinlerin seçiminde bu metinlerle dersi işleyecek öğrencilerin fikirlerinin de alınması gerektiğini söylemektedir.

Öğretim sürecinin diğer öğeleri olan öğretici ve öğrenciyi isteklendiren, yani olumlu yönde etkileyen ya da tersine, verimsiz çalışmalara götüren en önemli etkenlerden biri de kullanılan ders kitaplarıdır. Bu nedenle ders kitapları, çağın yeniliklerine açık, öğretim ortamının koşullarını, yöneldiği öğrenci kitlesinin ilgi ve gereksinimlerini göz önünde tutan bir anlayışla oluşturulmalıdır (Polat, 1991: 16).

Bu bağlamda öğrencilerin beklentilerinin karşılanması, ders kitaplarında onların düş gücünü harekete geçirecek nitelikli metinlerin kullanılması, onların metinleri daha etkili yorumlamasını; böylelikle Türkçe derslerinin yazınsal eserleri tanıma ve alımlama açısından daha verimli hale gelmesini sağlayacaktır.

3.6.3. Gelişim Süreci Çerçevesinde Fantastik ve Masalsı Öğeler

Ruhsal, fiziksel ve zihinsel olarak aslında her bireyde farklı bir biçimde ilerleyen, doğum öncesinde başlayarak yaşam boyu devam eden bir süreç olarak

değerlendirilebilecek olan gelişim kavramı, farklı zamanlarda farklı araştırmacılar tarafından farklı kuramlar ortaya atılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Gelişim süreci gerek iç (hormonlar, kalıtım vb.) gerekse çevresel etkenlerden (aile, sosyo-ekonomik ortam, kültürel özellikler vb.) etkilenen bir süreçtir. Gelişim süreçleri şunlardır:

1. Doğum Öncesi Dönem
2. Bebeklik Dönemi (0-2 yaş)
3. İlk Çocukluk Dönemi (2-6 yaş)
4. Son Çocukluk (6-11 yaş)
5. Ergenlik Dönemi (Kızlarda 11- 18, erkeklerde 13-20 yaş)
6. Erken Yetişkinlik (20-30 yaş)
7. Orta Yetişkinlik (30- 60 yaş)
8. İleri Yetişkinlik (60 yaş - ölüme kadar) (Santrock, 1997'den akt. Ergin – Yıldız 2010: 48).

Gelişim bir bütündür ve gelişim alanları birbiriyle etkileşim içindedir. Bir bireyin sağlıklı bir gelişim süreci geçirebilmesi için gelişim alanları arasında bir paralellik olması gerekir. Zihinsel, fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişim alanları birbiriyle etkileşim içinde olan birey sağlıklı bir gelişim gösterir. Ancak gelişimle ilgili önemli kavramlardan biri de normlardır. Bu normlar bireyin gelişimiyle ilgili standartlardır. Her birey farklı gelişim gösterir ve bazen bu normlara uygun gelişim göstermeyebilir. Ancak, genel itibariyle normlara uygun gelişim gösteren bireylerin yaşlara göre okuma eğilimleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 13: Yaşlara Göre Okuma Eğilimleri

<u>0 - 6 YAŞ</u>	<u>OKUL ÖNCESİ DÖNEMİ</u>
• Ninniler • Öykü • Resimli kitaplar • Şiir • Çekici kartlar • Plak - kaset • Tekerlemeler	

- Video - TV
- Bilmeceler - atasözleri - fıkralar
- Çocuk kitaplığı
- Destanlar - efsaneler
- Çocuk kulübü - tiyatrosu
- Masal

*Bu yaştaki çocuklarının eğilimlerinde cinsiyetler arasında fark yoktur

7 - 9 YAŞ

MASAL DÖNEMİ

- Kahramanları çocuk olan öyküler
- Kahramanları hayvan olan öyküler
- Tatil ve doğa öyküleri
- Efsaneler - destanlar – fıkralar

Okul öncesinin devamı olan bu dönem çocuklarında da cinsiyet farkı belirginleşmemiştir. Ancak kızlarda bu dönem bir yıl daha uzun sürebilir. Bu dönem çocukları en çok (% 75) masaldan hoşlanırlar. Bu dönem çocuklarının kitapları resimli olmalıdır.

10 - 12 YAŞ

SERÜVEN DÖNEMİ

KIZ

- Ev - okul yaşamı
- Yararlı bilgiler
- Şiir - tiyatro eğitimi
- Duygusal kitaplar
- Kadın / erkek yaşamını anlatan yazılar

ERKEK

- Serüven kitapları
- Gezi kitapları
- Öyküleştirmiş tarih,
- Kahramanlık konulu kitaplar
- Öyküleştirmiş fen, doğa konulu kitaplar

KIZ / ERKEK (ORTAK)

- Mizah
- Biyografiler
- Polisiye
- Yabancı ülkeler

*Bu yaş çocuklarında gerçeğe yönelme başlamıştır. Cinsiyetler arasında fark vardır.

12 - 14 YAŞ

SOYUT KONULARA EĞİLİM DÖNEMİ

KIZ

- Sevgi, bağlılık, özveri konularını işleyen roman, şiir, tiyatro eserleri
- Sanat değeri olan kitap ve dergiler

ERKEK

- Soyut, duygusal, düşünsel öykü, duygusal öykü, şiir, tiyatro eserleri
- Gazeteler, güncel konular, spor yazıları

*Cinsiyet farkının özellikle belirginleştiği bu dönemde çocuklarda sanata eğilim başlar⁶²

⁶² Baraz, 1987'den alınmıştır.

Kişilerin hayatı algılaması, anlaması ve ona uyum sağlaması konusunda Türkçe öğretiminin önemli bir yeri vardır. Dil öğretiminin başarılı olma şartlarından biri de öğrencilere okuma alışkanlığının kazandırılmasıdır (Calp, 2010: 113). Acat – Demiral - Arın, ilköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine yaptıkları incelemede, öğrencilerin okumak istedikleri kitap türleri konusunda şu sonuçlara ulaşmışlardır:

İlköğretim öğrencilerinin okudukları kitap türlerine göre okuma oranları, birinci kademe öğrencilerinin hikâye türüne, ikinci kademe öğrencilerinin ise roman türüne ilgi duydukları sonucuna ulaştırmaktadır. Bu davranışın, roman türünün özellikleriyle ilişkili olduğu söylenebilir. Ayrıca 3. sınıf öğrencilerinin şiire olan ilgisi (%26) diğer sınıflara ve genel ortalamaya göre oldukça yüksektir. Anı türünde 7. sınıf öğrencileri (%12), araştırma türünde ise 4. sınıf öğrencileri (%12)ortalamanın üstüne çıkmıştır. Kitap okuma türlerinin yerleşim yerlerine göre dağılımlarına bakıldığında düşük gelir düzeyinde roman (%54), köyde yaşayanlarda ise şiir (%28) türünün diğerlerine göre ortalamanın üstünde olduğu dikkati çekmektedir (Acat-Demiral- Arın, 2008).

Aynı çalışmada öğrencilerin “*Ne tür konuları içeren kitaplar okumak istersiniz?*” sorusuna verdiği cevaplar sonucunda 3. sınıftan 8. sınıfa kadar öğrencilerin çoğunluğunun macera içeren kitaplar okumayı tercih ettikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.⁶³

İlköğretim öğrencilerinin %53’ü macera türündeki kitapları okumaktadır. Ayrıca 7-8. sınıf öğrencilerinin, duygusal konuları içeren kitaplara ortalamanın üstünde yönelmesi ergenlik dönemleriyle ilişkilendirilebilir. Dikkati çeken bir diğer nokta, bilimsel konular ve araştırma konularıyla ilgili kitapların okunma oranının sınıf düzeyi arttıkça azalmasıdır (Acat- Demiral-Arın, A.e.).

⁶³ Acat- Demiral-Arın bu çalışmayı Bilecik ili Bozüyük ilçesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapmıştır. Çalışma genel hatlarıyla ilköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerinedir. Bu yüzden öğrencilere genel konularda sorular sorulmuş, okuma alışkanlıkları ve zevkleriyle ilgili özel konulara inilmemiştir. Ancak çalışmanın ortaya koyduğu sonuçlar göz önüne alındığında macera içerikli kitapların ilköğretim öğrencileri tarafından en çok tercih edilen kitaplar olması ilgi çekicidir. Fantastik öğeler içeren her metinde macera unsuru bulunduğu düşünüldüğünde öğrencilerin okuma alışkanlıkları içerisinde fantastik öğeler içeren kitapların önemli bir yer tuttuğu değerlendirilebilir.

Haluk Yavuzer'in araştırmasına göre çocukların yaşlara göre kitap seçimi şöyledir:

Altı yaş çocuklara en çok öykü (%31) kitapları okunmakta, daha sonra sırasıyla serüven ve savaş (% 27), masal kitapları (% 20), bilgi ve kültür yayınları (% 16), resimli romanlar (% 3) ve eğitici-edebî çocuk romanları (%1) okunmaktadır. Sekiz yaş çocukları en çok serüven ve savaş kitaplarını okumakta (% 39) daha sonra sırasıyla öykü (%28), masal kitapları (% 23), bilgi ve kültür yayınları (% 9) ve eğitici-edebî çocuk romanları (% 1) okunmaktadır. On yaşındaki bütün çocukların serüven ve savaş kitaplarını (% 44) en fazla okumakta daha sonra sırasıyla öykü kitapları (% 25), bilgi ve kültür yayınları (% 12), masal kitapları (% 10) ve eğitici-edebî çocuk romanları (% 5) ve resimli romanlar (% 2) okunmaktadır. On iki yaşındaki çocukların serüven ve savaş kitaplarını (% 35) en fazla okumakta daha sonra sırasıyla edebî çocuk romanları (% 23), öykü kitapları (% 17), bilgi ve kültür yayınları (% 9), masal kitapları (%6) ve resimli romanlar (% 5) okunmaktadır (Yavuzer 2001:190-191).

Yavuzer'in yukarıda adı geçen araştırmasında da görüldüğü üzere gelişimsel olarak bu çalışmanın kapsamına giren 10–13 yaşlarındaki çocukların en çok okumak istedikleri metinler serüven ve savaş konulu olanlardır. Gerek bu araştırma gerekse çalışmada daha önce adı geçen diğer çalışmalar (Acat- Demiral-Arın ve Baraz'ın çalışmaları) göstermektedir ki 10-13 yaş grubu öğrencilerin en çok okumak istedikleri metinler, içerisinde fantastik unsurlar barındırma potansiyeli yüksek olan macera/serüven konulu kitaplardır.

Yine 2004 yılında İnce, yaptığı yüksek lisans tezinde hem Türkiye'de ilköğretim seviyesinde öğrenim gören Fransız öğrencilerin hem Türk öğrencilerin içinde fantastik unsurlar bulunan masal, öykü gibi metin türlerini öncelikli olarak tercih ettiklerini söylemektedir (İnce, 2004). Alanda çocukların hangi yaşta hangi metin türlerine eğilimleri olduğunu araştıran çalışmalar olmakla birlikte bu çalışmalar, çocukların fantastik türde metinlerle çalışmak isteyip istemediklerini doğrudan araştırmamaktadır. Bu çalışmanın araştırma bölümünde, bu gelişim düzeyindeki öğrencilerin gerçekten fantastik unsurlar içeren metinlere eğilimli olup olmadıkları, eğer eğilimli iseler bu durumun sebebinin ne olduğu üzerinde durulacaktır. Dolayısıyla bu çalışmanın bu açıdan alana farklı bir bakışla yaklaşması söz konusudur denebilir.

Fantastik metinlerin içeriğindeki macera unsurunu çocuklar için çekici hale getiren unsurlardan biri de korkudur. Bu bağlamda fantastik ile korku kavramı arasındaki ilişki üzerinde durmak yerinde olacaktır.

3.6.3.1. Fantastik – Korku İlişkisi

Günümüzde de farklı şekillerini gördüğümüz, yetişkinlerin çocukların korku duyduğu ya da duyabileceği kavram ya da kişileri kullanarak onları terbiye etme ve denetim altına alma yöntemleri aslında çok eski dönemlerden beri kullanılmaktadır. Gardiner, korkunun ortaçağda çocukları denetlemek amacıyla kullanılan bir kavram olduğunu belirterek, gece evden ayrılmak isteyen bir anne ya da bakıcının çocukların yataktan çıkmalarını engellemek amacıyla onlara “*Eğer yataktan çıkarlarsa kötü hayaletin onları yakalayacağını*” söylediklerini aktarmaktadır (Gardiner, 2010: 29).

Günümüzde çocuklar tarafından sevilen bazı fantastik unsurların aslında aynı zamanda korku ve gerilim kaynaklı olduğu da bir gerçektir. Peki bir insan neden korktuğu bir kavram ya da varlığı anlatan bir metni ilgiyle okur? Korkunun kişiyi aslında kendinden uzaklaştırması gerekmez mi? Örneğin köpektan korkan bir insan yolda yürürken bir köpek gördüğünde ne hisseder? Vücudu nasıl bir tepki verir? Bu insan köpeğin yanına gidip korkusuyla yüzleşmeyi ve köpeği sevmeyi mi dener yoksa hemen yolunu değiştirip korkusuna bir son vermeyi mi?

Gerçek hayatta korkuyla yüzleşmek bir insan için çok zordur. Kimi zaman bu korku öyle bir hal alır ki insanların tıbbî destek alması bile gerekebilir. Ancak, konu fantastik ve korku olduğunda özellikle çocuklar için bu durum ilgi çekici ve merak uyandırıcı bir hal alır. Piaget, okul öncesi çocuklarda genel bir hayalet ve canavar korkusu bulunduğunu ancak bu durumun yaş ilerledikçe ve okul çağına gelindikçe yerini daha özgül korkulara bıraktığını söylemektedir (Gardiner, 2010: 415). Ancak geçmişte ve günümüzde çocukların ilgi duyarak okuduğu çocuk kitaplarının büyük bir kısmı; hayalet, vampir ya da buna benzer korku unsuru barındıran ve gerçek dışı varlıkların hikâyelerini anlatmaktadır. Özellikle masalların bir kısmında korku öğesi

önemli bir yer tutar. Bu korku ögesi, çoğu zaman çocuk dinleyici için, içinde bulunduğu masalı daha çekici kılar.

Çocuk okur için bir metinde heyecan unsuru olması, o metni çekici kılan özelliklerden biridir. Korku da bu heyecan unsurunu tetikleyen araçların başlıcasıdır. Zihninde canlandırdığı, belki de gerçek hayatta var olduğunu düşündüğü ama görmediği, kendinde korku duygusu uyandıran hayalet, canavar, vampir gibi fantastik varlıkları kendi sınırları içerisinde hapsetmiş kumaca bir metin, bir çocuk için korku ve heyecan verici; aynı zamanda da güvenli bir ortam sunar. Çocuk okuduğu metindeki hayalet, vampir, canavar gibi varlıkların gerçek olmadığını anlar ve rahatlıkla bu korkusuyla yüzleşir yani aslında burada kurmaca metin, çocuğun korkularıyla yüzleşmesini sağlayan bir simülatör görevi üstlenir. Aynı zamanda bu metinlerde yer alan kahramanlarla bir özdeşlik bağı geliştirmek de yine bu korkularla yüzleşmenin farklı bir yöntemidir. Fantastik unsurlar içeren edebî metinler çocuk okura bu imkânı da sağlar. Metinde olağan dışı varlıklarla mücadele eden, olağanüstü güçleri olan kahramanlarla özdeşleşen çocuk okur; bu kahramanın nezdinde kendisine korkutucu gelen varlıkları yok ederek aynı zamanda onlara karşı olan korkularını da yok edebilmektedir. Tüm bunlar olurken çocukların bir edebî metinde aradığı heyecan unsuru da hikâyenin başından sonuna kadar varlığını sürdürerek metni çocuklar için tam anlamıyla vazgeçilmez hale getirmektedir.

4. YÖNTEM, UYGULAMA, BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Araştırmanın Modeli

Çalışma, birkaç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşaması nitel araştırma özelliğinde olup betimsel yöntemle hazırlanmıştır. Bu aşamada 1981 ve 2006 Türkçe öğretim programlarına göre hazırlanan ve farklı yayınevlerince basılan 5., 6., 7. ve 8. sınıf ders kitapları taranarak fantastik ve masalsı öğeler içeren metinlerin kitaplardaki metin türleri açısından oranı saptanmıştır (Bkz. Bölüm 3). Çalışmanın bu aşamasında niteliksel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmış olup Türkçe dersi kitaplarındaki mevcut durum art zamanlı ve eş zamanlı olarak ele alınmıştır. Doküman analizi mevcut durumu ortaya koymak amacıyla metinlerden geçerli ve güvenilir çıkarımlar yapmak için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Krippendorff, 2004'ten akt. Erdoğan - Çağiltay: 2009).

Çalışmanın ikinci aşaması yine nitel bir çalışma olmakla birlikte elde edilen sonuçların değişik korelasyonlarla sınanması nedeniyle nicel özellikler de taşımaktadır, bu nedenle ikinci aşamada kullanılan yöntem için karma yöntem denebilir.⁶⁴

Çalışmanın ikinci aşaması için 19 soruluk bir anket hazırlanarak öğrencilere uygulanmıştır. Anket oluşturulmadan önce öğrencilerle görüşme tekniği ile bir röportaj yapılmış (Bkz. Ekler) ve çıkan sonuçlara göre anket soruları hazırlanmış, uzmanlar kurulunun değerlendirmesi sonucunda ankette güvenilir bulunmayan bazı sorular çıkarılarak ankete son hali verilmiştir.⁶⁵

Veri toplama aracı olarak kullanılan ankette elde edilen verilerle yetinilmeyip sınıf, cinsiyet, okul türü ve velinin eğitim durumu gibi değişkenler bakımından öğrencilerin metin tercihlerinde bir farklılık olup olmadığına da bakılmıştır. Bu bağlamda tercihlerin de farklılaşıp farklılaşmadığı SPSS 15

⁶⁴ Bu çalışmanın yönteminin karma modele dayanmasının nedeni çalışmaya ilişkin nicel veri elde etmeye yönelik olarak röportaj ve anket gibi nitel veri toplama araçlarının kullanılmış olmasıdır.

⁶⁵ Kendileriyle röportaj yapılan öğrenciler, anket çalışmasına dahil edilmemiştir. Anket sorularının oluşturulması ve analizi aşamasında ölçme – değerlendirme uzmanı Dr. Tülin Otbiçer Acar ile çalışılmıştır.

programında *ki kare* testiyle analiz edilmiştir. Anket 14'ü seçmeli, 5'i açık uçlu 19 sorudan oluşmaktadır.

Anket çalışması için 6. ve 7. sınıf Türkçe dersi kitaplarından fantastik ya da masalsı öğeler içermeyen birer metin seçilmiş ve bu metinler **A metni** olarak adlandırılmıştır. Bu metinlerden biri 6. sınıf kitabında yer alan ve Yaşar Kemal'in *Sarı Sıcak* adlı öyküsünün kısaltılmış şeklidir. 7. sınıf için seçilen metin ise yine ders kitabında yer alan, Miyase Sertbarut tarafından kaleme alınmış olan *Sobacı* adlı öyküdür. Her iki sınıf düzeyi için seçilen **B metni** ise Sever, Dilidüzgün ve Neydim tarafından ilköğretim öğrencileri için çocuğa görelilik ilkesine ve gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanmış okuma listesinde bulunan 10-12 yaş öğrencilere hitap eden, Aslı Der'in *Tehlikeye Üç Yolculuk* adlı fantastik çocuk romanından alınmış bir parçadır.

Öğrencilere seçmeli sorularda okudukları iki metin türüyle ilgili tercihleri sorulmuştur. Açık uçlu sorularda okudukları metinlerin içeriğiyle ve fantastik olan ve olmayan metinlerle özdeşleşme durumlarını belirleyebilmek; ayrıca fantastik türe karşı eğilimlerini ölçmek amacıyla beş adet soru yöneltilmiştir. Bulgular kısmında öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar, sınıf düzeyi ölçütüne göre tablolar halinde yorumlanmaya çalışılmıştır.

Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da bir takım sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu çalışma İstanbul ili, Fatih, Maltepe, Kadıköy ve Kartal İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı, 5 resmi ve 2 özel ilköğretim okul ile sınırlıdır. Diğer bir sınırlılık ise zamanla ilgilidir. Çalışma 2011/2012 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 6. ve 7.sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

4.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın ilk aşaması için evren, okullarda kullanılan Türkçe dersi kitaplarıdır. Örneklem ise 1981 ve 2006 programlarına göre hazırlanan Türkçe dersi kitaplarıdır. 1981 programına göre resmi ve özel çok sayıda yayınevi tarafından basılan birçok kitap bulunduğu için basılan kitaplar arasında random yöntemine göre

farklı yayınevlerince basılan, her sınıf düzeyinden 1; toplamda 4 adet ders kitabı seçilerek incelemeye tabi tutulmuştur. 2006 programına göre ise resmi okullar ve özel okullarda kullanılan 8 ders kitabının tamamı incelemeye tabi tutulduğundan, bu dönem incelemesi için örneklem olmadığı zira evrenin tamamına ulaşıldığı söylenebilir. Çalışmanın bu aşamasıyla ilgili veriler 3. bölümde verilmiştir.

Çalışmanın ikinci aşamasının evreni Türkiye'deki ilköğretim okullarında öğrenim gören 6. ve 7. sınıf öğrencileridir. Örneklem ise İstanbul ili Fatih, Maltepe, Kadıköy ve Kartal İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı, resmi ve özel ilköğretim okullarında öğrenim gören ve ulaşılabilen yüz yirmi sekiz 6. sınıf ve yüz kırk iki 7. sınıf öğrencisidir.

4.3. Uygulama Süreci

Her çalışmada olduğu gibi, bu çalışmada da okullarda uygulama yapabilmek için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izin alınmıştır. İzin aşamasında yapılacak çalışmanın amacı, önemi ve bu çalışma sırasında kullanılacak materyal hakkında İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bilgi verilmiştir.

Anket çalışmasından önce öğrencilerle görüşülerek röportaj yapılmış ve anket soruları hazırlanmıştır. Çalışmada anket çalışması uygulanmadan önce sınıfta okunan ve **A metni** olarak adlandırılan metin, 6. sınıf kitabında yer alan Yaşar Kemal'in *Sarı Sıcak* adlı öyküsünün kısaltılmış şeklidir. 7. sınıf için seçilen metin ise yine ders kitabında yer alan, Miyase Sertbarut tarafından kaleme alınmış olan *Sobacı* adlı öyküdür. Her iki sınıf düzeyi için seçilen **B metni** ise Sever, Dilidüzgün ve Neydim tarafından ilköğretim öğrencileri için, çocuğa görelilik ilkesine ve gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanmış okuma listesinde bulunan 10-12 yaş öğrencilere hitap eden, Aslı Der'in *Tehlikeye Üç Yolculuk* adlı fantastik çocuk romanından alınmış bir parçadır. Uygulamanın yapılacağı okullara önceden gidilerek randevular alınmış ve uygulama çalışması belirlenen süre içerisinde tamamlanmıştır.

Anket çalışmasından elde edilen veriler SPSS 15 programında *ki kare* testiyle analiz edilmiş ve ortaya çıkan sonuçlara tablolar halinde, çalışmada yer verilerek değerlendirilmesi yapılmıştır.

4.4. Öğrencilerin Metinlere İlişkin Görüşleri

Çalışmanın bu bölümünde yapılan anket uygulamasının, seçmeli sorulardan oluşan, ilk on dört sorusuna öğrencilerin verdiği cevapların *ki kare* testi ile analiz edilmiş sonuçları değerlendirilecektir.

4.4.1. Öğrencilerin Okuma İlgisi

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine yöneltilen “Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok ilginizi çekti?” sorusuna verdiği cevapların farklı ölçütlere göre analiz edilmiş sonuçları tablolaştırılarak değerlendirilecektir.

Tablo 14 : Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisi

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
1-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok ilginizi çekti?	A metni	n	11	15	26
		%	42,3%	57,7%	100,0%
	B metni	n	81	20	101
		%	80,2%	19,8%	100,0%
Toplam		n	92	35	127
		%	72,4%	27,6%	100,0%
Ki kare değeri= 13.032 p=0.000*					

6. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “ilgilerini çeken metin” farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %11.9; B metnini seçenlerin oranı %88.1’dir. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %42.8 iken B metnini seçenlerin oranı ise %57.2’dir.

Tablo 15: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisi

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
1-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok ilginizi çekti?	A metni	n	24	22	46
		%	52,2%	47,8%	100,0%
	B metni	n	75	16	91
		%	82,4%	17,6%	100,0%
Toplam		n	99	38	137
		%	72,3%	27,7%	100,0%
Ki kare değeri=12,475 p=0,000*					

7.sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “ilgilerini çeken metin” farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %24.2; B metnini seçenlerin oranı %75.8.’dir. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %57.8 iken B metnini seçenlerin oranı ise %42.2’dir.

Tablo 16: Cinsiyetlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisi

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
1-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok ilginizi çekti?	A metni	n	9	17	26
		%	34,6%	65,4%	100,0%
	B metni	n	49	51	100
		%	49,0%	51,0%	100,0%
Toplam		n	58	68	126
		%	46,0%	54,0%	100,0%
Ki kare değeri= 1,188 p=0,276					

6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “ilgilerini çeken metin” farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %15.5; B metnini seçenlerin oranı ise %84.5’tir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %25 iken B metnini seçenlerin oranı %75’tir.

Tablo 17: Cinsiyetlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisi

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
1-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok ilginizi çekti?	A metni	n	22	24	46
		%	47,8%	52,2%	100,0%
	B metni	n	38	53	91
		%	41,8%	58,2%	100,0%
Toplam		n	60	77	137
		%	43,8%	56,2%	100,0%
Ki kare değeri= 0,244 p=0,622					

7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “ilgilerini çeken metin” farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %36.6; B metnini seçenlerin oranı ise %63.4’tür. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %31.1 iken B metnini seçenlerin oranı % 68.9’dur.

Tablo 18: 6.Sınıf Öğrencilerinin Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre Okuma İlgisi

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
1-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok ilginizi çekti?	A metni	n	4	13	9	26
		%	15,4%	50,0%	34,6%	100,0%
	B metni	n	22	41	38	101
		%	21,8%	40,6%	37,6%	100,0%
Toplam		n	26	54	47	127
		%	20,5%	42,5%	37,0%	100,0%
Ki kare değeri= 0,907 p=0,635						

6. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “ilgilerini çeken metin” farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %15.3, B metnini seçenlerin oranı %84.7’dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %24 iken B metnini seçenlerin oranı %76’dır. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %19.1 iken B metnini seçenlerin oranı ise %80.9’dur.

Tablo 19: 6.Sınıf Öğrencilerinin Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Okuma İlgisi

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
1-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok ilginizi çekti?	A metni	n	4	8	14	26
		%	15,4%	30,8%	53,8%	100,0%
	B metni	n	16	35	50	101
		%	15,8%	34,7%	49,5%	100,0%
Toplam		n	20	43	64	127
		%	15,7%	33,9%	50,4%	100,0%
Ki kare değeri=0,173 p=0,917						

6. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “ilgilerini çeken metin” farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %20, B metnini seçenlerin oranı %80’dir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %18.6 iken B metnini seçenlerin oranı %81.4’tür. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %21.8 iken B metnini seçenlerin oranı ise %78.2’dir.

Tablo 20: 7.Sınıf Öğrencilerinin Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre Okuma İlgisi

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
1-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok ilginizi çekti?	A metni	n	14	14	18	46
		%	30,4%	30,4%	39,1%	100,0%
	B metni	n	17	35	39	91
		%	18,7%	38,5%	42,9%	100,0%
Toplam		n	31	49	57	137
		%	22,6%	35,8%	41,6%	100,0%
Ki kare değeri= 2,452			p=0,293			

7. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “ilgilerini çeken metin” farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %45.1, B metnini seçenlerin oranı %54.9’dur. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %28.5 iken B metnini seçenlerin oranı %71.5’tir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %31.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %68.5’tir.

Tablo 21: 7.Sınıf Öğrencilerinin Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Okuma İlgisi

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
1-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok ilginizi çekti?	A metni	n	9	17	20	46
		%	19,6%	37,0%	43,5%	100,0%
	B metni	n	7	27	57	91
		%	7,7%	29,7%	62,6%	100,0%
Toplam		n	16	44	77	137
		%	11,7%	32,1%	56,2%	100,0%
Ki kare değeri=6,020 p=0,049*						

7. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “ilgilerini çeken metin” farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %56.2, B metnini seçenlerin oranı %43.8’dir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %38.6 iken B metnini seçenlerin oranı %61.4’tür. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %25.9 iken B metnini seçenlerin oranı ise %74.1’dir.

Tablo 22: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Okuma İlgisi

			Sınıf		Toplam
			6.sınıf	7.sınıf	
1-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok ilginizi çekti?	A metni	n	26	46	72
		%	36,1%	63,9%	100,0%
	B metni	n	101	91	192
		%	52,6%	47,4%	100,0%
Toplam		n	127	137	264
		%	48,1%	51,9%	100,0%
Ki-kare değeri=5,706			p=0,017*		

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre “ilgilerini çeken metin” farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu madde için 6. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %20.4, B metnini seçenlerin oranı ise %79.6’dır. 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %33.5 iken B metnini tercih edenlerin oranı % 66.5’tir.

Öğrencilerin bu soruya verdiği cevaplara bakıldığında her iki okul türünde de ağırlıklı olarak fantastik öğeler içeren metnin öğrencilerin ilgisini çektiği görülmektedir. Bununla birlikte tablo 15 incelendiğinde devlet okulunda okuyan 7.

sınıf öğrencilerinin fantastik unsurlar içeren metinlere olan ilgilerinin özel okul öğrencilerinin gösterdiği ilgiden yüksek çıktığı görülmektedir. Diğer ölçütlerin tamamında öğrenciler B metnini tercih etmiştir.

4.4.2. Öğrencilerin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine yöneltilen “Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?” sorusuna verdiği cevapların farklı ölçütlere göre analiz edilmiş sonuçları tablolaştırılarak değerlendirilecektir.

Tablo 23: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
2-Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?	A metni	n	15	13	28
		%	53,6%	46,4%	100,0%
	B metni	n	76	22	98
		%	77,6%	22,4%	100,0%
Toplam		n	91	35	126
		%	72,2%	27,8%	100,0%
Ki kare değeri= 5.104 p=0.024*					

6. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?” sorusuna ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır($p<0.05$). Ayrıca devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı%16.4; B metnini seçenlerin oranı %83.6’dır. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %37.1 iken B metnini seçenlerin oranı ise %62.9’dur.

Tablo 24: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
2-Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?	A metni	n	36	27	63
		%	57,1%	42,9%	100,0%
	B metni	n	64	13	77
		%	83,1%	16,9%	100,0%
Toplam		n	100	40	140
		%	71,4%	28,6%	100,0%
Ki kare değeri=10,217 p=0,001*					

7. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?” sorusuna ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %36; B metnini seçenlerin oranı %64’tür. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %67.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %32.5’tir.

Tablo 25: Cinsiyetlerine göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
2-Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?	A metni	n	8	19	27
		%	29,6%	70,4%	100,0%
	B metni	n	49	49	98
		%	50,0%	50,0%	100,0%
Toplam		n	57	68	125
		%	45,6%	54,4%	100,0%
Ki kare değeri=2,767 p=0,096					

6 .sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?” sorusuna ilişkin cevapları farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %14; B metn ini seçenlerin oranı ise %86’dır. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %27.9 iken B metnini seçenlerin oranı % 72.1’dir.

Tablo 26: Cinsiyetlerine göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
2-Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?	A metni	n	23	40	63
		%	36,5%	63,5%	100,0%
	B metni	n	36	41	77
		%	46,8%	53,2%	100,0%
Toplam		n	59	81	140
		%	42,1%	57,9%	100,0%
Ki kare değeri=1,101 p=0,294					

7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?” sorusuna ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %38.9; B metnini seçenlerin oranı ise %61.1’dir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %49.3 iken B metnini seçenlerin oranı % 50.7’dir.

Tablo 27: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
2-Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?	A metni	n	6	14	8	28
		%	21,4%	50,0%	28,6%	100,0%
	B metni	n	20	40	38	98
		%	20,4%	40,8%	38,8%	100,0%
Toplam		n	26	54	46	126
		%	20,6%	42,9%	36,5%	100,0%
Ki kare değeri=1,082 p=0,582						

6. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?” sorusuna ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %23, B metnini seçenlerin oranı %77’dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin

oranı %25.9 iken B metnini seçenlerin oranı %74.1'dir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %21 iken B metnini seçenlerin oranı ise %79'dur.

Tablo 28: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
2-Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?	A metni	n	21	21	21	63
		%	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%
	B metni	n	11	29	37	77
		%	14,3%	37,7%	48,1%	100,0%
Toplam		n	32	50	58	140
		%	22,9%	35,7%	41,4%	100,0%
Ki kare değeri=7,533			p=0,023*			

7. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?” sorusuna ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %65.6, B metnini seçenlerin oranı %34.4'tür. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %42 iken B metnini seçenlerin oranı %58'dir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %36.2 iken B metnini seçenlerin oranı ise %63.8'dir.

Tablo 29: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
2-Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?	A metni	n	7	8	13	28
		%	25,0%	28,6%	46,4%	100,0%
	B metni	n	13	35	50	98
		%	13,3%	35,7%	51,0%	100,0%
Toplam		n	20	43	63	126
		%	15,9%	34,1%	50,0%	100,0%
Ki kare değeri=2,126 p=0,345						

6. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?” sorusuna ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için,

babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %35, B metnini seçenlerin oranı %65'dir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %18.6 iken B metnini seçenlerin oranı %81.4'tür. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %20.6 iken B metnini seçenlerin oranı ise %79.4'tür.

Tablo 30: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
2-Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?	A metni	n	12	22	29	63
		%	19,0%	34,9%	46,0%	100,0%
	B metni	n	5	24	48	77
		%	6,5%	31,2%	62,3%	100,0%
Toplam		n	17	46	77	140
		%	12,1%	32,9%	55,0%	100,0%
Ki kare değeri=6,392 p=0,041*						

7. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?” sorusuna ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %70.5, B metnini seçenlerin oranı %29.5'tir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %47.8 iken B metnini seçenlerin oranı %52.2'dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %37.6 iken B metnini seçenlerin oranı ise %62.4'tür.

Tablo 31: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Ders Kitabında Görmek İstedikleri Metin Türü

			Sınıf		Toplam
			6.sınıf	7.sınıf	
2-Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?	A metni	N	28	63	91
		%	30,8%	69,2%	100,0%
	B metni	N	98	77	175
		%	56,0%	44,0%	100,0%
Toplam		N	126	140	266
		%	47,4%	52,6%	100,0%
Ki-kare değeri=15,287			p=0,000*		

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre “Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?” sorusuna ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu madde için 6. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %22.2, B metnini seçenlerin oranı ise %77.8’dir. 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %45 iken B metnini tercih edenlerin oranı % 55’tir.

Sonuç olarak, her iki okul türünde öğrenim gören öğrencilerin ders kitaplarında görmek istedikleri metnin ağırlıklı olarak fantastik öğeler içeren B metni benzeri metinler olmasını istedikleri görülmektedir. Çalışmanın daha önceki kısımlarında belirtildiği gibi bu veriler Acat, Demiral ve Arın’ın çalışmalarında bulunduğu sonuçlarla paralellik göstermektedir. Bunun dışında Baraz, 10-13 yaş arası çocuklar için serüven dönemi olarak adlandırmıştır (Baraz, 1987: 156). Fantastik unsurların bulunduğu metinlerin macera içerdiği düşünüldüğünde öğrencilerin genelinin B metnini tercih etmelerinin sebebi de ortaya çıkmaktadır.

4.4.3. Öğrencilerin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine yöneltilen “Hangi metnin sinemaya aktarılmasını istersiniz?” sorusuna verdiği cevapların farklı ölçütlere göre analiz edilmiş sonuçları tablolaştırılarak değerlendirilecektir.

Tablo 32: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
3-Hangi metnin sinemaya aktarılmasını istersiniz?	A metni	n	11	13	24
		%	45,8%	54,2%	100,0%
	B metni	n	80	21	101
		%	79,2%	20,8%	100,0%
Toplam		n	91	34	125
		%	72,8%	27,2%	100,0%
Ki kare değeri= 9,288 p=0,002*					

6. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “sinemaya aktarılmasını istedikleri metin” farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca devlet okulunda

okuyup A metnini seçenlerin oranı%12; B metnini seçenlerin oranı %88'dir. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %38.2 iken B metnini seçenlerin oranı ise %61.8'dir.

Tablo 33: Okul Türlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
3-Hangi metnin sinemaya aktarılmasını istersiniz?	A metni	n	15	9	24
		%	62,5%	37,5%	100,0%
	B metni	n	82	29	111
		%	73,9%	26,1%	100,0%
Toplam		n	97	38	135
		%	71,9%	28,1%	100,0%
Ki kare değeri=0,762 p=0,383					

7. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “sinemaya aktarılmasını istedikleri metin” farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %15.4; B metnini seçenlerin oranı %84.6'dır. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %23.6 iken B metnini seçenlerin oranı ise %76.4'tür.

Tablo 34: Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
3-Hangi metnin sinemaya aktarılmasını istersiniz?	A metni	n	9	14	23
		%	39,1%	60,9%	100,0%
	B metni	n	47	54	101
		%	46,5%	53,5%	100,0%
Toplam		n	56	68	124
		%	45,2%	54,8%	100,0%
Ki kare değeri=0,170 p=0,680					

6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “sinemaya aktarılmasını istedikleri metin” farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %16; B metnini seçenlerin oranı ise %84'tür. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %20.5 iken B metnini seçenlerin oranı %79.5'tir.

Tablo 35: Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
3-Hangi metnin sinemaya aktarılmasını istersiniz?	A metni	n	5	19	24
		%	20,8%	79,2%	100,0%
	B metni	n	51	60	111
		%	45,9%	54,1%	100,0%
Toplam		n	56	79	135
		%	41,5%	58,5%	100,0%
Ki kare değeri= 4,144 p=0,042*					

7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “sinemaya aktarılmasını istedikleri metin” farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %8.9; B metnini seçenlerin oranı ise %91.1’dir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %24 iken B metnini seçenlerin oranı % 76’dır.

Tablo 36: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
3-Hangi metnin sinemaya aktarılmasını istersiniz?	A metni	N	5	13	6	24
		%	20,8%	54,2%	25,0%	100,0%
	B metni	N	21	41	39	101
		%	20,8%	40,6%	38,6%	100,0%
Toplam		N	26	54	45	125
		%	20,8%	43,2%	36,0%	100,0%
Ki kare değeri= 1,871 p=0,392						

6. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “sinemaya aktarılmasını istedikleri metin” farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %19.2, B metnini seçenlerin oranı %80.8’dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %24 iken B metnini seçenlerin oranı %76’dır. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %13.3 iken B metnini seçenlerin oranı ise %86.7’dir.

Tablo 37: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
3-Hangi metnin sinemaya aktarılmasını istersiniz?	A metni	n	10	8	6	24
		%	41,7%	33,3%	25,0%	100,0%
	B metni	n	23	39	49	111
		%	20,7%	35,1%	44,1%	100,0%
Toplam		n	33	47	55	135
		%	24,4%	34,8%	40,7%	100,0%
Ki kare değeri=5,085			p=0,079			

7. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “sinemaya aktarılmasını istedikleri metin” farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %30.3, B metnini seçenlerin oranı %69.7’dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %17 iken B metnini seçenlerin oranı %83’tür. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %10.9 iken B metnini seçenlerin oranı ise %89.1’dir.

Tablo 38: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
3-Hangi metnin sinemaya aktarılmasını istersiniz?	A metni	N	7	5	12	24
		%	29,2%	20,8%	50,0%	100,0%
	B metni	N	13	38	50	101
		%	12,9%	37,6%	49,5%	100,0%
Toplam		N	20	43	62	125
		%	16,0%	34,4%	49,6%	100,0%
Ki kare değeri=4,543 p=0,103						

6.sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “sinemaya aktarılmasını istedikleri metin” farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %35, B metnini seçenlerin oranı %65’tir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %11.6 iken B metnini seçenlerin oranı %88.4’tür. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %19.3 iken B metnini seçenlerin oranı ise %80.7’dir.

Tablo 39: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
3-Hangi metnin sinemaya aktarılmasını istersiniz?	A metni	N	9	8	7	24
		%	37,5%	33,3%	29,2%	100,0%
	B metni	N	9	34	68	111
		%	8,1%	30,6%	61,3%	100,0%
Toplam		N	18	42	75	135
		%	13,3%	31,1%	55,6%	100,0%
Ki kare değeri=13,981 p=0,001*						

7. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “sinemaya aktarılmasını istedikleri metin” farklılaşmaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %50, B metnini seçenlerin oranı da %50’dir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %19 iken B metnini seçenlerin oranı %81’dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %9.3 iken B metnini seçenlerin oranı ise %90.7’dir.

Tablo 40: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Sinemaya Aktarılmasını İstedikleri Metin Türü

			Sınıf		Toplam
			6.sınıf	7.sınıf	
3-Hangi metnin sinemaya aktarılmasını istersiniz?	A metni	n	24	24	48
		%	50,0%	50,0%	100,0%
	B metni	n	101	111	212
		%	47,6%	52,4%	100,0%
Toplam		n	125	135	260
		%	48,1%	51,9%	100,0%
Ki-kare değeri=0,018			p=0,892		

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre “sinemaya aktarılmasını istedikleri metin” farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu madde için 6. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %19.2, B metnini seçenlerin oranı ise %80.8’dir. 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %17.7 iken B metnini tercih edenlerin oranı % 82.3’tür.

Nitekim Çiçek de bu bulguları destekler nitelikte bir tespitte bulunmuş ve toplumsal anlamda sözlü kültürün yerini görsel kültüre bıraktığını, eskiden evlerde

anlatılan halk hikâyelerinin yerini çizgi filmlerin, filmlerin aldığını söylemektedir. Doğal olarak fantastik unsurlar barındıran halk hikâyeleri yerini fantastik çizgiler taşıyan film ve çizgi filmlere bırakmıştır (Çiçek, 2008). Araştırmanın bir sonraki bölümünde öğrencilere sorulan “*Sizce fantastik olan kahramanlar kimlerdir?*” sorusuna verdikleri cevaplar ile bu soruya verilen cevaplar örtüşmektedir. Zira öğrenciler kendilerince fantastik olan kahramanları genelde çizgi film ya da sinema karakterleri arasından seçmişlerdir.

4.4.4. Öğrencilerin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine yöneltilen “Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok okumak istediğiniz kitaplar gibidir?” sorusuna verdiği cevapların farklı ölçütlere göre analiz edilmiş sonuçları tablolastırılarak değerlendirilecektir.

Tablo 41:Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
4-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok okumak istediğiniz kitaplar gibidir?	A metni	n	9	6	15
		%	60,0%	40,0%	100,0%
	B metni	n	76	25	101
		%	75,2%	24,8%	100,0%
Toplam		n	85	31	116
		%	73,3%	26,7%	100,0%
Ki kare değeri= 0,870 p=0,351					

6. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “öğrencilerin en çok okumak istedikleri kitaplara benzeyen metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı%10.5; B metnini seçenlerin oranı %89.5’tir. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %19.3 iken B metnini seçenlerin oranı ise %80.7’dir.

Tablo 42: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitap Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
4-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok okumak istediğiniz kitaplar gibidir?	A metni	n	24	19	43
		%	55,8%	44,2%	100,0%
	B metni	n	70	21	91
		%	76,9%	23,1%	100,0%
Toplam		n	94	40	134
		%	70,1%	29,9%	100,0%
Ki kare değeri=5,247 p=0,022*					

7. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “öğrencilerin en çok okumak istedikleri kitaplara benzeyen metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %25.5; B metnini seçenlerin oranı %74.5’tir. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %47.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %52.5’tir.

Tablo 43: Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
4-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok okumak istediğiniz kitaplar gibidir?	A metni	n	4	10	14
		%	28,6%	71,4%	100,0%
	B metni	n	50	51	101
		%	49,5%	50,5%	100,0%
Toplam		n	54	61	115
		%	47,0%	53,0%	100,0%
Ki kare değeri= 1,404 p=0,236					

6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “öğrencilerin en çok okumak istedikleri kitaplara benzeyen metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %7.4; B metnini seçenlerin oranı ise %92.6’dır. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %16.3 iken B metnini seçenlerin oranı % 83.7’dır.

Tablo 44: Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
4-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok okumak istediğiniz kitaplar gibidir?	A metni	n	15	28	43
		%	34,9%	65,1%	100,0%
	B metni	n	42	49	91
		%	46,2%	53,8%	100,0%
Toplam		n	57	77	134
		%	42,5%	57,5%	100,0%
Ki kare değeri=1,091 p=0,296					

7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “öğrencilerin en çok okumak istedikleri kitaplara benzeyen metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %26.3; B metnini seçenlerin oranı ise %73.7’dir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %36.3 iken B metnini seçenlerin oranı % 63.7’dir.

Tablo 45: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
4-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok okumak istediğiniz kitaplar gibidir?	A metni	n	3	7	5	15
		%	20,0%	46,7%	33,3%	100,0%
	B metni	n	22	42	37	101
		%	21,8%	41,6%	36,6%	100,0%
Toplam		n	25	49	42	116
		%	21,6%	42,2%	36,2%	100,0%
Ki kare değeri=0,137 p=0,934						

6. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “öğrencilerin en çok okumak istedikleri kitaplara benzeyen metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %12, B metnini seçenlerin oranı %88’dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %14.2 iken B metnini seçenlerin oranı %85.8’dir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %11.9 iken B metnini seçenlerin oranı ise %88.1’dir.

Tablo 46: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
4-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok okumak istediğiniz kitaplar gibidir?	A metni	n	17	14	12	43
		%	39,5%	32,6%	27,9%	100,0%
	B metni	n	13	32	46	91
		%	14,3%	35,2%	50,5%	100,0%
Toplam		n	30	46	58	134
		%	22,4%	34,3%	43,3%	100,0%
Ki kare değeri= 11,455 p=0,003*						

7. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “öğrencilerin en çok okumak istedikleri kitaplara benzeyen metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %56.6, B metnini seçenlerin oranı %43.4’tür. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %30.4. iken B metnini seçenlerin oranı %69.6’dır. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %20.6 iken B metnini seçenlerin oranı ise %79.4’tür.

Tablo 47: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
4-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok okumak istediğiniz kitaplar gibidir?	A metni	n	2	5	8	15
		%	13,3%	33,3%	53,3%	100,0%
	B metni	n	16	34	51	101
		%	15,8%	33,7%	50,5%	100,0%
Toplam		n	18	39	59	116
		%	15,5%	33,6%	50,9%	100,0%
Ki kare değeri=0,007 p=0,963						

6. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “öğrencilerin en çok okumak istedikleri kitaplara benzeyen metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %11.1, B metnini seçenlerin oranı %89.9’dur. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %12.8 iken B

metnini seçenlerin oranı %87.2'dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %13.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %86.5'tir.

Tablo 48: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
4-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok okumak istediğiniz kitaplar gibidir?	A metni	n	10	18	15	43
		%	23,3%	41,9%	34,9%	100,0%
	B metni	n	7	24	60	91
		%	7,7%	26,4%	65,9%	100,0%
Toplam		n	17	42	75	134
		%	12,7%	31,3%	56,0%	100,0%
Ki kare değeri=12,722			p=0,002*			

7. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “öğrencilerin en çok okumak istedikleri kitaplara benzeyen metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %58.8, B metnini seçenlerin oranı %41.2'dir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %42.8 iken B metnini seçenlerin oranı %57.2'dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %20 iken B metnini seçenlerin oranı ise %80'dir.

Tablo 49: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin En Çok Okumak İstedikleri Kitaplara Benzeyen Metin

			Sınıf		Toplam
			6.sınıf	7.sınıf	
4-Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok okumak istediğiniz kitaplar gibidir?	A metni	n	15	43	58
		%	25,9%	74,1%	100,0%
	B metni	n	101	91	192
		%	52,6%	47,4%	100,0%
Toplam		n	116	134	250
		%	46,4%	53,6%	100,0%
Ki-kare değeri=11,756			p=0,001*		

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre “en çok okumak istedikleri kitaplara benzeyen metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu madde için 6. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %12.9, B

metni seçenlerin oranı ise %87.1'dir. 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %32 iken B metnini tercih edenlerin oranı % 68'dir.

Bu sonuçlarda anketin 2. sorusuna verilen cevaplarla paralellik göstermekte ve öğrencilerin fantastik unsurlar içeren metinlere olan ilgisini gözler önüne sermektedir.

4.4.5. Öğrencilerin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine yöneltilen “Okuduğunuz metinlerden hangisi okuma alışkanlığınızı artırır ya da size okuma alışkanlığı kazandırır?” sorusuna verdiği cevapların farklı ölçütlere göre analiz edilmiş sonuçları tablolastırılarak değerlendirilecektir.

Tablo 50: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
5-Okuduğunuz metinlerden hangisi okuma alışkanlığınızı artırır ya da size okuma alışkanlığı kazandırır?	A metni	n	12	12	24
		%	50,0%	50,0%	100,0%
	B metni	n	80	22	102
		%	78,4%	21,6%	100,0%
Toplam		n	92	34	126
		%	73,0%	27,0%	100,0%
Ki kare değeri= 6,593 p=0,010*					

6. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “okuma isteklerini, alışkanlıklarını arttıracğını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır($p<0.05$). Ayrıca devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı%13; B metnini seçenlerin oranı %87'dir. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %35.2 iken B metnini seçenlerin oranı ise %64.8'dir.

Tablo 51: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
5-Okuduğunuz metinlerden hangisi okuma alışkanlığınızı artırır ya da size okuma alışkanlığı kazandırır?	A metni	n	38	19	57
		%	66,7%	33,3%	100,0%
	B metni	n	63	19	82
		%	76,8%	23,2%	100,0%
Toplam		n	101	38	139
		%	72,7%	27,3%	100,0%
Ki kare değeri= 1,274 p=0,259					

7. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “okuma isteklerini, alışkanlıklarını arttıracığını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %37.6; B metnini seçenlerin oranı %62.4’dır. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %50 iken B metnini seçenlerin oranı da %50’dir.

Tablo 52: Cinsiyetlerine göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
5-Okuduğunuz metinlerden hangisi okuma alışkanlığınızı artırır ya da size okuma alışkanlığı kazandırır?	A metni	n	7	16	23
		%	30,4%	69,6%	100,0%
	B metni	n	50	52	102
		%	49,0%	51,0%	100,0%
Toplam		n	57	68	125
		%	45,6%	54,4%	100,0%
Ki kare değeri= 1,918 p=0,166					

6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “okuma isteklerini, alışkanlıklarını arttıracığını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %12.2; B metnini seçenlerin oranı ise %87.8’dir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %23.5 iken B metnini seçenlerin oranı % 76.5’tir.

Tablo 53: Cinsiyetlerine göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
5-Okuduğunuz metinlerden hangisi okuma alışkanlığınızı artırır ya da size okuma alışkanlığı kazandırır?	A metni	n	19	38	57
		%	33,3%	66,7%	100,0%
	B metni	n	38	44	82
		%	46,3%	53,7%	100,0%
Toplam		n	57	82	139
		%	41,0%	59,0%	100,0%
Ki kare değeri=1,845			p=0,174		

7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “okuma isteklerini, alışkanlıklarını arttıracaklarını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %33.3; B metnini seçenlerin oranı ise %66.7’dir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %46.3 iken B metnini seçenlerin oranı % 53.7’dir.

Tablo 54: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
5-Okuduğunuz metinlerden hangisi okuma alışkanlığınızı artırır ya da size okuma alışkanlığı kazandırır?	A metni	n	3	13	8	24
		%	12,5%	54,2%	33,3%	100,0%
	B metni	n	23	40	39	102
		%	22,5%	39,2%	38,2%	100,0%
Toplam		n	26	53	47	126
		%	20,6%	42,1%	37,3%	100,0%
Ki kare değeri=2,168 p=0,338						

6. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “okuma isteklerini, alışkanlıklarını arttıracaklarını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %11.5, B metnini seçenlerin oranı %88.5’dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %24.5 iken B metnini seçenlerin oranı %75.5’tir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %17 iken B metnini seçenlerin oranı ise %83’tür.

Tablo 55: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
5-Okuduğunuz metinlerden hangisi okuma alışkanlığınızı artırır ya da size okuma alışkanlığı kazandırır?	A metni	N	20	22	15	57
		%	35,1%	38,6%	26,3%	100,0%
	B metni	N	13	27	42	82
		%	15,9%	32,9%	51,2%	100,0%
Toplam		N	33	49	57	139
		%	23,7%	35,3%	41,0%	100,0%
Ki kare değeri= 10,803			p=0,005*			

7. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “okuma isteklerini, alışkanlıklarını arttıracığını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %60.6, B metnini seçenlerin oranı %39.4’tür. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %44.8 iken B metnini seçenlerin oranı %55.2’dir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %26.3 iken B metnini seçenlerin oranı ise %73.7’dir.

Tablo 56: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
5-Okuduğunuz metinlerden hangisi okuma alışkanlığınızı arttırır ya da size okuma alışkanlığı kazandırır?	A metni	N	5	6	13	24
		%	20,8%	25,0%	54,2%	100,0%
	B metni	N	15	36	51	102
		%	14,7%	35,3%	50,0%	100,0%
Toplam		N	20	42	64	126
		%	15,9%	33,3%	50,8%	100,0%
Ki kare değeri=1,157 p=0,561						

6. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “okuma isteklerini, alışkanlıklarını arttıracığını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %25, B metnini seçenlerin oranı %75’tir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %14.2 iken B metnini seçenlerin

oranı %85.8'dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %20.3 iken B metnini seçenlerin oranı ise %79.7'dir.

Tablo 57: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
5-Okuduğunuz metinlerden hangisi okuma alışkanlığınızı artırır ya da size okuma alışkanlığı kazandırır?	A metni	N	10	21	26	57
		%	17,5%	36,8%	45,6%	100,0%
	B metni	N	8	24	50	82
		%	9,8%	29,3%	61,0%	100,0%
Toplam		N	18	45	76	139
		%	12,9%	32,4%	54,7%	100,0%
Ki kare değeri= 3,612 p=0,164						

7. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “okuma isteklerini, alışkanlıklarını arttıracaklarını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %55.5, B metnini seçenlerin oranı %45.5'tir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %46.6 iken B metnini seçenlerin oranı %53.4'tür. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %34.2 iken B metnini seçenlerin oranı ise %65.8'dir.

Tablo 58: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Kendilerine Okuma Alışkanlığı Kazandıracağına İnadıkları Metin Türü

			Sınıf		Toplam
			6.sınıf	7.sınıf	
5-Okuduğunuz metinlerden hangisi okuma alışkanlığınızı artırır ya da size okuma alışkanlığı kazandırır?	A metni	N	24	57	81
		%	29,6%	70,4%	100,0%
	B metni	N	102	82	184
		%	55,4%	44,6%	100,0%
Toplam		N	126	139	265
		%	47,5%	52,5%	100,0%
Ki-kare değeri=14,000			p=0,000*		

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre “okuma isteklerini, alışkanlıklarını arttıracaklarını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu madde için 6. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı

%19, B metni seçenlerin oranı ise %81'dir. 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %41 iken B metnini tercih edenlerin oranı % 59'dur.

Fantastik öğeler içeren metinler heyecan unsuru barındırdıkları için okuma süreci boyunca merak ögesini canlı, çocukların okuma ilgisini de üst düzeyde tutmaktadır. Bu da çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında etkin rol oynamaktadır. Bu soruya hem özel okul hem de devlet okulunda öğrenim gören öğrencilerin verdiği cevaplar bu tezi doğrular niteliktedir.

4.4.6. Öğrencilerin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine yöneltilen “Metinlerden hangisinin hayal gücünüzü geliştireceğini düşünüyorsunuz?” sorusuna verdiği cevapların farklı ölçütlere göre analiz edilmiş sonuçları tablolaştırılarak değerlendirilecektir.

Tablo 59: Okul Türlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
6-Metinlerden hangisinin hayal gücünüzü geliştireceğini düşünüyorsunuz?	A metni	N	9	5	14
		%	64,3%	35,7%	100,0%
	B metni	N	83	28	111
		%	74,8%	25,2%	100,0%
Toplam		N	92	33	125
		%	73,6%	26,4%	100,0%
Ki kare değeri=0,268 p=0,605					

6. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “hayal güçlerini geliştireceğine inandıkları metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır($p>0.05$). Ayrıca devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı%9.7; B metnini seçenlerin oranı %90.3'tür. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %15.1 iken B metnini seçenlerin oranı ise %84.9' dur.

Tablo 60: Okul Türlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
6-Metinlerden hangisinin hayal gücünüzü geliştireceğini düşünüyorsunuz?	A metni	n	14	4	18
		%	77,8%	22,2%	100,0%
	B metni	n	84	35	119
		%	70,6%	29,4%	100,0%
Toplam		n	98	39	137
		%	71,5%	28,5%	100,0%
Ki kare değeri=0,122 p=0,727					

7. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “hayal güçlerini geliştireceğine inandıkları metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %14.2; B metnini seçenlerin oranı %85.8’dir. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %10.2 iken B metnini seçenlerin oranı ise %89.8’dir.

Tablo 61: Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
6-Metinlerden hangisinin hayal gücünüzü geliştireceğini düşünüyorsunuz?	A metni	n	4	10	14
		%	28,6%	71,4%	100,0%
	B metni	n	52	58	110
		%	47,3%	52,7%	100,0%
Toplam		n	56	68	124
		%	45,2%	54,8%	100,0%
Ki kare değeri= 1,080 p=0,299					

6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “hayal güçlerini geliştireceğine inandıkları metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %7.1; B metn ini seçenlerin oranı ise %92.9’dur. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %14.7 iken B metnini seçenlerin oranı % 85.3’tür.

Tablo 62: Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
6-Metinlerden hangisinin hayal gücünüzü geliştireceğini düşünüyorsunuz?	A metni	N	4	14	18
		%	22,2%	77,8%	100,0%
	B metni	N	56	63	119
		%	47,1%	52,9%	100,0%
Toplam		N	60	77	137
		%	43,8%	56,2%	100,0%
Ki kare değeri=2,974 p=0,085					

7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “hayal güçlerini geliştireceğine inandıkları metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %6.6; B metnini seçenlerin oranı ise %93.4’tür. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %18.1 iken B metnini seçenlerin oranı % 81.9’dur.

Tablo 63: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
6-Metinlerden hangisinin hayal gücünüzü geliştireceğini düşünüyorsunuz?	A metni	n	5	6	3	14
		%	35,7%	42,9%	21,4%	100,0%
	B metni	n	21	48	42	111
		%	18,9%	43,2%	37,8%	100,0%
Toplam		n	26	54	45	125
		%	20,8%	43,2%	36,0%	100,0%
Ki kare değeri=2,495 p=0,287						

6. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “hayal güçlerini geliştireceğine inandıkları metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %19.2, B metnini seçenlerin oranı %80.8’dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %11.1 iken B metnini seçenlerin oranı %88.9’dur. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %6.6 iken B metnini seçenlerin oranı ise %93.4’tür.

Tablo 64: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
6-Metinlerden hangisinin hayal gücünüzü geliştireceğini düşünüyorsunuz?	A metni	n	9	7	2	18
		%	50,0%	38,9%	11,1%	100,0%
	B metni	n	23	41	55	119
		%	19,3%	34,5%	46,2%	100,0%
Toplam		n	32	48	57	137
		%	23,4%	35,0%	41,6%	100,0%
Ki kare değeri= 11,357 p=0,003*						

7. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “hayal güçlerini geliştireceğine inandıkları metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %28.1, B metnini seçenlerin oranı %71.9’dur. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %14.5 iken B metnini seçenlerin oranı %85.5’tir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %3.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %96.5’tir.

Tablo 65: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
6-Metinlerden hangisinin hayal gücünüzü geliştireceğini düşünüyorsunuz?	A metni	N	6	3	5	14
		%	42,9%	21,4%	35,7%	100,0%
	B metni	N	14	40	57	111
		%	12,6%	36,0%	51,4%	100,0%
Toplam		N	20	43	62	125
		%	16,0%	34,4%	49,6%	100,0%
Ki kare değeri= 6,711 p=0,035*						

6. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “hayal güçlerini geliştireceğine inandıkları metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %30, B metnini seçenlerin oranı %70’dır. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %6 iken B metnini seçenlerin oranı %94’tür. Babası üniversite

mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %8 iken B metnini seçenlerin oranı ise %92'dir.

Tablo 66: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
6-Metinlerden hangisinin hayal gücünüzü geliştireceğini düşünüyorsunuz?	A metni	N	6	8	4	18
		%	33,3%	44,4%	22,2%	100,0%
	B metni	N	11	38	70	119
		%	9,2%	31,9%	58,8%	100,0%
Toplam		N	17	46	74	137
		%	12,4%	33,6%	54,0%	100,0%
Ki kare değeri=10,886			p=0,004*			

7. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “hayal güçlerini geliştireceğine inandıkları metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %35, B metnini seçenlerin oranı %65'dir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %17.3 iken B metnini seçenlerin oranı %82.7'dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %95'tir.

Tablo 67: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Hayal Güçlerini Geliştireceğine İnadıkları Metin Türü

			Sınıf		Toplam
			6.sınıf	7.sınıf	
6-Metinlerden hangisinin hayal gücünüzü geliştireceğini düşünüyorsunuz?	A metni	n	14	18	32
		%	43,8%	56,3%	100,0%
	B metni	n	111	119	230
		%	48,3%	51,7%	100,0%
Toplam		n	125	137	262
		%	47,7%	52,3%	100,0%
Ki-kare değeri=0,084			p=0,772		

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre “hayal güçlerini geliştireceğine inandıkları metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu madde için 6. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %11.2, B

metni seçenlerin oranı ise %88.8'dir. 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %13.1 iken B metnini tercih edenlerin oranı %86.9'dur.

Dil öğretiminin temel hedefi, öğrencilerin, dilin farklı bağlamlarda aldığı görünümleri kavramaları, dil aracılığıyla kendilerini ifade edebilmeleri, değişik bilgi kaynaklarına ulaşarak duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirmeleridir (MEB 2005: 2). Bu soruya öğrencilerin verdiği cevaplar, fantastik öğeler içeren metinlerin hayal gücünü geliştirmeye daha uygun olduğu görüşünü destekler niteliktedir. Çalışmanın daha önceki bölümlerinde de bahsedildiği gibi Dilidüzgün ve Bayar, fantastik metinlerin düş gücünü harekete geçirmeye yönelik olduğunu vurgulamışlardır (Bkz. Bölüm 3.4)

4.4.7. Öğrencilerin Benzerini Yazmak İstedikleri Metin Türü

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine yöneltilen “Sizden bir öykü yazmanız istense hangi metnin benzerini yazmak istersiniz?” sorusuna verdiği cevapların farklı ölçütlere göre analiz edilmiş sonuçları tablolaştırılarak değerlendirilecektir.

Tablo 68: Okul Türlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
7-Sizden bir öykü yazmanız istense hangi metnin benzerini yazmak istersiniz?	A metni	n	15	11	26
		%	57,7%	42,3%	100,0%
	B metni	n	77	22	99
		%	77,8%	22,2%	100,0%
Toplam		n	92	33	125
		%	73,6%	26,4%	100,0%
Ki kare değeri=3,304 p=0,069					

6. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “yazmaları istenen öykünün benzeri olduğunu düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %16.3; B metnini seçenlerin oranı %83.7'dir. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %33.3 iken B metnini seçenlerin oranı ise %66.7'dir.

Tablo 69: Okul Türlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
7-Sizden bir öykü yazmanız istense hangi metnin benzerini yazmak istersiniz?	A metni	n	44	24	68
		%	64,7%	35,3%	100,0%
	B metni	n	57	15	72
		%	79,2%	20,8%	100,0%
Toplam		n	101	39	140
		%	72,1%	27,9%	100,0%
Ki kare değeri= 2,955 p=0,086					

7.sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “yazmaları istenen öykünün benzeri olduğunu düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %43.5; B metnini seçenlerin oranı %56.5’tir. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %61.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %38.5’tir.

Tablo 70: Cinsiyetlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
7-Sizden bir öykü yazmanız istense hangi metnin benzerini yazmak istersiniz?	A metni	n	8	17	25
		%	32,0%	68,0%	100,0%
	B metni	n	48	51	99
		%	48,5%	51,5%	100,0%
Toplam		n	56	68	124
		%	45,2%	54,8%	100,0%
Ki kare değeri=1,575 p=0,209					

6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “yazmaları istenen öykünün benzeri olduğunu düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %14.2; B metnini seçenlerin oranı ise %85.8’dir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %25 iken B metnini seçenlerin oranı % 75’tir.

Tablo 71: Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
7-Sizden bir öykü yazmanız istense hangi metnin benzerini yazmak istersiniz?	A metni	n	25	43	68
		%	36,8%	63,2%	100,0%
	B metni	n	34	38	72
		%	47,2%	52,8%	100,0%
Toplam		n	59	81	140
		%	42,1%	57,9%	100,0%
Ki kare değeri=1,169 p=0,280					

7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “yazmaları istenen öykünün benzeri olduğunu düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %42.3; B metnini seçenlerin oranı ise %57.7’tür. 7 . Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %53 iken B metnini seçenlerin oranı % 47’dir.

Bu soruya öğrencilerin verdiği cevaplar, öğrencilerin ders kitabında bulunan metinlerle fantastik metinlerin benzerlerini yazmak konusundaki isteklerinin neredeyse eşit olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin ders kitabında daha sık gördükleri metinlerin benzerlerin yazmak istemeleri, onların yazınsal yapıtları bu metinler aracılığıyla tanıdığının bir göstergesidir.

Tablo 72: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
7-Sizden bir öykü yazmanız istense hangi metnin benzerini yazmak istersiniz?	A metni	n	6	13	7	26
		%	23,1%	50,0%	26,9%	100,0%
	B metni	n	20	40	39	99
		%	20,2%	40,4%	39,4%	100,0%
Toplam		n	26	53	46	125
		%	20,8%	42,4%	36,8%	100,0%
Ki kare değeri= 1,447 p=0,485						

6. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “yazmaları istenen öykünün benzeri olduğunu düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan

öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %23, B metnini seçenlerin oranı %77'dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %24.5 iken B metnini seçenlerin oranı %75.5'tir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %15.2 iken B metnini seçenlerin oranı ise %84.8'dir.

Tablo 73: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
7-Sizden bir öykü yazmanız istense hangi metnin benzerini yazmak istersiniz?	A metni	N	21	25	22	68
		%	30,9%	36,8%	32,4%	100,0%
	B metni	N	12	23	37	72
		%	16,7%	31,9%	51,4%	100,0%
Toplam		N	33	48	59	140
		%	23,6%	34,3%	42,1%	100,0%
Ki kare değeri=6,311 p=0,043*						

7. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “yazmaları istenen öykünün benzeri olduğunu düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %63.6, B metnini seçenlerin oranı %36.4'tür. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %52 iken B metnini seçenlerin oranı %48'dir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %37.2 iken B metnini seçenlerin oranı ise %62.8'dir.

Tablo 74: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
7-Sizden bir öykü yazmanız istense hangi metnin benzerini yazmak istersiniz?	A metni	N	4	10	12	26
		%	15,4%	38,5%	46,2%	100,0%
	B metni	N	15	33	51	99
		%	15,2%	33,3%	51,5%	100,0%
Toplam		N	19	43	63	125
		%	15,2%	34,4%	50,4%	100,0%
Ki kare değeri= 0,274 p=0,872						

6. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “yazmaları istenen öykünün benzeri olduğunu düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan

öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %21, B metnini seçenlerin oranı %79'dur. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %23.2 iken B metnini seçenlerin oranı %76.8'dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %19 iken B metnini seçenlerin oranı ise %81'dir.

Tablo 75: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Yazmak İstedikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
7-Sizden bir öykü yazmanız istense hangi metnin benzerini yazmak istersiniz?	A metni	n	12	24	32	68
		%	17,6%	35,3%	47,1%	100,0%
	B metni	n	6	20	46	72
		%	8,3%	27,8%	63,9%	100,0%
Toplam		n	18	44	78	140
		%	12,9%	31,4%	55,7%	100,0%
Ki kare değeri=4,815			p=0,090			

7. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “yazmaları istenen öykünün benzeri olduğunu düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %66.6, B metnini seçenlerin oranı %33.4'tür. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %54.5 iken B metnini seçenlerin oranı %45.5'tir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %41 iken B metnini seçenlerin oranı ise %59'dur.

Tablo 76: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Yazmak İstedikleri Metin Türü

			Sınıf		Toplam
			6.sınıf	7.sınıf	
7-Sizden bir öykü yazmanız istense hangi metnin benzerini yazmak istersiniz?	A metni	n	26	68	94
		%	27,7%	72,3%	100,0%
	B metni	n	99	72	171
		%	57,9%	42,1%	100,0%
Toplam		n	125	140	265
		%	47,2%	52,8%	100,0%
Ki-kare değeri=22,251			p=0,000*		

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre “yazmaları istenen öykünün benzeri olduğunu düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu madde için 6. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı

%20.8, B metni seçenlerin oranı ise %79.2'dır. 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %48.5 iken B metnini tercih edenlerin oranı % 51.5'tir.

Sonuçlar göstermektedir ki hem özel hem de devlet okulunda öğrenim gören 6. sınıf öğrencilerinin büyük çoğunluğu, okuma alışkanlığı ve becerisinin yanında yazma becerisiyle ilgili sorulara da fantastik öğeleri içeren metinleri tercih eder nitelikte cevap vermişlerdir.

4.4.8. Öğrencilerin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine yöneltilen “Okuduğunuz metinler drama olarak sahnelense hangisinde rol almak istersiniz?” sorusuna verdiği cevapların farklı ölçütlere göre analiz edilmiş sonuçları tablolaştırılarak değerlendirilecektir.

Tablo 77: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
8-Okuduğunuz metinler drama olarak sahnelense hangisinde rol almak istersiniz?	A metni	n	18	13	31
		%	58,1%	41,9%	100,0%
	B metni	n	74	21	95
		%	77,9%	22,1%	100,0%
Toplam		n	92	34	126
		%	73,0%	27,0%	100,0%
Ki kare değeri=3,713 p=0,054					

6. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “rol almak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %19.5; B metnini seçenlerin oranı %80.5'tir. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %38.2 iken B metnini seçenlerin oranı ise %61.8 dir.

Tablo78: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
8-Okuduğunuz metinler drama olarak sahnелense hangisinde rol almak istersiniz?	A metni	n	30	20	50
		%	60,0%	40,0%	100,0%
	B metni	n	69	18	87
		%	79,3%	20,7%	100,0%
Toplam		n	99	38	137
		%	72,3%	27,7%	100,0%
Ki kare değeri= 4,983 p=0,026*					

7. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “rol almak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %30.3; B metnini seçenlerin oranı %69.7’dir. 7. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı % 52.6 iken B metnini seçenlerin oranı ise % 47.4’tür.

Tablo 79: Cinsiyetlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
8-Okuduğunuz metinler drama olarak sahnелense hangisinde rol almak istersiniz?	A metni	n	7	23	30
		%	23,3%	76,7%	100,0%
	B metni	n	50	45	95
		%	52,6%	47,4%	100,0%
Toplam		n	57	68	125
		%	45,6%	54,4%	100,0%
Ki kare değeri=6,753 p=0,009*					

6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “rol almak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %12.2; B metnini seçenlerin oranı ise %87.8’dir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %33.8 iken B metnini seçenlerin oranı % 66.2’dir.

Tablo 80: Cinsiyetlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
8-Okuduğunuz metinler drama olarak sahnелense hangisinde rol almak istersiniz?	A metni	n	17	33	50
		%	34,0%	66,0%	100,0%
	B metni	n	40	47	87
		%	46,0%	54,0%	100,0%
Toplam		n	57	80	137
		%	41,6%	58,4%	100,0%
Ki kare değeri=1,414 p=0,234					

7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “rol almak istedikleri metne” ilişkin görüşler farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %29.8; B metnini seçenlerin oranı ise %70.2’dir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %41.2 iken B metnini seçenlerin oranı %58.8’dir.

Tablo 81: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
8-Okuduğunuz metinler drama olarak sahnelense hangisinde rol almak istersiniz?	A metni	n	6	16	9	31
		%	19,4%	51,6%	29,0%	100,0%
	B metni	n	20	38	37	95
		%	21,1%	40,0%	38,9%	100,0%
Toplam		n	26	54	46	126
		%	20,6%	42,9%	36,5%	100,0%
Ki kare değeri=1,401 p=0,496						

6. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “rol almak istedikleri metne” ilişkin görüşler farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %23, B metnini seçenlerin oranı %77’dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %29.6 iken B metnini seçenlerin oranı %70.4’tür. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %19.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %80.5’tir.

Tablo 82: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
8-Okuduğunuz metinler drama olarak sahnelense hangisinde rol almak istersiniz?	A metni	n	14	15	21	50
		%	28,0%	30,0%	42,0%	100,0%
	B metni	n	18	33	36	87
		%	20,7%	37,9%	41,4%	100,0%
Toplam		n	32	48	57	137
		%	23,4%	35,0%	41,6%	100,0%
Ki kare değeri=1,296 p=0,523						

7. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “rol almak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %43.7, B metnini seçenlerin oranı %56.3’tür. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %31.2 iken B metnini seçenlerin oranı %68.8’dir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %36.8 iken B metnini seçenlerin oranı ise %63.2’dir.

Tablo 83: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
8-Okuduğunuz metinler drama olarak sahnelense hangisinde rol almak istersiniz?	A metni	n	4	9	18	31
		%	12,9%	29,0%	58,1%	100,0%
	B metni	n	16	34	45	95
		%	16,8%	35,8%	47,4%	100,0%
Toplam		n	20	43	63	126
		%	15,9%	34,1%	50,0%	100,0%
Ki kare değeri=1,081 p=0,583						

6. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “rol almak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %20, B metnini seçenlerin oranı %80’dir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %20.9 iken B metnini seçenlerin oranı %79.1’dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %28.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %61.5’tir.

Tablo 84: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
8-Okuduğunuz metinler drama olarak sahnelense hangisinde rol almak istersiniz?	A metni	n	9	17	24	50
		%	18,0%	34,0%	48,0%	100,0%
	B metni	n	9	28	50	87
		%	10,3%	32,2%	57,5%	100,0%
Toplam		n	18	45	74	137
		%	13,1%	32,8%	54,0%	100,0%
Ki kare değeri= 1,931			p=0,381			

7. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “rol almak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %50, B metnini seçenlerin oranı da %50’dir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %37.7 iken B metnini seçenlerin oranı %62.3’tür. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %32.4 iken B metnini seçenlerin oranı ise %67.6’dır.

Tablo 85: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Drama Olarak Sahnelemek İstedikleri Metin Türü

			Sınıf		Toplam
			6.sınıf	7.sınıf	
8-Okuduğunuz metinler drama olarak sahnelense hangisinde rol almak istersiniz?	A metni	n	31	50	81
		%	38,3%	61,7%	100,0%
	B metni	n	95	87	182
		%	52,2%	47,8%	100,0%
Toplam		n	126	137	263
		%	47,9%	52,1%	100,0%
Ki-kare değeri=4,356			p=0,037*		

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre “rol almak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu madde için 6. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %24.6, B metnini seçenlerin oranı ise %75.4’tür. 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %36.4 iken B metnini tercih edenlerin oranı % 63.6’dır.

4.4.9. Öğrencilerin Okurken Eglendikleri Metin Türü

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine yöneltilen “Hangi metni okurken daha çok eğlendiniz?” sorusuna verdiği cevapların farklı ölçütlere göre analiz edilmiş sonuçları tablolastırılarak değerlendirilecektir.

Tablo 86: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eglendikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
9-Hangi metni okurken daha çok eğlendiniz?	A metni	n	8	9	17
		%	47,1%	52,9%	100,0%
	B metni	n	83	25	108
		%	76,9%	23,1%	100,0%
Toplam		n	91	34	125
		%	72,8%	27,2%	100,0%
Ki kare değeri=5,165 p=0,023*					

6. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “okurken eğlendikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı%8.7; B metnini seçenlerin oranı %91.3’tür. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %26.4 iken B metnini seçenlerin oranı ise %73.6’dır.

Tablo 87: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eglendikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
9-Hangi metni okurken daha çok eğlendiniz?	A metni	n	20	18	38
		%	52,6%	47,4%	100,0%
	B metni	n	78	18	96
		%	81,3%	18,8%	100,0%
Toplam		n	98	36	134
		%	73,1%	26,9%	100,0%
Ki kare değeri= 9,938 p=0,002*					

7. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “okurken eğlendikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu soru için

devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %20.4; B metnini seçenlerin oranı %79.6'dır. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %50 iken B metnini seçenlerin oranı da %50'dir.

Tablo 88: Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eğlendikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
9-Hangi metni okurken daha çok eğlendiniz?	A metni	n	5	11	16
		%	31,3%	68,8%	100,0%
	B metni	n	52	56	108
		%	48,1%	51,9%	100,0%
Toplam		n	57	67	124
		%	46,0%	54,0%	100,0%
Ki kare değeri= 0,994 p=0,319					

6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “okurken eğlendikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %8.7; B metnini seçenlerin oranı ise %91.3'tür. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %16.4 iken B metnini seçenlerin oranı %83.6'dır.

Tablo 89: Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eğlendikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
9-Hangi metni okurken daha çok eğlendiniz?	A metni	n	14	24	38
		%	36,8%	63,2%	100,0%
	B metni	n	42	54	96
		%	43,8%	56,3%	100,0%
Toplam		n	56	78	134
		%	41,8%	58,2%	100,0%
Ki kare değeri=0,288 p=0,592					

7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “okurken eğlendikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %25; B metnini seçenlerin oranı ise %75'tir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %30.7 iken B metnini seçenlerin oranı %69.3'tür.

Tablo 90: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eglendikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
9-Hangi metni okurken daha çok eğlendiniz?	A metni	n	5	8	4	17
		%	29,4%	47,1%	23,5%	100,0%
	B metni	n	21	45	42	108
		%	19,4%	41,7%	38,9%	100,0%
Toplam		n	26	53	46	125
		%	20,8%	42,4%	36,8%	100,0%
Ki kare değeri= 1,791 p=0,408						

6. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “okurken eğlendikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %19.2, B metnini seçenlerin oranı %80.8’dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %15 iken B metnini seçenlerin oranı %85’tir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %8 iken B metnini seçenlerin oranı ise %92’dir.

Tablo 91: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eglendikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
9-Hangi metni okurken daha çok eğlendiniz?	A metni	n	14	15	9	38
		%	36,8%	39,5%	23,7%	100,0%
	B metni	n	15	35	46	96
		%	15,6%	36,5%	47,9%	100,0%
Toplam		n	29	50	55	134
		%	21,6%	37,3%	41,0%	100,0%
Ki kare değeri= 9,534 p=0,009*						

7. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “okurken eğlendikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %48.2, B metnini seçenlerin oranı %51.8’dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %30 iken B metnini seçenlerin oranı %70’tir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %16.3 iken B metnini seçenlerin oranı ise %83.7’dir.

Tablo 92: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eğlendikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
9-Hangi metni okurken daha çok eğlendiniz?	A metni	n	4	6	7	17
		%	23,5%	35,3%	41,2%	100,0%
	B metni	n	16	36	56	108
		%	14,8%	33,3%	51,9%	100,0%
Toplam		n	20	42	63	125
		%	16,0%	33,6%	50,4%	100,0%
Ki kare değeri=0,990 p=0,610						

6. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “okurken eğlendikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %20, B metnini seçenlerin oranı %80’dir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %14.2 iken B metnini seçenlerin oranı %85.8’dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %11.1 iken B metnini seçenlerin oranı ise %88.9’dur.

Tablo 93: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okurken Eğlendikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
9-Hangi metni okurken daha çok eğlendiniz?	A metni	n	9	16	13	38
		%	23,7%	42,1%	34,2%	100,0%
	B metni	n	7	28	61	96
		%	7,3%	29,2%	63,5%	100,0%
Toplam		n	16	44	74	134
		%	11,9%	32,8%	55,2%	100,0%
Ki kare değeri=11,411 p=0,003*						

7. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “okurken eğlendikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %56.2, B metnini seçenlerin oranı %43.8’dir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %36.3 iken B metnini seçenlerin oranı %63.7’dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %17.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %82.5’tir.

Tablo 94: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Öğrencilerin Okurken Eğlendikleri Metin Türü

			Sınıf		Toplam
			6.sınıf	7.sınıf	
9-Hangi metni okurken daha çok eğlendiniz?	A metni	n	17	38	55
		%	30,9%	69,1%	100,0%
	B metni	n	108	96	204
		%	52,9%	47,1%	100,0%
Toplam		N	125	134	259
		%	48,3%	51,7%	100,0%
Ki-kare değeri= 7,562			p=0,006*		

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre “okurken eğlendikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu madde için 6. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %13.6, B metnini seçenlerin oranı ise %86.4’tür. 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %28.5 iken B metnini tercih edenlerin oranı % 71.5’tir.

4.4.10. Öğrencilerin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine yöneltilen “ Sizden metnin öncesini ya da sonrasını yazmanız istense hangi metni yazmayı tercih edersiniz? ” sorusuna verdiği cevapların farklı ölçütlere göre analiz edilmiş sonuçları tablolaştırılarak değerlendirilecektir.

Tablo 95: Okul Türlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
10-Sizden metnin öncesini ya da sonrasını yazmanız istense hangi metni yazmayı tercih edersiniz?	A metni	N	18	10	28
		%	64,3%	35,7%	100,0%
	B metni	N	73	25	98
		%	74,5%	25,5%	100,0%
Toplam		N	91	35	126
		%	72,2%	27,8%	100,0%
Ki kare değeri=0,679 p=0,410					

6.sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “yazmayı tercih ettikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %19.7; B metnini seçenlerin oranı %80.3’tür. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %28.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %71.5’tir.

Tablo 96: Okul Türlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
10-Sizden metnin öncesini ya da sonrasını yazmanız istense hangi metni yazmayı tercih edersiniz?	A metni	N	40	23	63
		%	63,5%	36,5%	100,0%
	B metni	N	60	17	77
		%	77,9%	22,1%	100,0%
Toplam		N	100	40	140
		%	71,4%	28,6%	100,0%
Ki kare değeri=2,864 p=0,091					

7.sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “yazmayı tercih ettikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %40; B metnini seçenlerin oranı %60’tır. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %57.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %42.5’tir.

Tablo 97: Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
10-Sizden metnin öncesini ya da sonrasını yazmanız istense hangi metni yazmayı tercih edersiniz?	A metni	n	10	17	27
		%	37,0%	63,0%	100,0%
	B metni	n	48	50	98
		%	49,0%	51,0%	100,0%
Toplam		n	58	67	125
		%	46,4%	53,6%	100,0%
Ki kare değeri= 0,781 p=0,377					

6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “yazmayı tercih ettikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden

A metnini seçenlerin oranı %17.2; B metnini seçenlerin oranı ise %82.8'dir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %25.3 iken B metnini seçenlerin oranı %74.7'tir.

Tablo 98: Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
10-Sizden metnin öncesini ya da sonrasını yazmanız istense hangi metni yazmayı tercih edersiniz?	A metni	N	25	38	63
		%	39,7%	60,3%	100,0%
	B metni	N	34	43	77
		%	44,2%	55,8%	100,0%
Toplam		N	59	81	140
		%	42,1%	57,9%	100,0%
Ki kare değeri= 0,130 p=0,718					

7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “yazmayı tercih ettikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %42.3; B metnini seçenlerin oranı ise %57.7'dir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %46.9 iken B metnini seçenlerin oranı %53.1'dir.

Tablo 99: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
10-Sizden metnin öncesini ya da sonrasını yazmanız istense hangi metni yazmayı tercih edersiniz?	A metni	N	5	11	12	28
		%	17,9%	39,3%	42,9%	100,0%
	B metni	N	21	42	35	98
		%	21,4%	42,9%	35,7%	100,0%
Toplam		N	26	53	47	126
		%	20,6%	42,1%	37,3%	100,0%
Ki kare değeri=0,495 p=0,781						

6. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “yazmayı tercih ettikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %19.2, B metnini seçenlerin oranı %80.8'dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin

oranı %20.7 iken B metnini seçenlerin oranı %79.3'tür. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %25.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %74.5'tir.

Tablo 100: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
10-Sizden metnin öncesini ya da sonrasını yazmanız istense hangi metni yazmayı tercih edersiniz?	A metni	n	18	21	24	63
		%	28,6%	33,3%	38,1%	100,0%
	B metni	n	14	28	35	77
		%	18,2%	36,4%	45,5%	100,0%
Toplam		n	32	49	59	140
		%	22,9%	35,0%	42,1%	100,0%
Ki kare değeri= 2,165 p=0,339						

7. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “yazmayı tercih ettikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %56.2, B metnini seçenlerin oranı %43.8'dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %42.8 iken B metnini seçenlerin oranı %57.2'dir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %40.6 iken B metnini seçenlerin oranı ise %59.4'tür.

Tablo 101: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
10-Sizden metnin öncesini ya da sonrasını yazmanız istense hangi metni yazmayı tercih edersiniz?	A metni	n	3	6	19	28
		%	10,7%	21,4%	67,9%	100,0%
	B metni	n	17	36	45	98
		%	17,3%	36,7%	45,9%	100,0%
Toplam		n	20	42	64	126
		%	15,9%	33,3%	50,8%	100,0%
Ki kare değeri=4,279 p=0,118						

6. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “yazmayı tercih ettikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %15, B metnini seçenlerin oranı %85'tir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı

%14.2 iken B metnini seçenlerin oranı %85.8'dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %29.6 iken B metnini seçenlerin oranı ise %70.4'tür.

Tablo 102: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
10-Sizden metnin öncesini ya da sonrasını yazmanız istense hangi metni yazmayı tercih edersiniz?	A metni	n	11	16	36	63
		%	17,5%	25,4%	57,1%	100,0%
	B metni	n	6	29	42	77
		%	7,8%	37,7%	54,5%	100,0%
Toplam		n	17	45	78	140
		%	12,1%	32,1%	55,7%	100,0%
Ki kare değeri= 4,362 p=0,113						

7. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “yazmayı tercih ettikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %64.7, B metnini seçenlerin oranı %35.3'tür. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %35.5 iken B metnini seçenlerin oranı %64.5'tir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %46.1 iken B metnini seçenlerin oranı ise %53.9'dur.

Tablo 103: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Yaratıcı Yazma Çalışmasında Kullanmak İstedikleri Metin Türü

			Sınıf		Toplam
			6.sınıf	7.sınıf	
10-Sizden metnin öncesini ya da sonrasını yazmanız istense hangi metni yazmayı tercih edersiniz?	A metni	n	28	63	91
		%	30,8%	69,2%	100,0%
	B metni	n	98	77	175
		%	56,0%	44,0%	100,0%
Toplam		n	126	140	266
		%	47,4%	52,6%	100,0%
Ki-kare değeri=15,287			p=0,000*		

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre “yazmayı tercih ettikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu madde için 6. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %22.2, B metnini seçenlerin oranı ise

%77.8'dir. 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %45 iken B metnini tercih edenlerin oranı % 55'tir.

Bir metnin öncesini ya da sonrasını yazma, yeni bir metin meydana getirme gibi çalışmalar yaratıcı yazma becerisinin etkinlikleri arasında sayılabilir. Nitekim bu soruya öğrencilerin verdikleri cevaplar her iki okul türünde de fantastik metinlerin bu beceri için daha uygun olduğunu ortaya koymaktadır. Tepebaşı da edebiyat öğretiminde ve yazılı anlatım becerisinde fantastik türünün özel bir yeri olduğunu söylemektedir (Tepebaşı, 2006) . Nitekim Temizkan da bu savı destekler nitelikte yaratıcı yazma çalışmalarında fantastik öğelerin yerini şu şekilde açıklamaktadır.

Yaratıcı yazma dış dünyadan elde edilen izlenimlerin farklı bir sunumla ortaya konmasına dayanır (Aşılıoğlu 1993: 146). Yaratıcılığın, hayal gücünün, gözlemlerin, dış dünyaya yönelik algıların, deneyimlerin, fantastik öğelerin (sıra dışı öğeler) vb. kullanıldığı yaratıcı yazma etkinlikleriyle ortaya çıkan yazma ürünlerinin de söz konusu öğelerin göstergelerini içermesi beklenir (Temizkan, 2010: 628).

4.4.11. Öğrencilerin Resimlemek İstedikleri Metin Türü

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine yöneltilen “Sizden metinlerden birini resimlemeniz istense hangi metnin resmini yapmak istersiniz?” sorusuna verdiği cevapların farklı ölçütlere göre analiz edilmiş sonuçları tablolaştırılarak değerlendirilecektir.

Tablo 104: Okul Türlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
11-Sizden metinlerden birini resimlemeniz istense hangi metnin resmini yapmak istersiniz?	A metni	n	13	11	24
		%	54,2%	45,8%	100,0%
	B metni	n	79	22	101
		%	78,2%	21,8%	100,0%
Toplam		n	92	33	125
		%	73,6%	26,4%	100,0%
Ki kare değeri=4,602 p=0,032*					

6. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “resimlemek istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %14.1; B metnini seçenlerin oranı %85.9’dur. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %33.3 iken B metnini seçenlerin oranı ise %66.7’dir.

Tablo 105: Okul Türlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
11-Sizden metinlerden birini resimlemeniz istense hangi metnin resmini yapmak istersiniz?	A metni	n	44	15	59
		%	74,6%	25,4%	100,0%
	B metni	n	55	24	79
		%	69,6%	30,4%	100,0%
Toplam		n	99	39	138
		%	71,7%	28,3%	100,0%
Ki kare değeri= 0,201 p=0,654					

7. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “resimlemek istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %44.4; B metnini seçenlerin oranı %55.6’dır. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %38.4 iken B metnini seçenlerin oranı ise %61.6’dır.

Tablo 106: Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
11-Sizden metinlerden birini resimlemeniz istense hangi metnin resmini yapmak istersiniz?	A metni	n	9	14	23
		%	39,1%	60,9%	100,0%
	B metni	n	47	54	101
		%	46,5%	53,5%	100,0%
Toplam		n	56	68	124
		%	45,2%	54,8%	100,0%
Ki kare değeri=0,170 p=0,680					

6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “resimlemek istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %16; B metnini seçenlerin oranı ise %84’tür. Erkek

öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %20.5 iken B metnini seçenlerin oranı %79.5'tir.

Tablo 107: Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
11-Sizden metinlerden birini resimlemeniz istense hangi metnin resmini yapmak istersiniz?	A metni	N	25	34	59
		%	42,4%	57,6%	100,0%
	B metni	N	32	47	79
		%	40,5%	59,5%	100,0%
Toplam		N	57	81	138
		%	41,3%	58,7%	100,0%
Ki kare değeri= 0,002					

7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “resimlemeyi istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %43.8; B metnini seçenlerin oranı ise %56.2'dir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %41.9 iken B metnini seçenlerin oranı %58.1'dir.

Tablo 108: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
11-Sizden metinlerden birini resimlemeniz istense hangi metnin resmini yapmak istersiniz?	A metni	N	4	11	9	24
		%	16,7%	45,8%	37,5%	100,0%
	B metni	N	22	43	36	101
		%	21,8%	42,6%	35,6%	100,0%
Toplam		N	26	54	45	125
		%	20,8%	43,2%	36,0%	100,0%
Ki kare değeri=0,323 p=0,851						

6. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “resimlemek istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %15.3, B metnini seçenlerin oranı %84.7'dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin

oranı %20.3 iken B metnini seçenlerin oranı %79.7'dir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %20 iken B metnini seçenlerin oranı ise %80'dir.

Tablo 109: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
11-Sizden metinlerden birini resimlemeniz istense hangi metnin resmini yapmak istersiniz?	A metni	N	17	19	23	59
		%	28,8%	32,2%	39,0%	100,0%
	B metni	N	16	29	34	79
		%	20,3%	36,7%	43,0%	100,0%
Toplam		N	33	48	57	138
		%	23,9%	34,8%	41,3%	100,0%
Ki kare değeri=1,356			p=0,508			

7. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “resimlemek istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %51.5, B metnini seçenlerin oranı %48.5'tir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %39.5 iken B metnini seçenlerin oranı %60.5'tir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %40.3 iken B metnini seçenlerin oranı ise %59.7'dir.

Tablo 110: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
11-Sizden metinlerden birini resimlemeniz istense hangi metnin resmini yapmak istersiniz?	A metni	N	3	7	14	24
		%	12,5%	29,2%	58,3%	100,0%
	B metni	N	17	36	48	101
		%	16,8%	35,6%	47,5%	100,0%
Toplam		N	20	43	62	125
		%	16,0%	34,4%	49,6%	100,0%
Ki kare değeri=0,926 p=0,629						

6. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “resimlemek istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %15, B metnini seçenlerin oranı %85'tir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %16.2 iken B metnini seçenlerin oranı %83.8'dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %22.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %77.5'tir.

Tablo 111: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Resimlemek İstedikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
11-Sizden metinlerden birini resimlemeniz istense hangi metnin resmini yapmak istersiniz?	A metni	n	11	23	25	59
		%	18,6%	39,0%	42,4%	100,0%
	B metni	n	7	21	51	79
		%	8,9%	26,6%	64,6%	100,0%
Toplam		N	18	44	76	138
		%	13,0%	31,9%	55,1%	100,0%
Ki kare değeri=7,155			p=0,028*			

7. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “resimlemek istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %61.1, B metnini seçenlerin oranı %38.9’dur. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %52.2 iken B metnini seçenlerin oranı %47.8’dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %32.8 iken B metnini seçenlerin oranı ise %67.2’dir.

Tablo 112: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Resimlemek İstedikleri Metin Türü

			Sınıf		Toplam
			6.sınıf	7.sınıf	
11-Sizden metinlerden birini resimlemeniz istense hangi metnin resmini yapmak istersiniz?	A metni	n	24	59	83
		%	28,9%	71,1%	100,0%
	B metni	n	101	79	180
		%	56,1%	43,9%	100,0%
Toplam		n	125	138	263
		%	47,5%	52,5%	100,0%
Ki-kare değeri=15,774			p=0,000*		

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre “resimlemek istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır($p<0.05$). Ayrıca bu madde için 6. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %19.2, B metnini seçenlerin oranı ise %80.8’dir. 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %42.7 iken B metnini tercih edenlerin oranı % 57.3’tür.

4.4.12. Öğrencilerin Okuma İlgisini Arttıracak Metin Türü

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine yöneltilen “Hangi metin okumaya olan ilginizi ve hevesinizi artırır?” sorusuna verdiği cevapların farklı ölçütlere göre analiz edilmiş sonuçları tablolaştırılarak değerlendirilecektir.

Tablo113: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Arttıracak Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
12-Hangi metin okumaya olan ilginizi ve hevesinizi artırır?	A metni	n	10	10	20
		%	50,0%	50,0%	100,0%
	B metni	n	80	24	104
		%	76,9%	23,1%	100,0%
Toplam		n	90	34	124
		%	72,6%	27,4%	100,0%
Ki kare değeri= 4,832 p=0,028*					

6. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “okumaya olan ilgilerini arttıracaklarını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı%11.1; B metnini seçenlerin oranı %88.9’dur. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %29.4 iken B metnini seçenlerin oranı ise %70.6’dır.

Tablo 114: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Arttıracak Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
12-Hangi metin okumaya olan ilginizi ve hevesinizi artırır?	A metni	n	30	15	45
		%	66,7%	33,3%	100,0%
	B metni	n	68	22	90
		%	75,6%	24,4%	100,0%
Toplam		n	98	37	135
		%	72,6%	27,4%	100,0%
Ki kare değeri=0,787 p=0,375					

7. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “okumaya olan ilgilerini arttıracaklarını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %38.7; B metnini seçenlerin oranı %61.3’tür. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %38.4 iken B metnini seçenlerin oranı ise %61.6’dır.

Tablo 115: Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Arttıracak Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
12-Hangi metin okumaya olan ilginizi ve hevesinizi artırır?	A metni	n	7	12	19
		%	36,8%	63,2%	100,0%
	B metni	n	49	55	104
		%	47,1%	52,9%	100,0%
Toplam		n	56	67	123
		%	45,5%	54,5%	100,0%
Ki kare değeri=0,332 p=0,564					

6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “okumaya olan ilgilerini arttıracaklarını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %12.5; B metnini seçenlerin oranı ise %87.5’tir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %17.9 iken B metnini seçenlerin oranı % 82.1’dir.

Tablo116 : Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Arttıracak Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
12-Sizden metinlerden birini resimlemeniz istense hangi metnin resmini yapmak istersiniz?	A metni	n	25	34	59
		%	42,4%	57,6%	100,0%
	B metni	n	32	47	79
		%	40,5%	59,5%	100,0%
Toplam		n	57	81	138
		%	41,3%	58,7%	100,0%
Ki kare değeri= 0,002					

7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “okumaya olan ilgilerini arttıracaklarını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %43.8; B metnini seçenlerin oranı ise %56.2'dir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %41.9 iken B metnini seçenlerin oranı % 58.1'dir.

Tablo 117: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
12-Hangi metin okumaya olan ilginizi ve hevesinizi artırır?	A metni	n	5	9	6	20
		%	25,0%	45,0%	30,0%	100,0%
	B metni	n	21	44	39	104
		%	20,2%	42,3%	37,5%	100,0%
Toplam		n	26	53	45	124
		%	21,0%	42,7%	36,3%	100,0%
Ki kare değeri=0,478 p=0,788						

6. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “okumaya olan ilgilerini arttıracaklarını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %19.2, B metnini seçenlerin oranı %80.8'dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %16.9 iken B metnini seçenlerin oranı %83.1'dir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %13.3 iken B metnini seçenlerin oranı ise %86.7'dir.

Tablo 118: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
12-Hangi metin okumaya olan ilginizi ve hevesinizi artırır?	A metni	n	19	13	13	45
		%	42,2%	28,9%	28,9%	100,0%
	B metni	n	14	32	44	90
		%	15,6%	35,6%	48,9%	100,0%
Toplam		n	33	45	57	135
		%	24,4%	33,3%	42,2%	100,0%
Ki kare değeri=11,557 p=0,003*						

7. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “okumaya olan ilgilerini arttıracaklarını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A

metnini seçenlerin oranı %57.5, B metnini seçenlerin oranı %42.5'tir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %28.8 iken B metnini seçenlerin oranı %71.2'dir. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %22.8 iken B metnini seçenlerin oranı ise %77.2'dir.

Tablo 119: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
12-Hangi metin okumaya olan ilginizi ve hevesinizi artırır?	A metni	n	5	6	9	20
		%	25,0%	30,0%	45,0%	100,0%
	B metni	n	15	36	53	104
		%	14,4%	34,6%	51,0%	100,0%
Toplam		n	20	42	62	124
		%	16,1%	33,9%	50,0%	100,0%
Ki kare değeri=1,260 p=0,532						

6. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “okumaya olan ilgilerini arttıracaklarını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %25, B metnini seçenlerin oranı %75'tir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %14.2 iken B metnini seçenlerin oranı %85.8'dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %14.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %85.5'tir.

Tablo 120: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
12-Hangi metin okumaya olan ilginizi ve hevesinizi artırır?	A metni	n	12	15	18	45
		%	26,7%	33,3%	40,0%	100,0%
	B metni	n	6	27	57	90
		%	6,7%	30,0%	63,3%	100,0%
Toplam		n	18	42	75	135
		%	13,3%	31,1%	55,6%	100,0%
Ki kare değeri=11,535 p=0,003*						

7. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “okumaya olan ilgilerini arttıracaklarını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır

($p < 0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %66.6, B metnini seçenlerin oranı %33.4'tür. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %35.7 iken B metnini seçenlerin oranı %64.3'tür. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %24 iken B metnini seçenlerin oranı ise %76'dır.

Tablo 121: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Okuma İlgisini Artıracak Metin Türü

			Sınıf		Toplam
			6.sınıf	7.sınıf	
12-Hangi metin okumaya olan ilginizi ve hevesinizi artırır?	A metni	n	20	45	65
		%	30,8%	69,2%	100,0%
	B metni	n	104	90	194
		%	53,6%	46,4%	100,0%
Toplam		n	124	135	259
		%	47,9%	52,1%	100,0%
Ki-kare değeri=9,282			p=0,002*		

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre “okumaya olan ilgilerini arttıracaklarını düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p < 0.05$). Ayrıca bu madde için 6. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %16.1, B metnini seçenlerin oranı ise %83.9'dur. 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %33.3 iken B metnini tercih edenlerin oranı % 66.7'dir.

Fantastik öğeler içeren metinlerin barındırdıkları heyecan ve merak unsurları yoluyla okuma ilgisini sürekli olarak yüksek tuttuğu çalışmanın daha önceki bölümlerinde vurgulanmıştı (Bkz. Bölüm 4.1.5). Bu soruya öğrencilerin verdiği cevaplar da bu savı destekler niteliktedir.

4.4.13. Öğrencilerin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine yöneltilen “Hangi metin ve benzerleri dış dünyaya olan bakışınızda bir değişiklik meydana getirebilir?” sorusuna verdiği cevapların farklı ölçütlere göre analiz edilmiş sonuçları tablolastırılarak değerlendirilecektir.

Tablo 122: Okul Türlerine Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
13-Hangi metin ve benzerleri dış dünyaya bakışınızda bir değişiklik meydana getirebilir?	A metni	n	21	16	37
		%	56,8%	43,2%	100,0%
	B metni	n	70	17	87
		%	80,5%	19,5%	100,0%
Toplam		n	91	33	124
		%	73,4%	26,6%	100,0%
Ki kare değeri=6,303 p=0,012*					

6. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “dış dünyaya bakışlarında bir değişiklik meydana getirebileceğini düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %23; B metnini seçenlerin oranı %77’dir. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %48.4 iken B metnini seçenlerin oranı ise %51.6’dır.

Tablo 123: Okul Türlerine Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
13-Hangi metin ve benzerleri dış dünyaya bakışınızda bir değişiklik meydana getirebilir?	A metni	n	51	19	70
		%	72,9%	27,1%	100,0%
	B metni	n	48	16	64
		%	75,0%	25,0%	100,0%
Toplam		n	99	35	134
		%	73,9%	26,1%	100,0%
Ki kare değeri=0,007 p=0,932					

7. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “dış dünyaya bakışlarında bir değişiklik meydana getirebileceğini düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %51.5; B metnini seçenlerin oranı % 48.5’tir. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %54.2 iken B metnini seçenlerin oranı ise % 45.8’dır.

Tablo 124: Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
13-Hangi metin ve benzerleri dış dünyaya bakışınızda bir değişiklik meydana getirebilir?	A metni	n	16	21	37
		%	43,2%	56,8%	100,0%
	B metni	n	40	46	86
		%	46,5%	53,5%	100,0%
Toplam		n	56	67	123
		%	45,5%	54,5%	100,0%
Ki kare değeri= 0,019 p=0,891					

6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “dış dünyaya bakışlarında bir değişiklik meydana getirebileceğini düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %28.5; B metnini seçenlerin oranı ise %71.5’tir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %31.3 iken B metnini seçenlerin oranı %68.7’dir.

Tablo 125: Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
13-Hangi metin ve benzerleri dış dünyaya bakışınızda bir değişiklik meydana getirebilir?	A metni	n	24	46	70
		%	34,3%	65,7%	100,0%
	B metni	n	31	33	64
		%	48,4%	51,6%	100,0%
Toplam		n	55	79	134
		%	41,0%	59,0%	100,0%
Ki kare değeri=2,213 p=0,137					

7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “dış dünyaya bakışlarında bir değişiklik meydana getirebileceğini düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %43.6; B metnini seçenlerin oranı ise %56.4’tür. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %58.2 iken B metnini seçenlerin oranı %41.8’dir.

Tablo 126: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
13-Hangi metin ve benzerleri dış dünyaya bakışınızda bir değişiklik meydana getirebilir?	A metni	n	7	16	14	37
		%	18,9%	43,2%	37,8%	100,0%
	B metni	n	19	37	31	87
		%	21,8%	42,5%	35,6%	100,0%
Toplam		n	26	53	45	124
		%	21,0%	42,7%	36,3%	100,0%
Ki kare değeri=0,145 p=0,930						

6. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “dış dünyaya bakışlarında bir değişiklik meydana getirebileceğini düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %26.9, B metnini seçenlerin oranı %73.1’dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %30.1 iken B metnini seçenlerin oranı %69.9’dur. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %31.1 iken B metnini seçenlerin oranı ise %68.9’dur.

Tablo 127: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
13-Hangi metin ve benzerleri dış dünyaya olan bakışınızda bir değişiklik meydana getirebilir?	A metni	n	21	20	29	70
		%	30,0%	28,6%	41,4%	100,0%
	B metni	n	12	25	27	64
		%	18,8%	39,1%	42,2%	100,0%
Toplam		n	33	45	56	134
		%	24,6%	33,6%	41,8%	100,0%
Ki kare değeri=2,845 p=0,241						

7. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “dış dünyaya bakışlarında bir değişiklik meydana getirebileceğini düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %63.6, B metnini seçenlerin oranı %36.4’tür. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %44.4 iken B

metnini seçenlerin oranı %55.6'dır. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %51.7 iken B metnini seçenlerin oranı ise %48.3'tür.

Tablo 128: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
13-Hangi metin ve benzerleri dış dünyaya bakışınızda bir değişiklik meydana getirebilir?	A metni	n	6	8	23	37
		%	16,2%	21,6%	62,2%	100,0%
	B metni	n	14	34	39	87
		%	16,1%	39,1%	44,8%	100,0%
Toplam		n	20	42	62	124
		%	16,1%	33,9%	50,0%	100,0%
Ki kare değeri=4,045 p=0,132						

6.sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “dış dünyaya bakışlarında bir değişiklik meydana getirebileceğini düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %30, B metnini seçenlerin oranı %70'tir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %19 iken B metnini seçenlerin oranı %81'dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %37 iken B metnini seçenlerin oranı ise %63'tür.

Tablo 129: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
13-Hangi metin ve benzerleri dış dünyaya bakışınızda bir değişiklik meydana getirebilir?	A metni	n	9	22	39	70
		%	12,9%	31,4%	55,7%	100,0%
	B metni	n	9	20	35	64
		%	14,1%	31,3%	54,7%	100,0%
Toplam		n	18	42	74	134
		%	13,4%	31,3%	55,2%	100,0%
Ki kare değeri=0,043 p=0,979						

7. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “dış dünyaya bakışlarında bir değişiklik meydana getirebileceğini düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu

mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %50, B metnini seçenlerin oranı da %50'dir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %52.3 iken B metnini seçenlerin oranı %47.7'dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %52.7 iken B metnini seçenlerin oranı ise %47.3'tür.

Tablo 130: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Dış Dünyaya Bakışını Değiştirecek Metin Türü

			Sınıf		Toplam
			6.sınıf	7.sınıf	
13-Hangi metin ve benzerleri dış dünyaya bakışınızda bir değişiklik meydana getirebilir?	A metni	n	37	70	107
		%	34,6%	65,4%	100,0%
	B metni	n	87	64	151
		%	57,6%	42,4%	100,0%
Toplam		n	124	134	258
		%	48,1%	51,9%	100,0%
Ki-kare değeri=13,313			p=0,000*		

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre “dış dünyaya bakışlarında bir değişiklik meydana getirebileceğini düşündükleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu madde için 6. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %29.8, B metni seçenlerin oranı ise %70.2'dir. 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %52.2 iken B metnini tercih edenlerin oranı % 47.8'dir.

Bu soruya devlet okulunda okuyan öğrencilerin büyük oranda B metni cevabı verirken; sosyo-ekonomik açıdan daha rahat olan özel okul öğrencilerinin metinler arasındaki tercihleri neredeyse eşittir.

4.4.14. Öğrencilerin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine yöneltilen “Seçme şansınız olsa, okuma anlama çalışmalarını hangi metinle yapmak istersiniz?” sorusuna verdiği cevapların farklı ölçütlere göre analiz edilmiş sonuçları tablolastırılarak değerlendirilecektir.

Tablo 131: Okul Türlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
14-Seçme şansınız olsa, okuma anlama çalışmalarını hangi metinle yapmak istersiniz?	A metni	n	15	13	28
		%	53,6%	46,4%	100,0%
	B metni	n	76	22	98
		%	77,6%	22,4%	100,0%
Toplam		n	91	35	126
		%	72,2%	27,8%	100,0%
Ki kare değeri=5,104 p=0,024*					

6. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “okuma anlama çalışmalarını yapmak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %16.4; B metnini seçenlerin oranı %83.6’dır. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %37.1 iken B metnini seçenlerin oranı ise %62.9’dur.

Tablo 132: Okul Türlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü

			Okul Türü		Toplam
			Devlet	Özel	
14-Seçme şansınız olsa, okuma anlama çalışmalarını hangi metinle yapmak istersiniz?	A metni	n	35	21	56
		%	62,5%	37,5%	100,0%
	B metni	n	65	18	83
		%	78,3%	21,7%	100,0%
Toplam		n	100	39	139
		%	71,9%	28,1%	100,0%
Ki kare değeri= 3,396 p=0,065					

7. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre “okuma anlama çalışmalarını yapmak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %35; B metnini seçenlerin oranı %65’tir. Özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %53.8 iken B metnini seçenlerin oranı ise %46.2’dir.

Tablo 133: Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
14-Seçme şansınız olsa, okuma anlama çalışmalarını hangi metinle yapmak istersiniz?	A metni	N	10	17	27
		%	37,0%	63,0%	100,0%
	B metni	N	46	52	98
		%	46,9%	53,1%	100,0%
Toplam		N	56	69	125
		%	44,8%	55,2%	100,0%
Ki kare değeri=0,487 p=0,485					

6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “okuma anlama çalışmalarını yapmak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %17.8; B metnini seçenlerin oranı ise %82.2’dir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %24.6 iken B metnini seçenlerin oranı % 75.4’tür.

Tablo 134: Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
14-Seçme şansınız olsa, okuma anlama çalışmalarını hangi metinle yapmak istersiniz?	A metni	n	23	33	56
		%	41,1%	58,9%	100,0%
	B metni	n	36	47	83
		%	43,4%	56,6%	100,0%
Toplam		n	59	80	139
		%	42,4%	57,6%	100,0%
Ki kare değeri=0,009 p=0,925					

7. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre “okuma anlama çalışmalarını yapmak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ayrıca bu soru için kız öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %38.9; B metnini seçenlerin oranı ise %61.1’dir. Erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %41.2 iken B metnini seçenlerin oranı % 58.8’dir.

Tablo 135: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
14-Seçme şansınız olsa, okuma anlama çalışmalarını hangi metinle yapmak istersiniz?	A metni	n	4	16	8	28
		%	14,3%	57,1%	28,6%	100,0%
	B metni	n	22	38	38	98
		%	22,4%	38,8%	38,8%	100,0%
Toplam		n	26	54	46	126
		%	20,6%	42,9%	36,5%	100,0%
Ki kare değeri=3,023 p=0,221						

6. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “okuma anlama çalışmalarını yapmak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %15.3, B metnini seçenlerin oranı %84.7’dir. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %29.6 iken B metnini seçenlerin oranı %70.4’tür. Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %17.3 iken B metnini seçenlerin oranı ise %82.7’dir.

Tablo 136: Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü

			Anne eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
14-Seçme şansınız olsa, okuma anlama çalışmalarını hangi metinle yapmak istersiniz?	A metni	n	20	17	19	56
		%	35,7%	30,4%	33,9%	100,0%
	B metni	n	13	32	38	83
		%	15,7%	38,6%	45,8%	100,0%
Toplam		n	33	49	57	139
		%	23,7%	35,3%	41,0%	100,0%
Ki kare değeri= 7,341 p=0,025*						

7. sınıf öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre “okuma anlama çalışmalarını yapmak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %60.6, B metnini seçenlerin oranı %39.4’tür. Annesi lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %34.6 iken B metnini seçenlerin oranı %65.4’tür.

Annesi üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %33.3 iken B metnini seçenlerin oranı ise %66.7’dir.

Tablo 137: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 6.Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
14-Seçme şansınız olsa, okuma anlama çalışmalarını hangi metinle yapmak istersiniz?	A metni	n	4	10	14	28
		%	14,3%	35,7%	50,0%	100,0%
	B metni	n	16	33	49	98
		%	16,3%	33,7%	50,0%	100,0%
Toplam		n	20	43	63	126
		%	15,9%	34,1%	50,0%	100,0%
Ki kare değeri=0,085 p=0,958						

6. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “okuma anlama çalışmalarını yapmak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %20, B metnini seçenlerin oranı %80’dir. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %23.2 iken B metnini seçenlerin oranı %76.8’dir. Babası üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %22.2 iken B metnini seçenlerin oranı ise %77.8’dir.

Tablo 138: Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre 7.Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü

			Baba eğitim durumu			Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	
14-Seçme şansınız olsa, okuma anlama çalışmalarını hangi metinle yapmak istersiniz?	A metni	n	12	18	26	56
		%	21,4%	32,1%	46,4%	100,0%
	B metni	n	6	27	50	83
		%	7,2%	32,5%	60,2%	100,0%
Toplam		n	18	45	76	139
		%	12,9%	32,4%	54,7%	100,0%
Ki kare değeri= 6,283 p=0,043*						

7. sınıf öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre “okuma anlama çalışmalarını yapmak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %66.6, B metnini seçenlerin oranı %33.4’tür. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %40 iken B metnini seçenlerin oranı %60’tır. Babası

üniversite mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %34.2 iken B metnini seçenlerin oranı ise %65.8'dir.

Tablo 139: Öğrenim Gördükleri Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Okuma Anlama Çalışmalarını Yapmak İstedikleri Metin Türü

			Sınıf		Toplam
			6.sınıf	7.sınıf	
14-Seçme şansınız olsa, okuma anlama çalışmalarını hangi metinle yapmak istersiniz?	A metni	n	28	56	84
		%	33,3%	66,7%	100,0%
	B metni	n	98	83	181
		%	54,1%	45,9%	100,0%
Toplam		n	126	139	265
		%	47,5%	52,5%	100,0%
Ki-kare değeri=9,963			p=0,002*		

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre “okuma anlama çalışmalarını yapmak istedikleri metne” ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ayrıca bu madde için 6. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %22.2, B metnini seçenlerin oranı ise %77.8'dir. 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %40.2 iken B metnini tercih edenlerin oranı % 59.8'dir.

4.5. Öğrencilerin Açık Uçlu Sorulara Verdikleri Cevaplar

Bu bölümde öğrencilere metinlerle ilgili yöneltilen sorular; okuma zevki, özdeşleşme, yerine koyma ve okuma ilgisi ile ilgilidir. Son olarak da öğrencilerden kendilerince fantastik buldukları kahramanları yazmaları istenmiştir.

4.5.1. Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin A ve B Metinlerinden İlgilerini Çeken Kişiler

Çocuk kitaplarında yer alan kahramanlar, en az eserdeki iletiler ve diğer öğeler kadar önemli bir işleve sahiptir. Çocuk kitaplarındaki kahramanlara öykünen çocuklar için, kahramanların tanıtılan özellikleri önem kazanmaktadır (Erdem, 2011: 615). Bu bağlamda çalışmada öğrencilerden okudukları metinlerde kendilerine ilgi çekici gelen kahramanları sıralamaları istenmiştir.

Tablo 140: Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin A Metninden İlgilerini Çeken Kişiler

		Sınıf					
		6.sınıf		7.sınıf		Toplam	
		n	%	N	%	N	%
Ametni1	Cevap Vermeyen	72	56.3%	51	35.9%	123	45.6%
	Anne	4	3.2%	10	7.0%	14	5.2%
	Baba	1	0.8%	1	0.7%	2	0.7%
	Deniz	0	0.0%	24	16.9%	24	8.9%
	Mustafa Ağa	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Nevin hanım	0	0.0%	3	2.1%	3	1.1%
	Osman	45	35.2%	0	0.0%	45	16.7%
	Sobacı	0	0.0%	47	33.1%	47	17.4%
	Süleyman Amca	0	0.0%	6	4.2%	6	2.2%
	Zeynep	5	4.0%	0	0.0%	5	1.9%
Ametni2	Cevap Vermeyen	98	76.6%	80	56.3%	178	65.9%
	Anne	12	9.6%	9	6.3%	21	7.8%
	Baba	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Deniz	0	0.0%	21	14.8%	21	7.8%
	Mustafa Ağa	3	2.4%	0	0.0%	3	1.1%
	Nevin Hanım	0	0.0%	2	1.4%	2	0.7%
	Osman	6	4.8%	0	0.0%	6	2.2%
	Sobacı	0	0.0%	12	8.5%	12	4.4%
	Süleyman Amca	0	0.0%	18	12.7%	18	6.7%
	Zeynep	8	6.4%	0	0.0%	8	3.0%
Ametni3	Cevap Vermeyen	113	88.3%	96	67.6%	209	77.4%
	Anne	4	3.2%	9	6.3%	13	4.8%
	Baba	5	4.0%	1	0.7%	6	2.2%
	Deniz	0	0.0%	12	8.5%	12	4.4%
	Nevin Hanım	0	0.0%	4	2.8%	4	1.5%
	Osman	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Sobacı	0	0.0%	11	7.7%	11	4.1%
	Süleyman Amca	0	0.0%	9	6.3%	9	3.3%
	Zeynep	5	4.0%	0	0.0%	5	1.9%

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, bu soruda öğrencilerden A metninden ilgilerini çeken üç kahraman yazmaları istenmiştir. Altıncı sınıf öğrencilerinin, sırasıyla % 56.3, %76.6, %88.3'ü bu soruya cevap vermemiş; en çok ilgi çeken kahraman ise ilk seçenek için %45 ile Osman; ikinci seçenek için %9.6 ile Osman'ın annesi ve son seçenek için ise %4 ile Zeynep ve Osman'ın babası olmuştur. 7. sınıf öğrencilerinin sırasıyla % 35.9, %56.3 ve %67.6'sı bu soruya cevap vermemiş; en çok ilgi çeken kahraman ise ilk seçenek için %33.1 ile Sobacı, ikinci seçenek için %14.8 ile Deniz ve son seçenek için de %8.5 ile yine Deniz olmuştur.

Görüldüğü üzere her iki sınıf düzeyindeki öğrencilerin büyük bir kısmı sorulara hiç cevap vermemiş ve cevap vermeme oranı seçenek sayısı ilerledikçe daha da yükselmiştir. Buradan çıkan sonuçlara göre, altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin A metninde yer alan kahramanlara karşı ilgilerinin yoğun olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Tablo 141: Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin B Metninden İlgilerini Çeken Kişiler

		Sınıf					
		6.sınıf		7.sınıf		Toplam	
		n	%	n	%	N	%
Bmetni1	Cevap Vermeyen	24	18.8%	30	21.1%	54	20.0%
	Büyücü Olbi	70	54.7%	64	45.1%	134	49.6%
	Maji	24	18.8%	25	17.6%	49	18.1%
	Zoliran	10	7.8%	23	16.2%	33	12.2%
Bmetni2	Cevap Vermeyen	51	39.8%	47	33.1%	98	36.3%
	Büyücü Olbi	17	13.3%	29	20.4%	46	17.0%
	Kenna	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Maji	55	43.0%	51	35.9%	106	39.3%
	Vampir Yarasalar	2	1.6%	0	0.0%	2	0.7%
	Zoliran	3	2.4%	14	9.9%	17	6.3%
Bmetni3	Cevap Vermeyen	81	63.3%	72	50.7%	153	56.7%
	Büyücü Olbi	0	0.0%	3	2.1%	3	1.1%
	Kenna	2	1.6%	0	0.0%	2	0.7%
	Maji	2	1.6%	18	12.7%	20	7.4%
	Vampir Yarasalar	0	0.0%	2	1.4%	2	0.7%
	Zoliran	43	33.6%	47	33.1%	90	33.3%

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, bu soruda öğrencilerden B metninden ilgilerini çeken üç kahraman yazmaları istenmiştir. Altıncı sınıf öğrencilerinin, sırasıyla % 18.8, %39.8, %63.3'ü bu soruya cevap vermemiş; en çok ilgi çeken kahraman ise ilk seçenek için %54.7 ile Büyücü Olbi; ikinci seçenek için %43 ile Maji ve son seçenek için ise %33.6 ile Zoliran (Kötülükler Prensi) olmuştur. 7. sınıf öğrencilerinin sırasıyla % 21.1, %33.1 ve %50.7'si bu soruya cevap vermemiş; en çok ilgi çeken kahraman ise ilk seçenek için %45.1 ile Büyücü Olbi; ikinci seçenek için %35.9 ile Maji ve son seçenek için de %33.1 ile Zoliran (Kötülükler Prensi) olmuştur.

Bu sonuçlara göre, 6. sınıf ve 7. sınıf öğrencilerinin verdiği cevaplar paralellik göstermektedir. Her iki sınıf düzeyindeki öğrenciler de B metniyle ilgili soruyu A metniyle ilgili olandan daha az oranda cevapsız bırakmışlar ve daha yüksek

oranda cevap vermişlerdir. Ayrıca her iki sınıf düzeyindeki öğrencilerin B metninde ilgisini çeken kahramanların sırasının da aynı olması da dikkat çekicidir.

4.5.2. Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin A ve B Metinlerinden İlgilerini Çeken Olaylar

Tablo 142: Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin A Metninden İlgilerini Çeken Olaylar

		Sınıf					
		6.sınıf		7.sınıf		Toplam	
		n	%	n	%	N	%
A	Cevap Vermeyen	102	79.7%	98	69.0%	200	74.1%
	Anne kardeşini evde bulamayınca hiç tanımadığı birinin evine giriyor. Sobacı hiç konuşmuyor.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Annenin çevreye karşı duyarlılığı	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Annenin şefkati ve çocuğun çalışkan olması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Annenin, teyzenin komşusuyla samimi olması.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Annesinin çok abartması, Süleyman Bey'in umursamaması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Bu hikâye daha gerçekçi olduğundan ilgimi çekti.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Çalışmanın zorlukları	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Çocuğun aç kalması, eve ekmek parası getirmek için çocuğun yaşadıkları.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Çocuğun dükkan açılacağını duyunca sevinmesi, sobacı ile vedalaşırken sobacının verdiği cevap	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Çocuğun sobacı amcaya çok alışması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Çocuğun sobacı ile konuşmasında o kadar büyük cesaret bulması ilgimi çekti	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Çocuk hikâyesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Çocuk ve sobacının konuşması.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Çocukla annesinin akşamki konuşması.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

Çok güzel	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Deniz'in annesinin çiçekler için çok üzülmesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Deniz'in kurumamış betona adını yazması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Deniz'in sobacıya olan ilgisi ve annesinin karşı çıkması sonra yumuşaması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Denizin sürekli sobacıyı izleme gereği duyması ilginçti.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Denizin sürekli sobacıyı izlemesi ve sobacının hiç mimik göstermemesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Dükkan yapılması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Ev sahibinin çiçeklerin üzerine beton attırması.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Ev sahibinin duygusuzluğu ve gaddarlığı	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Ev sahibinin para sevdası ve aç gözlülüğü gerçek hayattaki gibi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Evin altının sobacı olması. Daha sonra oraya doğalgaz gelmesi ve sobacının taşınması.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Evin yıkılması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Küçük bir çocuğun çalışması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Metin çok kötüydü.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Metnin sonunda Deniz'in konuşması.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Osman'a 25 altın verilmesi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın çalışması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın annesinden onu uyandırmasını isteme tarzı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın annesine bana iğne batır, döv beni demesi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın annesine uyandır beni dediği bölüm ilgimi çekti.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın babasının karakteri beni etkiledi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın çalıştığı sırada diğerlerinin yemek yemeleri.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın çok yorulması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

Osman'ın çok zayıf olup annesinin onun yanında ağlaması ve Osman'ın çalışıp para alması.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın hastalanması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın sabah uyanmak için annesine söylediği şeyler.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın tarlada yorulmasına rağmen yine de çalışması.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın uyanmayı bu kadar önemsemesi ve hasta olması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın üstüne iğne batır, vur, öldür demesi ilgimi çekti.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın zayıf olması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman çok tatlı	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman çubuğu dikip etrafında dönmeyi sevdim.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman ilgimi çekti	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Sıkıcı, berbat, uykumu getiriyor.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Sobacı ile çocuk arasındaki bağ ve konuşmalar	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacı işinden oluyor, Deniz'in annesi çok üzülüyor.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacının çocuğa çok yüz vermemesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacının çocukla konuşmaması.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacının çok sessiz olması.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacının davranışı çok hoşuma gitti.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacının dramı	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacının gelip gitmesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacının gitmesi	0	0.0%	4	2.8%	4	1.4%
Sobacının gitmesine Deniz'in üzülməsi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacının hiç konuşmaması.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacının konuşmaması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

Sobacının mahalleye doğalgazın gelmesiyle mahalleyi terk etmesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacının sessiz sedasız biri olması.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacıyla konuşması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Süleyman Amca'nın cama "satlık tükkan" yazması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Süleyman Amca'nın Satlık Tükkan yazması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Zeynep Teyze'nin Osman'ın başından aşağı bir kova su dökmesi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

Bu soruya altıncı sınıf öğrencilerinin %79.7'si, 7. sınıf öğrencilerinin %69'u genel toplamın ise %74.1'i hiç cevap vermemiştir. Öğrencilerin bu metinlerle ilgili sorulan bu soruya verdikleri cevapların analizi düşündürücü sonuçlar ortaya koymaktadır. İlgi çekici, çocuğun beklentilerine uygun metinler öğrenciyi derse ve okumaya karşı güdüleyen faktörlerin başındadır ancak yukarıdaki tablodaki sonuçlar ortaya koymaktadır ki Türkçe dersinin başat unsurlarından biri olan Türkçe dersi kitabında bulunan bu ve buna benzer metinler, öğrenciyi derse ve okumaya güdüleme görevini yeterince yerine getirmekten çok uzaktır.

Tablo 143: Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin B Metninden İlgilerini Çeken Olaylar

		Sınıf					
		6.sınıf		7.sınıf		Toplam	
		n	%	n	%	N	%
B	Cevap Vermeyen	57	44.5%	67	47.2%	124	45.9%
	Adamın kötü olması çok ilgimi çekti.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Bence doğa üstü şeyler olması insanların ilgisini çekiyor ve "Acaba şimdi ne olacak?" dememizi sağlıyor. Bu nedenle Maji'nin insan olduğu an	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Bir Büyücü'nün yolda bir köpek bulması o köpeğin çocuğa dönüşmesi. Maji'yi vampirlerin takip etmesi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

Bir köpeğin insana dönüşmesi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Bu biraz daha fantastik.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bütün metnin olay örgüsü ilgimi çekti çünkü ben sürükleyici ve fantastik kitapları severim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Büyücü'nün Zoliran'a büyü yapması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Büyücü Olbi'nin Maji'ye Zoliran'ı anlattığı bölüm ilgimi çekti.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Büyücü Olbi'nin köpeği evine davet etmesi ve köpeğin bir çocuğa dönüşmesi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Büyücü Olbi'nin yanına bir köpek gelmesi, o köpeğin insana dönüşmesi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Büyücü Olbi tanımadığı bir insanı evine alıp yatmasına izin veriyor. Ayrıca olağanüstü olaylara yer veriliyor.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Büyücü olması	3	2.4%	0	0.0%	3	1.1%
Büyücüler toplantısı	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Büyücülük, köpeğin çocuğa dönüşmesi, Zoliran	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Büyücünün aldığı köpeğin insana dönüşmesi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Büyücünün ayağının altında karaltı olması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Büyücünün maji ile tanışması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Büyüler	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok heyecanlıydı, ilgimi çekti.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok saçma olduğu için ilgimi çekmedi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
daha ilgi çekici, hayaller gerçeklerden daha iyi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Dönüşüm	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Eğlenceli, güzel ve uykumu getirmiyor.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Gerçekçi ama fazla eğlenceli değil.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

İlgimi çeken olay yok. Sadece okumaktan keyif aldım.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
İyi bir insanın kötü bir büyüyle kötü insan olması.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Keşke devamı olsaydı. Çok güzel bir hikaye, çok maceralı	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Köpeğin adama dönüşmesi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Köpeğin bir anda Maji adlı bir oğlana dönüşmesi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Köpeğin bir iksir sayesinde çocuğa dönüşmesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Köpeğin bir insana dönüşmesi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Köpeğin büyü odasına gitmesi ve tasmadaki tozu yutması.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Köpeğin çocuğa dönüşmesi.	2	1.6%	1	0.7%	3	1.1%
Köpeğin çocuk olması	4	3.2%	0	0.0%	4	1.46%
Köpeğin insan olması.	3	2.4%	0	0.0%	3	1.1%
Köpeğin insana dönüşmesi	6	4.8%	19	13.4%	21	9.3%
Köpeğin insana dönüşmesi ve kötülükler prensinin değişmesi ilgimi çekti.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Köpeğin insana dönüşmesi, İlk defa iyi bir büyücü olması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Köpeğin işleri bozması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Köpeğin keseyi ısıtıp çocuğa dönüşmesi, çocuğun kendi ismini bilmesi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Köpeğin keseyi yutup zamanın içinde çocuğa dönüşmesi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Köpeğin odaya girip bir anda çocuğa dönüşmesi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Köpeğin siyah kıvrıkcık saçlı bir oğlana dönüşmesi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Köpeğin şekil değiştirmesi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

Köpeğin tozu yuttuktan sonra insana dönüşmesi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Köpeğin tüylerinin dökülerek insana dönüşmesi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Köpek bir anda insana dönüşüyor.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Kötülükler prensi değişik geldi. Çok maceralıymış keşke devamı olsaydı. Böyle maceralara bayılıyorum.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Kötülükler prensi falan çok maceralı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Kötülükler prensi hikayesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Kötülükler prensi Zoliran'ın olması, Olbi'nin annesiyle büyü yapması, Majinin köpekken insana dönüşmesi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Kötülükler Prensi Zoliran'ın yapmak istediği şeyler, Maji'nin peşine takılma nedeni.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Maceralı	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Mahi'nin köpek kılığından insan kılığına geçmesi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Maji'nin köpekten bir anda insana dönüşmesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Maji'nin gelmesi, Zoliran'ın yazdığı hikayeler	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Maji'nin insana dönüşmesi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Maji'nin kılık değiştirmesi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Maji'nin köpek halinden insana dönüşmesi.	1	0.8%	1	0.7%	2	0.7%
Maji'nin köpekken çocuğa dönmesi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Maji'nin köpekken insan olması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Maji'nin köpekten insana dönüşmesi.	6	4.8%	9	6.3%	15	5.5%
Maji'nin önce köpekken bir anda insana dönüşmesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Maji'yi takip etmeleri	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

Majinin köperktten insana dönüşmesi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Metinde vampir vb. karakterler ilgimi çekti ve komik geldi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Minik köpeğin birden Maji adında bir oğlana dönüşmesi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Olay bence değişik yani sıradan olmadığı için tüm metindeki olaylar dikkatimi çekti.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Olayın çok insanüstü geçmesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Olbi'nin büyücü olması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Olbi'nin vampir yarasa tüyleri ve ısırlık yüzünden bir şeylerden kuşku duyması ve Maji'nin köpekten insana dönüşmesi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Olbi'nin peşinde vampir yarasaların olması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sihirli köpeğin insan olması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Siyah nokta karanlıkta gözükmez.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Tüm metin muhteşemdi, tüm metni çok sevdim.hepsi ilgimi çekti.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Vampir yarasa atı ısırlıyor.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Vampir yarasalar	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Vampir yarasaların atı ısırması.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Vampir yarasaların Büyücü Olbi'nin evine geldiği ve ata saldırdığı zaman.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Vampir yarasaların çocuğu takip etmesi. Büyü kitabının başlıkları. Çocuğun köpekten insana dönüşmesi ve büyücünün Zoliran'ın özgüvenini artıracak bir büyücü olması.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Vampir yarasanın gelmesi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Vampir yarasanın Olbi'nin bacağını ısırması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

Zoliran'ın büyüler ve iksirlerle o hale gelmesi gerçekten ilgimi çekti.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Zoliran'ın çok iyi bir insanken çok kötü bir insana dönüşmüş olması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Zoliran'ın eskiden iyi kalpli olması sonradan kötü bir insan olması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Zoliran'ın eskiden korkak şimdi yenilmez ve korkusuz olması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Zoliran'ın fazla dozda iksir içmesi ve köpeğin insana dönüşmesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Zoliran'ın hayatı	0	0.0%	3	2.1%	3	1.1%
Zoliran'ın korkak bir insanken bir iksirin dozunu artırarak cesur olması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Zoliran'ın kötülükleri ve Maji'yi bir şekilde takip etmesi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Zoliran'ın önüne geleni kesip biçmesi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Zoliran'ın öyküleri yazdığı kitaptakilerin gerçek olması, vampirlerin Maji'yi takip etmesi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Zoliran'ın vampir yarasalar göndermesi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Zoliran'ın yazdığı kitapların isimleri	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Zoliran'ın kötülük macerası, Büyücü Olbi'nin iyilik ve maji'nin insana dönüşmesi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Zoliran ilgi çekici.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Zoliran, Maji ve Büyücü Olbi'yi yenecek mi?	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

Bu soruya altıncı sınıf öğrencilerinin %44.5'i; yedinci sınıf öğrencilerinin %47.2'si genel toplamın ise %45.9'u cevap vermemiştir. Öğrencilerin %54.1'i bu soruya cevap vermiştir. Öğrencilerin metinde en çok ilgisini çeken olaylar ise, Maji'nin köpekken sihirli bir toz sayesinde insana dönüşmesi, Zoliran'ın büyüler sonucu kötü ve korkusuz bir insana dönüşmesi ve vampir yarasaların Maji'yi takibi

olarak göze çarpmaktadır. Bu cevaplardan da anlaşılacağı üzere fantastik metinlerde sıkça görülen, dönüşüm (metamorfoz), büyü ve sihirle bir şeyler başarmak ve gerçekte olmayan varlıklar gibi öğeler metni öğrenciler için çekici kılan unsurlardır.⁶⁶

4.5.3. Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin A ve B Metinlerinde Yerinde Olmak İstedikleri Kahramanlar

Tablo 144: Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin A Metninde Yerinde Olmak İstedikleri Kahramanlar

		Sınıf					
		6.sınıf		7.sınıf		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
A1	Cevap Vermeyen	96	75.0%	89	62.7%	185	68.5%
	Anne	1	0.8%	2	1.4%	3	1.1%
	Deniz	0	0.0%	36	25.3%	35	13.4%
	Mustafa Ağa	2	1.6%	0	0.0%	2	0.8%
	Osman	26	20.8%	0	0.0%	26	9.6%
	Sobacı	0	0.0%	11	7.7%	11	4.1%
	Süleyman Amca	0	0.0%	4	2.8%	4	1.5%
	Zeynep	3	2.4%	0	0.0%	3	1.1%
A2	Cevap Vermeyen	119	93.0%	121	85.2%	240	88.9%
	Anne	3	2.4%	0	0.0%	3	1.1%
	Baba	1	0.8%	1	0.7%	2	0.7%
	Büyücü Olbi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Çocuk	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Deniz'in teyzesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Deniz	0	0.0%	7	4.9%	7	2.6%
	Nevin Hanım	0	0.0%	2	1.4%	2	0.7%
	Osman	4	3.2%	0	0.0%	4	1.6%
	Sobacı	0	0.0%	7	4.9%	7	2.6%
	Süleyman amca	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Zeynep	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
A3	Cevap Vermeyen	121	94.5%	133	93.7%	254	94.1%
	Anne	3	2.4%	1	0.7%	4	1.5%
	Baba	4	3.2%	0	0.0%	4	1.5%

⁶⁶ Tablodan da anlaşılacağı üzere, bazı öğrenciler bu soruya benzer cevap vermişler fakat bunları kendi ifade tarzlarıyla cevaplandırırları için analiz sonucunda tabloda farklı farklı değerlendirilmiştir. Tablo dikkatli incelendiğinde aslında bir çok öğrencinin benzer şeyi ifade etmek istedikleri görülecektir.

Deniz	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacı	0	0.0%	4	2.8%	4	1.5%
Süleyman Amca	0	0.0%	3	2.1%	3	1.1%

Bu soruya verilen cevaplar ortaya koymaktadır ki altıncı sınıf düzeyindeki çocuklar A metninde sırasıyla %75, %93, %94.5 oranlarında bu soruyu cevapsız bırakmışlardır. Öğrencilerin %20.8'i ilk seçenek olarak Osman'ın, %3.2'si ikinci seçenek olarak yine Osman'ın ve son seçenek için de %2.4 oranında Osman'ın annesinin yerinde olmak istediklerini belirtmişlerdir. Bu soruya yedinci sınıf düzeyindeki öğrencilerin sırasıyla %62.7, %85.2 ve %93.7'si cevap vermemiştir. Cevap verenlerin ilk ve ikinci seçenek için en çok tercih ettikleri kahraman sırasıyla %25.3 ile Deniz, son seçenek içinse %2.8 ile sobacıdır.

Tablo 145: Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin B Metninde Yerinde Olmak İstedikleri Kahramanlar

		Sınıf					
		6.sınıf		7.sınıf		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
B1	Cevap Vermeyen	42	32.8%	49	34.5%	91	33.7%
	Büyücü Olbi	49	38.3%	45	31.7%	94	34.8%
	Cadı	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Maji	23	18.0%	28	19.7%	51	18.9%
	Vampir Yarasalar	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Zoliran	13	10.2%	19	13.4%	32	11.9%
B2	Cevap Vermeyen	87	68.0%	101	71.1%	188	69.6%
	Büyücü Olbi	10	7.8%	13	9.2%	23	8.5%
	Kenna	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Maji'nin annesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Maji	24	18.8%	17	12%	41	15.2%
	Zoliran	7	5.5%	9	6.3%	16	5.9%
B3	Cevap Vermeyen	110	85.9%	126	88.7%	236	87.4%
	Büyücü Olbi	2	1.6%	1	0.7%	3	1.1%
	Kenna	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Maji	3	2.4%	7	4.9%	10	3.7%
	Vampir yarasalar	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Zoliran	12	9.6%	7	4.9%	19	7.0%

Altıncı sınıf öğrencilerinin B metninde yerinde olmak istedikleri kahramanlar sırasıyla Büyücü Olbi, Maji ve Zoliran'dır. Aynı soru için yedinci sınıf öğrencilerinin

verdiği cevaplar Büyücü Olbi, Maji ve Zoliran sırlamasının değişmediğini göstermektedir. Görülmektedir ki öğrencilerin büyük çoğunluğu A metninde “yerinde olmak istediğin kahraman” sorusuna cevap vermemiş; verenlerin de çoğunluğu metinde yaşça kendine en yakın gördüğü çocuk kahramanları tercih etmiştir. B metninde ise cevap vermeme oranı daha düşüktür.

Edebiyatın bir görevi de insana, kendi dışındaki kişi ve yaşamları tanıtmaktır. Gadamer’in de dikkati çektiği gibi “*tanımanın verdiği haz, daha ziyade hali hazırda aşına olunandan fazlasını bilmenin hazzıdır*” (Gadamer, 2003: 114’ten akt. Felski, 2010: 39) yani insan yazınsal bir yapıta daha önceden bilmediği, tanımadığı olay ve kişilerle tanıştığı takdirde bir haz alacaktır. Bunun için de okurun metinde özdeşleşebileceği bir karakter bulunması gerekmektedir. Ancak bu sonuçlar ortaya koymaktadır ki öğrenciler ders kitaplarında bulunan A metni ve benzeri gerçekçi metinlerde özdeşleşecekleri bir karakter bulmakta zorlanmaktadırlar. Böylelikle yazınsal yapının işlevlerinden biri gerçekleşmemektedir.

4.5.4. Sınıf Düzeylerine Göre A ve B Metnlerinin Öğrencilerde Bıraktığı Etki

Bu soruda öğrencilere metinlerin kendilerinde bıraktığı bir etkinin olup olmadığı sorulmuş ve cevaplar hiç düzeltilmeden, öğrencilerin anket formlarına yazdığı şekilde tablolaştırılarak analiz edilmiştir

Tablo 146: Sınıf Düzeylerine Göre A Metninin Öğrencilerde Bıraktığı Etki

		Sınıf					
		6.sınıf		7.sınıf		Toplam	
		n	%	n	%	N	%
A	Cevap Vermeyen	81	63.2%	51	35.9%	131	49.5%
	A metni bence sıkıcı ve ders kitaplarında böyle metinler dolu var. Bu yüzden çok sıkıcılar. Yani iç bayıyorlar. Köy hayatını anlatan hikayelerden nefret ediyorum.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Acındırma	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Ailesinin durumundan dolayı çalışması gerektiği.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Anne ve Osman’ın azmi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

Annenin çevreye karşı duyarlılığı	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Aşırı sıkıcıydı	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bana biraz duygusal anlamda şeyler kazandırdı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bana o kadar etkileyici gelmedi, sadece canım sıkıldı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bana pek ilgi çekici gelmedi. Kişilerin önem verdiği şeyler genelde aynıdır.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bazen her şey görüldüğü gibi değildir.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bazen istemediğimiz ve kötü olarak düşündüğünüz olaylar size güzel olarak dönebilir.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bazı çocukların hayatı sürdüremeyip çalışması ya da zorla çalıştırılması	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Bazı şeylere önyargılı yaklaşmak yanlış olur.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Ben babaların duygularının anaların duygularından daha az olduğunu gördüm.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Ben pek beğenmedim. Metindeki anne çok abartmış.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bence o kadar sıkıcı olmamalıyız.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bende bir etki bırakmadı.	0	0.0%	3	2.1%	3	1.1%
Bende hiçbir iz bırakmadı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Beni etkileyen bir metin oldu. İnsanların hayat şartlarına üzuldüm.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bir ailenin yaşadıkları, annenin sıkıntısı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bir ananın oğlunun ne zorluklarla para kazanması sonucu sevinici.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Bir çocuğun ailesine yardım etmek için nasıl çabaladığı	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Bir etki bırakmadı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bırakmadı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

Bırakmadı çünkü hikayenin sonu kötü bitiyordu	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bırakmadı. Ama gerçek olabilecek bir olay için sıkılmadan okuyabildim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bıraktığı bir etki yok.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Biraz az heyecanlı	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Biraz daha maceralı olabilirdi mesela, okurken biraz sıkıldım.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Biraz dramatikti	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Biraz sade bir yazısı vardı.Bayağı sıkıcı	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Birisini tanımadan onun hakkında konuşmamak gerekir.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Böyle bir mahallede oturmak isterdim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bu metin beni hiç etkilemedi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bu metin beni hüzünlendirdi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bu metin daha gerçekçi olduğu için daha çok ilgimi çekti ve insanların yaşadığı zorlukları öğrendim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bu metin duygu bütünü ve duygular benim ilgimi çekiyor	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bu metinde fazla olumsuzluklar olduğu için pek beğenmedim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bu metnin sonunu saçma bulduğumdan bende etki bırakmadı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bu öykü hayatını anlatıyor ve çok beğendim. Osman dileniyor ve çok üzücü. Para aldığı yer çok güzeldi etkilendim.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Burada çocuğun gizli gizli sevinmesi bana olaylara farklı şekilde bakılabileceği izlenimini verdi. Sobacının gizemliliği ilgimi çok çekti.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

Çalışmanın zorlukları hastalıkta bile çalışan çocuk, süper bir hikaye.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çocuğun ekmek parası için yaşadığı zorluklar.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çocuğun iyi niyeti ve yaptıkları çok iyi niyetli.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok berbat hiç beğenmedim. Anlamsız, iğrenç.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok çalışmak gerektiği.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok dramatik bu benim işim değil.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok güzel.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok güzel bir aile öyküsü. Hayatın gerçekleri.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok güzel bir hikaye.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok güzel bir metindi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok sıkıcı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok sıkıcı ama güzeldi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok sıkıcı bir metindi.	0	0.0%	4	2.8%	4	1.5%
Çok sıkıcı, bende hiçbir etki bırakmadı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok üzücü.Osman yaşındaki çocuk çok çalışmış.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Daha gerçekçi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Deniz'in annesinin çiçekleri düşünmesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Denizlerin alt katının yıkılıp dükkan yapılması, oradaki çiçeklerin hepsinin çöpe atılması bende etki bıraktı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Dram ağırlıklı, kasvet dolu Türk hikayesi. Bana kalırsa hemen bitirilmeye çalışılmış.Standarlığı fazla.Zaten 100 temel eser var. Bir milyon temel eser yaratmaya çalışılması gereksiz.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Dram içeren gerçekçi bir hikaye	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Duygulu ve acıklı bir parçaydı. Güzel bir metindi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Eğlenceli ve heyecanlı bir metin.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Etki bırakmadı	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

Etki bırakmadı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Etkilendim, çok güzel bir hikaye	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Etkilendim.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Etkilenmedim.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Ev sahibinin aç gözlülüğü	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Gayet olabilecek bir şeydi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Gerçek bir olay, güzel bir metin	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Gerçek yaşamdan alınmış bir metindi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Gerçekçi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Gerçekçi ama fazla eğlenceli değil.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Gerçekçi bir hikayeydi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Gerçekçi bir metin beğendim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Gerçekten çok güzel bir kitaptı, çok ilgimi çekti.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Gizem, çalışkanlık, sessizlik.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Güzel bir hikayeydi çok beğendim.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Hayata gerçekçi bakmayıp her an her şeye hazır olmam gerektiğini söylüyor.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Hayatın içinden, herkesin başına gelebilecek bir olay anlatılıyor.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Her durumda çok sakin ve pozitif düşünmemiz gerek	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Herhangi heyecanlandıran bir olay olmadığından metin ilgimi çekmedi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Hiç akılda kalıcı değil.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Hiç etkilenmedim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Hiç ilgi çeken bir olay yoktu.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Hiçbir etki bırakmadı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Hiçbir ilgi çekici olay yoktu. Çok basit bir metindi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Hoşuma gitmedi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
İğrenç ve iğrencin ötesinde sıkıldık, hiç eğlenceli değildi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

İğrenç.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
İlgi çekici olmadığı için beni etkilemedi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
İnsanları dış görünüşüne göre değerlendiriyoruz.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
İyi bir dram var, adam işsiz kalıyor.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
İyi idi. B'den kötü.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Kendi menfaatimiz için başkalarını üzmemeliyiz.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Klasik bir ders verme amaçlı metin ilgimi çekmedi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Klasik bir metin, bence güzel değil. Macera yok, ilgimi çekmedi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Kötü üzücü bir hikaye	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Metin güzeldi ama B metni kadar değildi. Bu metin sürükleyici değildi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Metin hoşuma gitmedi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Metinde heyecan olmadığı için dikkatimi çok fazla çekmedi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Metindeki çocukların hissettiklerini hissettim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Metnin son cümlesi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Olumsuz düşünmemek gerektiği	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Osman'a çok üzuldüm ve çok çalışkan olduğunu gördüm.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'a çok üzuldüm.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın babasının Osman'a yaptığı şeyler.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın çalışma çabası beni çok etkiledi. Tembelliğimden utandım.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın para kazanıp gururla ve mutlulukla annesine gitmesi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Osman'ın yaşam tarzı, zorunlu olduğu şeyler.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

Para kazanmak için çalışıyor ve çalışırken zorlanıyor. Bu bende bıraktığı etki.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Pek dikkatimi çekmedi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Pek etki bırakmadı çocuk hikayesi gibi. Bence biraz daha ağır olabilirdi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Pek etki bırakmadı çünkü daha güzel ya da aksiyon olabilirdi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Pek hoşuma gitmedi.	0	0.0%	2	1.4%	2	0.7%
Saçma	1	0.8%	1	0.7%	2	0.8%
Sevmedim.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Sıkıcı bende hiçbir iz bırakmadı. Okurken sıkıldım.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Sıkıcı, çok durgun.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacı Amca'nın gitmesi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacı çok etki yarattı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacı neden taşındı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Sobacının çekip gitmesi ve doğalgazdan dolayı işinden olması	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Süleyman Amcanın çiçeklere acımadan zarar vermesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Şaşırtma etkisi bıraktı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Şiddet var, okumak istemiyorum, uykum geldi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Üzüntülüydü, mutluydu, heyecanlıydı	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Yok	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Zevk almadım.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

Tablo 147: Sınıf Düzeylerine Göre B Metninin Öğrencilerde Bıraktığı Etki

		Sınıf					
		6.sınıf		7.sınıf		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
B	Cevap Vermeyen	56	43.7%	54	38.0%	111	40.8%
	Akılda kalıcı bir metindi ve hayal gücümü genişletti, ufkumu açtı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

Anlatım tarzı bende etki bıraktı. Bence güzel olmuş.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Aşırı hayal gücü kullanılmış. Çok sevmedim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Az, etkiledi, çok hafif, sıkıcı. Biraz daha korku ya da fantastik yaygın olan karakterler.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
B metni bence biraz daha etkileyici.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
B metnin tüm olayları beni şaşırttı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Bana çok saçma geldi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bazen bazılarının sözünü dinlemiyoruz.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Ben B metni gibi hikayelerden hoşlanmam. Gerçek olayları (olabilecek) tercih ederim	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Ben macera kitaplarını severim. Sürükleyici bir metin.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Bence ders kitaplarımızda hep böyle metinler işlenmelidir.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bende bir etki bırakmadı.	0	0.0%	2	1.4 %	2	0.8%
Bilim- Kurgu hikayesi hayal gücüne dayanmaktadır.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bir etki bırakmadı.	1	0.8%	1	0.7%	2	0.7%
Bir insan başta iyi olabilir fakat her zaman iyi kalacak diye bir şey yoktur.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bırakmadı çünkü bu hikaye kötü bir bilim kurgu hikayesiydi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bırakmadı. Çünkü bu öyküyü çok çocuksu buldum. Bizim yaş gurubumuza göre olmadığını ve tamamen hayal ürünü olduğunu düşünüyorum.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

Biraz çocuksu hikayeydi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Biraz saçma gibiydi. Pek ilgimi çekmedi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Biraz sıkıldım.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Bize böyle bir metni okutmaları beni çok mutlu etti çünkü çok sevdiğim tek tür olan türdendi. Beni çok meraklandırıdı. Bence bunu okuyan bir çocuk çok rahat okuma alışkanlığı kazanabilir.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bir köpeğin insana dönüşmesi beni biraz şaşırttı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Bu hayattaki her şeye hazır olmayı ve gereksiz risk almamam gerektiği.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bu metin bana Harry Potter'ı hatırlattı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bu metin bende şöyle bir etki bıraktı. Hiçbir şey abartılmamalıdır.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bu metin benim hoşuma gitmedi. Çocuksu geldi ama yine de güzeldi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bu metin bilim-kurgu olduğu için pek ilgimi çekmedi ama daha küçük yaştakiler için iyi olabilir.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bu metin çok güzeldi. Bende merak ve heyecan etkisi bıraktı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Bu metin oldukça ilgi çekici bundan dolayı devamını okumak isterim.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Bu metinde Maji'nin dönüşüm geçirmesi ve Zoliran'ın öyküsü biraz da olsa merak ve etki uyandırdı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bu metni daha önce okumuştum beni pek etkilemedi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Bu tür kitaplar daha heyecanlı olduğu için bu tür kitaplar okuma isteğimi artırıyor.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

Büyücü Olbi'nin köpeğin peşine düşmesi ilginçti.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Büyücü Olbi'nin Zoliran'a karşı dayanabilmesi	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Büyücü Olbi ve Maji'nin zor şeylerin üstesinden gelmesi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Büyücü ölümsüz. Müthiş. Macera, yaşama, eğlence. Kötü olma kötü.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çocuğun köpek olmasına üzüldüm.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çocukça bir metin fakat yine de ilgi çekici bir özelliği olabilir.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çocuklar artık böyle sihirli öykülerden sıkıldı. Daha ilginç ve gerçek olabilecek öyküler istiyoruz.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok beğendim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok büyüdü ve sürükleyici. Çok keyif aldım. Keşke Olbi'nin yerinde olsaydım.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok eğlenceli, fantastik. Okuma duygusunu geliştiriyor.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok eğlenceliydi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok etkilendim, bana fantastik geldi çünkü içinde büyücü ve kötülükler prensi vardı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok etkilendim, fantastikti.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok fantastik	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok fantastik devamını çok merak ediyorum. Entrika dolu bir hikaye.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok fantastik, büyücü olmak fena olmazdı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok fantastikti.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok gerçek dışı ama eğlenceli ve meraklandıran bir metin.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok güzel.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok güzel bir adı var ama sıkıcı, güzel bir şey.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok güzel değildi bende bir etki bırakmadı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok güzel fantastik.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

Çok güzel.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok heyecanlı ve çok merak ettiren bir kitap.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok heyecanlı ve maceralıydı. Bu metin bu yüzden benim ilgimi çok çekti.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok heyecanlı, maceralı	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok heyecanlıydı hep böyle metinler olsun.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok hoş, güzel.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok hoş, ilgiyle okudum. Bu tür metinler ilgimi çeker.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok hoşuma gitti, bu metni beğendim.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok hoşuma gitti, çok maceralı	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok hoşuma gitti.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok hoşuma gitti. Bu kitabı almak isterim.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok hoşuma gitti. Macera doluydu. Devamını istiyorum. Çok güzel maceralı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok hoşuma gitti. Olağanüstü olaylar olduğundan daha eğlenceli	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok ilgi çekiciydi, hevesle okudum. Hayal gücümü geliştirdi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok ilginç bir metin, hiç sevmedim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok ilginç bir metindi. Hayal gücümü geliştirir.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok maceralı, çok hoşuma gitti.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok merak uyandırıcı bir metindi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok saçma bir metindi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok saçma mantığa aykırı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok saçmaydı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Çok zevkliydi. Benim okumak istediğim bir türdü, fantastikti.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Çok sürükleyici bir metindi, devamını okumayı isterim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

Daha çok hayal gücüne dayalı bir hikaye.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Değişik, hayal gücümü geliştirdi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Dış dünyada olan gariplikler.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Eğlenceli bir hikayeydi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Eğlenceli, şiddet yok, kahramanlar süper, bunu okumayı sevdim.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Etki bırakmadı	0	0.0%	2	1.4%	2	0.7%
Etkilendim çünkü çok heyecanlıydı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Etkilendim.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Fantastik	1	0.8%	1	0.7%	2	0.8%
Fantastik ve büyümlü bir hikaye	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Fantastik ve hayal gücünü çok geliştirir. Gayet güzel ve bence ilgi çekici bir metin.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Fazla gerçekçi değil ama güzel, eğlenceli	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Fena değil.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Gerçekçi olmadığı için fazla etki bırakmadı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Gizemli, fantastik.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Güzel ama bir etki bırakmadı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Güzel bir hikaye	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Güzel bir metin. Beni zaten genellikle böyle yani macera metinlerini seviyorum.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Güzel, hayal gücünü geliştiriyor.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Güzeldi. A'dan güzel.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Hayal gücüme katkısı oldu.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Hayal gücümü değiştirdi, eğlenceliydi, kitabı yazmak istedim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Hayal gücümü geliştirdi ama biraz sıkıldım.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Heyecan verici bir kitaptı ve sürükleyiciydi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Heyecan, mutluluk, şaşkınlık etkisi bıraktı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Heyecan...	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

Heyecanlıydı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Hiç etkilenmedim.	0	0.0%	2	1.4%	2	0.7%
Hiç heyecanlanmadım, çok berbat, anlamsız , iğrenç.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Hikaye eğlenceliydi, İlgimi biraz da olsa çekti. Böyle hikayeleri seviyorum.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Hoşuma gitti	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
İlgi çekici bir metin	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
İlk defa iyi bir büyücü gördüm.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
İyi bir metin, çok heyecanlı, hep böyle metinler okunmasını isterdim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
İyilik için herkesin seferber olduğunu ve her şeyin fazlasının zarar olduğunu anladım. Bana göre harika bir şey olan büyü bile fazla kullanılırsa çok ciddi sorunlara neden olabilir.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Karanlıkta siyah bir nokta göremeyiz, büyücü denen bir şey yoktur, köpek insana dönüşmez. Çok saçma.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Kimseye güvenmemek gerektiği	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Kimseye güvenmemeliyiz.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Klasik fantastik bir metin. Harry Potter, Narnia vb. ile oluşan olağandışı dünya anlayışının yorumlanmış versiyonu. Konunun işlenişine bir şey diyemem ama fikrim olumlu diyemeyeceğim.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Köpeğin insana dönüşmesi beni heyecanlandırdı.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Kötüler kötüdür ve asla kötü olmayalım.İyi olalım. Çünkü iyilik en iyidir.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

Kötülük iyi değil, macera iyi. Büyücü olmak süper. İyi prens olmak fevkalade.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Kötülük yapmamalıyız. Cesaretli olmalıyız.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Kötülük, zulüm, mucizevi olaylar.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Küçük bir köpeğin bir şey yiyip bir çocuğa dönüşmesi beni etkiledi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Macera ve korkunun olması derse katılmayan arkadaşlarımızın derse katılmasını sağlayabilir.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Maceracı bir hikaye.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Maceralı bir olay olması beni etkiledi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Maceralı, heyecanlı, bağımlılık yapacak bir hikayeydi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Maji'nin dönüşümü beni çok etkiledi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Maji'nin köpekken çocuğa dönmesi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Maji'nin köpekten insana dönüşmesi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Maji beni çok etkiledi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Merak uyandırdı, devamını okumak isterim.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Metin basit bir masaldır. Ben beğenmedim, sıkıcıydı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Metin beni içine çekti. Çok sürükleyici. Benim okumayı sevdiğim metinler gibi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Metin heyecanlıydı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Metin hoşuma gitmedi. Hayalgücünü geliştirecek hiçbir yanı yok. Çok sıradan. Ben bile daha güzellerini yazarım.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Metnin devamında onlara ne olacak, merak ettim.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Okudukça devamını merak ettim. Güzeldi, gerçek dışıydı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

	Olağandışı olaylar olması ve onları okumak çok garip geldi. Tuhaf bir eti bıraktı bende	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Pek dikkatimi çekmedi ama diğer metinden daha iyiydi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Saçma.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Saçma bir hikayeydi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Saçma, bebekçe.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Sihirbazlık olması beni etkiledi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Sihirle duyguların bitmesi. Zoliran'ın kötü biri olması, asıp kesmesi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Soğuk bir gece, herkes büyü yapıyor.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Tamam ama fantastik olaylardan pek anlamam.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Tam benlik fantastik bir metindi. Bu metin sürükleyici, okumayı geliştirici ve okuma bağımlılığına neden olacak bir metindir.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Tam bir fantastik devamı gelmeli.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Tüm metin beni etkiledi.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Vampir yarasaların köpeğin peşine düşmesi.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Vampirlerden zaten korkarım, bu kitap beni çok korkuttu. Zaten karanlıktan da korkuyorum.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Zoliran'ın defteri.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Zoliran'ın güçlü olma isteği. Köpeğin ismini bilmesi ve keseği ısıracağı gibi insan olması.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Zoliran'ın Maji'yi takip etmesi ve vampir yarasaların Maji'yi ısırması.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

Tablo 146'ya bakıldığında 6.sınıf öğrencilerinin %63.2'si A metninin kendilerinde hiçbir etki bırakmadığını söylemektedirler. Bu oran aynı düzey

öğrencileri için B metninde % 43.7'ye düşmektedir. Başka bir deyişle 6.sınıf öğrencileri fantastik unsurlar içeren metinlerin kendileri üzerinde daha çok etki bıraktıklarını söylemektedirler.

Öte yandan tablo 146'da 7.sınıf öğrencilerinin %35.9'unun A metninin kendilerinde etki bırakmadığını söylemelerine karşılık tablo 147'ye bakıldığında aynı düzey öğrencilerin % 38'inin metnin etki bırakmadığını söylemesi daha önceki tablolarda karşılaşılan verilerle çelişir bir görüntü çizmektedir. Ancak 7.sınıf öğrencilerinin A metni ile ilgili olan tablo 146'daki cevapları incelendiğinde bir çoğunun A metni ile ilgili olumsuz görüş bildirdikleri; buna karşın B metninin kendilerinde bıraktığı etki hakkında ise, bazı olumsuz yargılar bulunmakla beraber, çok sayıda öğrencinin olumlu görüş bildirdiği görülecektir.

4.5.5. Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin Fantastik Bulduğu Kahramanlar

Tablo 148: Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin Fantastik Bulduğu Kahramanlar

		Sınıf					
		6.sınıf		7.sınıf		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
	Cevap Vermeyen	38	29.7%	41	28.9%	79	29.3%
	Alaycı Kuş	0	0.0%	2	1.4%	2	0.7%
	Arzu, Düşçe, Güneş (Hayalet Tozu)	2	1.6%	0	0.0%	2	0.7%
	Astrid (Yoklar)	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Atom Karınca	0	0.0%	2	1.4%	2	0.7%
	Avatar, Poseidon	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Baron (Ağaca Tüneyen Baron)	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Batman	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Batman, Cat-woman	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Batman, Iron-man, Spider-man, Percy Jackson	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
	Batman, Spider-man, Harry Potter	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Batman, Superman, Bloom ve Stella (Winx filminden)	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
	Bayan Amerika, Superman, Fantastik dörtlü.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

Ben 10 (Ultimate saatiyle uzaylı canavarları şekil değiştirerek yenebiliyor)	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Braun Albus, Lilly Potter, Stanley Buggles, Sirvus Blake	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Buggs Bunny	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Captain- America, Cat-woman	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Captain-America	1	0.8%	2	1.4%	3	1.1%
Captain America, Cat-woman	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Captain America, Harry Potter	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Captain America, Hulk,	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Captain America, Hulk, Thor	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Captain America, Superman	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Captain America, The Avengers.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Captain America, Thor, Iron-man	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Captain America, Thor, Zorro	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Captain America,Thor, Fantastik dördlü.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Casper	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Cass, Max Ernest	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Cass, Max Ernest (Bu Kitabın Adı Sır)- Arzu, Düşçe, Güneş (Hayalet Tozu)	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Cat-woman	0	0.0%	2	1.4%	2	0.7%
Cüneyt Arkın	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Darren Shan, Gregor.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Darren Shan.	0	0.0%	2	1.4%	2	0.7%
Edward Cullen,Jacob Black (Alacakaranlık)	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Fantastik Dördlü	2	1.6%	3	2.1%	5	1.9%
Fantastik Dördlü, Generator Rex, Iron-man	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Fantastik Dördlü, Spider-man, Captain America.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Fire Breather	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Görünmez kadın (Fantastik dördlü), Süperman	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Harry Potter	7	5.6%	4	2.8%	11	4.2%
Harry Potter, Doctor Who, Sharlock Holmes	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

Harry Potter, Dumblbleder, Hermonie, Oliv	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Harry Potter, Fantastik Dörtlü	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Harry Potter, Iron-Man, H-man, İnspector Gadget	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Harry Potter, James Shan.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Harry Potter, Percy Jackson	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Harry Potter, Percy Jackson, Pecta, Edward Cullen	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Harry Potter, Red Kit, Sponge Bob	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Harry Potter, Super-man	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Harry Potter, Thor, voldem art	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Harry Potter, Yenilmezler, John Carter	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Harry Potter.	2	1.6%	2	1.4%	4	1.5%
Harvey Swick (Zaman Hırsızı)	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Hayaletin Çırağı	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
He-man	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
He-man, Fantastik Dörtlü	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
He-man, Casper	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
He-man, Ent, Thor, Troll, , İron-man	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
He-man, Spider-man, Hulk, Bat-man, Ninja Kaplumbağalar,	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Hermione Granger, Ron Weasley, Aslan, evastace, Till, Lucy, Edmund Prevecie, Albus Dumbledore, Harry Potter, Hugo	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Hulk	3	2.4%	1	0.7%	4	1.5%
Hulk, Spider- man, Shrek, İnspector gadget, Sponge Bob	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Hulk, Spider-man	2	1.6%	0	0.0%	2	0.7%
Hulk, Wolverine, Spider- man, Batman, Captain America, Harry Potter	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
İnspector Gadget, Harry Potter, Woldemort	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Iron-man	3	2.4%	5	3.5%	8	3%
Iron-man, Captain America.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

Iron-man, Hulk	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Iron-man, Hulk, Hawk-eye (Avangers)	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Iron-man, Super-man	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Iron-man, Super-man, Spider-man	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Iron -man, Süperman, Atom karınca	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Jack Sparrow.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Jack Sully, Neytiri (Avatar), Harry Potter	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Jared (Spiderwick Günceleri), Susan (Narnia Günlükleri)	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Johnny Test.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Johny Test (Cartoon Network'te bir çizgi kahraman)	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Katniss (Açlık oyunları), Momo	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Katniss Everdeen, Peeta Mellark (Açlık oyunları)	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Katniss, Carlisle, Hamitich(Açlık oyunları), Edward, Bella (alacakaranlık)	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Matilda	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Mc Gargan	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Merlin	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Nich, Xander, Madison, Chip, Vidu (Power Ranger)	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Nina Martin	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Olbi, Maji	0	0.0%	2	1.4%	2	0.7%
Onur, Su (Yüreklerde Fay Hattı)	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Pecta	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Pecta, Harry Potter, Edward Cullen	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Percy Jackson	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Percy Jackson (Şimşek Hırsızı), Harvey Swick (Zaman Hırsızı)	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Percy Jackson, Batman	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Percy Jackson, Harry Potter.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Percy Jackson, Super-man	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Perry (Şimşek Hırsızı)	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Perseus, Harry Potter	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%

Peter Pan	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Peter Pan, Pamuk Prenses.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Peter Pan, Red Kit	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Prim Everdeen.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Red Kit, Pembe Panter, Super-man	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Rocky, Rambo	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Saftirik	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Saftirik (Greg)	2	1.6%	0	0.0%	2	0.7%
Saftirik, Sünger Bob, Zeus	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Scooby-doo	0	0.0%	2	1.4%	2	0.7%
Shrek, Çizmeli Kedi	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Shrek, Sponge Bob	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Shrek.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Spider-man	3	2.4%	4	2.8%	7	2.6%
Spider-man, Batman, İron-man	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Spider-man, Batman, X-man, Superman	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Spider-man, Captain america, X-man, Superman	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Spider-man, Fantastik Dörtlü	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Spider-man, Hulk	1	0.8%	1	0.7%	2	0.7%
Spider-man, Hulk, iron-man	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Spider-man, Hulk, Max, Wolverine	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Spider-man, Sponge Bob	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Sponge-Bob	2	1.6%	0	0.0%	2	0.7%
Sponge Bob	2	1.6%	0	0.0%	2	0.7%
Su (Yüreklerde Fay Hattı)	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Super-man	0	0.0%	3	2.1%	3	1.1%
Super-man, Batman	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Super-man, spider-man	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Super-man, Spider-man	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Super-man, Spider-man, Zorro, Batman	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Superman	3	2.4%	0	0.0%	3	1.1%
Superman, Captain America, Spider-man	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Sünger Bob	2	1.6%	0	0.0%	2	0.7%
Süper-man, Hayaletin Çırağı.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Süperman, Kedi kız, Hulk, Fantastik Dörtlü.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Thor	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%

Transformers, Bumblebee.	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
V for Vendetta, Hermione Granger	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Vampirler	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
Vampirler, Zombiler, Mumyalar.	0	0.0%	1	0.7%	1	0.4%
Wolverine, Hulk	1	0.8%	0	0.0%	1	0.4%
X-man	1	0.8%	1	0.7%	2	0.7%

Bu soruya altıncı sınıf öğrencilerinin % 29.7'si cevap vermezken aynı durum yedinci sınıf öğrencilerinde % 28.9 oranında görülmüştür. Bu soru ile ilgili dikkat çekici nokta, öğrencilerin fantastik bulduğu kahramanların çoğunun olağanüstü güçlere sahip, yabancı kaynaklı, çizgi roman kahramanı⁶⁷ ya da filmi-çizgi filmi olan, görsel anlamda kendilerine hitap eden karakterler oluşudur. Bu da fantastik kahramanların görsel sanatların imkânlarıyla çocuklara ulaştırılmasının daha kolay ve yaygın bir yöntem olduğu gerçeğini göstermektedir. Bu kahramanların çoğunun oyuncakları da bulunmaktadır.⁶⁸ Bu anlamda çocuklar, yaşamlarının bir döneminde, bu kahramanlarla somut bir ilişki içerisine girme fırsatı da yakalayabilmektedirler.

Düşündürücü nokta ise bu kahramanlar arasında kitap karakteri olanların sayısının az oluşudur. Diğer bir düşündürücü nokta ise masal kahramanı ya da yerli fantastik kahraman sayısının çok az olmasıdır. Çalışmada bu soruya öğrencilerin verdiği cevaplar arasında *Yüreklere Fay Hattı* kitabından Onur ve Su; *Hayalet Tozu* kitabından Arzu, Düşçe, Güneş yerli kitaplarda yer alan kahramanlar olarak göze çarpmaktadır. Hanzade Servi'nin kaleme aldığı *Hayalet Tozu* adlı kitap, Düşçe adında dokuz yaşlarındaki bir erkek çocuğunun etrafında gelişen gizemli olayları konu edinen bir öykü üzerine kurulmuş. İçerdiği korku öğeleri ve olağanüstülüklerden dolayı bu eser yerli bir fantastik çocuk romanı olarak değerlendirilebilir. Ancak öğrencilerin verdiği cevaplar arasında yer alan, içinde yerli

⁶⁷ Türkiye'de çeviri çizgi romanların 1929 – 2006 yılları arası tarihsel gelişimi için Bkz. (Polat, 2006)

⁶⁸ Bekir Onur, çocuklara yatırım yapmanın gelişmiş ülke olmanın bir özelliği olduğunu vurgular. Gelişmiş toplumlarda çocuğa verilen önemin göstergelerinden biri de oyuncaklardır (Onur, 2002:11). Bu bağlamda genellikle Amerikan kaynaklı bu fantastik kahramanların oyuncaklarının da bulunması şaşırtıcı bir durum değildir. Ancak burada düşündürücü nokta bu oyuncakların ne amaçla üretildiği ve ne amaçla dünyaya pazarlandığıdır. Asıl amaç sadece çocukların sevdiği kahramanların oyuncaklarıyla oynayarak onlarla somut anlamda beraber olmasını sağlamak mı yoksa kültürel bir yayılma ve ekonomik açıdan bir kazanım sağlamak mıdır?

kahramanların bulunduğu *Yüreklerde Fay Hattı* adlı eser, Mehmet Güler tarafından kaleme alınan, 17 Ağustos 1999 depremini konu alan gerçekçi bir gençlik romanıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Anadili ya da edebiyat derslerinde kendi beklenti ufuklarına uymayan ve kendilerine dayatılan, yazınsal niteliği zayıf, sezdirmekten çok doğrudan bilgi verici metinlerle yapılan bir dersten çocuklara okuma isteği, hazzı vermesi ya da okuma alışkanlığı kazandırması; onların yeni tanıştıkları yazına ve yazınsal yapıtlara karşı olumlu bir tutumla yaklaşımlarını sağlaması beklenemez. Birkaç aşamadan oluşan bu çalışmada öncelikle, 1981 ve 2006⁶⁹ programlarına uygun hazırlanan Türkçe dersi kitaplarındaki metinlerin türler açısından dağılımı, bu türlerin içerisinde fantastik ve masalsi öğeler barındıran metin türlerinin yeri ortaya koyulmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde çalışma üç nokta üzerinde yoğunlaşmaktadır:

1. 1981 ve 2006 programına uygun hazırlanan Türkçe dersi kitaplarında fantastik ve masalsi öğeler barındıran metinlerin kendilerine ne kadar yer bulabildiği.⁷⁰
2. Ders kitaplarında bulunan metinlerin, içerik ve tür bakımından öğrencilerin istek ve beklentilerini karşılayıp karşılamadığı.
3. Öğrencilerin fantastik türe ve olağanüstü öğeler barındıran anlatılara karşı tutumlarının ve bu türden metinleri ders kitaplarında görme isteklerinin derecesinin ne olduğu.

1981 ve 2006 Türkçe dersi öğretim programlarına göre hazırlanan 12 adet ders kitabının incelenmesi sonucu ortaya çıkan veriler, ders kitaplarının hazırlanması aşamasında seçilen metinlerin büyük oranda öğretici metin türlerinden oluştuğunu ve bu oranın sınıf seviyesi yükseldikçe arttığını ortaya koymaktadır. 1981 programına uygun hazırlanan ve bu çalışmada incelenen 5., 6., 7. ve 8. sınıf ders kitaplarında

⁶⁹ İlköğretim 5. sınıf Türkçe dersi kitabı 2005 programına uygun hazırlanmıştır. 6., 7. ve 8. sınıf ders kitapları ise 2006 yılından itibaren uygulanan ikinci kademe Türkçe dersi öğretim programına uygundur. Bu bakımdan sonuç bölümünde bu programlara uygun hazırlanan kitaplardan 2006 programına uygun ders kitapları olarak bahsedilecektir.

⁷⁰ Çalışmada Türkçe dersi kitaplarının metin türleri açısından takip ettiği değişimi gözler önüne serilebilmek amacıyla 1929 yılından itibaren yayımlanan ve okullarda kullanılan ders kitaplarının da metin türleri, fantastik ve masalsi öğeler içeren metinlere yer verilmesi açısından taraması yapılmıştır (bkz. Bölüm 3.5.1). Ancak bu tarama çalışmada, 1981 ve 2006 programlarına göre hazırlanan kitaplar kadar ayrıntılı yer almadığından sonuç bölümünde bu bilgilere özel olarak yer verilmemiştir.

bulunan toplam metin sayısı 172 iken bu kitaplarda fantastik izler taşıyan metin sayısı sadece 3'tür. Bu üç metin ise halk edebiyatı ürünleri olan efsane ve masaldır.

Bu durumu normal karşılamak mümkün olabilir. Zira, dönemin şartları gereği, hazırlanan öğretim programının amaçları tamamen öğrencileri belli bir hedef doğrultusunda yetiştirmek olduğu için öğreticilik birinci amaç haline gelmiş ve öğretim programının amaçları içerisinde öğrencilerin hayal güçlerinin gelişmesine ve ders kitaplarında buna uygun metinlerin kullanılmasına yönelik bir hedefe yer verilmemiştir. Bu bağlamda, Türkçe dersinin genel amaçları oluşturulurken kullanılan dile bakıldığında, programın dayandığı davranışçı kuramın da bir gereği olarak öğrencilerin tamamen eğitim-öğretim sürecinden etkilenen bir nesne konumunda olduğu her amaçta vurgulanmakta, öğrenciye edilgen bir rol biçilmekte, öğretmen dersin başat aktörü konumunda gösterilmektedir. Bu doğrultuda hazırlanan bir ders programının ders kitaplarında da öğrencilerin beklentilerine uygun metinlerin seçilmemesi hiç de şaşırtıcı görünmemektedir. Yine bu bağlamda, öğretmeni merkeze koyan bir eğitim anlayışında; ders kitaplarında alımlamaya açık ve aynı zamanda yazınsal anlamda nitelikli metinlerin yerine, öğretici metinlerin daha çok bulunması da şaşırtıcı değildir.

Ders kitaplarını öğrenciler açısından çekici hale getiren özelliklerden biri de parçalarla birlikte kullanılıp görsel algıyı geliştiren (İpşiroğlu, 2000: 15) ve öğrencilerin zihinlerinde metni canlandırmalarına yardımcı olan öğeler, resimlerdir. 1981 programına uygun hazırlanan ve bu çalışmada incelenen Türkçe dersi kitaplarının bu açıdan da tatmin edici olduğunu söylemek mümkün değildir. Oysa Sever, baskı renklerinin birbirine girdiği, karıştığı, düzenleme ve desen yanlışlarının olduğu resimlerin kitaplarda kullanılmaması gerektiğini söyler. Zira resimler, kitap okuma ya da okunanı dinleme sürecine, çocuğun birden çok duyusuyla katılmasını sağlar, böylelikle duyularla düşünmeye fırsat yaratacak görsel ortamlar oluşturur (Sever, 2003: 182). Bu bağlamda, 1981 *Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı*'na uygun hazırlanan ve bu çalışmada incelenen ders kitaplarındaki resimlerin nitelik, çizim ve baskı açılarından yeterli olduğunu söylemek olanaksızdır.

2006 yılından beri uygulanan öğretim programı çerçevesinde hem MEB Yayınevi hem de özel yayınevleri çeşitli Türkçe dersi kitapları yayımlamışlardır. MEB tarafından basılan kitaplar özel okullarda kullanılmakta; özel yayınevleri

tarafından basılan ve bakanlıkça belirlenen kitaplar ise MEB tarafından okullarda ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Bu bağlamda, çalışma sırasında 2011 – 2012 eğitim – öğretim yılında hem devlet okullarında hem de özel okullarda kullanılan 8 adet kitap incelenmiştir.

İncelenen ders kitaplarının metin dağılımı, bu metinlerin tür ve tema dağılımları ile 1981 programına uygun hazırlanan kitaplarla karşılaştırılması çalışmada ayrıntılı olarak ele alınmıştır (Bkz. Grafik 5-6-7-8-9-10-11-12 ve 13). Bu verilerden elde edilen sonuçlar göstermektedir ki 2005 ve 2006 *Türkçe Dersi Öğretim Programı*'na uygun hazırlanan ve MEB Yayınevi tarafından basılan 5., 6., 7.ve 8. sınıf ders kitaplarında toplam 139 metin içinde 5 adet; özel yayınevleri tarafından basılan ders kitaplarında ise toplam 143 metin içinde 6 adet fantastik ve masalsi öge içeren metin bulunmaktadır. Bu sonuçlar ortaya koymaktadır ki her ne kadar 2006 programında öğrencilerin hayal güçlerinin gelişmesine yönelik bir amaç bulunsa da çocukların düş dünyasına hitap eden, çocuk gerçekliğine ve çocuğa görelilik ilkesine uygun, hayal güçlerinin gelişmesinde önemli bir işleve sahip olduğu araştırmacılar tarafından (Dilidüzgün, 2004) özellikle vurgulanan fantastik türe ait metinlerin sayısının kitaplarda bu denli az olması düşündürücüdür. 2006 programına uygun hazırlanan kitaplardaki metinlerin çoğunu, 1981 programına uygun hazırlanan kitaplarda olduğu gibi öğretici metinler oluşturmaktadır. Bu türler arasında söyleşi ve anı başı çekmektedir. Tabii ki Türkçe dersi kitapları, sadece edebî değer taşıyan alımlamaya uygun metinlerden oluşmaz. Öğrencilerin dil tadını alması, düşüncelerini düzgün ifade edilebilmelerine katkısı olabilmesi için deneme, söyleşi gibi düşünce yazılarının nitelikli olanlarına yer verilmesi gerekir. Ancak, bu yapılırken dengeli davranılması gerekir. 2006 programına uygun hazırlanan kitaplara bakıldığında kimi zaman serbest okuma metinlerinin bile öğretici metinlerden oluştuğu görülmektedir.

2006 *Türkçe Dersi Öğretim Programı*'na uygun hazırlanan ders kitapları gerek kullanılan görsel uyaranların özellikleri, gerekse kullanılan kağıt kalitesi bakımından 1981 programına uygun hazırlanan kitaplara göre daha niteliklidir. Tabii ki resimlerin nitelikli olması demek renkli, cıvıl cıvıl olması anlamına gelmemektedir. Önemli olan bu resimlerin öğrencilerin okuyacakları metinle kuracakları iletişime katkı yapmasıdır (Sever, 2003: 183). Kimi metinlerde olmasa

da metinlerin çoğunda kullanılan resimler öğrencilerin metinle kuracakları iletişime olumlu katkı yapabilecek niteliktedir.

Kitap incelemesinin ardından çalışmada yer verilen diğer bir aşama da ders kitaplarında bulunan metinlerin, içerik ve tür bakımından öğrencilerin istek ve beklentilerini karşılayıp karşılamadığını tespit etmek amacıyla yapılan anket çalışmasından oluşmaktadır. Anket, 14 seçmeli ve 5 adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Bu anketten çıkan sonuçlar farklı ölçütlere göre değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda öğrencilerin, sınıf, cinsiyet, okul türü, anne-baba öğrenim durumu gibi çeşitli ölçütlere göre incelenen cevaplarında fantastik ve masalsı öğeler içeren metni, ölçütlerin çoğunda, kitaptan alınan gerçekçi öyküye tercih ettikleri görülmüştür. Polat'ın çağdaş eğitimde, ders kitaplarında kullanılacak metinlerin seçiminde, öğrencilerin de söz sahibi olması gerektiğini belirttiği (Polat: 1991:16), çalışmanın daha önceki bölümlerinde de söylenmişti. Bu bakımdan çalışmada ortaya çıkan bu sonucun, gelecekte okullarda kullanılacak Türkçe dersi kitaplarının hazırlanması sırasında göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Çalışmada öğrencilere uygulanan anket sonucunda ortaya şu sonuçlar çıkmıştır:

1. Öğrencilere yöneltilen ve okuma ilgilerini tespit etmeye yönelik, birinci soruya öğrencilerin verdiği cevaplar; cinsiyetlerine göre, anne-baba öğrenim durumlarına göre, sınıf seviyelerine göre hem 6. hem de 7. sınıf öğrencilerinin ağırlıklı olarak fantastik metni tercih ettiği sonucunu ortaya koymaktadır. Bunun yanında devlet okulunda okuyan 6. ve 7. sınıf ve özel okulda okuyan 6. sınıf öğrencileri de fantastik metni tercih ettiklerini ortaya koyarken; özel okulda okuyan 7. sınıf öğrencilerinin %57.8 oranında gerçekçi metni tercih ettiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu soru için babası ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden gerçekçi metni seçenlerin oranı %56.2 ile fantastik metni seçenlerden fazladır.
2. Öğrencilere yöneltilen ve ders kitaplarında görmek istedikleri metne benzeyen metin türünü tespit etmeye yönelik olan ikinci soruya öğrencilerin verdiği cevaplar; cinsiyetlerine göre, anne - baba öğrenim durumlarına göre, sınıf seviyelerine göre hem 6. hem de 7. sınıf

öğrencilerinin ağırlıklı olarak fantastik metni tercih ettiği sonucunu ortaya koymaktadır. Bunun yanında analizler, devlet okulunda okuyan 6. ve 7. sınıf ile özel okulda okuyan 6. sınıf öğrencilerinin de fantastik metni tercih ettiklerini ortaya koyarken; özel okulda okuyan 7. sınıf öğrencilerinin %67.5 oranında gerçekçi metni tercih ettiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden gerçekçi metni seçenlerin oranı %70.5, annesi ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden gerçekçi metni seçenlerin oranı %65.6 ile fantastik metni seçenlerden fazladır.

3. Öğrencilere yöneltilen ve sinemaya aktarılmasını istedikleri metin türünü tespit etmeye yönelik sorulan soruya verilen cevaplar; okul türüne göre, sınıf seviyesine göre, anne - baba öğrenim durumlarına göre, cinsiyetlerine göre olmak üzere bütün ölçütlerde öğrencilerin büyük oranda fantastik metni tercih ettiklerini ve fantastik metnin sinemaya aktarılmasını istediklerini gözler önüne sermektedir. Bu sonuç ile öğrencilerin anketin 19. sorusuna verdiği cevaplar örtüşmektedir. Zira 19. soruya öğrencilerin verdiği cevaplarda kendilerince fantastik olarak niteledikleri kahramanların çoğunu çizgi film ya da sinema filmlerinden seçtikleri görülmektedir. Bu da çocukların fantastiğe sadece yazınsal anlamda değil aynı zamanda görsel anlamda da ilgi duyduklarının bir kanıtıdır.
4. Öğrencilere yöneltilen ve en çok okumak istedikleri kitaplara benzeyen metin türünü tespit etmeye yönelik soruya, babası ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencileri %58.8, annesi ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencileri %56.6 oranında gerçekçi metin yanıtını vermiştir. Bunun dışındaki bütün ölçütlere göre öğrenciler fantastik metni tercih etmişlerdir. Bu sonuç öğrencilerin genelinin fantastik metinlere olan ilgisini ortaya koymaktadır.
5. Öğrencilerin “Okuduğunuz metinlerden hangisi okuma alışkanlığınızı artırır ya da size okuma alışkanlığı kazandırır?” sorusuna verdiği cevaplarda, 7. sınıf öğrencilerinden özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı ile B metnini seçenlerin oranı %50 ile eşittir. 7.

sınıflarda bu soru için annesi ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %60.6, B metnini seçenlerin oranı %39.4, ayrıca babası ilköğretim okulu mezunu olan öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %55.5'tir. Bunun dışındaki bütün ölçütlere göre öğrenciler fantastik metni tercih etmişlerdir.

6. *“Metinlerden hangisinin hayal gücünüzü geliştireceğini düşünüyorsunuz?”* sorusuna öğrencilerin verdiği cevaplar değerlendirildiğinde, bütün ölçütlerde öğrencilerin büyük farkla fantastik olan B metnini seçmiş oldukları görülmektedir. Hiçbir ölçütte gerçekçi metin fantastik metne göre daha fazla tercih edilmemiştir.
7. Öğrencilerin *“Sizden bir öykü yazmanız istense hangi metnin benzerini yazmak istersiniz?”* sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, 7. sınıfta olan ve özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %61.5 iken B metnini seçenlerin oranı ise %38.5'tir. 7. sınıfta okuyan erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %53 iken B metnini seçenlerin oranı %47'dir. Bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %63.6, B metnini seçenlerin oranı %36.4'tür. Annesi lise mezunu olup A metnini seçen 7. sınıf öğrencilerinin oranı %52 iken B metnini seçenlerin oranı %48'dir. Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %66.6, B metnini seçenlerin oranı %33.4'tür. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %54.5 iken B metnini seçenlerin oranı %45.5'tir. Diğer ölçütlere göre öğrenciler, B metnini yani fantastik olan metni seçmişlerdir.
8. Öğrencilerin *“Okuduğunuz metinler drama olarak sahnelense hangisinde rol almak istersiniz?”* sorusunda özel okulda okuyan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %52.6 iken B metnini seçenlerin oranı ise %47.4'tür. Bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %50, B metnini seçenlerin oranı da %50'dir. Bunların dışındaki bütün ölçütlere göre öğrenciler, fantastik metni gerçekçi olan A metnine göre daha fazla tercih etmişlerdir.

9. Öğrencilerin kendilerine yöneltilen “*Hangi metni okurken daha çok eğlendiniz?*” sorusuna verdiği cevapların analizinde, özel okulda okuyup A metnini seçen 7. sınıf öğrencilerinin oranı %50 iken B metnini seçenlerin oranı da %50 şeklinde eşit çıkmıştır. Ayrıca bu soru için, babası ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %56.2, B metnini seçenlerin oranı %43.8’dir. Bunun dışında kalan okul türüne göre, sınıf seviyesine göre, anne - baba öğrenim durumlarına göre, cinsiyetlerine göre olmak üzere bütün ölçütlerde öğrenciler büyük oranda fantastik metni tercih etmişlerdir.
10. Öğrencilerin kendilerine yöneltilen “*Sizden metnin öncesini ya da sonrasını yazmanız istense hangi metni yazmayı tercih edersiniz?*” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde annesi ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranının %56.2, B metnini seçenlerin oranının ise %43.8 olduğu görülmüştür. Bunun dışında okul türüne göre, sınıf seviyesine göre, anne - baba öğrenim durumlarına göre, cinsiyetlerine göre olmak üzere bütün ölçütlerde öğrencilerin büyük oranda fantastik metni tercih etmiş olduğu sonucu görülmüştür.
11. Öğrencilerin kendilerine yöneltilen “*Sizden metinlerden birini resimlemeniz istense hangi metnin resmini yapmak istersiniz?*” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, bu soru için, annesi ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %51.5, B metnini seçenlerin oranı %48.5’tir; ayrıca babası ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %61.1, B metnini seçenlerin oranı %38.9’dur. Babası lise mezunu olup A metnini seçenlerin oranı %52.2 iken B metnini seçenlerin oranı %47.8’dir. Bunların dışında kalan; okul türüne göre, sınıf seviyesine göre, anne - baba öğrenim durumlarına göre, cinsiyetlerine göre olmak üzere bütün ölçütlerde öğrencilerin büyük oranda fantastik metni tercih etmiş olduğu sonucu görülmüştür.
12. Öğrencilerin kendilerine yöneltilen “*Hangi metin okumaya olan ilginizi ve hevesinizi artırır?*” sorusuna verdikleri cevaplarda, annesi ilköğretim

okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %57.5, B metnini seçenlerin oranı %42.5'tir; babası ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %66.6, B metnini seçenlerin oranı %33.4'tür. Bunların dışında kalan; okul türüne göre, sınıf seviyesine göre, anne-baba öğrenim durumlarına göre, cinsiyetlerine göre olmak üzere bütün ölçütlerde öğrencilerin büyük oranda fantastik metni tercih etmiş olduğu sonucu görülmüştür.

13. Öğrencilerin “*Hangi metin ve benzerleri dış dünyaya olan bakışınızda bir değişiklik meydana getirebilir?*” sorusuna verdikleri cevaplarda, bu soru için 7. sınıf olup, devlet okulunda okuyup A metnini seçenlerin oranı %51.5; B metnini seçenlerin oranı %48.5'tir. 7. sınıf öğrencilerinden özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %54.2 iken B metnini seçenlerin oranı ise % 45.8'dir. 7. sınıfta okuyan erkek öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %58.2 iken B metnini seçenlerin oranı %41.8'dir. Annesi ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerden A metnini seçenlerin oranı %63.6, B metnini seçenlerin oranı %36.4'tür. Babası ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %50, B metnini seçenlerin oranı da %50'tir. Babası lise mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %52.3 iken B metnini seçenlerin oranı %47.7'dir. Babası üniversite mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %52.7 iken B metnini seçenlerin oranı ise %47.3'tür. 7. sınıf öğrencilerinin genelinde ise A metnini seçenlerin oranı %52.2 iken B metnini tercih edenlerin oranı %47.8'dir. Bunların dışında kalan; okul türüne göre, sınıf seviyesine göre, anne-baba öğrenim durumlarına göre, cinsiyetlerine göre olmak üzere bütün ölçütlerde öğrencilerin büyük oranda fantastik metni tercih etmiş olduğu sonucu görülmüştür.

14. Öğrencilerin kendilerine yöneltilen “*Seçme şansınız olsa, okuma-anlama çalışmalarını hangi metinle yapmak istersiniz?*” sorusuna verdiği cevapların analizinde, 7. sınıfta olan ve özel okulda okuyup A metnini seçenlerin oranı %53.8 iken B metnini seçenlerin oranı ise %46.2'dir. Annesi ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini

seçenlerin oranı %60.6, B metnini seçenlerin oranı %39.4'tür. Babası ilköğretim okulu mezunu olan 7. sınıf öğrencilerinden A metnini seçenlerin oranı %66.6, B metnini seçenlerin oranı %33.4'tür. Bunların dışında kalan; okul türüne göre, sınıf seviyesine göre, anne - baba öğrenim durumlarına göre, cinsiyetlerine göre olmak üzere bütün ölçütlerde öğrencilerin büyük oranda fantastik metni tercih etmiş olduğu sonucu görölmüştür.

Yukarıdaki sonuçlar öğrencilerin fantastik türe karşı eğilimlerinin var olduğunu göstermektedir. Bu eğilim çeşitli etkenlere bağlı olarak değişim gösterebilmektedir. Özellikle anne – baba öğrenim durumunun çocukların kitap seçimi ve okuma alışkanlıkları üzerinde doğrudan etkisi olduğu verilen cevapların ortaya çıkardığı bir sonuçtur. Çalışmanın sonuçları ortaya koymaktadır ki anne-baba öğrenim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin fantastik türe olan eğilimi artmaktadır. Bu da ailenin çocuk üzerinde yönlendirici etkisinin, her alanda olduğu gibi yazınsal zevkin oluşması ve okuma alışkanlığının kazanılmasında da başat unsurlardan biri olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, ölkemizdeki eğitim seviyesinin giderek yükselmesine bağlı olarak gelecekte daha fazla üniversite mezunu anne-babanın olacağını ve fantastik metinlere olan ilginin artarak devam edeceğini söylemek yanlış bir tahmin olmayacaktır.

Öğrencilerin, “metinlerin sinemaya aktarılması” ve “hayal gücünü geliştireceklerine inandıkları metin türlerine” ilişkin sorularda, bütün ölçütlere göre fantastik metni tercih etmiş olmaları da dikkat çekici bir sonuçtur. Bu da son dönemde özellikle fantastik sinema filmlerine olan ilgiyi açıklar nitelikte bir sonuçtur.

Öğrencilerin anketteki açık uçlu sorulara verdiği cevaplar da seçmeli sorulara verdikleri cevaplarla paralellik göstermektedir. Açık uçlu sorulara verdikleri cevaplarda öğrenciler kahramanla etkileşim, ilgilerini çeken olay ve kahramanlar, metinlerin kendilerinde bıraktığı etki konusunda, fantastik olarak nitelendirilebilecek B metni hakkında olumlu görüş bildirmişlerdir. Öğrenciler, kendilerince fantastik olarak nitelendirdikleri kahramanların yazılmasının istendiğı son soruya ise ortalama %70.7 oranında cevap vermiştir. Bu da öğrencilerin büyük kısmının fantastik

kahramanlar konusunda bir görüşe sahip olduğu anlamına gelmektedir. Ancak burada dikkat çekici olan nokta, öğrencilerin fantastik olarak niteledikleri kahramanların neredeyse tamamının yabancı kaynaklı film ya da kitaplarda bulunmasıdır. Bu bakımdan, yerli kaynakların gerek yazınsal gerekse de görsel anlamda çocukların ilgisini çekebilecek nitelikli yapıtlar ortaya koymaktan uzak olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Özellikle insanlara iyilik yapan, dönüşüm (metamorfoz) geçiren, olağanüstü özelliklere sahip, büyü aracılığıyla istediğini yapabilen, doğa unsurları ile ilgili güçleri olan kahramanların bu anlamda ön planda olduğu görülebilir. Bu sonuçlara paralel olarak kendileriyle röportaj yapılan öğrencilerin de kendilerine sorulan “*Bir metnin kahramanı olsan ne gibi özelliklerin olmasını isterdin?*” sorusuna benzer cevaplar verdikleri görülmüştür. Ayrıca röportaja katılan öğrencilerin büyük bir kısmının bu soruyu cevaplarken kendileri dışındaki insanlara iyiliği dokunacak kahramanlar olmak istemeleri de dikkat çekicidir. (Bkz. Ekler)

Çalışmanın ortaya koyduğu bu sonuçlar değerlendirildiğinde gerek 1981 gerekse 2006 programına uygun hazırlanan Türkçe dersi kitaplarının, fantastik ve masalsi öğeler içeren metinler bağlamında, metin türü bakımından öğrencilerin beklentilerini karşılamaktan uzak olduğu görülmektedir. Öğrencilerin derse daha iyi güdülenmeleri, ders sırasında sıkılmadan eğlenerek derse katılmaları bakımından ders kitaplarındaki metinlerin seçimi çok önemlidir. Ayrıca amaçlarından biri de nitelikli edebiyat okuru yetişmesine katkıda bulunmak olan Türkçe dersi kitaplarının hazırlanması aşamasında, çocukların beklenti ufuklarına uyan, özdeşim kurabilecekleri kahramanların bulunduğu, kendi gerçekliklerine ve alımlama seviyelerine uygun metinlerin seçimi, onların hem derse severek katılmalarına hem de iyi bir edebiyat okuru olarak yetişmelerine katkıda bulunacaktır. Bu bağlamda, içinde barındırdığı kararsızlık ortamı ile alımlamaya uygun bir yapıya sahip olan nitelikli fantastik metinlerin Türkçe dersi kitaplarında daha çok bulunması gerekmektedir. Zira şu anki bakış açısı Türkçe dersi kitaplarını, çocukların hayatı tanınmasında tek araçmış gibi görmekte ve gereğinden fazla öğretici metne yer vermektedir. Oysa bu metinlerin çoğu sosyal bilgiler kitabında da bulunabilecek niteliktedir. Örneğin, Atatürk’le ilgili metinlerin, şiirler hariç, tamamı öğretici metindir. Bu durumda her sınıfta tekrarlanan Atatürk teması kimi zaman tekrardan

öteye geçmeyen bilgilerle öğrenciler için sıkıcı bir hal alabilmektedir, aslında çok önemli olan bir konuyu sıradan bir hale getirmektedir. Bunun yerine Atatürk'le ilgili bazı metinlerin edebiyatın imkânlarından faydalanılarak fantastik olarak kurgulanıp, örneğin zamanda yolculuk edebilen bir çocuk kahramanın Atatürk'ü ziyaretiyle başlayan bir öykünün, fantastik metinlere has öğelerle bezenerek, Atatürk temalarında kullanılması sağlanabilir. Böylelikle çocuk okur, kendisi gibi çocuk olan bir kahramanla özdeşleşip zamanda yolculuğa çıkarken bu özdeşleşmeyle, olağanüstü özelliklere sahip bir kahraman sayesinde belki de gerçekleştirmeyi çok arzu ettiği ancak olağan yollardan mümkün olmayan bu isteğini, gerçeküstü bir düzlemde ve olağanüstü bir şekilde yerine getirmiş olacaktır.

Küreselleşmenin getirdiği kültürel değişimler sonucu toplumların geçmişle bağlantıları zayıflamakta ya da kaybolmaktadır. Nitekim bu çalışmada yapılan anket ve röportaj çalışmalarının verileri de öğrencilerin fantastik kahraman algılarının büyük bir çoğunlukla yabancı kaynaklı olduğunu ortaya koymaktadır. Oysa fantastik unsurlar gerektiği gibi kullanılırsa bu bağların güçlendirilmesi bağlamında önemli bir görev üstlenebilir. Örneğin, halk hikayesi masal gibi geleneksel bir metinden faydalanarak fantastik özelliklere sahip bir karakterin baş kahraman olduğu kendi kültürümüzün izlerini taşıyan bir yapıt meydana getirmek kültürümüze sahip çıkma anlamında önemli bir adım olabilir. Bu çalışmalarda eski kahramanların aynen kullanılması yerine yeni bir karakterin kendi milli değerlerimizden hareketle ve bugünün beklentilerini karşılayacak şekilde oluşturulması temel anlayış olarak kabul edilebilir.

Bu bağlamda ele alınabilecek diğer nokta ise serbest okuma metinleridir. Kitaplarda bulunan serbest okuma metinleri genellikle ya öğretici metinlerden ya da gerçekçi edebiyat ürünlerinden oluşmaktadır. Bunların bazılarının yerine, nitelikli fantastik metinler konularak öğrencilerin istekleri karşılanmış olabilir. Unutulmamalıdır ki okuma alışkanlığı genellikle okullarda edinilir ve Türkçe dersleri ve Türkçe dersi kitapları da bu alışkanlığı edinmenin en önemli aracıdır. Bu yüzden Türkçe dersi kitapları öğrencilerin beklentilerine uygun, nitelikli, çocuğa göre olan ve alımlamaya uygun metinlerden oluşmalıdır.

Ayrıca hemen hemen bütün okullarda uygulanmakta olan okuma saatlerinde öğretmenler, çocukların okuma ilgisine uygun kitapları okumaları

yönünde onları teşvik ederek onların okuma alışkanlığı kazanmalarına katkıda bulunabilirler. Nitekim 2006 programında okuma ilgisinin önemine vurgu yapılarak,

İlgiye dönük bir kitap, aynı güçlük düzeyindeki diğer bir kitaba göre daha kolay okunmakta ve anlaşılmaktadır. İlgi çekici olmayan bir kitap öğrenciye zor gelmekte ve öğrenci kitabı okumamaktadır. Buradan hareketle kitap seçerken öğrencilerin okuma ilgilerinin türüne ve niteliğine dikkat edilmelidir (MEB, 2006).

denmektedir. Bu da akla, öğrencilerin ilgisini çektiği bu çalışmanın sonucunda da açıkça görülen fantastik ve masalsı öğeler içeren metinleri getirmektedir. Öğretmenler tarafından belirlenecek nitelikli fantastik metinler okuma saatlerinde öğrencilere tavsiye edilerek hem öğrencilerin okuma ilgisine uygun kitapları okumaları ve hayal güçlerini geliştirmeleri sağlanacak hem de onların iyi bir okur olmaları yolunda sağlam bir adım atmalarına yardımcı olunacaktır.

Elbette her çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da üzerinde durulamayan bazı noktalar olmuştur. Bu durum aynı zamanda araştırmacıların yapacakları yeni çalışmaların konusu olabilecek alanların var olduğu anlamına gelmektedir. Örneğin bu çalışmada incelenmeyen ilköğretim birinci kademe veya orta öğretim öğrencilerinin fantastik ve masalsı öğeler içeren metinlere olan ilgisi ve ders kitaplarında bu türden eserlere ne kadar yer verildiği başka bir araştırmacı tarafından başka bir çalışmada ele alınabilir. Ayrıca, drama ya da yaratıcı yazma etkinliklerinde fantastik ve masalsı öğelerin yerini saptamak adına yapılacak bir araştırma da yine alandaki bir başka boşluğu dolduracak nitelikte bir çalışma olabilir.

Bu çalışmanın sonuçları ortaya koymaktadır ki günümüzde çocuklar, yazınsal niteliğe sahip ve içeriğinde fantastik ve masalsı öğeler barındıran metinleri Türkçe dersi kitaplarında görmek istemektedirler. Eğitimde çağdaş yaklaşımın bir sonucu olarak bu istek karşılıksız bırakılmamalıdır. Bu ve benzeri çalışmaların sonuçları, yetkili kurumlar tarafından görmezden gelinmemeli, değerlendirmeye alınmalıdır. Çağdaş olduğu iddia edilen bir eğitim sistemi, çağdaş eğitimin gereklerine uygun biçimde, öğrencilerin kendi okuyacakları ders kitaplarındaki metinlerin tür ve niteliğinin belirlenmesinde rol almalarına izin vermelidir.

KAYNAKLAR

Acat M- Demiral H.-
Arın A.:

Okuma Alışkanlığı Göstergelerine Göre İlköğretim Öğrencilerinin Durumları, **Türkçe Öğretimi Kongresi**, Bahçeşehir Üniversitesi, 18-20 Mayıs 2008. Çevrimiçi http://ogu.academia.edu/hilmidemiral/Papers/1026541/Okuma_Aliskanligi_Gostergelerine_Gore_Ilkogretim_Ogrencilerinin_Durumlari Son erişim Ağustos 2012.

Akbayır, Sıddık:

Çocuğum Neyi Okumalı?, Pegem Akademi, Ankara, 2008.

Akın, Mazlum:

Türk Çocuk Edebiyatında Bilim Kurgu, Bizim Kitaplar, İstanbul, 2009.

Alaylıoğlu, R. – Oğuzkan, F.:

Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü, İstanbul, 1968.

Alpöge, Gülçin:

“Harry Potter Kitaplarını Okumak”, *Sihirli Değnek*, **Cumhuriyet Kitap**, S. 948, İstanbul, 2008.

Alptekin, Ali Berat:

“Halk Hikâyeleri Diğer Türlerden (Halk Şiiri-Bilmece-Deyim-Atasözü-Dua-Beddua-Masal-Efsane-Fıkra) İstifade Edilebilir mi?”, **3. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri**, Eskişehir, 7-9 Mayıs 1987.

Alptekin, Ali Berat:

Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı, Akçağ, Ankara, 2005.

Andı, M. Fatih:

“Fenni Roman”, **Dergâh**, C. IV, S. 37, Mart 1993, s.11-18.

Aslan, Pelin

“Osmanlı/Türk Modernleşmesinin Gölgesinde Varla Yok Arası Bir Tür: Fantastik Roman (1876-1960)”, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2010.

- Attebery, Brian: **The Fantasy Tradition In American Literature** Bloomington, Indiana University Press, 1980.
- Aydemir, Abdüllatif: “Gülten Dayıoğlu’nun Romanlarının Çocuk ve Gençlik Edebiyatı ve Fantastik-Bilimkurgu Türü Bakımından İncelenmesi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2011.
- Aydın, İsmail: “Ütopyadan Fantezi Edebiyata: Modern Medeniyette Ontolojik Güvensizliğin İfadesi” **Yazında ve Çeviride Fantastik**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006, s. 109 – 116.
- Aziz Efendi: **Muhayyelât-ı Aziz Efendi**, Haz. Ahmet Kabaklı, Ankara, MEB Yayınları, 1973.
- Balcı A.- Coşkun E.- Tamer M.: “Cumhuriyet Dönemi Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Genel Amaçları Bakımından Değerlendirilmesi”, **Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi**, C.1, S.1 , 2012, s. 1-13.
- Baraz, Turhan: **Çocuk ve Kitap**, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Ders Kitapları, Eskişehir, 1987.
- Batur, Suat : **Açıklamalı-Örnekli Halk Edebiyatı**, İstanbul, Altın Kitaplar, 1998.
- Bayar, Zühtü: **Bilimkurgu ve Gerçeklik**, Broy Yayınevi, İstanbul, 2001.
- Bayladı, Derman: **Efsaneler Dünyasında Anadolu**, Say, İstanbul, 1996.
- Bennet, E. A: **What Jung Really Said?** Schoken Books, NewYork, 1966.
- Bilkan, Ali Fuat: **Masal Estetiği**, Timaş, İstanbul, 2001.

Boratav, Pertev Naili -

Eberhard, Wolfram:

Typen Türkischer Volksmärchen, F. Steiner, Weisbaden, 1953.

Boratav, Pertev Naili:

Folklor ve Edebiyat, Arkadaş, İstanbul, 1939.

Boratav, Pertev Naili:

100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, İstanbul, 1969 – 2000.

Boratav, Pertev Naili:

100 Soruda Türk Folkloru, K Kitaplığı, İstanbul, 2003.

Boratav, Pertev Naili:

Halk Hikayeleri ve Halk Hikayeciliği, T.C. Kültür Bakanlığı, İstanbul, 2002.

Boratav, Pertev Naili:

“Türk Masalları”, **Türk Folkloru**, S. 36, İstanbul, 1982.

Boratav, Pertev Naili:

Türk Halk Bilimi, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1995.

Boratav, Pertev Naili:

Az Gittik Uz Gittik, Adam, İstanbul, 1997.

Boratav, Pertev Naili:

Tekerleme: Türk Halk Masalının Tipolojik ve Stilistik İncelemesine Katkı, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, 2000.

Boratav, Pertev Naili:

Zaman Zaman İçinde, Adam, İstanbul, 1992-1998.

Boratav, Pertev Naili:

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergah, İstanbul, 1981.

Budak, Ali:

Batılılaşma ve Türk Edebiyatı: Lale Devri’nden Tanzimat’a Yenileşme, Bilgi Kültür Sanat, İstanbul 2008.

Calp, Mehrali:

Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi, Eser Ofset Matbaacılık, Erzurum, 2003.

Carroll, Lewis:

Alice Harikalar Ülkesinde, Çev. Tomris Uyar, Can, İstanbul, 2001.

- Coşkun, Eyyup: **“Geçmişten Günümüze Türkçe Öğretiminin Gelişimi” İlköğretimde Türkçe Öğretimi**, Pegem A, Ankara, 2007.
- Coşkun, E. – Taş, S.: “Ders Kitaplarında Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2008, C. 5, S. 10, s. 59-74.
- Çiçek, Mehmet: “Sözlü Halk Masalına Dilbilimsel Yaklaşım Denemesi”, **Uluslararası Gaziantep Araştırmaları (Sözlü Kültür, Dil ve Edebiyat) Sempozyumu**, 2008, s.110-125.
- Çobanoğlu, Özkul: **Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları**, Akçağ, Ankara, 2003.
- Çoruhlu, Yaşar: **Türk Mitolojisinin Ana Hatları**, Kabalcı, İstanbul, 2011.
- Csilla Timea, Hosszu: **The Lord of The Rings: Quilting an English, Pagan-Christian Mythology, Dividing into a Fantasy World**, VDM Verlag der müler, Saarbrücken, 2009.
- Dağ, Özlem: “İlköğretim Türkçe Dersi Programlarına (1981/2005) Eğitimsel Dilbilim Açısından Eleştirel Bir Bakış”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.
- Demirel, Ö.- Kaya Z.: **“Eğitimle İlgili Temel Kavramlar”**, Eğitim Bilimine Giriş, Pegem A, Ankara, 2007.
- Demirkol, Nihal: “İngiliz Romanı Geleneğinde Çocuk Edebiyatının Gelişimi Arketipçi Eleştiri Kuramına Göre Alice Harikalar Diyarında, Define Adası, Orman Kitabı Eserlerinin İncelenmesi”, Ankara Üniversitesi

- Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.
- Devellioğlu, Ferit: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugât: Eski ve Yeni Harflerle**, Aydın Kitabevi, Ankara, 2002.
- Dilidüzgün, Selahattin: “Yazın Eğitiminde Çocuk ve Gençlik Yazını” İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul, 1994.
- Dilidüzgün, Selahattin: “Çocuk Kitaplarında Yazınsal Nitelik.”, **1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu (Sorunlar ve Çözüm Yolları)**, 20-21 Ocak 2000; Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi, s. 253-267.
- Dilidüzgün, Selahattin: İçinde Çocuk Edebiyatı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2002.
- Dilidüzgün, Selahattin: **Çağdaş Çocuk Yazını / Yazın Eğitime Atılan İlk Adım**, Morpa Kültür Yayınları, 2003 – 2004.
- Dilidüzgün, Selahattin: **İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları**, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2003.
- Dilidüzgün, Selahattin: “Türkiye’de Çocuk ve Gençlik Edebiyatı”, **Çocuk Kültürü: Edebiyat, Tiyatro, Medya** (Haz. Zehra İpşiroğlu). İstanbul, Mavibulut, 1997, s.41-45.
- Dilidüzgün, Selahattin: “Fantastik Çocuk Kitaplarında Fantastik Öğeleri Belirleyen Etmenler”, **3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu**, 3-7 Ekim 2011 Ankara, 2011, s. 607 -612.
- Dino, Güzin: **Türk Romanının Doğuşu**, İstanbul, Cem Yayınları, 1978.
- Doğan, Mehmet H.: **Yazıdan Bakmak**, Adam, İstanbul, 1993.
- Dorson, Richard M.: **Günümüz Folklor Kuramları**, Çev. Nermin Ulutaş, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 1984.

- Durukan, Erhan: İlköğretim İkinci Kademe (2005) Türkçe Dersi Öğretim Programında Genel Amaçlar-Hedef/Kazanımlar İlişkisi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.1/4, 2008, s.149- 158.
- Eco, Umberto: **Açık Yapıt**, Çev. Yakup Şahan, Kabalcı, İstanbul, 1992.
- Eğilmez, Kamer: “Yeniden Yapılanma Bağlamında Türkçe Öğretiminde Metin Çalışmaları”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.
- Ekiz, Tevfik: “Alımlama Estetiği mi Metinlerarasılık mı?”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi** , S. 47, 2 (2007), s. 119-127.
- Eliade, Mircea: **Ebedi Dönüş Mitosu**, İmge, Ankara, 1994.
- Elçin, Şükrü: **Halk Edebiyatına Giriş**, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1986.
- Emmez, Berivan Can: “Sözlü Gelenekten Modern Masala: Çocuk Edebiyatında Masal Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.
- Erdem, Aliye: “İlköğretim Öğrencilerinin Bakış Açısıyla Çocuk Kitaplarındaki Kahramanlar”, **3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu**, Ankara, 2011, s.613 - 620.
- Erdoğan F.-
Çağıltay K.: “Türkiye’de Eğitim Teknolojileri Alanında Yapılan Master ve Doktora Tezlerinde Genel Eğilimler”, **Akademik Bilişim’09 - XI. Akademik Bilişim**

- Konferansı Bildirileri**, 11-13 Şubat 2009, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa, s. 389-393.
- Ergin, Muharrem: **Dede Korkut Kitabı 2/ İndeks – Gramer**, TDK, Ankara, 1963, Yeni Baskıları 1991, 1997.
- Ergin, Muharrem: **Dede Korkut Kitabı**, Devlet Kitapları, İstanbul, 1971.
- Ergin, Muharrem: **Dede Korkut Kitabı 1 Giriş –Metin - Faksimile**, TDK, Ankara, 1989.
- Ergin, H – Yıldız, A: **Gelişim Psikolojisi**, Nobel, Ankara, 2010.
- Ertekin, Aydın: “Fantastik Yazın Nedir?” **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 9, S. 1, Ankara, 2007.
- Ertem, Cengiz: “Fantastik Edebiyat ve “Tekinsizlik” Edebiyatı Kavramı”, **Akşit Göktürk’ü Anma Toplantısı, Yazın ve Çeviride Fantastik**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 2006, s.11-24.
- Esen, Nüket: “Fantastik Bir Osmanlı Metni: Aziz Efendi’nin Muhayyelat’ı”, **Akşit Göktürk’ü Anma Toplantısı, Yazın ve Çeviride Fantastik**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 2006, s. 5-10.
- Eyuboğlu, İ. Zeki: **Anadolu İnançları, “Anadolu Üçlemesi 1”**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1998.
- Eyuboğlu, İ. Zeki: **Anadolu Mitolojisi: “Anadolu Üçlemesi 2”**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1998.
- Eyüp, Bircan: “İlköğretim İkinci Kademe 1981 İle 2005 Türkçe Programlarının Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2008.

- Felski, Rita: **Edebiyat Ne İşe Yarar?**, Çev. Emine Ayhan, Metis Eleştiri, İstanbul, 2010.
- Gardiner, H.W.: **Çocuk ve Ergen Gelişimi**, İmge, İstanbul, 2010.
- Göktürk, Akşit: **Okuma Uğraşı / Yazın Metninin Kavranışında Okur- Metin- Yazar**, Yapı Kredi, İstanbul, 1997-2002.
- Gökyay , Orhan Şaik: **Dedem Korkudun Kitabı**, Kabalcı, İstanbul, 2007.
- Güleç, H. Ç -
Geçgel, H.: **Çocuk Edebiyatı**, Kök Yayınları, Ankara, 2005.
- Günay, Umay: **Elazığ Masalları İnceleme**, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 1975 .
- Güneş, Hasan: “Grimm Masallarının Olumsuz Eğitcilik Boyutu”, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi**. Aralık 2006, Cilt:III, S. II, s. 98-111.
- Güney, Eflatun Cem: **En Güzel Türk Masalları**, Varlık, 1948.
- Güney, Eflatun Cem: **Bir Varmış Bir Yokmuş Türk Masalları**, Yeditepe, İstanbul, 1956.
- Güney, Eflatun Cem: **Masallar**, Kültür Bakanlığı, 1990.
- Güney, K. Murat: **Başka Dünyalar Mümkün**, Varlık Yayınları, İstanbul, 2007.
- Helimoğlu Yavuz, M: **Masallar ve Eğitimsel İşlevleri**, Ürün, Ankara, 1997.
- Horkheimer, M.: **Akıl Tutulması**, Metis Yayınları, İstanbul, 2002.
- Irwin, W. R.: **The Game of The Impossible: A Rhetoric of Fantasy**, Urbana University Of Illinois Press, 1976.
- İnce, Bekir: “Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısı ile Türkçe Öğretiminde Metin Çalışmaları: Değerlendirmeler – Öneriler” İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2004.

İnce, Bekir:

“Türkçe ve Fransızca Ders Kitaplarındaki Halk Edebiyatı Unsurlarının Nicel Açıdan Karşılaştırılması”, **Ankara Üniversitesi 2. Uluslararası Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Kurultayı Bildiri Kitabı**, Ürgüp - Nevşehir, 2009, s.186-203.

İnce, Bekir-

Köklü, Sebahattin:

Çağdaş Eğitimde Halk Edebiyatının Yeri Şîrvân Şâh ve Şemâ'il Bânû: Doç. Dr. Yıldız Kocasavaş'ın Önsözüyle, Cinius, İstanbul, 2009.

İnci, Handan:

“Aziz Efendi'nin Reddedilen Mirası, Türk Romancısının “Gerçeklik”le Savaşı”, **Kitap-Lık**, S. 80, YKY, 2005, s. 73-83.

İnci, Handan:

“Türk Romanının İlk Yüz Yılında Anlatım Tekniği ve Kurgu”, **Kitap-Lık**, S. 87, 2005 , s. 138-149.

İnneci Bozkaplan, Dilek:

“1990-2008 Arası Çocuk Edebiyatımızda Fantastik ve Bilim-Kurgu Romanlar Üzerinde Bir İnceleme”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2010.

İpşiroğlu, Zehra:

“Türkçe Öğretiminde Yaratıcılık: Almanya'daki Yeni Öğretmenler: Göçmen Kökenli Üçüncü Kuşak” **Dil Dergisi**, Ankara Üniversitesi Tömer, 2007, S. 135, s.21-26.

İz, Fahir:

“Giriş” Evliya Çelebi Seyahatnamesi. Birinci Kitap: İstanbul. Topkapı Sarayı Bağdat 304 Yazmasının Tıpkıbasımı - The Seyahatnâme Of Evliya Çelebi. Book One: İstanbul. Facsimile Of

- Topkapı Sarayı Bağdat 304, Part 1: Folios La-106A**, Harvard, 1989.
- Jackson, Rosemary: **Fantasy: The Literature of Subversion**, London and New York, Routledge, 1981.
- Jung, Carl Gustav: **Dört Arketip**, Metis, İstanbul, 2005.
- Kahraman, Seyit Ali – Dağlı, Yücel: **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi**, 1- 10, Yapı Kredi, İstanbul, 2003.
- Kantarcıoğlu, Seçuk: **Eğitimde Masalın Yeri**, MEB, İstanbul, 1991.
- Kara, Şükran: “Fantastik Çocuk Kitaplarında Uzamın İmgesel İşlevi ve Şiddet”, **Çankaya Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Dergisi**, S.7, Ankara, 2007, s. 61-72.
- Karakaya, Zeki: “Çocuk Anlatılarında Katmerli Fantastikler”, **Öneri**, C.7, S.28, 2007, s. 345-350.
- Karakuş, Işıl Şerife: “Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Okuma Gelişimine Katkısı”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.
- Karasar, Niyazi.: **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Nobel Yayınları, Ankara, 1998.
- Karatay, Halit: Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi, **Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, C. 5, S. 3, 2007, s.463-477.
- Kartal, Seda Gül: “Cumhuriyet Dönemi Türk Çocuk Roman ve Hikayelerinde Fantastik Ögeler (1923-1960)”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, İstanbul, 2007.

- Kavcar, Cahit: **Edebiyat ve Eğitim**, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara 1994.
- Kavcar, C.-Oğuzkan F.-Sever, S.: **Türkçe Öğretimi : Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin**, Engin Yayınevi, Ankara, 2005.
- Kılıç, Engin: “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Edebi Ütopyalara Bir Bakış”, **Kitap-Lık**, Ekim, 2004.
- Kıray, Gaye: “Geleneksel Çocuk Masallarının Eğitimsel Değeri”, **I. Halkbilim Sempozyumu “Halkbilimi’nde Çocuk” Bildiriler Kitabı**, Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2004, s. 125 - 131.
- Kırtunç, Ayse: “Yepyeni Şahane Yalanlar, Çağdaş Amerikan Romanında Fantastik Öğeler”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1987.
- Koçakoğlu, Bedia: “Postmodernin Geleneğe Bakan Yüzünde Bir Anlatı: Beyaz Kale / *Narration For The Traditional Side Of Postmodernism: Beyaz Kale*”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 185 , 2011.
- Le Guin, Ursula K.: “Amerikalılar Ejderhadan Neden Korkarlar”, Çev. Meltem Ahıskalı, **Varlık**, No. 1149, Haziran 2003, s. 20–23.
- Lobdell, Jared: **Tolkien’i Anlamak**, Güncel Yayıncılık, İstanbul, 2003.
- Makas, Zeynelabidin: **Türk Dünyasından Masallar: Metin-İnceleme**, İstanbul, Kitabevi, 2000.
- Mathews, Richard: **Fantasy: The Liberation Of Imagination**, New York and London: Routledge, 2002.
- MEB: “Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı”, **Tebliğler Dergisi**, S. 2098, 1981, s.327-356.

- MEB: **İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)**, Ankara, 2005.
- MEB: **İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)**, Ankara, 2006.
- Melanlıoğlu, Deniz: “Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretim Programları” **Eğitim ve Bilim**, C. 33, S. 150, 2008.
- Melikoff, Irene: **Destandan Masala Türkoloji Yolculuklarım**, Demos, İstanbul, 2008.
- Mert, Esra Lüle: “Anadili Eğitimi-Öğretimi Sürecinde 8. sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlamaya Yönelik Metin Türü Farkındalığı” **Türkçe Öğretiminde Çalışmalar**, DEDAM, İzmir, 2011, s.101-112.
- Mert, Esra Lüle: “Anadili Eğitimi - Öğretimi Sürecinde Çocuk Yazını Ürünlerinden Yararlanma ve Masal Türüne Yönelik Bazı Belirlemeler”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S. 31 (Ocak 2012/I), s. 1-12.
- Moran, Berna: **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3**, İstanbul, İletişim, 1998 - 2001.
- Müstecaplıoğlu, Barış: “Fantastik Kurgu ve Bazı Tanımlar”, **Kitap-lık**, S.61, İstanbul, 2003.
- Naci, Fethi: “Fantastik Edebiyat Üzerine”, Roman ve Yaşam: **Eleştiri Günlüğü**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002, s. 85-87.
- Neydim, Necdet: **Çocuk Edebiyatı**, Bu, İstanbul, 2003.
- Neydim, Necdet: **Çocuk ve Edebiyat: Çocukluğun Kısa Tarihi Edebiyatta Çocuk Figürleri**, Bu , İstanbul, 1998.
- Neydim, Necdet: “Fantastik Çocuk Edebiyatı Yazınsallığa Açılan Bir Kapı mı Yoksa Bir Tehlike mi?”, **Yazında ve**

- Çeviride Fantastik**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006, s. 95 -108.
- Oğuzkan, Ferhan: **Eğitim Terimleri Sözlüğü**, TDK, Ankara, 1981.
- Onur, Bekir: **Gelişim Psikolojisi: Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm**, V Yayınları, Ankara, 1986.
- Onur, Bekir: **Oyuncaklı Dünya: Toplumsal Tarih Üzerine Eğlenceli Bir Deneme**, Dost, Ankara, 2002.
- Oskay, Ünsal: **Çağdaş Fantazya**, Der, İstanbul, 2000.
- Özay, Yeliz: “Evliya Çelebi Seyahatname’sinde Garâ’ib Bir Anlatı: Hz. Ali Kayası Efsaneleri - A Garâ’ib Narrative In Evliya Çelebi’s Book Of Travels: The Legends Of Hz. Ali Rock”, **Millî Folklor**, 2011, Yıl 23, S. 92., s. 58-63.
- Özcan, Erdal: “6.-7. Sınıf Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabının Okunabilirliği ve Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu: Fransa Örneği”, **SUJE**, 2012-3, s. 16-24.
- Özdem, Filiz: **Yeryüzünden Binbir Efsane**, Yapı Kredi, İstanbul, 2011.
- Özlük, Nuran: “Türk Edebiyatı’nda Fantastik Roman”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul, 2010.
- Özokutan, Türkan: “Kıbrıs Türk Masalları (Derleme-İnceleme)”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.
- Öztokat , Nedret: “Fantastiği Tanımlamak: Bir Tema Üzerine Çeşitlemeler”, **Akşit Göktürk’ü Anma Toplantısı, Yazın ve Çeviride Fantastik**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006, s. 37 - 46.
- Öztürk, Ali: **Çağlar İçinde Türk Destanları**, Pozitif, İstanbul, 2009.

- Parla, Jale: “Edebiyat Kanonları”, **Kitap-lık**, No. 68, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2004.
- Polat, Hasan Ali: “Süreç Odaklı Bir Bakışla Türkiye’de Çizgi Roman Çevirileri”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
- Polat, Tülin: “Ortaokullarda Türkçe: Türkçe Dersleri I”, **Türkiye’nin Ders Kitapları: Ortaöğretim Ders Kitaplarına Eleştirel Bir Yaklaşım**, İstanbul, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları, 1991.
- Polat, Tülin: “Yazın Metnin Okur İlişkisi Üzerine Düşünceler”, **İÜ Alman Dili Edebiyatı Dergisi**, S. IX, 1995, s. 109-121.
- Polat, Tülin: “Okur Odaklı Bir Yaklaşımla Yazın Eğitimi”, **Milli Eğitim Dergisi**, S. 169, Kış: 2006.
- Propp, Vladimir: **Masalın Biçimbilimi**, Çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat, BFS, İstanbul, 1985.
- Püsküllüoğlu, Ali: **Efsaneler**, Arkadaş, Ankara, 1996.
- Rodari, Gianni: **Masallar ve Kurgu Masallar**, Can Çocuk, İstanbul, 2010.
- Safarova, Mekhribon: “Eğitsel Bir Bakış Açısıyla Anadolu ve Özbek Türkçesi Masallarında Ortak ve Farklı Motifler”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.
- Sakaoğlu, Necdet: **Osmanlı’dan Günümüze Eğitim Tarihi**, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003.
- Sakaoğlu, Saim: **Gümüşhane Masalları: Metin, Toplama ve Tahlil**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1973.
- Sakaoğlu, Saim: **Efsane Araştırmaları**, Kömen, Konya, 2009.
- Sakaoğlu, Saim: **101 Anadolu Efsanesi**, Damla, İstanbul, 1976.

- Sakaoğlu, Saim: **Dede Korkut Kitabı İncelemeler-Derlemeler-Aktarmalar 1**, Konya Selçuk Üniversitesi Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yay., 1998.
- Sakaoğlu, Saim: **Masal Araştırmaları**, Akçağ, Ankara, 1999.
- Saltık Özkan, Tuba: “Bamsı Beyrek ve Bey Böyrek Anlatılarında Arketipik İmgeler”, **Mili Folklor Dergisi**, 2010 , S. 82, s.81-90.
- Saltık Özkan, Tuba: “Kahramanın Yolculuğu Bağlamında Bamsı Beyrek ve Erginleme Süreci”, **Milli Folklor Dergisi**, 2009, S. 81, s. 27-33.
- Saraçoğlu, Erdoğan: **Kıbrıs Ağız**, Lefkoşa, Ateş Matbaacılık, 2004.
- Sarıyüce, H. Latif: “Söyleşi”, **Yaba Edebiyat**, S. 53, İstanbul, 2008.
- Sayın, Şara: “Yazınbilim ve Alımlama Estetiği”, **Bağlam Dergisi** 1, İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Dergisi, İstanbul, 1979.
- Sayın, Şara: “Gençlik Edebiyatı Nedir?”, **Gösteri**, S. 85, İstanbul, 1987.
- Sayın, Şara: “Çağdaş Eğitimde Amaç ve Yöntem”, **Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim**, Cem, İstanbul, 1990.
- Sever, Sedat: **Çocuk ve Edebiyat**, Kök Yayınları, Ankara, 2003 – 2008.
- Sever, Sedat: **Türkçe Eğitimi ve Tam Öğrenme**, Anı, Ankara, 2004.
- Sipahioğlu, Başak: “1980 Sonrası Fantastik Türk Romanı”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.

- Solak M.- Yaylı D.: “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Türler Açısından İncelenmesi”, **Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 2, S.9, s. 444-453.
- Somay, Bülent: **Tarihin Bilinçdışı: Popüler Kültür Üzerine Denemeler**, Metis, İstanbul, 2004.
- Solopova, Elizabeth: **Languages, Myths and History: An Introduction to the Linguistic and Literary Backround of J.R.R.’s Fiction**, North Landing Boks, 2009.
- Steinmetz, Jean-Luc: **Fantastik Edebiyat**, Çev. Hasan Fehmi Nemli Ankara, Dost, 2006.
- Stimpson, C. R.: **J.R.R Tolkien**, Columbia University Press, New York & London, 1969.
- Şeşen, Elif: “Büyüklerle Masallar: Fantastik Filmler ve Gündelik Yaşamda Büyünün Yeniden Keşfi”, **İletişim**, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Kuram ve Araştırma Dergisi, Güz 2008, S. 27, Ankara, s. 77-98.
- Şimşek, Esma: “Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ, 1990.
- Şirin Mustafa Ruhi: **Masal Atlası**, Kök Yayıncılık, Ankara, 1998 - 2007.
- Şirin Mustafa Ruhi: **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994.
- Taş, İnci: “1980 – 2000 Arası Türk Hikâye Kitaplarında Fantastik Unsurlar”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 2009.
- Tatar, Recep S.: **Bu Toprağın Efsaneleri**, Su Yayınları, İstanbul, 2004.

- Temizkan, Mehmet: “Türkçe Öğretiminde Yaratıcı Yazma Becerilerinin Geliştirilmesi”, **TÜBAR** – XXVII-/2010 BAHAR, s. 621- 643.
- Temizyürek, Fahri-Balcı, A.: **Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları 1923-2004**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.
- Tepebaşılı, Fatih: “Edebiyat Öğretiminde Waldmann Modeli”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2006, Konya, s. 605-617.
- Tezcan, Semih – Boeschoten, Hendrik: **Dede Korkut Oğuznâmeleri**, Yapı Kredi, İstanbul, 2001.
- Tezel, Naki: **Türk Masalları 1-2**, Kültür Bakanlığı, Mersin, 1992.
- Thompson, Stith: **Motif-Index Of Folk-Literature : A Classification Of Narrative Elements In Folktales, Ballads, Myths, Fables, Mediaeval Romances, Exempla, Fabliaux, Jest-Books, and Local Legends**, Indiana University Press, Bloomington & London, 1975.
- Todorov, Tzvetan: **Fantastik Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım**, Metis, İstanbul, 2003 - 2004.
- Tolkien, J.R. Reuel: **Masallar**, Altıkkırkbeş Yayın, İstanbul, 1998.
- Toyman, Yeliz Özge: “Nazlı Eray’ın Roman Dünyasında Düşsü ve Büyülü Gerçekliğin Kurgusu ile Fantastik Unsurlar”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2006.
- Türkeş, Ömer: **İçinde Edebiyatın Omzundaki Melek**, Haz. Zeynep Uysal, İletişim, İstanbul, 2011.

- Uysal, Zeynep: **Olağanüstü Masal'dan Çağdaş Anlatıya: Muhayyelât-ı Aziz Efendi**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2006.
- Ümit, Ahmet: **Masal Masal İçinde**, Doğan Kitap, İstanbul, 2004.
- Yalçın, Alemdar-
Aktaş, Gıyasettin: **Çocuk Edebiyatı**, Akçağ, Ankara, 2003.
- Yapıcı, Şenay: **Çocukta Dil Gelişimi, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, C.1, No: 1, 2004, s. 1-17.
- Yardımcı, Mehmet: **Türk Halkbilimi ve Edebiyat Araştırmaları**, Ürün Yayınları, Ankara, 1999.
- Yurttaş, Hüseyin: “Çocuk ve Kitap” **Varlık Dergisi**, S. 1058, 1995.
- Yücel, Fatma: “Dil Edinimi ve Masal Dili”, **Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.12, Erzurum, 2005, s. 105 -115.
- Yücel, Tahsin: **Anadolu Masalları**, Yapı Kredi, İstanbul, 1993.

<http://www.tdkterim.gov.tr/bati/?kelime=fantastik&kategori=terim&hng=md>

<http://tdkterim.gov.tr/?kelime=fantezi&kategori=terim&hng=md>

<http://tdk.org.tr/TR/Genel/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=fantezi>

<http://tdk.org.tr/TR/Genel/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=fantastik>

<http://tdkterim.gov.tr/bts/>

EKLER

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.34.14.00-044-/ 61043
Konu : Anket (Gökmen BOZTILKI)

02.../05/2012

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : a) 20/04/2012 tarihli ve 4674 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 02/05/2012 Tarih ve 60205sayılı onayı.

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Doktora öğrencisi Gökmen BOZTILKI'nın "Eğitim Boyutuyla Türk Edebiyatında Fantastik ve Masalsı Öğeler" konulu tezine ilişkin Anket çalışmasını, İlimiz Kadıköy, Maltepe, Üsküdar, Kartal, Fatih İlçelerinde bulunan Ekli listede adı geçen İlköğretim okullarında öğrenim gören 5.6.7. ve 8. sınıf öğrencilerine yönelik, uygulama yapma isteği ilgi (b) Valilik Onayı ile uygun görülmüştür.

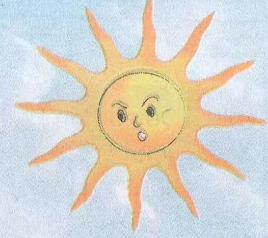
Bilgilerinizi ve ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda gerekli duyurunun araştırmacı anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

M.Nurettin ARAS
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER:
Ek-1 Valilik Onayı.
Ek-2 Anket Soruları.

NOT: Verilecek cevapta tarih, numara ve dosya numarasının yazılması rica olunur.
STRATEJİ GELİŞTİRME BÖLÜMÜ E-Posta: sgb34@meb.gov.tr
ADRES: İl Millî Eğitim Müdürlüğü D Blok Bab-ı Ali Cad. No:13 Çagaloğlu
Telefon: Snt.212 455 04 00 Dahili: 243, Faks: 212 520 05 64 Şb.Md.: 212 511 16 65

Ek1:Araştırma İzni

GÖKYÜZÜNDE BELİREN TUHAFLIK

Bir gün, hiç beklenmedik anda gökyüzünde bir delik belirdi ve küçük bir serçe bu delikten içeri düştü. Bunu gören insanlar "Ne kadar dikkatsiz bir serçe." dediler. "Uçtuğu yere bakmadan mı uçuyor ne?" Hiç kimsenin aklına gökyüzünde bir deliğin ne aradığını sormak gelmedi. Bu delik nereden çıktı, diye merak eden de olmadı.

Delik yavaş yavaş büyüdü ve birkaç hafta sonra güneye göçen bir göçmen kuş kafilesi deliğin içine düşerek kayboldu. "Ne kadar sorumsuz bir liderleri varmış," dedi insanlar. "Öyle haritasız, pusulasız yola çıkarsa böyle olur işte. Kuş beyinli diye boşuna dememişler."

Aradan çok zaman geçmemişti ki bir çocuk uçurtmasını delikte kaybetti. Babası durumdan yakınmaya başladı ama herkes onu susturdu. "Bu kadar önemli sorunların arasında bir çocuğun uçurtması ile mi uğraşalım yani?" diye çıkıştılar. "Kendisine yeni bir uçurtma yapsın ve delikten uzakta uçursun."

Delik büyüdükçe büyüdü. Sonunda o kadar kocaman oldu ki yağmur bulutlarını yutmaya başladı. Bu duruma kaygılanmaya başlayan çiftçiler, "Bir şeyler yapmak gerekmez mi?" diye sordular. "Ya tarlalarımız susuz kalırsa?" Aldıkları cevap; "Yağmuru beklemeyin, borular döşeyip suyunuzu nehirlerden getirin, barajlardan gelen suyla tarlalarınızı sulayın." oldu. Çiftçiler kendilerine söyleneni yaptılar. Hiçbiri bu nehirlere su nereden geliyor, yağmur olmazsa barajlar nasıl dolar, diye düşünmedi.

Delik büyümesine devam etti. Sonunda uçakları da yutacak kadar kocaman oldu. Dev bir jumbo jet, içindeki yolcularıyla birlikte delikte kaybolunca herkes pilotu suçladı. Öfkeyle "Pilotun kabahati." dediler. "Nasıl olur da o kadar kocaman bir deliği görmez? Neredeyse bütün gökyüzünü kaplayacak. Görmemek için kör olmak gerek." Yine hiç kimse çıkıp da "Bu delik neyin nesi?" diye sormadı. "Niye böyle büyüyüp duruyor, ne yapmak lazım?" demedi. Deliğin etrafına kırmızı balonlar koyarak "DİKKAT! GÖKYÜZÜNDE DELİK VAR!" diye uyarı levhaları asmayı herkes yeterli buldu.

Sonunda delik o kadar büyüdü ki havadaki her şeyi içine almaya başladı. Zavalı kuşlar uçmaya cesaret edemez oldu. Bir yerden bir yere gitmek için yürümek zorunda kaldı. Uçaklar havaalanlarından ayrılmadı. Havaya attıkları top, delikte kaybolduğundan çocuklar top oyunlarını unuttular. Tüm bunlara karşı yine de insanlar olup bitenlerin kabahatini kuşlara ve pilotlara yüklemeye devam ettiler.

Nihayet kış geldi ve havalar soğudu. İlk karın yağışı her zamanki gibi insanlara neşe verdi. Gri renkli şehrin bembeyaz bir örtü ile kaplanması, kar tanelerinin döne döne inışı herkesin hoşuna gitti. Çocuklar kartopu oynadılar, yokuşlardan aşağı kızakları ile kayıp keyifli kahkahalar attılar. Ne var ki kar durmak bilmeden yağmaya devam etti. Gökyüzündeki delikten aşağıya inen karın sonu gelmiyordu bir türlü. Cadeler, evler, parklar, tren istasyonları karla örtüldü. Arabalar ve trenler karın altında kayboldular. İnsanlar, kar durursa dışarı çıkıp evlerimizin önünü temizleriz, diye beklediler ama nafiye. Kar yağdıkça yağdı. İşte o zaman herkes büyük bir korkuya kapıldı.

İçlerinden biri:

“Çabuk! Hemen bir şeyler yapmalıyız. Yoksa hepimiz kar altında kaybolacağız!” dedi.

Gökyüzündeki delik o kadar büyüktü ki kimse bu kocaman deliği neyle kapatmak gerektiğini bilmiyordu. Sonunda ortaya bir terzi çıktı.

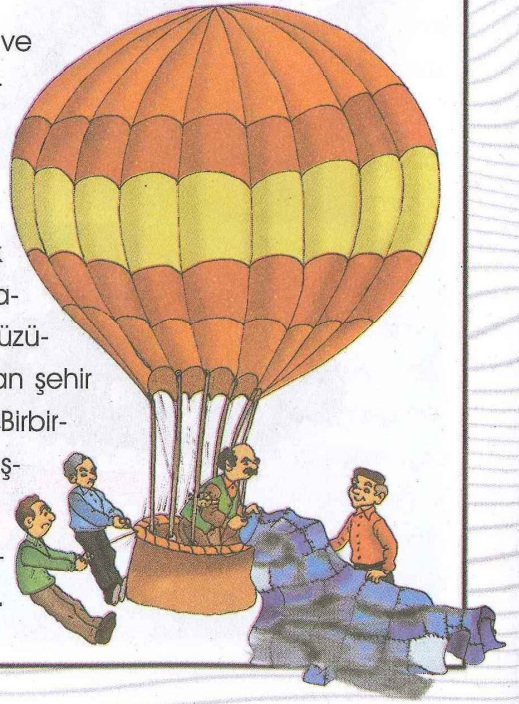
“Kocaman bir yama yapalım.” dedi. “Eğer deliği örtecek kadar büyük yama hazırlamama yardım ederseniz bir balonla gökyüzüne çıkıp deliği kapatabilirim.”

Bunun üzerine tüm şehir halkı evlerindeki artık mavi kumaşları topladılar. Bin bir güçlkle belediye sarayında toplandılar. Soğuktan donmuş parmakları ile kumaş parçalarını birbirine ekleyip dikerek kocaman bir yama yaptılar. Sonra da şehrin merkezindeki alana giderek balonunu hazırlamakta olan gözük pek terzinin etrafında toplandılar.

Terzi, balona en uzun ve en keskin iğneleriyle en sağlam mavi iplik makarasını özenle yerleştirdi. Karın arttığını gören insanlar, “Çabuk ol! Çabuk ol!” diye telaşla bağırdılar.

Terzi, şehir halkının hazırladığı yamayı aldı ve balona doğru koşmaya başladı. Ama koşarken tökezledi ve yama, ayaklar altında ezilerek çamur hâlini almış karların arasına düştü. “Yıkamaya zaman yok, yamayı al ve koş!” diye bağırdı insanlar. “Ne olur durma, çabuk ol!” Terzi ayağa kalktı ve çamurlu yamayı arkasında sürükleyerek balona ulaştı. Balon gökyüzüne doğru yükseldiğinde, meydanda toplanan şehir halkı tüm güçleriyle balonun iplerine asıldılar. Birbirlerine, “Aman sıkı tutun da balon delikten düşmesin!” diye bağırdılar.

Terzi işinin ustasıydı. İğneleri ile ipliği inanılmaz bir marifetle kullanıp yamayı yerine dikti.

Kısa bir süre sonra kar durdu. İnsanlar büyük bir sevinçle kurtuluşlarını kutlamaya başladılar ve terziyi kahraman ilan ettiler.

Böylece şehir kar altında kaybolup gitmekten kurtulmuş oldu. Fakat gökyüzündeki çamurlu yama öylece yerinde kaldı. Yıllar boyunca insanlar, başlarını gökyüzüne kaldırdıklarında ihmalkârlıklarını ve vurdumduymazlıklarını hatırlatan boz bulanık çirkin yamayı gördüler. Bu, onlara ders oldu. O günden sonra ne denli ufak olursa olsun, zamanında davranmak için gözlerini dört açtılar. Yerleri, gökleri, denizleri dikkatle izlediler. Ne çare, çirkin yamadan sonsuza kadar kurtulamadılar.

Dilek Aykul BİSHKU

Seçme Çocuk Öyküleri 1

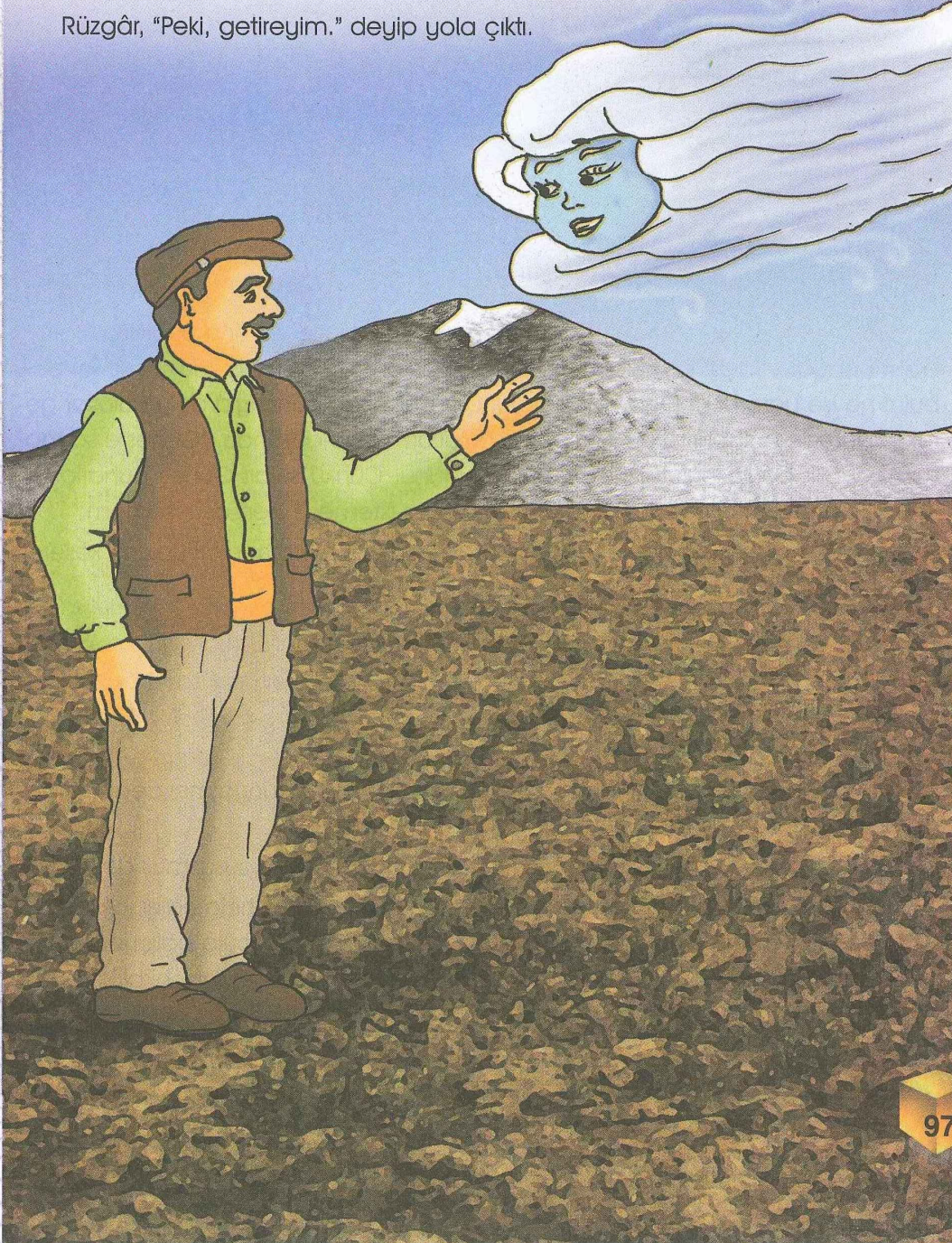
hzt.: Fatih ERDOĞAN

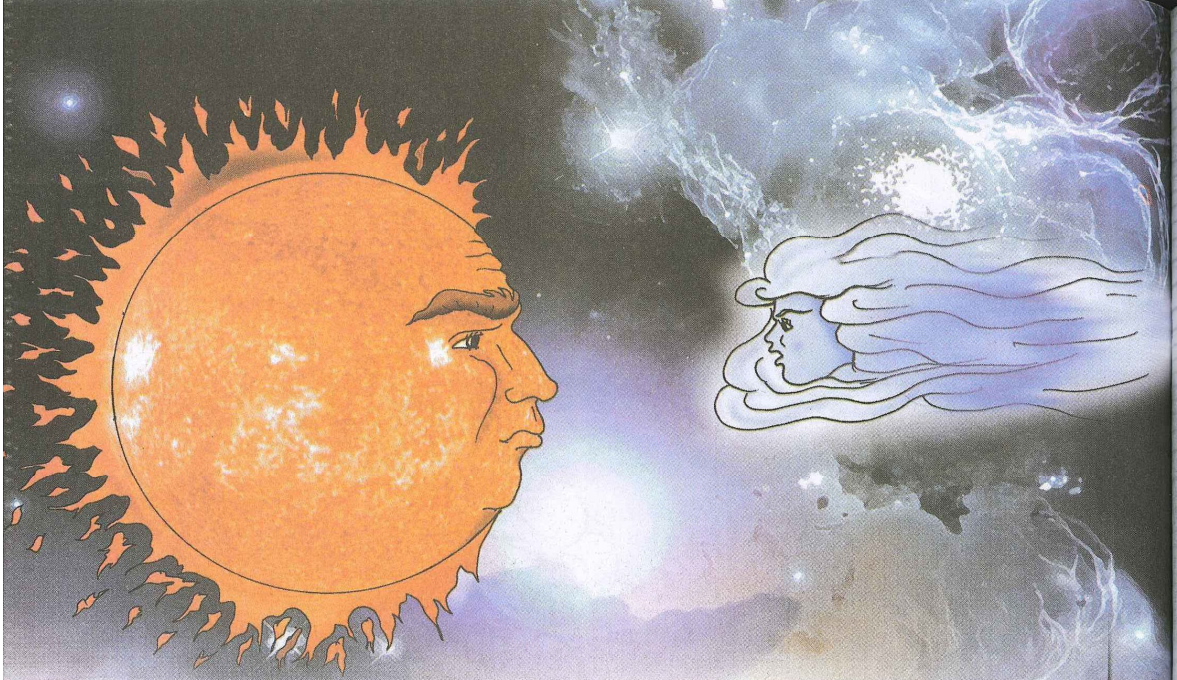

RÜZGÂR'IN ÖYKÜSÜ

Çiftçi Dayı Rüzgâr'a "Bak aylarca çalıştım, toprağı işledim, kabarttım. Tohumları yataklarına yatırdım. Uyuyup büyüyecekler ama karınları aç şimdi. Su! Su!.. diye ağlaşıyorlar. Ne olursun, bana biraz yağmur bulutu getir." dedi.

Rüzgâr, "Peki, getireyim." deyip yola çıktı.

Gök masmaviydi. Yakınlarda küçücük bir bulut bile görünmüyordu. "Bari iki bulut olsaydı!.." diye düşündü içinden. Sonra kendi kendine güldü. Bir iki tanecik bulut ne işe yarardı ki! Ona, içi yağmur olabilecek su buharıyla dolu bulutlar gerekti. "Nerede bulabilirim acaba böyle bulutları?" diye düşündü. "Güneş'e sormalıyım. O bilir böyle bulutların nerede olduğunu. Çünkü suları Güneş buharlaştırır. Bitkileri Güneş canlandırır. Toprağı o ısıtır. Güneş istemese ben de esemem."

Hemen yükselip Güneş'e çıkmak istedi ama hava katmanları yolunu keserek sordular:

"Nereye gidiyorsunuz?"

"Güneş Başkan'a çıkacağım."

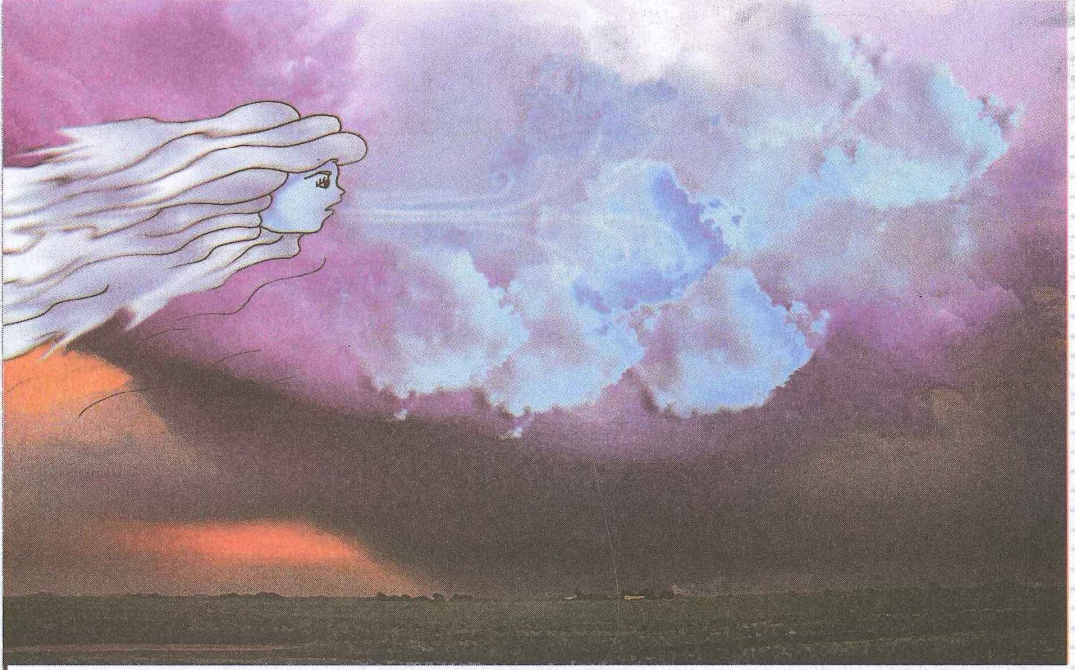
"Geleceğinizden haberi var mı?"

"Hayır, ama hemen görmeliyim onu."

"Biliyorsunuz, Güneş Başkan'ın çok işi var. Yalnız bizim Dünya'mızı değil, çevredeki dokuz gezegeni de o yönetiyor."

"Siz lütfen başkana haber verin. Çiftçi Dayı'nın tohumları susuzmuş deyin."

Rüzgâr, Güneş Başkan'ın odasına girdi. Başkan büyük bir hızla çalışıyordu. Çok çalışkan birini anlatırken "Ateş gibi çocuktur!" derler ya, işte öyle çalışıyordu. Her yanından alevler fışkırıyordu. Sıcaktan üzerindeki madenler erimiş, birbirine karışmıştı. Rüzgâr'ın konuşmasını beklemeden, "Evet, biliyorum! Çiftçi Dayı'ya yağmur gerekli." dedi.

Sonra ekledi: "Yalnız onun tarlası denize çok uzak. Yakındaki göller ve dereler ona yeterli buharı üretemiyor. Çünkü suları az. Sen hemen denize koş! Onun suyu çoktur. Biliyorsun Dünya'nın dörtte üçü denizlerle kaplıdır. Ona söylediklerimi anlat. Birlikte hazırladığımız buharları sana versin. Bu buharlardan meydana gelen bulutları al, önüne kat. Çiftçi Dayı'nın tarlasına götür. Oraya gelince Soğuk Hava Katları buharları soğutup yağmur yapsınlar. Kışın bitkileri örtüp ısıtmak için Çiftçi Dayı'ya biraz kar gerekli ama şimdi yağmur istiyor. Aman şaşırmayın. Haydi koş! Rüzgâr gibi git."

Rüzgâr, Güneş'i yeniden selamlayarak hızla yola çıktı. Çabuk olmalıydı. Tohumlar, "Su, su. Su isteriz!" diye ağlaşıyordu. Oysa deniz uzaktaydı. Rüzgâr, Güneş'in yanında olduğu için insanlar, "Aman, hiç rüzgâr yok." diyorlardı. Küçük bir çocuk, uçurtması havalanmadığı için kızıyor, "Ah bir rüzgâr çıksa!" diyordu. Rüzgâr birdenbire hızla esince uçurtmasını aldı götürdü. Çocuk uçurtmanın arkasından bakakaldı. Yalnız o kadar mı ya!.. Bir çocuğun balonunu, iyi mandallanmamış çamaşırları, şapkaları ağaçların yapraklarını takti eteğine götürdü. Böyle uzun bir süre estikten sonra denizi gördü. Deniz, yine kara ile tartışıyordu.

Anlaşamadıkları konu şuydu: Deniz, "Ben karalardan daha büyüğüm!" diyor, kara "Hayır, ben denizlerden daha büyüğüm!" diye cevap veriyordu ona.

Deniz. "Biraz coğrafya okusana. Bak orada, denizler karalardan üç kez daha büyüktür yazılı." dedi.

Kara, "Evet, öyle yazılı. Ama bu yalnızca insanların yaşamasına elverişli olan karaların büyüklüğü. Oysa denizlerin altı da karadır. Karalar bir kâse gibi denizleri içine almıştır. Örneğin denize ağır bir şey atsak batır batır sonunda dibe çarpar. İşte üstünde oturduğın yer de benim bir parçam. Orası da kara."

Evet, ikisinin de söylediği doğrudur. Zaten bunun için anlaşamıyorlardı. Rüzgâr ise her zaman denizden yana olurdu. Hızla eserek dalgaları irileştirir, karaya "Güm! Güm!" çarpmaya başlardı. Kara, denizden daha ağırbaşlı, daha durgundu. Bazen çanına "Tak!" eder, dalgaların oyduğu kara parçalarını denize bırakırdı. Yine aynı şeyler oldu. Ama Rüzgâr bu sefer tartışmayı uzatmadı. Deniz'e Güneş'in emrini bildirdi. Deniz'in elinde birikmiş birçok bulut vardı. Rüzgâr, hemen onları önüne katıp yola çıktı. Bulut çobanlığı onun eski işiydi. Ama bugün işi aceleydi. Üstelik rüzgâr bulutları saymayı unutmuş, gereğinden fazla almıştı.

Aceleden yolunu şaşırdı. Bulutlar, sağa sola dağıldı. Onların arkasından koşarken bulutları birbirine çarptırdı. Bulutlar çarpışınca şimşekler çaktı, yıldırımlar düştü. Rüzgâr yanlış yerde yükselip soğuk hava katına girdi. Soğuk hava katı hemen orada yağmur yağdırılacağını sandı. Aceleyle, bardaktan boşalırcasına yağmur yağdırdı. Bu yüzden dereler, ırmaklar taşı, çevreyi seller bastı. Rüzgâr, geri kalan bulutları güçlükle toparlayıp yeniden yola çıktı. Olanlara çok üzülmüştü.

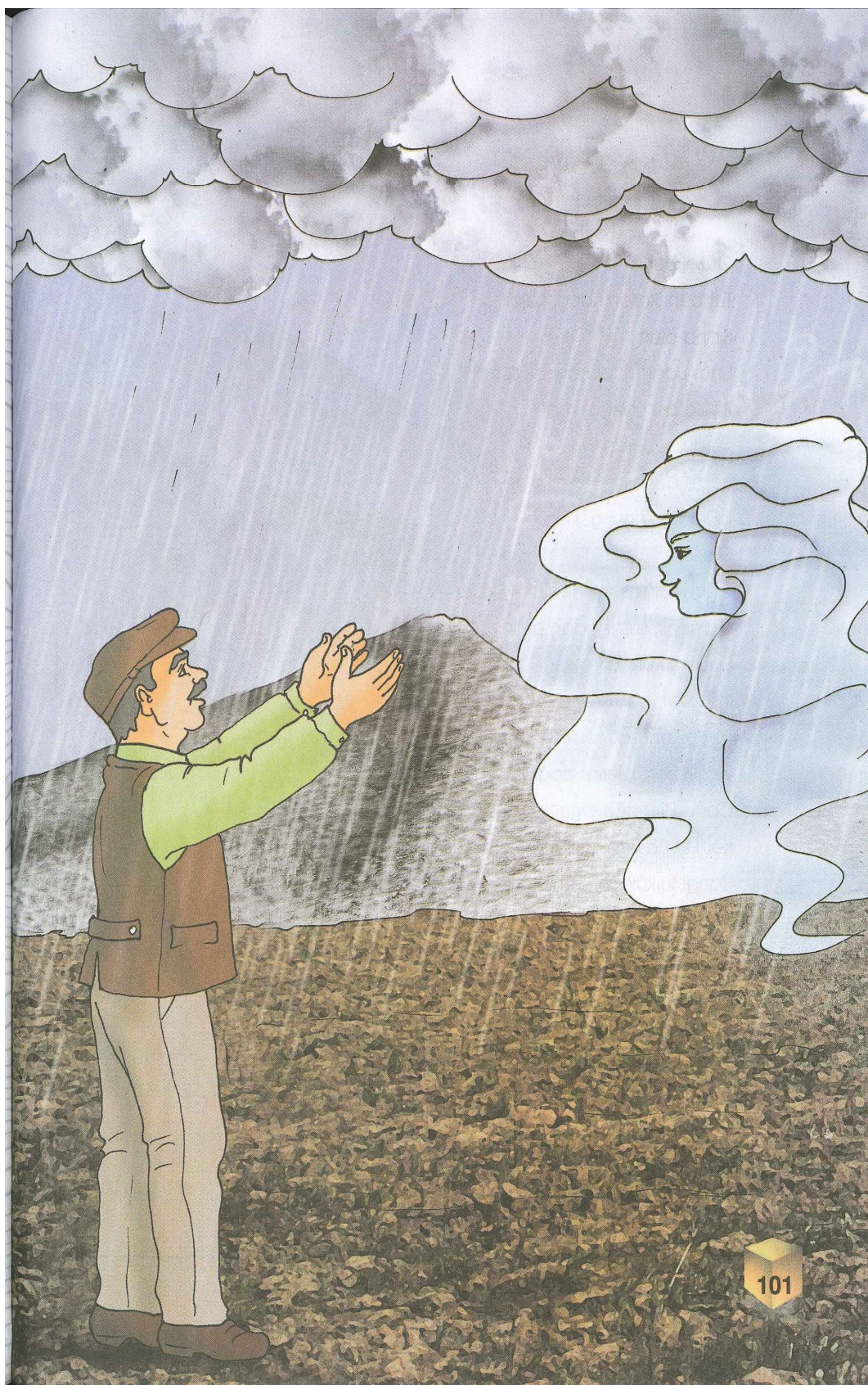
Sonunda Çiftçi Dayı'nın tarlası görüldü. Rüzgâr yavaşladı. Soğuk hava da işi ni dikkatle yapınca, tarlaya tatlı tatlı yağmur yağmaya başladı. Çevreyi mis gibi güzel, taze toprak kokusu sardı. Tohumlar bu yağmuru doya doya içti. Birbirlerine güzel düşler dileyip uykuya daldılar. Düşlerinde hepsi de birer bitki olduklarını görüyorlardı. Çiftçi Dayı, Rüzgâr'a teşekkür etti. Rüzgâr, "Hoşça kal Çiftçi Dayı. Tohumlar uyuyadursunlar. Kışa, onlar için kardan yapılmış bembeyaz bir yorgan getireceğim." dedi. Sonra tatlı tatlı eserek uçtu gitti.

Mustafa EREMEKTAR

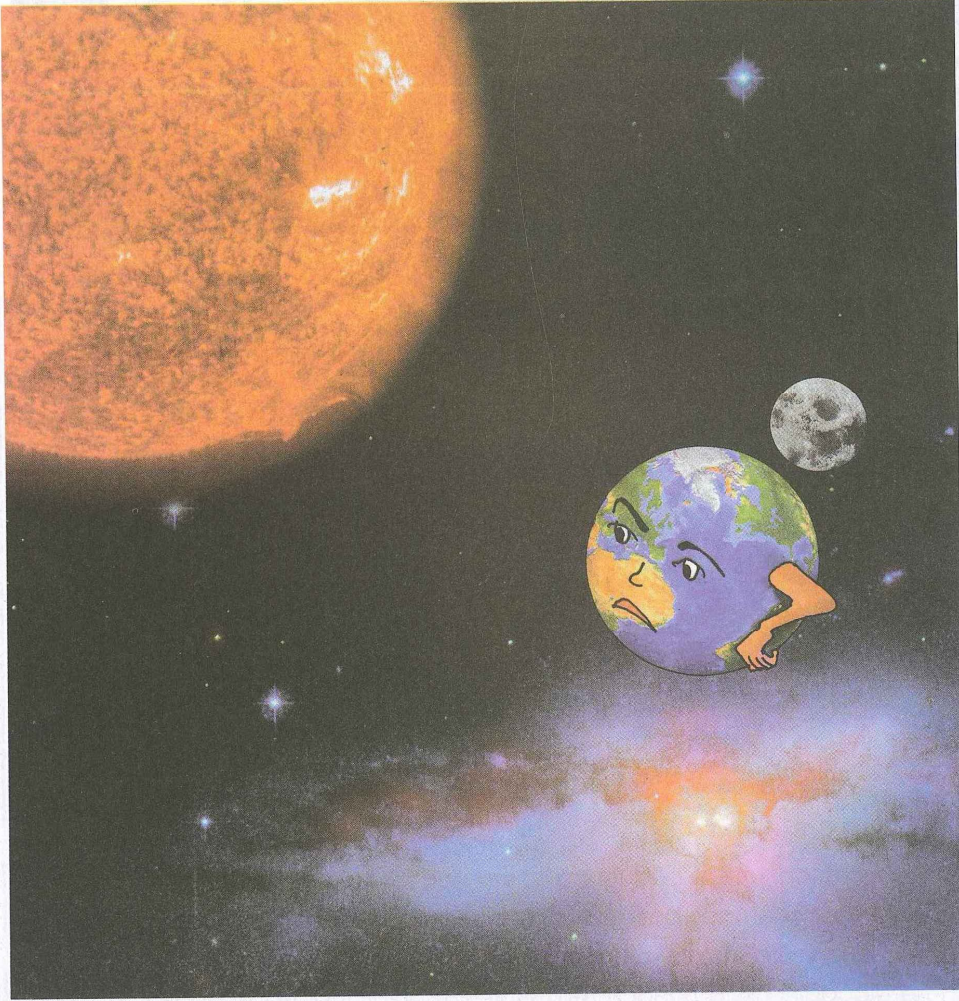
Kırmızı Fare

(Kisaltılarak düzenlenmiştir.)

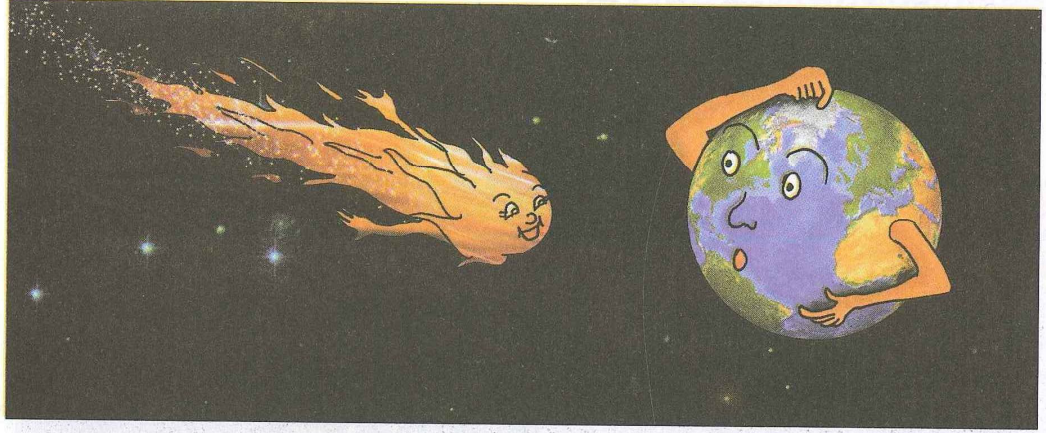

KUYRUKLU YILDIZ İLE DÜNYA

Dünya, her zamanki gibi Güneş'in etrafında dönüyordu. Bu arada kendi etrafında dönerek gece ve gündüzü meydana getiriyor, bir yandan da Ay'ı kontrol ediyordu. Dünya bu kadar hareketi bıkmadan usanmadan binlerce yıldır tekrarlıyordu.

Bir gün uzayın derinliklerinden bir yıldız hem de kuyruklu bir yıldız belirdi. Yaklaştı, yaklaştı, Dünya'nın yanına kadar geldi.

— Ben, Halley kuyruklu yıldızıyım. Sen de Dünya olmalısın, dedi. Gelirken hep seni izledim. Ne kadar çok dönüyorsun?

Dünya, kuyruklu yıldızla güldü:

— Ben alışığım, dedi.

Kuyruklu yıldız Dünya'ya acıyarak:

— Görüyorum ki yorulmuşsun. Biraz otur, dinlen...

Dünya şaşırdı:

— Oturmak mı? Kuyruklu yıldızcığım, beni düşündüğüne sevindim. Fakat bunu yaparsam mahvolurum. Tembelliği hiç sevmem. Hem ben, Güneş'in etrafında döndüğüm için yaşıyorum.

Bu kez kuyruklu yıldız şaşırdı:

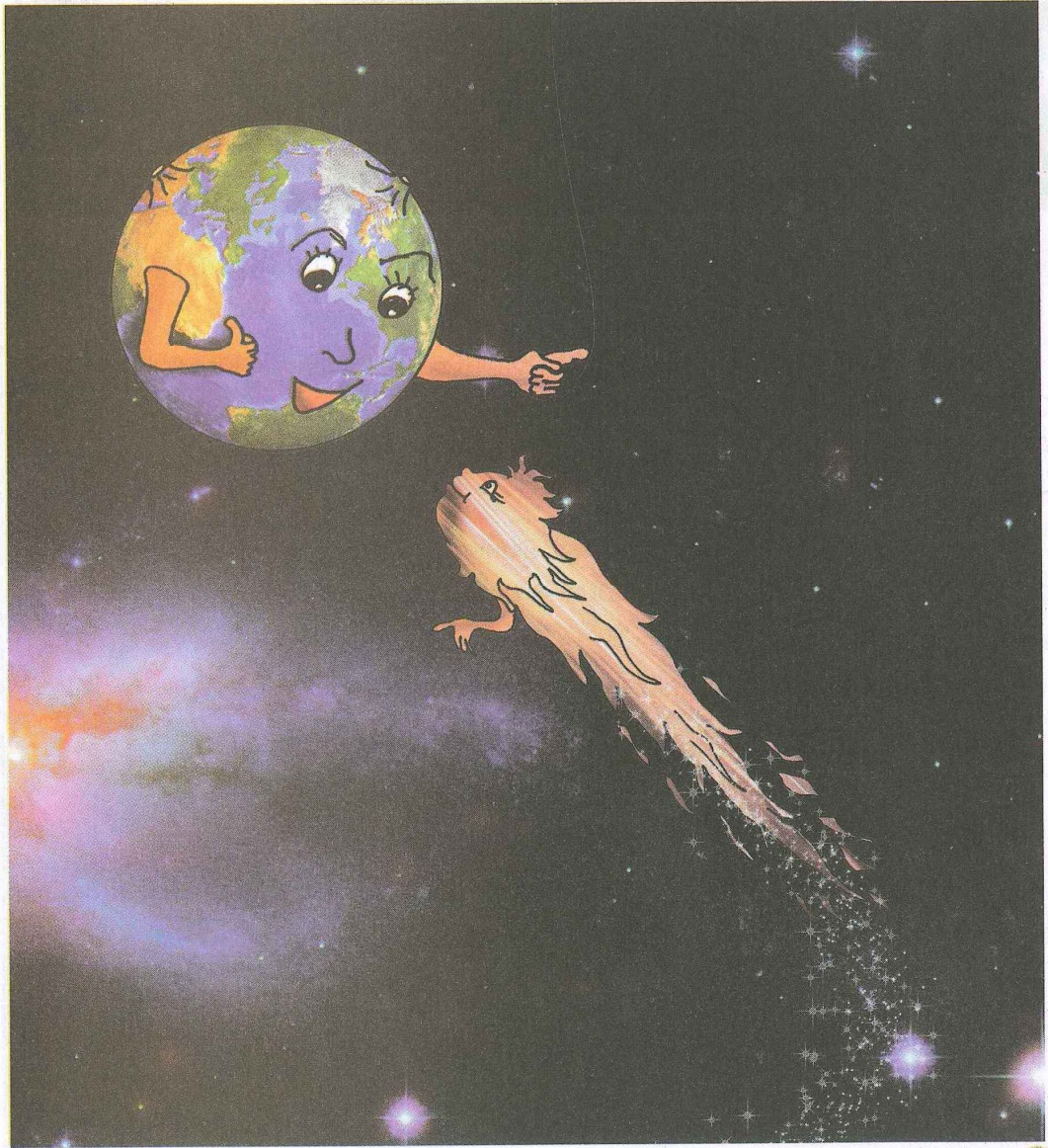
— Nasıl yani?

— Beni tutan, uzayın boşluğuna salıvermeyen Güneş'in çekim kuvvetidir. Sonra ben, kendimden çok başkaları için yorulurum. Bundan da büyük bir zevk duyarım. Üzerimde insanların olduğunu unuttun galiba. Ben durursam onların hâlinin ne olacağını hiç düşündün mü? Görevim onların felaketini değil, mutluluğunu düşündürmektir.

Kuyruklu yıldız, bu kadar iyilikle dolu Dünya'nın yanında kalmaktan utandı. Uzaklaşmaya hatta kaçmaya hazırlandı.

Dünya, kuyruklu yıldızın amacını anlamıştı. Yavaş yavaş hoşlanmaya başladığı bu yabancının uzaklaşmasını istemediği için ona:

— Ne olursun gitme, yanımda birkaç yıl daha kal. Seninle arkadaşlık edelim. Binlerce yıldır ay dedeyle yolculuk etmekten ve yalnız onunla konuşmaktan bana usanç geldi. Yeni yüzler görmeye, yeni arkadaşlar edinmeye ihtiyacım var, dedi.

Kuyruklu yıldız bir şey anlamamış gibi Dünya'nın yüzüne baktı ve sordu:

— Ay dede dediğin de kim?

Dünya başını arkaya çevirdi. Biraz gerisinde kendilerini dinleyen ay dedeyi göstererek:

— İşte, diye işaret etti. Ay, benim uydum. O peşimi hiç bırakmaz, benden ayrılmaz.

Kuyruklu yıldızın gitme vakti gelmişti. Dünya'yı daha fazla dinleyemedi. "Hoş-ça kal." diye ayrılmak üzereyken Dünya biraz daha kalmasını rica etti. Kuyruklu yıldız:

— Kalamam. Geldiğim yoldan dönmem gerek dedi.

Dünya:

— Ne zaman geleceksin, diye sordu.

Kuyruklu yıldız büyük ve pırıltılı eteğini savurarak:

— Yetmiş altı yıl sonra tekrar görüşürüz, dedi. Uzaklaştıkça küçüldü, küçüldü... Sonunda gözükmez oldu.

Nimet ERKUNT

Çocuk Kitapları Kılavuzu

(hzt.: Vasfi Bingöl)

(Düzenlenmiştir.)

Bir zamanlar gökyüzünde küçük bir kar tanesi yaşırdı. Ailesi ve diğer kar taneleri ile renkli bir hayatı vardı. Herşeye rağmen küçük kar tanesinin yüzünden hüznün ve mutsuzluk eksik olmuyordu. Kar taneleri gökyüzünden yeryüzüne inmek için uygun zamanı ve sıralarının gelmesini beklerlerdi. Küçük kar tanesi bu durumun farkındaydı. Ancak o biraz aceleliydi. Hiç sabrı yoktu. Onun bütün hayali yeryüzüne inmekti. Yeryüzünü ve insanları çok merak ediyordu. Mutsuzluğunun nedeni de buydu. Annesi kar tanesine sabırlı olmasını, bir gün diğer kar taneleri gibi ona da sıra geleceğini söylerdi. Ancak annesinin tatlı sözleri dahi küçük kar tanesini rahatlatamazdı.

Yeryüzüne inme arzusu küçük kar tanesi için dayanılmaz bir hâle geldi. Başka bir şey düşünemez olmuştu. Annesi de artık ona engel olamayacağını hissediyordu. Küçük kar tanesinin, yeryüzüne inmek için kendisine yalvardığı bir gün ona,

“Benim küçük kar tanem, madem yeryüzüne inmek senin için bu kadar önemli, inebilirsin. Seni gökyüzünde daha fazla tutamayacağımı hissediyorum. Daha fazla üzülmeyi de istemiyorum.” dedi. Minik kar tanesinin sevinci görülmeye değerdi. Onu hiçbir şey bu kadar mutlu edemezdi. O gün kar tanesinin içi içine sığmıyordu. Onun yeryüzüne inmesi için en uygun zamandı. Aniden kendisini bırakıverdi. Kaya gibi ama tarif edilemez bir hafiflik duygusu içinde, dans edercesine aşağıya doğru iniyordu. Kuşlar gibi özgürdü. Etrafında yüzlerce, binlerce kar tanesi kendisi gibi nereye indiklerini umursamadan yol alıyordu. Bu güzel yolculuğun bitmesini hiç istemiyordu. Sonsuza dek gökyüzü ile yeryüzü arasında kayabilirdi.

Neden sonra aşağıdaki hareketliliği fark etti. Çocuklar çığlık çığlığa karların üstünde koşuyor bazıları gözlerini gökyüzüne dikmiş yağın karı seyrediyor bazıları ise kar topu yapıp arkadaşlarına fırlatıyordu. Her yer cıvı cıvıldı.

Fena hâldé başı dönüyordu. Küçük çocuk onu yerde yuvarlayıp duruyordu. İçinde bulunduğu kar topunun büyüdüğünü ve ağırlaştığını hissediyordu. Çocuklar nasıl da çabuk ve sessiz iş bölümü yapmışlardı. Her biri bir kar topu kütesini yuvarlayarak büyütüyor ve diğerine teslim ediyordu. Yuvarlama işi böylece yardımlaşarak tamamlandı. Kar topları üst üste kondu. En üste de küçük kar tanesinin olduğu topak kondu. Küçük kar tanesi bu durumdan çok memnundu. Daha yüksekteydi. Etrafını daha rahat seyredebiliyordu.

A vibrant illustration of a winter scene where a group of children are playing in the snow. In the center, a child in a purple jacket and a colorful striped hat is rolling a large snowball. To their right, another child in a yellow jacket and a green hat is holding a small snowball. Further right, a child in a green jacket with orange polka dots is holding a broom, standing next to a snowman. The snowman has a brown hat, a red scarf, and a broom for a stick. In the foreground, a child in a pink jacket and a pink hat with a bow is looking towards the snowball. Another child in a yellow jacket and a red and orange striped hat is standing in the background. A tree with snow on its branches is on the left. The page number 81 is in a small circle at the bottom right.

Küçük kar tanesi yalnız kalmıştı. Etraf çok karanlık, hava da soğuktu. Soğuk kar tanesini etkilemiyordu ama insanların, özellikle çocukların ondan uzaklaşmasına neden oluyordu. Soğuk ona hüznü ve yalnızlığı da getirmişti. Bir süre sonra sokaktan gelip geçen insanlar da gözükmez olmuştu. Kapılar bir bir kapandı. Perdeler çekildi. Artık sadece evlerin ışıklarını ve insanların gelip geçen gölgelerini görebiliyordu. Çocuklar

sıcacık evlerinde, anne ve babalarının sevgi dolu kollarındaydılar. Kendi annesini düşündü. Ne kadar da severdi onu. Şimdi çok uzaktaydı. Soğuk kış gecelerinin hüznü dolu yalnızlığı çöktü. Buraya ne hayallerle gelmişti. Birden kötü düşüncelerden ve mutsuzluğundan kurtulması gerektiğine karar verdi. Bu daha ilk gecesi idi. "Hava karardığında insanlar evlerine giderler. Sabah olduğunda hayat yeniden başlar. Ben de sabah yine çocuklarla beraber olacağım." diye düşündü. Çocuklar yine neşeyle etrafında oynayacaklar, küçük kar tanesi de onları yukarıdan seyredecekti. Üstelik bütün bir günü beraber geçireceklerdi. Bunları düşününce küçük kar tanesinin neşesi yerine geldi. Sabırla geceyi geçirmesi gerektiğini düşünerek uykuya daldı.

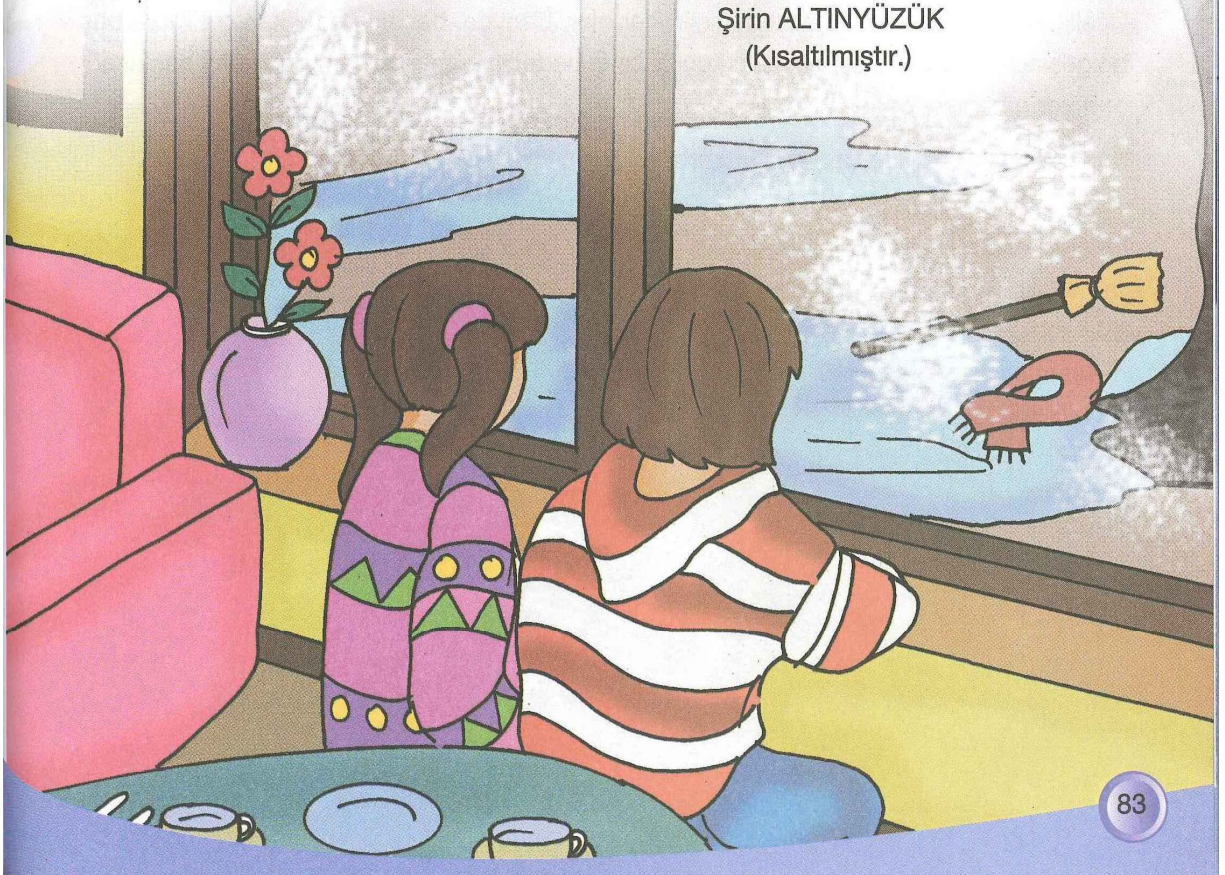
Sabahın ilk ışıklarıyla sokak yavaş yavaş hareketlenmeye başladı. Güneş camlardan içeri dolmuş, her yeri sıcacık yapmıştı. Uyanan çocuklar kahvaltılarını dahi yapmadan kardan adamı görmek için dışarı fırladılar. Gördükleri manzara karşısında yüzlerindeki neşe, heyecan kayboluverdi. Kardan adam yoktu. Güneş kardan adamı eritmiş, yok etmişti. Çocuklar boş gözlerle bakarken son kar birikintisi de eriyip sulara karışmıştı.

Küçük kar tanesi yeryüzü macerasının bu kadar kısa süreceğini hiç düşünmemişti. Bu kadar kısa sürede yok olmak için mi gökyüzünü terk etmişti? Şimdi ne yapacaktı? Bir kar tanesi iken su damlası olmuş, eriyen karların oluşturduğu derecikte kaybolmuş, kendini bilmeden akıp gidiyordu. Dereciğin içinde istemeden sürükleniyordu. Sanki hayata tutunmak ister gibi kenardan köşeden bir yerlere tutunmaya çalıştı. Ama çabaları boşunaydı. O bir kar tanesi değildi artık. Bu düşünce çok üzüyordu onu. Annesini düşündü. Onu çok özliyordu. Gökyüzünde annesiyle geçirdiği günleri düşündü. Belki de annesi bunun için yeryüzüne inmesini istememişti.

Tam bu sırada içinde bir sıcaklık hissetti. Annesine olan sevgisinden, özleminden olduğunu zannetti. Aynı anda yumuşacık, sevgi ve güven dolu bir sesle kendine geldi. "Minik kar tanesi sakın üzülme. Sen hiç yok olmayacaksın. Kısa bir süre sonra buhar olup gökyüzüne çıkacaksın. Sen yolculuğunu tamamlarken ben burada bütün sevgimle seni bekliyor olacağım. Özlediğin eski günlerin hiç uzakta değil. Yaşadığın anın tadını çıkarmaya çalış. Hoşçakal sevgili yavrum."

Bu ses annesinin sesiydi. Küçük kar tanesi çok mutluydu. Kendisi gibi arkadaşlarının arasında olduğunu yeni fark etti. Annesine tekrar kavuşacağı anı düşünerek kendisini bıraktı ve sevinçle akmaya başladı.

Şirin ALTINYÜZÜK
(Kısaltılmıştır.)

AY'DA BİR KÜÇÜK SERÇE

Gökyüzü, masmavi...
Bulutlar, bembeyaz...
Dans ediyordu küçük serçe.
Masmavi gökyüzünde, bembeyaz bulutlar arasında.
Kanat çırpıtı, şarkılar söyledi.
Dinlendi, arkadaşlarıyla eğlendi.
Öğrenmişti ya uçmayı, keyfini çıkarmalıydı.
Uçtu, uçtu, uçtu.
Güneş batıncaya dek uçtu.
Sabahtan beri bekliyordu küçük serçe, Ay'ın gelmesini.
Güneş'i de severdi ama Ay başkaydı.
En zor iş onundu: Karanlıkları aydınlatmak...
Bu gece onun yanına gidecekti.
En büyük hayaliydi bu, küçük serçenin;
Uçabilmek, Ay'a kavuşabilmek...

Bir erik ağacının üstünde şiirler okudu arkadaşlarına.
Hayallerini anlattı onlara.
Ay'ın yanına nasıl gideceğini paylaştı onlarla
Güldü tüm küçük serçeler:
"Sen daha yeni öğrendin uçmayı,
Nasıl gidersen o kadar uzaklara" dediler.
Küçük serçe bu, hiç pes eder mi, vazgeçer mi hayallerinden?
Dinlemedi hiç birini, yanıt bile vermedi onlara
Gün boyunca düşler kurdu, planlar yaptı.
Ve sonunda gün batımıyla birlikte geldi Ay tüm parlaklığıyla.
Küçük serçe hazırdı işte.
Artık uçabilirdi Ay'a...
Uçtu küçük serçe.

Kapkara deniz, yakamozlarla birlikte el sallıyordu ona.
Karanlıktı her yan.
Ay da olmasa hiçbir şey görünmeyecek, yolunu bulamayacaktı.
Karanlıktan korkmuyordu küçük serçe.
Ay'ın ışığı yetiyordu ona.
Biliyordu ki Ay onu bekliyordu.
Uçtu, uçtu, uçtu...
Nefesi tükenene, kanatları yorulana kadar uçtu...
Umutsuzluğa kapılmadan uçtu...
Başaracaktı.

Ama ama ne olmuştu küçük serçeye.
Uçamıyor muydu yoksa?
Çırpamıyor muydu kanatlarını?
Gidemeyecek miydi Ay'ın yanına?
Kapkara denize mi gömülecekti hayalleri?
Evet, yorulmuştu küçük serçe, kanatlarını güçlükle çırpıyordu.
Ama o kadar yüksekteydi ki
Ne bir ağaç dalı vardı üstüne konacak,
Ne de susuzluğunu giderebilecek bir su birikintisi
Karnı da çok acıkmıştı,
Şimdi ne olacaktı?

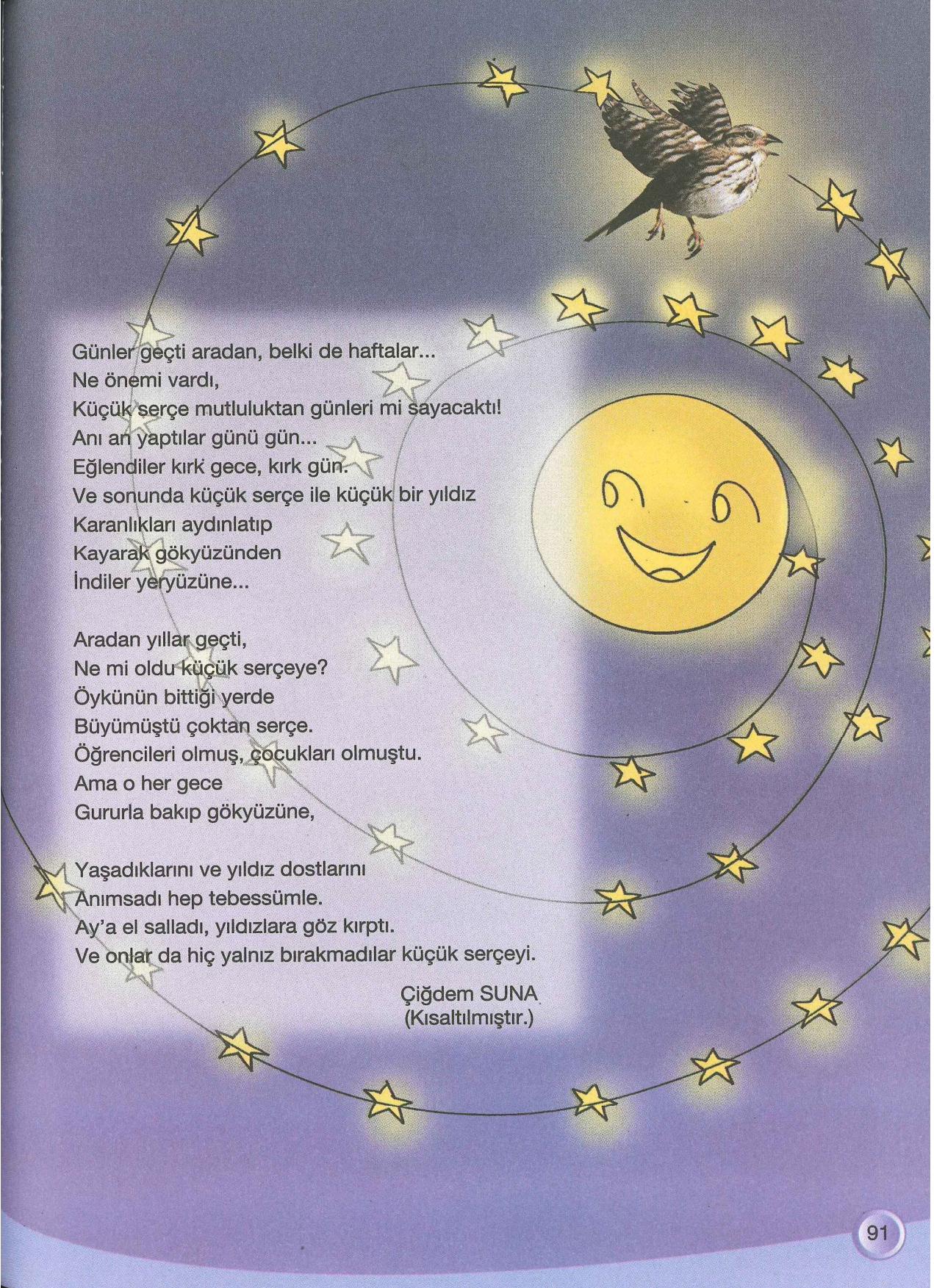
Tam kendini bırakacaktı ki boşluğa,
Biri ansızın tutuverdi kanatlarından...
Pırlı pırlı, ışıklar saçan,
Kutup Yıldızı'ydı bu...
Gülümsedi, "Dinlen biraz, Ay seni bekliyor.
Ama oraya kadar gidemezsin bu yorgun kanatlarla.
Bu gece bizimle kal. Yarın devam et yoluna..."
Küçük serçe o kadar yorgundu ki, itiraz bile edemedi.
En güzel ezgilerle, en güzel ninnilerle
Uyuttu onu Kutup Yıldızı;
Samanyolu ve tüm yıldızlar da eşlik etti.
Bütün gece ve bütün gün uyudu küçük serçe...

Gözünü açtığında gece olmuş,
Ay yine görünmüştü.
Hayalini gerçekleştirmeli, Ay'a ulaşmalıydı.
Veda etti Kutup Yıldızı'na, Samanyolu'na ve tüm yıldızlara.
Onlar da el salladılar uzun uzun ardından.
Uçtu yine küçük serçe, tüm gücüyle, nefesi tükenene dek, kanatları yoruluncaya dek.
Uçtu, uçtu, uçtu...

Sonunda başarmıştı.
Ay, olanca parlaklığı ile karşıladı küçük serçeyi.
Tüm yıldızlar küçük serçeden önce toplanmışlardı Ay'ın çevresine.
Dans ediyor, şölen yapıyorlardı.
Küçük serçe için yanıp sönüyor,
Göz kırıyorlardı yeryüzüne,
Selam söylüyorlardı küçük serçenin küçük dostlarına.
Serçe mutluydu.
Ay mutluydu.
Yıldızlar mutluydu.

Hep birlikte gülümsediler sevinçle.
Hatta bazı yıldızlar kayarak,
İndiler yeryüzüne.
Gökyüzünden selam göturdüler.

Günler geçti aradan, belki de haftalar...
Ne önemi vardı,
Küçük serçe mutluluktan günleri mi sayacaktı!
Anı an yaptılar günü gün...
Eğlendiler kırk gece, kırk gün.
Ve sonunda küçük serçe ile küçük bir yıldız
Karanlıkları aydınlatıp
Kayarak gökyüzünden
İndiler yeryüzüne...

Aradan yıllar geçti,
Ne mi oldu küçük serçeye?
Öykünün bittiği yerde
Büyümüştü çoktan serçe.
Öğrencileri olmuş, çocukları olmuştu.
Ama o her gece
Gururla bakıp gökyüzüne,

Yaşadıklarını ve yıldız dostlarını
Anımsadı hep tebessümle.
Ay'a el salladı, yıldızlara göz kırptı.
Ve onlar da hiç yalnız bırakmadılar küçük serçeyi.

Çiğdem SUNA.
(Kısaltılmıştır.)

ÇOCUK KİTAPLIĞINDA SABAH TARTIŞMASI

Güneş, ufuktan kulağını daha yeni göstermişti ki Walt Disney (VOLT Disney)'in mikileri uyandı, kitapların üstünde atlayıp zıplamaya başladı.

Mikilerin sesini duyan diğer kitaplar da gözlerini açtı.

“N’oluyor?” diye gür sesiyle bağırdı Don Kışot: “Her sabah sizin gürültünüzle mi uyanacağım Allah aşkına!”

Don Kışot yine atının üstündeydi. Kılıcını sağa sola sallıyordu. Mikilerin çoğu korkmuştu.

Biri cesaretini toplayıp konuştu:

“Sen herkesi korkutsan da beni korkutamazsın şövalye dostum. O cılız atınla tahta kılıcının forsu Orta Çağlarda kaldı. Yel değirmenleriyle savaşır gibi davranma bizlere. Biraz kibar olmasını öğren bakalım.”

“Benim forsum hiçbir çağda geçmez ufaklık.” dedi Don Kışot ve küçümseyerek baktı mikilere.

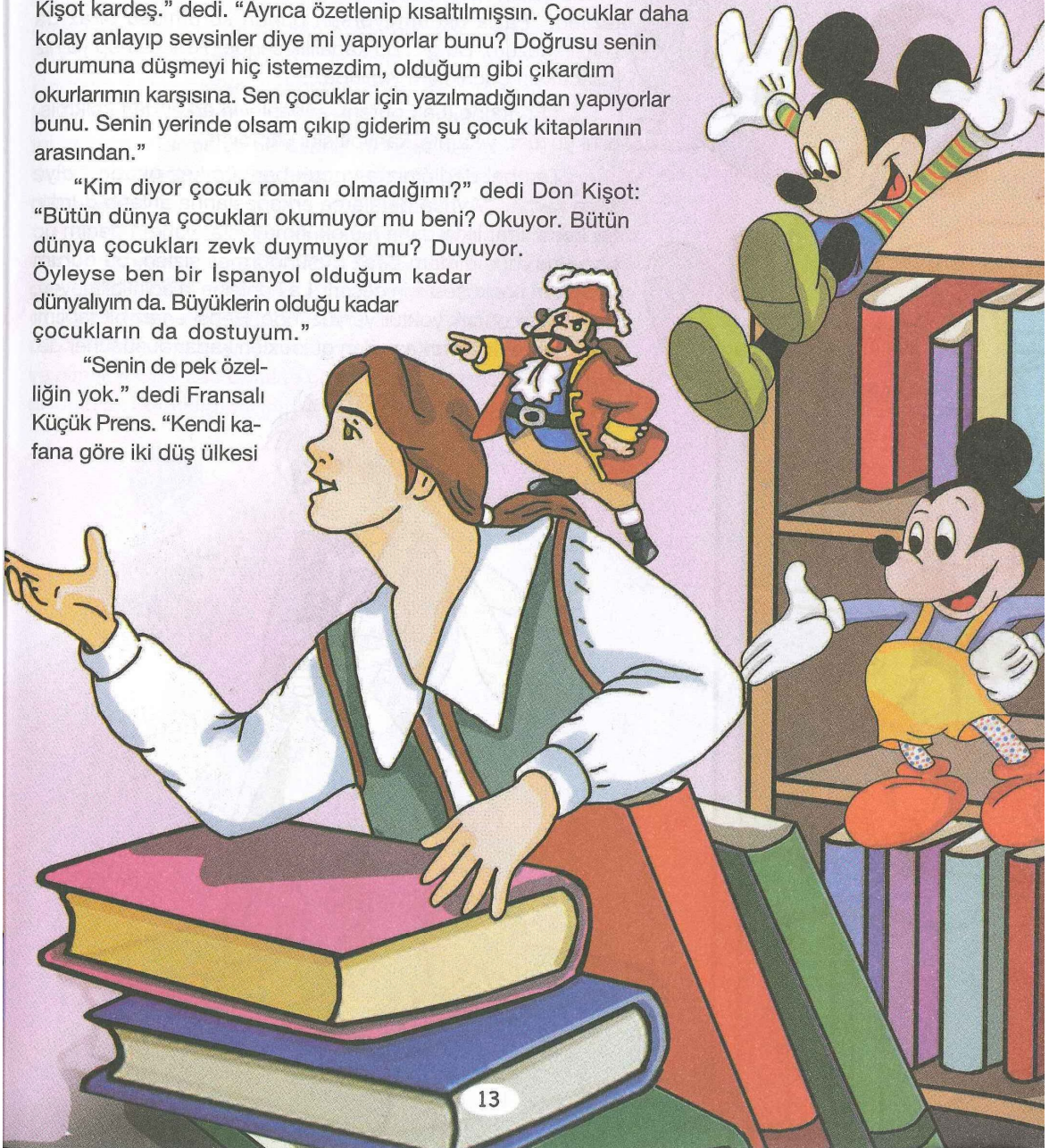
"Bu gece doğru dürüst uyuyamadım." diye konuşmasını sürdürdü: "Şu kitaplıkta sayımız çoğaldıkça saygı kalmadı doğru dürüst. İçinizde en yaşlılardan biri benim. Aynı zamanda en hacimli, en kalın olanı da... Biraz saygı gösterilmez mi adama? Ne yazık ki göstermiyorsunuz. Daha değersiz kitaplarla bir tutmaya kalkışıyorsunuz beni. Yaşlandığım için mi nedir, şu mikiler bile posta koymaya başladılar bana. Aynı yerde yatırıyor, aynı yerde ayakta tutuyorsunuz. Biliyorsunuz, ben soylu sınıftan geliyorum her şeyden önce. Sıradan bir kitapla aramızda bazı farkların olması gerekmez mi? Ben bütün dünya dillerine çevrildim. Aynı zamanda dünyanın en çok okunan kitabıyım. Zamanla yarışım âdeta. Zaman eskidi, ben eskimedim..."

Daha konuşacaktı ki orta sıralardan Gülliver'in Gezileri sözünü kesti:

"Bir kez senin çocuk romanı olup olmadığın hâlâ belli değil, Don Kişot kardeş." dedi. "Ayrıca özetlenip kısaltılmışın. Çocuklar daha kolay anlayıp sevsinler diye mi yapıyorlar bunu? Doğrusu senin durumuna düşmeyi hiç istemezdim, olduğum gibi çıkardım okurlarımın karşısına. Sen çocuklar için yazılmadığından yapıyorlar bunu. Senin yerinde olsam çıkıp giderim şu çocuk kitaplarının arasından."

"Kim diyor çocuk romanı olmadığını?" dedi Don Kişot: "Bütün dünya çocukları okumuyor mu beni? Okuyor. Bütün dünya çocukları zevk duymuyor mu? Duyuyor. Öyleyse ben bir İspanyol olduğum kadar dünyalıyım da. Büyüklerin olduğu kadar çocukların da dostuyum."

"Senin de pek özelliğin yok." dedi Fransalı Küçük Prens. "Kendi kafana göre iki düş ülkesi

yaratmışsın. Birinde Gülliver'i devlerle karşılaştırıyorsun, birinde de cücelerle... Hiç normal insan bulunmaz mı senin dünyanda kuzum?"

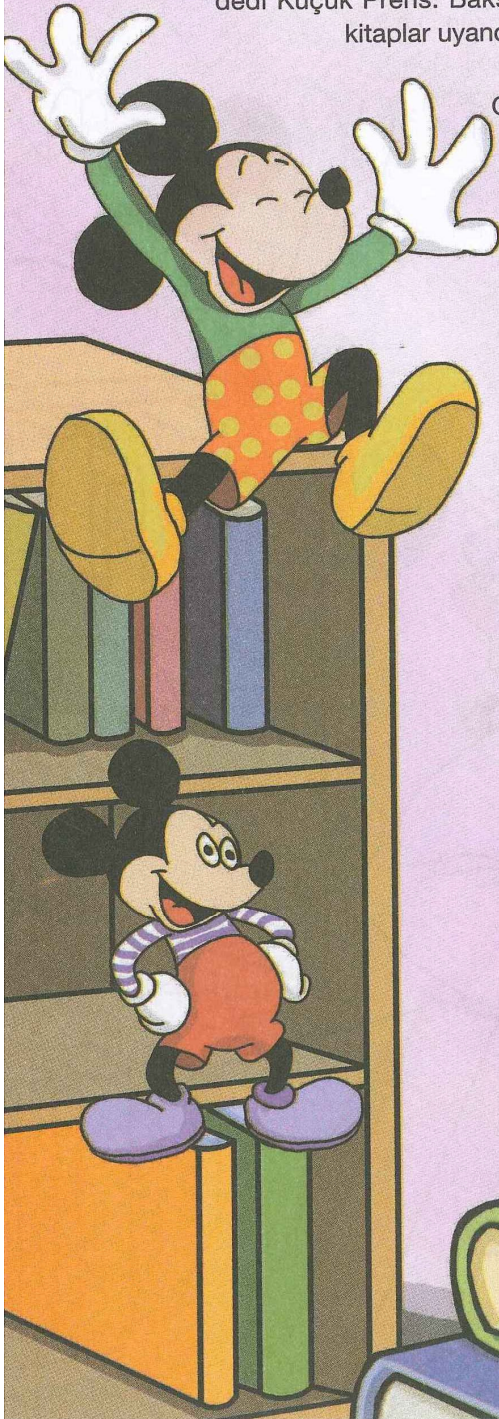
"Güleyim bari senin bu sözüne." dedi Gülliver'in Gezileri: "Her insanın bir dev, bir cüce yanı bulunur. Ben bunu temsil ediyorum. Herkes kendini bende bulduğu için bunca sevildim. Filmlerim, tiyatrolarım yapıldı ayrıca. Hepsi çok çok beğenildi. Ama seni... Kitaplığımızın sahibi bile okumadı daha! Öyle değil mi?"

"Derslerden, oyundan bana zaman ayırmadıysa, azıcık da tembelse bunun suçu bende mi?" dedi Küçük Prens: Baksana, neredeyse güneş doğacak. Kuşlar uyandı; çiçekler, kitaplar uyandı, o hâlâ yatıp duruyor."

"Aslında sen pek anlaşılacak kitap değilsin." dedi Gülliver'in Gezileri: "Fazla okunmuyorsan bunun sorumlusu biraz da sensin kuzum. Bu giz, bu kapalılık sende oldukça hep yalnız kalacaksın çocukların yanında."

La Fontaine (La Fonten), sabahleyin erkenden kalkmış, elini yüzünü yıkamış, kahvaltısını yapmıştı.

"Tembel dediğiniz o çocuk beni üç kez okudu." diye söze karıştı: "Ayrıca defalarca arkadaşlarına anlatıp durdu. Şu koca kitaplıkta daha hiç okunmayanlar varken benim üç kez okunmuş olmam biraz düşündürmeli sizleri, bu durum dünyanın her köşesi için geçerli. La Fontaine'in adını bilmeyen, duymayan çocuk yoktur yeryüzünde. Hepsi en az bir fablını bilir. Her fablının arkasından güldükleri kadar düşünürler de."

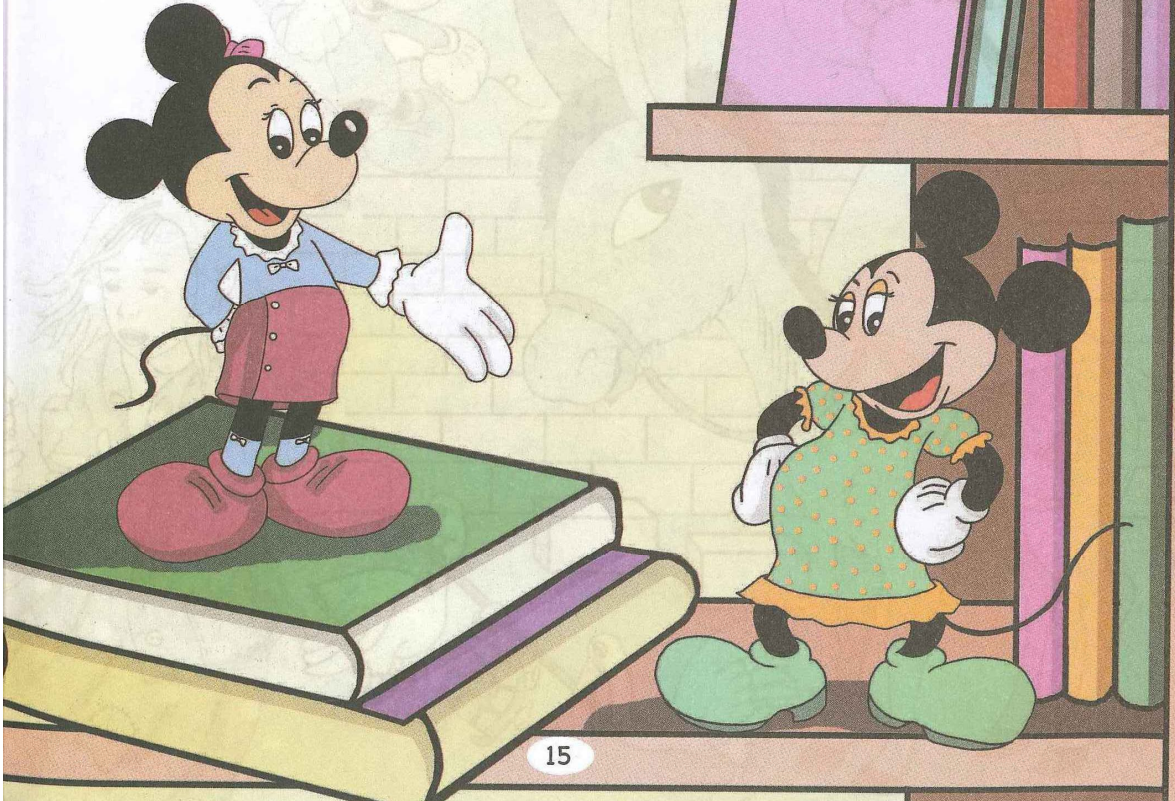

Bu yüzden ben, komik olduğum kadar filozofum da... İsterseniz bir fablâmı anlatayım sizlere."

"Anlat anlat!" diye bağıştılar raflarda uyuklayan kitaplar. Bir iki öksürdü La Fontaine, boğazını temizledi. Yavaş yavaş anlatmaya başladı:

Kaplumbağanın biri bıkmış, usanmış yaşadığı yerden. Uzak ülkelerin özlemini çekmeye başlamış. Derdini iki ördeğe açmış: "İstersen seni dünyanın öbür ucuna uçururuz." demiş ördekler. "Hem gezer hem bilgini, görgünü artırırsın". "Olur." demiş kaplumbağa. İki ördek bir değnek almışlar ağızlarına: "Haydi, tutun bakalım." demişler. "Ama sakın ağzımı açayım deme." Kaplumbağa söz vermiş konuşmamaya. Ağzıyla tutunmuş değneğe. Uçmaya başlamışlar. Aşağıdan görenler şaşırmış: "Şuna bakın, kaplumbağa uçuyor." demişler. Kaplumbağa geveze mi geveze... Bir parça da övünge. "Elbette uçuyorum." der demez, ağzından kaçırmış değneği. Düşüp karpuz gibi kırılıvermiş.

"Anlattığın pek de komik değil." dedi ev sahibi durumunda olan Nasrettin Hoca Fıkraları: "Evet, La Fontaine herkesi güldürebilir, düşündürebilir. Ama Nasrettin Hoca'nın güldürüp düşündürmesinin ayrı bir tadı vardır. İnsanları güldürüp düşündürenler biraz Nasrettin Hoca'dır. Ünüm dünyaya yayılmıştır. Size La Fontaine gibi fıkra anlatmayacağım. Adımı anmanız, komikliğimi çağrıştırmaya yeter de artar bile."

Nasrettin Hoca, ters bindiği eşeğini sürüp giderken herkes kahkahalarla gülüyordu.

Geriye döndü, kendine gülenlere seslendi:

“Eşeğime ters bindiğim için gülüyorsunuz değil mi?” dedi.

“Evet” diye bağıldılar. “Onun için gülüyoruz.” dediler.

Nasrettin Hoca: “Bunu otomobil mi sandınız? Üstüne bindiğim bir eşek. Otomobiller gibi dikiz aynası olsa arkamı görürdüm.

Olmadığına göre, elbette ki ters bineceğim.”

“Uzun zamandır sizleri dinliyorum.” dedi Andersen:

“Bakıyorum da herkes kendini övmeye çalışıyor. Hepiniz övünürken Danimarkalı Andersen’in masallarını unutup gidiyorsunuz.

Örneğin ‘Kibritçi Kız’ sınısıcak bir masaldır, değil mi? Danimarka’nın karına, buzuna, fırtınasına karşı koyan o küçük kızın kibritlerinin alevi değil, yüreğinin sıcaklığıdır. Bütün Danimarkalıların o soğuklara benim masallarım ile direnip karşı koyduklarını hiç düşündünüz mü? Bana inanmazsanız bir soğuk havada açıp okuyun masallarımı. Sınısıcak olacaktır içiniz.”

...

Belki öteki kitaplar da konuşacak, övgüyle karışık

üzüntülerini, sevinçlerini, umutlarını dile getireceklerdi ki kitapların sahibi çocuk birden gözlerini açtı. Güneş, kentin göğünde epeyce yükselmişti.

Yatağında bir kez gerindi çocuk. Günlerden pazar olduğunu anımsadı. Bugün bir kitap okunurdu. Gülümseyerek baktı raflara. Elini raflardan birine doğru uzattı. Kitapların hepsi birden heyecanlandı. Birer adım öne çıkıp "Beni oku! Beni oku!" diye bağışmaya başladılar.

"Susun!" diye bağırды çocuk: "Bugün çok yüksek çıkıyor sesleriniz!"

Her zaman duymazdı bu sesi. Kitaplar mı konuşmazdı, kendi kulakları mı sağır olurdu, anlayamazdı. O zaman tek kitap olsun okuyamazdı. İçi karardı. Çoktandır böyleydi. Ama hava güzel mi, morali yüksek mi, duyardı onların sesini. Bu sesi duydu mu tamamdı, okumaya iştahı var demekti. Gelsin o zaman kitaplar... Üzerlerine kapanırdı onların. Saatlerce kendinden geçer, her şeyi unutup giderdi...

Kitaplardan birini çekip aldı. Uzak ülkelerden, ta Arjantin'den yeni bir dosttu.

Geçen yıl almıştı bunu. Daha bunun gibi pek çok kitabı okuyamadığını düşündü. Bu süre içerisinde de ilk sayfayı okuyup çevirdi. Bakışları yazılar üzerinde uçmaya başladı. Su sesi, müzik sesi gibi bir şey doldurmaya başladı içini. Çocuk, çok uzaklardan gelen bu sesi dinledi. Ses gittikçe çoğalıyor, kendisini sarıp içine alıyordu. Çocuk, bu sesin nereden geldiğini anladı: Az önce tartışan kitapların gürültüsü değildi bu. Okuduğu sözcüklerden, cümlelerden gelen gizli bir sestti.

Mehmet GÜLER

KUKLACI BİRİNCİ BÖLÜM

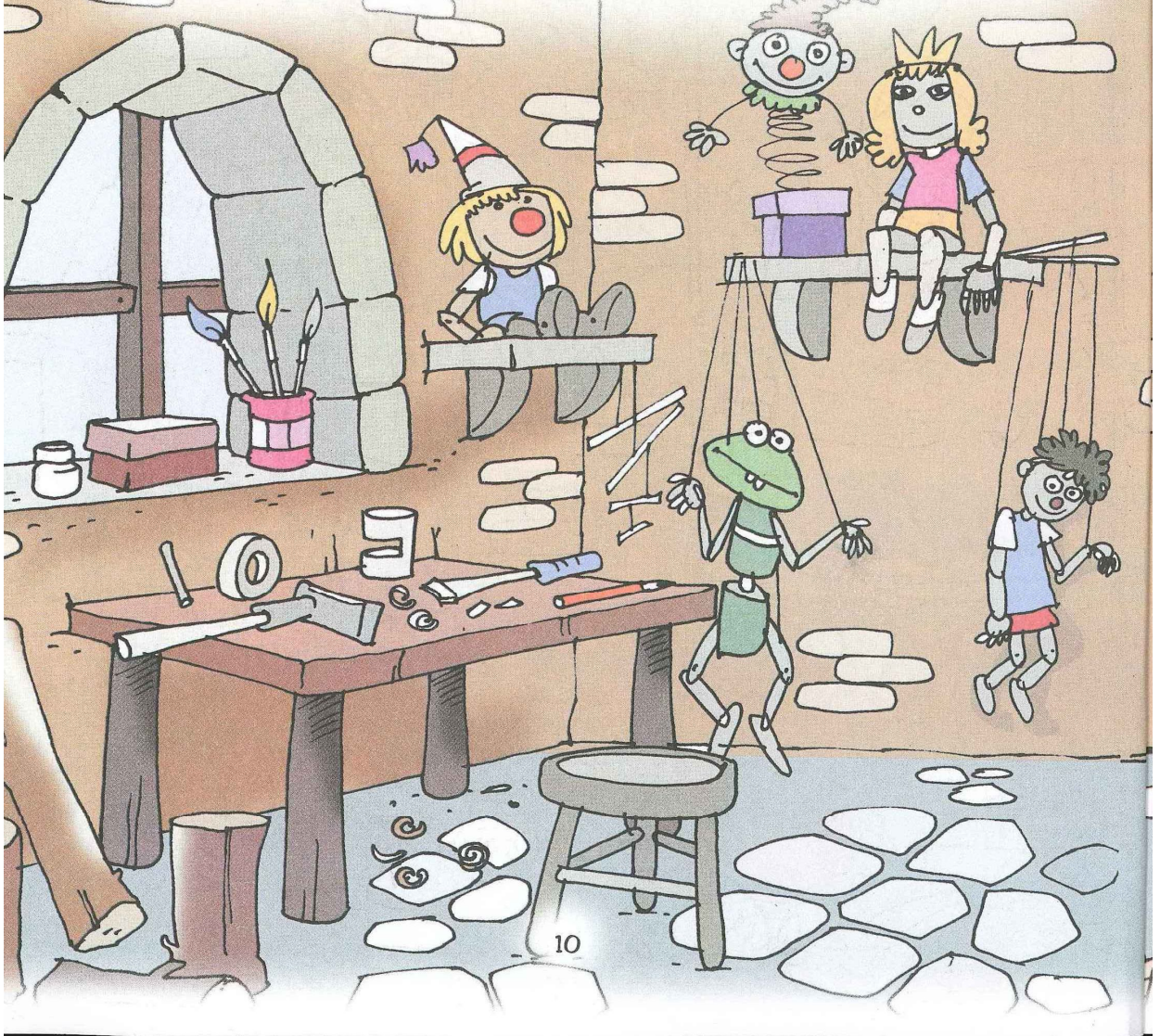
(Perde, PINOKYO adlı İtalyan şarkısıyla yavaş yavaş açılır. Kuklacı'nın evi...
Küçük bir oda. Küçük bir pencere ve önünde küçük, basit kukla işleme tezgâhı. Birkaç parça odun, keser, yontucu...

Köşede alev alev yanan bir ocak ve üstünde buharları çıkarak kaynayan bir tencere, odaya canlılık vermektedir. Oysa bu bir resimdir. Kuklacı Geppetto(Gebetto)'nun çizdiği bir resimdir. Sağa sola bırakılmış kuklalar, yavaş yavaş toparlanarak dansa başlarlar. Pinokyo da katılır.

Dışardan Geppetto Dede'nin öksürüğü duyulunca hepsi yerlerine dağılıverirler.

Pinokyo nereye yatacağını bilemez, şaşkın dolanır. Kapı açılmaktadır, kendini yere bırakır. Geppetto, kucağında birkaç odunla girer.)

DEDE — (Söylenerek odunları köşeye bırakır.) Gene istediğim gibi bir odun parçası bulamadım. (Ortaya yığılmış olan Pinokyo'ya takılır, sinirlenir, işine devam eder.) Bir gün öyle bir kukla yapacağım ki herkes hayran kalacak. (Üstündekileri asarken Pinokyo'ya takılır.) “Geppetto Usta sen neymişsin sen, böyle de kukla yapılır mıymış?” diyecekler. (Ocağındaki ateşe şöyle bir

bakar, masadan aldığı boyalı fırçasıyla gidip ateşi biraz daha boyayıp düzeltir. Sonra oldu mu diye bakmak için geri geri giderken Pinokyo'ya takılır ve düşer.) Ahhh!

PİNOKYO – Ayyy!

DEDE – (Duymaz onu.) Odaanın ortasına kukla bırakılır mı? İhtiyarladın Geppetto... Kendi bıraktığın şeye kendin çatıyorsun. (Oflaya poflaya kalkıp kuklayı kenara taşımaya çalışır. Durur, Pinokyo'yu evirip çevirir.) Yeni odun bulamadım ama bu da pek fena olmamış. Şunu bir işleyeyim bakalım.

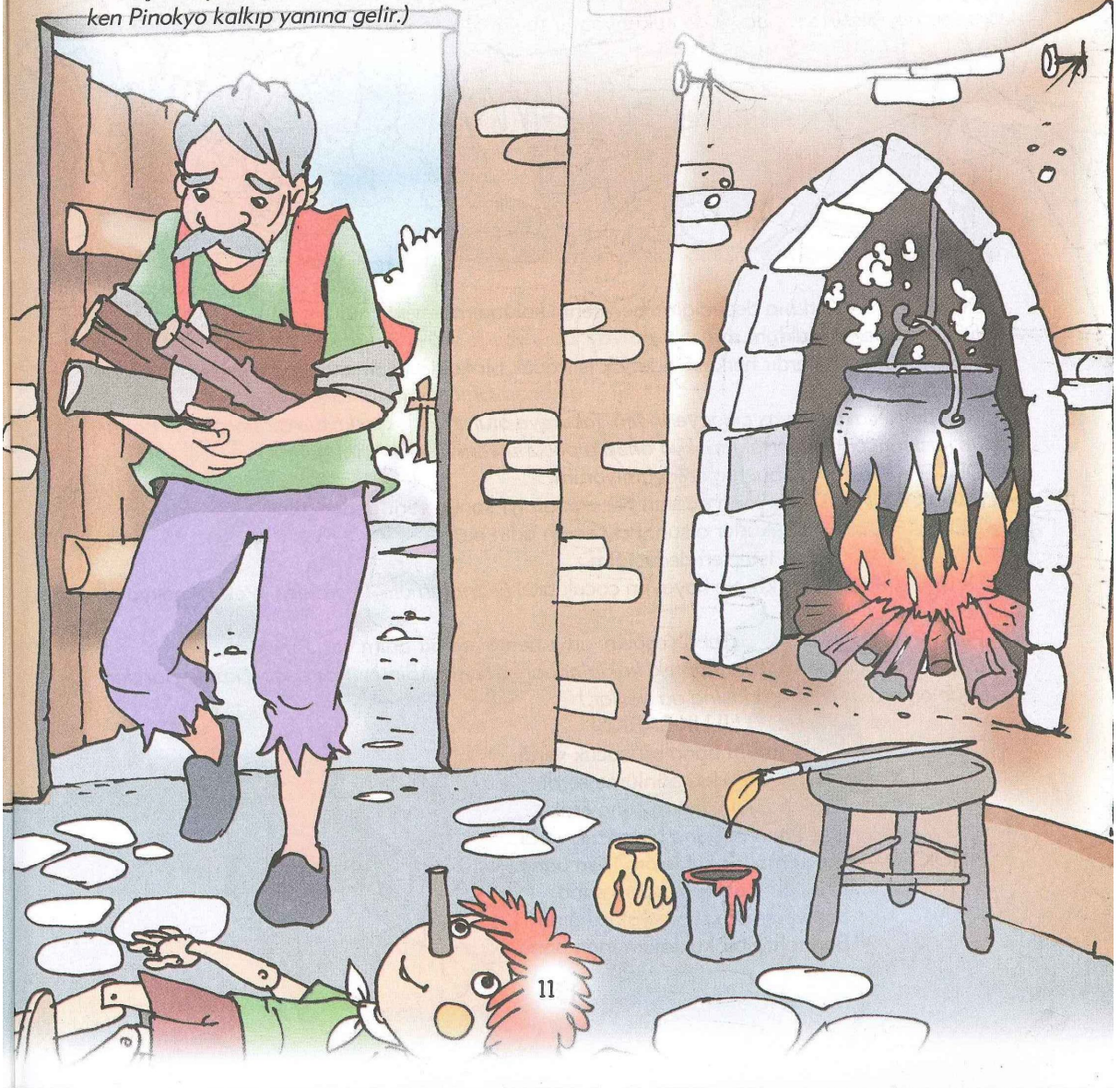
(Masaya çöker, boyalarla Pinokyo'nun yüzüne şekil verir... Sonra keseri alıp düzeltmeye başlar.)

PİNOKYO – Ne olur, hızla vurup canımı yakma.

DEDE – (Önce aldırmamıştır ama cümle sonuna doğru irkilir.) O da ne? (Anlayamaz.) İhtiyar Geppetto, artık kendi kendine konuşup kendi sesinden mi korkuyorsun? (Eğeyi alıp düzeltir.)

PİNOKYO – (Kahkahalarla) Yapma ne olur... Gıdıklanıyorum.

(Geppetto kuklayı alıp fırlar. Kulaklarına inanamaz. Korkuyla yoklar kuklayı. Sonra sağı solu araştırmaya başlar. Bu arada Pinokyo hıçkırmaktadır. Sonuçta Geppetto, masanın altındayken Pinokyo kalkıp yanına gelir.)

PİNOKYO — Korkma dedeciğim, ben senin kuklanım.

DEDE — Benim kuklam mı?

PİNOKYO — Yıllardır herkese parmak ısırtacak bir kukla yapmak isterdin ya işte duaların kabul oldu, ben oyum.

(Geppetto yavaş yavaş çıkar yerinden, tabureye oturur. Pinokyo koşup bir bardak su getirir. Şaşkın şaşkın içer Geppetto. Pinokyo onun piposunu verir. Terliklerini getirir.)

DEDE — Nasıl oldu bu, hiç anlayamıyorum?

PİNOKYO — İyi insanların duaları her zaman iyi sonuç verir dedeciğim.

DEDE — Tanrı'ma şükürler olsun. Peki senin adın ne?

PİNOKYO — Sen ne istersen dedeciğim.

DEDE — Ne koysam ki? Ne koyayım çocuklar... (Yanıtları alır seyirciden.) Peki, Pinokyo olsun senin adın.

PİNOKYO — (Neşeyle sıçrar.) Yaşasın, artık benim de bir adım var. Pinokyo...

(Müzik... Önce Pinokyo sonra öteki kuklalar dansa başlar. Bir yerinde dedeyi kaldırırlar dansa. Dede onlara uyarken şarkısına da başlar.)

MUTLULUK ŞARKISI

DEDE — İşte Tanrı'm bana bir çocuk verdi.

Tüm güzellikleri gönlüme serdi.

Artık bu yalnızlığım sona erdi.

İşte Tanrı'm bana bir çocuk verdi.

PİNOKYO — Ben tahta bir kuklayım inan bana.

İstediğin çocuk olamam sana.

Son veremem senin yalnızlığına.

Ben tahta bir kuklayım inan bana.

BİRLİKTE — Ben tahta bir kuklayım inan bana.
İşte Tanrı'm bana bir çocuk verdi.
İstediğin çocuk olamam sana.
Artık bu yalnızlığım sona erdi.

(Şarkı ve dans devam ediyor.)

DEDE — En güzel gözleri çizeceğim sana.
Çok şükürler olsun ulu Tanrı'ma.

PİNOKYO — Benim istediğim koşmak oynamak,
Tüm doğayı bir anda kucaklamak.

BİRLİKTE — Ben tahta bir kuklayım inan bana.

(İÇİÇE) — İşte Tanrı'm bana bir çocuk verdi.
İstediğin çocuk olamam sana,
Artık bu yalnızlığım sona erdi.

(Dans... Geppetto yorgun yıkılır tabureye. Kukla-
lar yerlerine yıkılırlar, Pinokyo yanındadır...)

DEDE — Deli çocuk. Nasıl da yordu beni. Ben seninle aynı yaşta mıyım?

PİNOKYO — Ben bin yaşındayım.

DEDE — Bir mi?..

PİNOKYO — Bin... Beni kesip ayırdıkları ağaç bin yaşındaydı.

DEDE — (Anlar, kahkahalarla güler.) Eee, ne yapacağız şimdi seninle?

PİNOKYO — (Hemen ellerinden tutar.) Oynayacağız, dans edeceğiz.

DEDE — Yo, dur bakalım, öyle hep eğlenmek, hep eğlenmek olmaz. Çalışmak da gerekir.

PİNOKYO — Ben çalışmayı bilmem ki.

DEDE — İnsan çalışmayı bilmez mi?

PİNOKYO — Ben insan değilim ki kuklayım.

DEDE — İnsanımsı kuklasın... Çalışmayı öğreneceksin. Çalışmayı öğrenince çevreni daha
bir başka görecek, seveceksin.

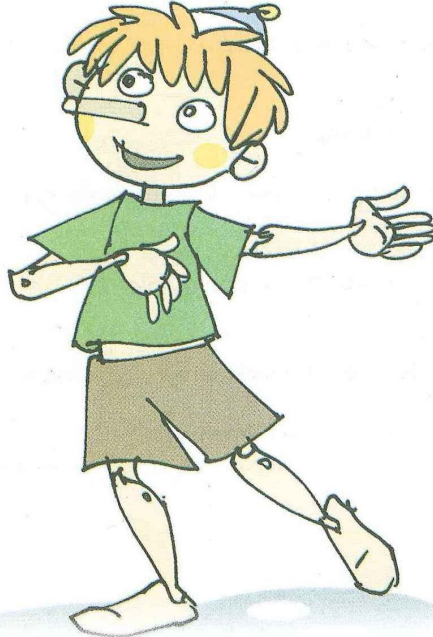
PİNOKYO — Dedeciğim, sevmek ne demek?

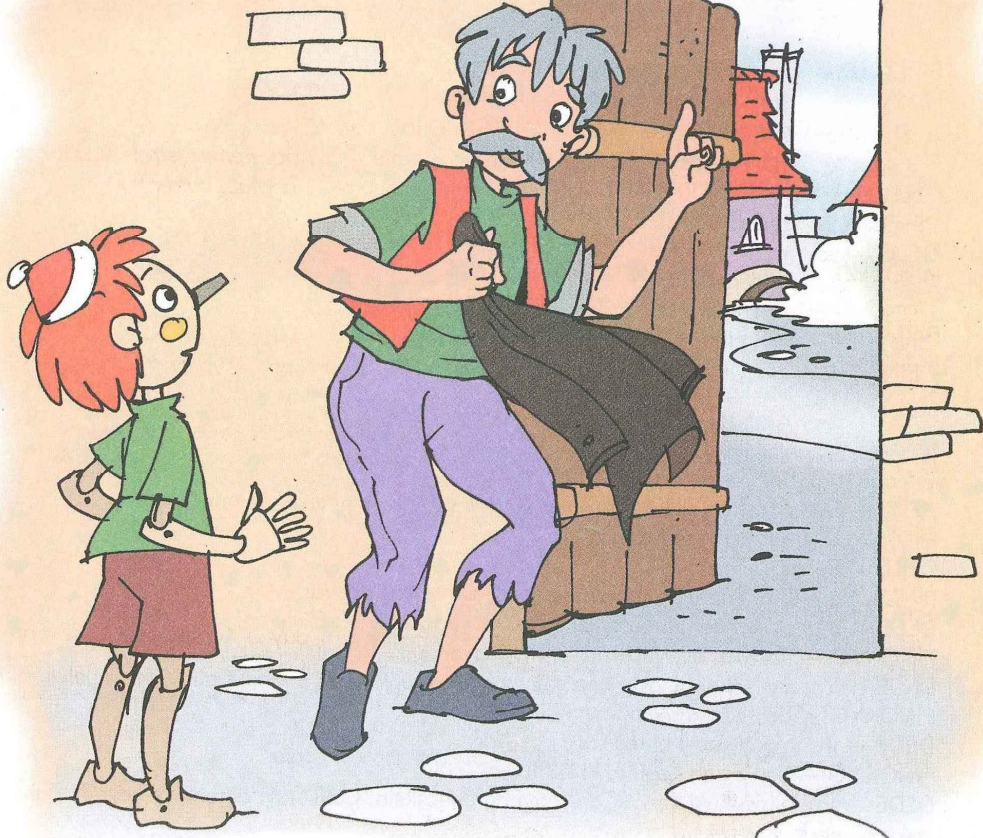
DEDE — Sevmek, insanın en yüce duygusudur yavrum. İnsanı, arkadaşlarını, doğayı, her şe-
yi sevmek, insana yaşama sevinci verir.

PİNOKYO — Demek ki ben yaşamayacağım.

DEDE — Öğreneceksin dedim ya.

PİNOKYO — Ben öğrenmek değil, oynamak istiyorum.

DEDE — (Kızar.) O zaman da böyle herkesin seninle oynadığı bir oyuncak olur kalırsın.

PİNOKYO — Kızma dedeciğim, peki. Hadi, sevmeyi öğret bana.

DEDE — Sevmek öğretilmez. Daha başka şeyleri öğrene öğrene, bir gün, bir de bakacaksın ki sevmeyi de öğrenmişsin. O duyguya erişmişsin.

PİNOKYO — Peki, o başka şeyleri öğret bana.

DEDE — Benimle olmaz. Okula gideceksin.

PİNOKYO — Okula mı?

DEDE — Evet, yavrum. (Onun üstünü düzeltmeye başlar. Kukuletasını giydirirken peruğunu düzeltir.) Orada arkadaşların seni bekliyor.

PİNOKYO — Arkadaşlarım mı? Ne güzel... Oynarız onlarla.

DEDE — Oynama saatinde oynar, ders saatinde ders yaparsın.

PİNOKYO — Tamam dedeciğim.

DEDE — Oradaki arkadaşlarınla iyi anlaş. Herkese iyilik et, sakın kötülük etme. Çünkü iyilik etmekten hiçbir zaman zararlı çıkmazsın.

PİNOKYO — Dedeciğim, kötülük etmek ne demek?

DEDE — Şimdi bilemezsin ama onu da öğretmeye kalkanlar çıkacak. Onlardan uzak durursan, her şey senin için daha iyi olur.

PİNOKYO — Ama kötülük nedir anlatmadınız ki.

DEDE — Ben onu pek tanımıyorum ki yavrum. Kimseye kötülük etmedim şimdiye kadar. Onun için de dualarım kabul oldu, sana kavuştum.

PİNOKYO — Demek ki kötülük nedir anlamak için kötülüğü bilmemek gerekir.

DEDE — Ondan korunmanın en iyi silahı insanları sevmektir yavrum. Hadi, okula geç kalacaksın.

PİNOKYO — Hemen gideyim.

DEDE — Dur dur... Senin okuma kitabın yok.
 PINOKYO — *(Yarı sevinçle)* Gitmeyecek miyim?
 DEDE — Gideceksin... *(Ceketini alıp gider.)* Bekle beni burada, hemen dönerim.
(Fırlar gider. Pinokyo dolanır. Kendi kendine dans etmek ister, beceremez, etrafı düzeltmek ister, beceremez. Dede dönüp gelir, ceketini yoktur ama elinde okuma kitabı vardır.)
 PINOKYO — Ceketin nerede dede?
 DEDE — Sattım.
 PINOKYO — Neden sattın?
 DEDE — Fazla sıcak tutuyordu da ondan sattım.
 PINOKYO — Bana kitap almak için sattın. İstemiyorum.
 DEDE — Sus bakayım. Seni ben dünyaya getirdim. Bana karşı mı çıkıyorsun?
 PINOKYO — Ama...
 DEDE — Sen okuyup öğrenince çalışmaya başlayacaksın. O zaman bana öyle güzel ceketler alırsın ki. Çarşıya çıkıp “İşte bu ceket bana oğlum Pinokyo aldı.” diye övünürüm. Hadi bakalım, şimdi okula.
(Öper Pinokyo’yu. O, bu sevgi hareketini pek anlamamıştır.)
 PINOKYO — Neden yüzümü yaladın dede?
 DEDE — Yalamadım, öptüm.
 PINOKYO — Ne demek o?
 DEDE — Karşısındakini seven insan onu öpmekten mutluluk duyar. Karşısındakini de mutlu eder.

PINOKYO — Ben şimdi seni öpersem, mutlu mu olursun?

DEDE — Okula geç kalıyorsun.

(Pinokyo uzanır, soğuk ve bilinçsizce, öpmekle yalama arası yanağına değdirir dudaklarını.)

PINOKYO — Oldu mu? Mutlu oldun mu?

DEDE — Ben seni karşımda bulduğumdan beri mutluyum.

PINOKYO — Ama bana bir şey olmadı.

DEDE — İleride dedim ya ileride... Çok şeyi öğrendikten sonra. Hadi bakalım.

(Dışarı atar onu. Pinokyo çıktıktan sonra Gepetto yakalarını kaldırır. Üşümektedir. Ne yapacağını bilemez, aklına gelir... Boyalı fırçayı alır ve ocaktaki ateşin resmini biraz daha gürlü ve canlı düzeltir. Âdetâ ısınmıştır. Sevinçle geçer kulise. Pinokyo girer.)

PINOKYO — *(Kendi kendine söylenmektedir.)* Okulda bugün okumayı öğrenirim. Yarın yazı yazmayı, ertesi gün de sayıları öğrendim mi tamam. Sonra çok para kazanırım. Dedeme giyecek, yiyecek alır, ona bakarım.

...

Ferdi Merter

KAR TANESİ

Bir varmış, bir yokmuş...

Eski çağlarda, kuzey ülkelerinden birinde, ormanlar içindeki küçük bir köyde, Daniel (Danyel) adında bir çiftçi ve Anna adındaki karısı yaşıyorlarmış. Artık genç sayılmayacak yaşa gelmiş oldukları hâlde, Daniel ve Anna'nın çocukları yokmuş.

Hâlleri vakitleri yerinde olduğundan, çocuksuz olmak, karı kocayı çok üzmemekteymiş. Ama her ikisi de iyi kalpli insanlar olduğundan, yalnızlıklarını gidermek için türlü yollara sapar, huysuz ihtiyarlar gibi yaşamazlarmış.

Daniel ve Anna, köyün bütün çocuklarına sevgi gösterir, her fırsatta komşu çocuklar için pastalar yapar, onları evlerinde misafir eder ve ağırlarlarmış. Ayrıca evlerinde altı tane kedi, dört tane de köpekleri varmış. Yalnız, ev hayvanlarına değil, ormanda yaşayan yaratıklara da iyi davranırlarmış. Bütün bunlara rağmen, yaşlı karı koca, bir çocukları olsa daha da mutlu olacaklarını düşünmekten kendilerini alamazlarmış.

Bir kış günü, Daniel ve Anna'nın yaşadıkları köyü karlar kaplamış. O kadar kar yağmış ki evlerin kapıları dışarıda biriken kar yüzünden açılmaz olmuş. Çiftçiler, bütün kış hazırlıklarını yazdan yapmış oldukları için evlerine çekilmiş, burunlarını bile dışarı çıkarmıyor, gürül gürül yanan ocaklarının karşısında oturup pencerelerinden dışarı bakıyorlarmış. Çiftçi çocukları ise kar yağmaya başlayınca sabırsızlanmışlar. Bir önceki senenin kışında kar ve buzla kaplı oyun yerlerinde oynadıkları oyunları hatırlıyor ve dışarı çıkmak istiyorlarmış.

Nihayet ertesi gün kar dinince artık çocukları evde tutmak mümkün olmamış. Her tarafı diz boyu karla kaplı olan bahçeler, sabahın erken saatlerinde irili ufaklı çocuklarla dolmuş. Kimisi kar topu oynamaya, kimisi kayak kaydırmaya, kimisi de kardan adam yapmaya başlamış.

Daniel ve Anna, pencerelerinden çocukları seyrederken kendileri de dışarı çıkıp karlar arasında oynamak hevesine kapılmışlar. Üstlerine kalın elbiseler giyip bahçeye çıkmışlar.

Yumuşak, temiz bir halı gibi ayakları altında ezilen karın içinde gezmek bile başlı başına bir eğlenceymiş. Karı koca, arkalarından köpekleri koşturarak bahçede kovalamaca oynamışlar.

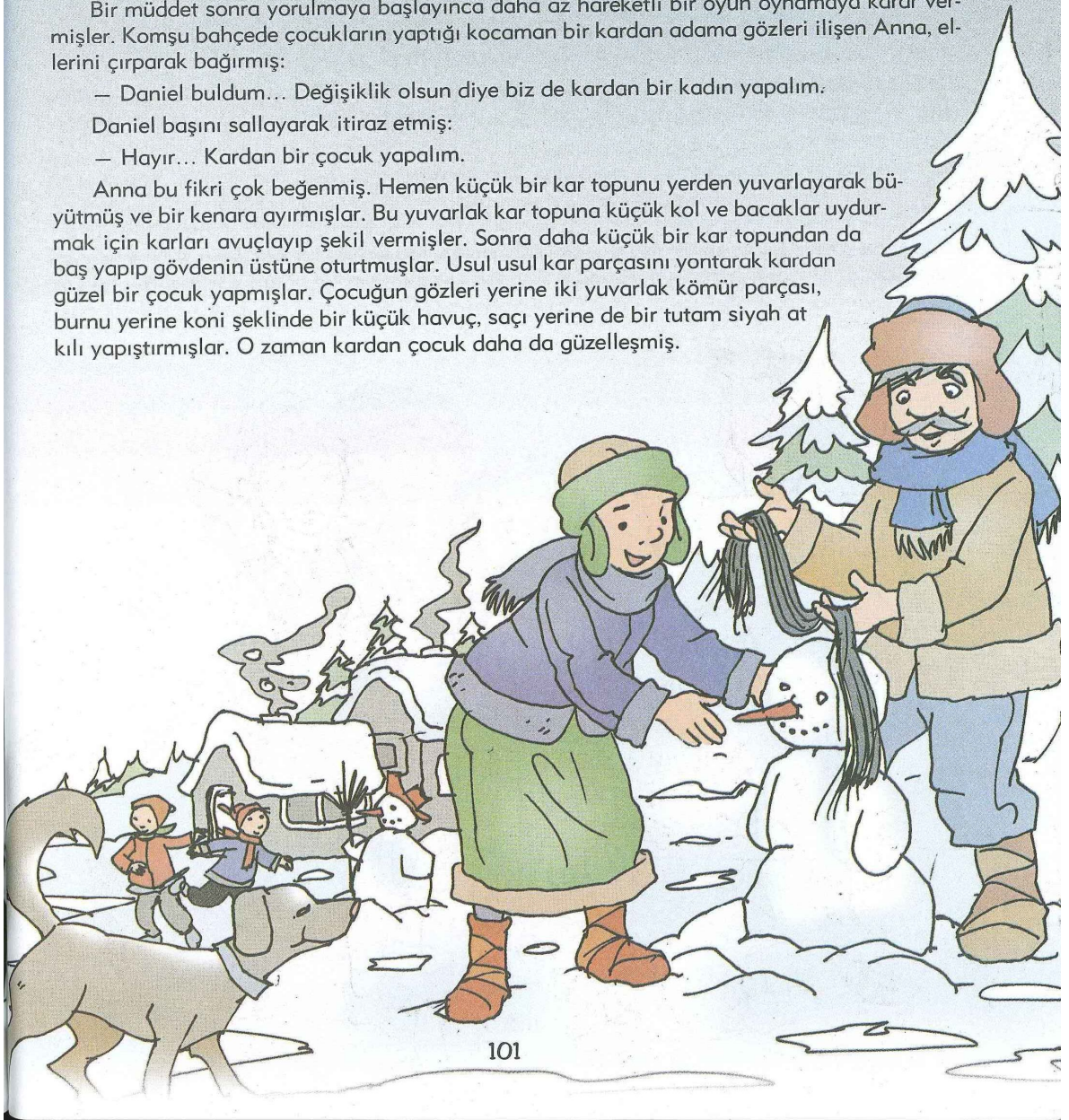
Bir müddet sonra yorulmaya başlayınca daha az hareketli bir oyun oynamaya karar vermişler. Komşu bahçede çocukların yaptığı kocaman bir kardan adama gözleri ilişen Anna, ellerini çırparak bağırarak:

— Daniel buldum... Değişiklik olsun diye biz de kardan bir kadın yapalım.

Daniel başını sallayarak itiraz etmiş:

— Hayır... Kardan bir çocuk yapalım.

Anna bu fikri çok beğenmiş. Hemen küçük bir kar topunu yerden yuvarlayarak büyütmüş ve bir kenara ayırmışlar. Bu yuvarlak kar topuna küçük kol ve bacaklar uydurmak için karları avuçlayıp şekil vermişler. Sonra daha küçük bir kar topundan da baş yapıp gövdenin üstüne oturtmuşlar. Usul usul kar parçasını yontarak kardan güzel bir çocuk yapmışlar. Çocuğun gözleri yerine iki yuvarlak kömür parçası, burnu yerine koni şeklinde bir küçük havuç, saçı yerine de bir tutam siyah at kılı yapıştırmışlar. O zaman kardan çocuk daha da güzelleşmiş.

İşin sonlarına doğru üşümeye başladığı için artık içeri girmeyi düşünen Anna, birden elinin üstünde ılık bir nefesin sıcaklığını hissetmiş. Hemen başını çevirip bakmış. Bir de ne görsün?.. Küçük kardan çocuğun gözleri beyaz karların arasında pırıl pırıl parlayıp dönmüyor mu?

Anna heyecanla kocasına seslenmiş:

— Daniel.. Hayal mi görüyorum? Bu kardan bebeğin gözleri oynuyor gibi geldi bana...

Ama Anna hayal görmüyormuş, gerçekten de kardan çocuk canlanmış. Daniel kollarını kardan çocuğun boynuna dolayıp onu sevmek isteyince parmaklarının değdiği yerlerden, inceli kalınlı, sıva gibi kar parçacıkları dökülmüş. Bu döküntüler, tıpkı bir yumurtanın kabuğuna benziyormuş. Kabukların içinden küçük, çok güzel bir kardan bebek çıkmış. Bebek gülüyor, sesler çıkarıyor ve kıpırdanıyormuş. Anna hemen atılıp bebeği etekliğine sarmış:

— Çabuk içeri gidelim Daniel, diye bağırmış. Allah dileğimizi kabul etti ve bize bir çocuk verdi. Ama onu hiç kimseye göstermeyelim. Köy halkı kardan yaptığımız bir bebeğin canlandığını duymasın.

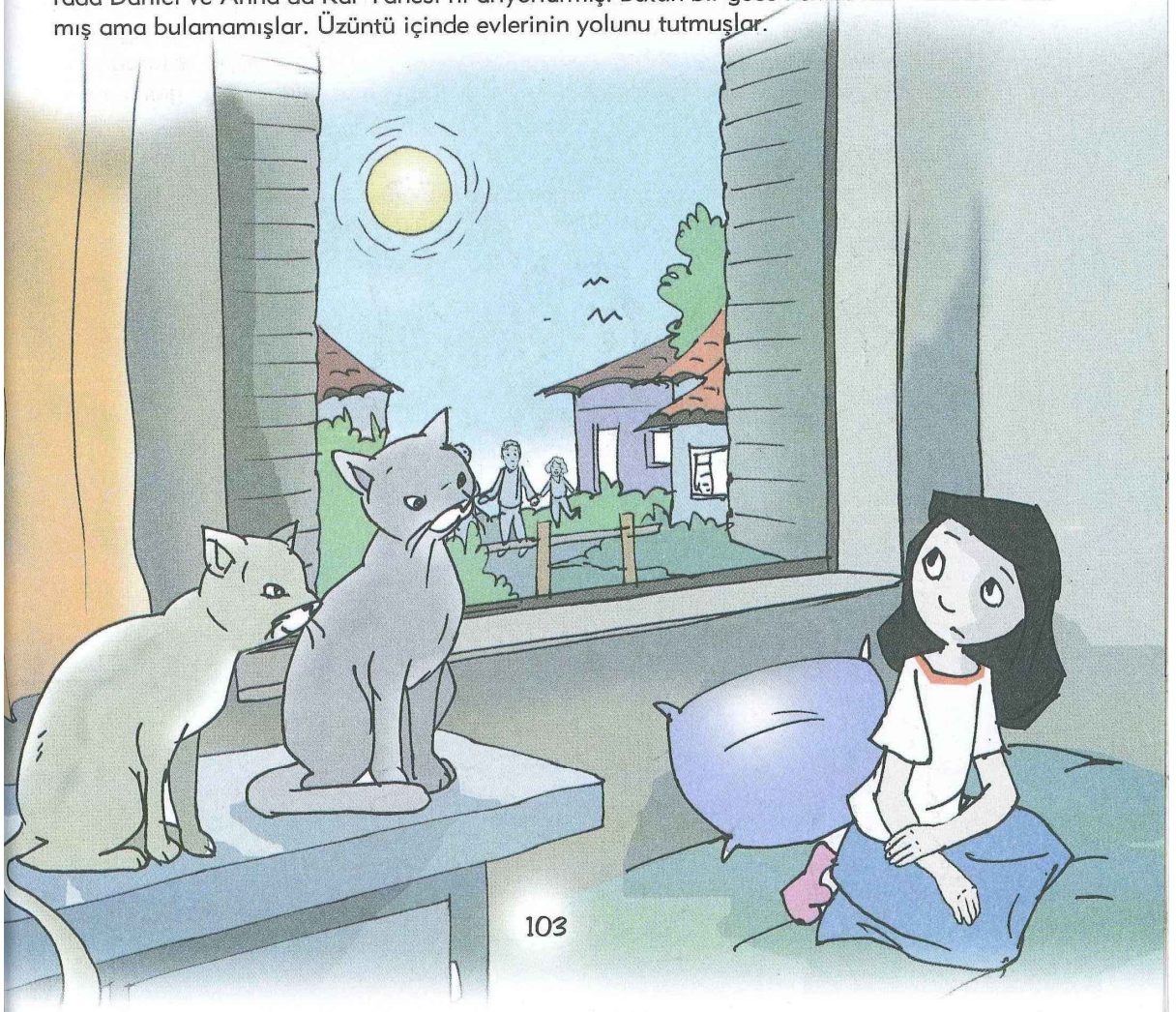
Heyecanla hemen evlerine kapanmışlar. Kardan kızlarının adını “Kar Tanesi” koymuşlar. Bu isim ona çok da yakışıyormuş çünkü bütün vücudu kar kadar beyaz olan bebeğin yalnız saçları ve gözleri siyahmış. Kar Tanesi o kadar çabuk büyüyormuş ki bir hafta içinde on üç yaşlarında bir kız kadar gelişmiş, büyümüş. Anna komşu kadınlara Kar Tanesi’ni yeğenleri olarak tanıtmış. Kar Tanesi gün geçtikçe büyüyor, güzelleşiyor ve bütün köylüler tarafından çok seviliyormuş. Her gün köyün çocukları Kar Tanesi’yle oynamak için evlerine geliyormuş.

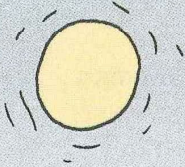

Bahar ayları yaklaştıkça çocuklar başka oyunlar oynamaya başlamış. Ama Kar Tanesi kışın olduğu kadar neşeli görünmüyormuş. Durumu fark eden Anna ve Daniel telaşlanmaya başlamışlar, çünkü Kar Tanesi artık her zamanki gibi yemek de yemiyormuş. Anne ve baba çocuğa sordukları hâlde bir cevap alamamışlar. Kar Tanesi bahar boyunca gölgeli ve serin yerlerde tek başına dolaşmış ve her gün biraz daha solmuş. Yaz ayları gelip çatığında ise Kar Tanesi evden dışarı çıkmak istemiyor, davetleri reddediyormuş.

O ülkede her sene yaz ortası büyük bir bayram yapılırmış. Yaz bayramı günü gelince Daniel ve Anna, yanlarına Kar Tanesi'ni alarak bayram yerine gitmişler. Ormanın orta yerinde, ağaçlık ve çimenlik bir alana yerleşmişler. Bütün köy halkı oradaymış. Herkes gülüp oynuyor, eğleniyormuş. Yalnız Kar Tanesi günün güneşli olduğu saatler boyunca hiçbir eğlenceye katılmamış. Serin bir ağaç gölgesinde oturmayı tercih etmiş. Ortalık karardığı zaman, arkadaşları gelip Kar Tanesi'ni saklandığı yerden almış ve oyuna götürmüşler. Ormanın açıklık bir yerinde kocaman bir ateş yakılmış. Bütün çocuklar ateşin üstünden atlayarak sevinç çığlıkları atmaya başlamışlar.

Kar Tanesi bu oyunu seyretmekle yetinmiş. Arkadaşlarına katılmayı düşünmüyormuş ama öbür kızlar zorla Kar Tanesi'ni ateşin yanına götürmüşler. Sıra Kar Tanesi'ne gelince arkalarından gelen bir "Ahh!" sesi duymuşlar. Dönüp bakınca hiçbir şey görememişler. Kar Tanesi'nin aralarında olmadığını görünce onun ailesinin yanına gittiğini sanmışlar. Oysa bu sırada Daniel ve Anna da Kar Tanesi'ni arıyorlarmış. Bütün bir gece herkes Kar Tanesi'ni aramış ama bulamamışlar. Üzüntü içinde evlerinin yolunu tutmuşlar.

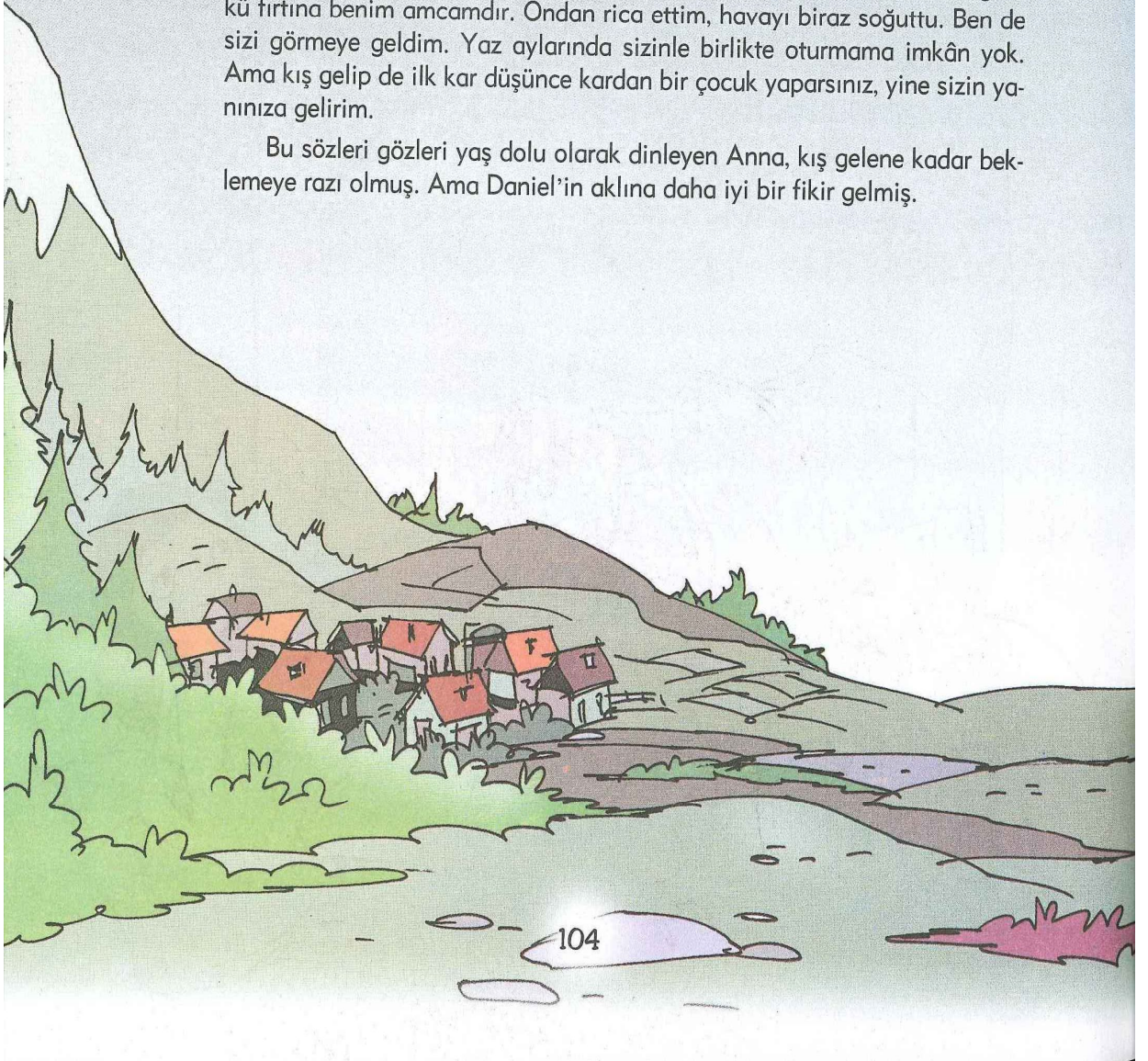

Bir gece, Kar Tanesi'nin kayboluşundan bir ay kadar sonra, Anna'nın uykusu kaçmış. O sırada korkunç bir fırtına başlamış. Rüzgâr çatıları sarsıyor, pencereleri çarpıyormuş. Hava birdenbire soğumuş. Karı koca oturup fırtınanın dinmesini beklerken pencereden bir tıkırtı duyulmuş. Ne olduğunu anlamaya çalışan Anna ve Daniel, Kar Tanesi'ni pencereden kendilerine bakarken görmüşler. Hemen koşup kızlarını içeri almak istemişler ama kız gülererek karşı koymuş. Onlara demiş ki:

— Ev çok sıcak. Sizin çok sevdiğiniz yaz aylarından ben hoşlanmıyorum. Ben kardan yapılmış olduğum için sıcağa dayanamıyorum. Yaz bayramında ateşin üstünden atlarken eriyip yok olmuştum. Benim için ne kadar üzüldüğünüzü gördüğüm hâlde, gelip sizinle birlikte yaşayamadım. Bugünkü fırtına benim amcamdır. Ondan rica ettim, havayı biraz soğuttu. Ben de sizi görmeye geldim. Yaz aylarında sizinle birlikte oturmama imkân yok. Ama kış gelip de ilk kar düşünce kardan bir çocuk yaparsınız, yine sizin yanınıza gelirim.

Bu sözleri gözleri yaş dolu olarak dinleyen Anna, kış gelene kadar beklemeye razı olmuş. Ama Daniel'in aklına daha iyi bir fikir gelmiş.

— Senin bütün korkun sıcak havalardan ve güneş ışığından değil mi Kar Tanesi? diye sormuş.

Kız “Evet.” demek ister gibi başını sallamış. O zaman Daniel şunları söylemiş:

— Öyleyse yarından tezi yok, evimizi ve tarlalarımızı satıp daha kuzeyde, daha soğuk bir yere taşınıyoruz. On ay boyunca kış mevsiminin yaşandığı o kuzey ülkelerinde, yaz aylarında bile kar vardır. Orada bizimle beraber yaşarsın değil mi?

Bu fikir Kar Tanesi’nin çok hoşuna gitmiş. Sevinçle ellerini çırpmış.

Aradan bir ay geçtikten sonra Daniel ve Anna, kuzeyde, soğuk bir yere, halkı balıkçılık ve avcılıkla geçinen bir köye taşınmışlar. Aynı gün, Kar Tanesi onların yanına gelmiş. Hep birlikte yaşamış ve ömürlerinin sonuna kadar mutlu olmuşlar.

hzi.: Dilan Kalkan

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Ağrı Dağı yurdumuzun neresindedir? Haritadan araştırınız.
2. Çevrenizde anlatılan bir efsaneyi öğreniniz. Sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız.
3. Çevresiyle iyi geçinemeyen birinin en büyük zararı kimedir? Niçin?

AĞRI DAĞLARI

Halk, Van Gölü ile Çıldır arasında biri büyük, diğeri küçük iki dağın yarıdılışındaki hikmet nedir, diye düşünmüş. Sonra şöyle bir efsane yakıştırmış:

Biri küçük, diğeri büyük iki kız kardeş varmış. Hanım hanımcık geçinip gidecekleri yerde, durmadan dövüşürlermiş. Dövüşmedikleri zaman da ağız kavgası yaparlarmış. Aylar yıllar kavgâ, dövüş ile geçmiş. El ağrısı geçer ama, dil ağrısı geçmez... Gönül sırçası artık çatlamış, tamir görmez. Bir gün birlikte, odun toplamaya gitmişler. Yolda birbirlerine söylemedik söz bırakmamışlar. Odunlar toplanmış, çeneler yine kapanmamış. Demetleri yüklenmişler, hâlâ ağız kavgası... Küçük kız, "Belim ağrıdı." demiş. Büyük tuttur-

muş, "Gözün ağrısın." diye, açmış ağzını yummuş gözünü... Küçük kızın tahammülü kalmamış. Yürekten bir ah çekerek başlamış beddua:

— Senin gibi ablam olacağına olmaz olsun. Dağ olasın, taş olasın, uzun uzun kış olasın. Başındaki beyaz yaşmağın kar, tepedeki bulutun gür olsun. Belimdeki ağrı adın, seller, yağmurlar muradın olsun.

Ablası durur mu? O da bırakıvermiş odunu yere, vermiş veriştirmiş:

— Senin gibi kardaşım olacağına taş olsun. Saçların çayır, eteklerin bayır olsun. Başın dilin gibi sivri, yamacın boynun gibi eğri, adın da benim gibi Ağrı olsun...

Derken, bir gürültü kopmuş, bir toz bulutu kaplamış ortalığı. Biraz sonra yaylada, iki yüce dağ sivrilmiş; biri Küçük Ağrı, diğeri Büyük Ağrı...

İki geçimsiz kız kardeş, iki çetin, hırçın dağ olmuş!

İşte şairin "Ağrı gibi düştün içime Ağrı..." dediği, Ağrı dağlarının efsanesi...

Her iki Ağrı Dağı'nın civarında oturan köylülerin de birbirleriyle geçinemedikleri, aralarında anlaşmazlık ve kavganın eksik olmadığı eskiden beri söylenir. Ama ben işittim: Pek sıkı fıkı dost, pek cana yakın ahab olmuştur şimdi.

Öyle ya; Ağrı dağları karşılarında... Bundan daha büyük ibret olur mu?

Mehmet ÖNDER

Anadolu Efsaneleri

SÖZLÜK ÇALIŞMALARI

1. Hikmet, sırça, tamir, tahammül, beddua, yaşmak kelimelerinin anlamlarını sözlükten öğreniniz. Bu kelimeleri birer cümle içinde kullanınız.

2. Ağzını açıp gözünü yummak, ağız kavgası yapmak, çenesini kapamamak deyimlerini açıklayınız. Bu deyimleri birer cümle içinde kullanınız.

METNİ ANLAMA ÇALIŞMALARI

1. Yazıda sözü edilen iki kız kardeş birbirlerine nasıl davranıyorlar?

2. Kardeşlerin birbirlerine kötü davranmaları ve beddua etmeleri sonucunda neler oluyor?

SERBEST OKUMA PARÇASI

KELOĞLAN'IN SİHİRLİ SOPASI

Bir varmış, bir yokmuş. Fakir bir Keloğlan varmış. Bir de onun anası... Her gün oğlan ormana oduna gidermiş. Sırtında odun taşımış.

Bir gün yorulmuş, bir ağaca dayanmış yorgunluktan "Of, of!..." diye bağırmış. Derken yerden bir kapı açılmış, bir Arap çıkmış:

– Ne istiyorsun?

– Aman bir şey istediğim yok. Yoruldum da "Of!" dedim.

Arap:

– Sen beni çağırdın. Benim adım Of, demiş, Keloğlan'a bir kutu vermiş.

– Al bunu eve götür... Burdaki ağacın yerini de unutma. Başın sıkışırsa gel, beni çağır. Kutuya da sakın "Açıl kutum." deme.

Keloğlan eve gelince olanları annesine anlatmış:

– Arap bana bir kutu verdi, ama sakın "Açıl kutum." deme, diye tembih etti.

Bu sözler söylenir söylenmez kutu açılıyor, içinden türlü yemekler çıkı-

yor, sofralar kuruluyor. Ana oğul, oturup yiyip içiyorlar. Çok seviniyorlar bu işe. Oğlan, yemeklerini bitirince "Kapan kutum!" diyor, kutu kapanıyor. Onu rafa koyuyorlar.

Bir gün, beş gün böyle... Günün birinde oğlan tutturuyor:

– Anne, ben padişahı yemeğe davet edeceğim. Kadın:

– Oğlum, padişahı nereye oturtacaksın? Yerimiz yok, diyorsa da Keloğlan dinlemiyor, Gidip padişahı yemeğe davet ediyor.

Padişah da küçük vezirini alıp Keloğlan'ın evine gidiyor. Bir de bakıyor ki fakir bir kulübe... Altlarına iki odun kütüğü alıp oturuyorlar. Keloğlan:

– Padişahım, acıktınız mı? Yemek hazırlayalım mı? diye soruyor. Padişah:

– Peki, getir bakalım, diyor. Oğlan hemen raftan kutuyu indiriyor. "Açıl kutum, açıl!" diyor. O anda bir sofraya kuruluyor, üstünde çeşitli yemekler... Padişah bile öyle sofraya görmemiş. Misafirler yiyorlar, içiyorlar. Oğlan: "Kapan kutum, kapan!" diyor, kutu kapanıyor. Keloğlan onu alıp rafa koyuyor. Padişah, bir ara gizlice vezirine işaret ederek:

– Şu kutuyu alıp aşırılım, diyor. Vezir, Keloğlan görmeden kutuyu alıp koynuna saklıyor. Kalkıp gidiyorlar.

Onlar gittikten sonra, Keloğlan'ın anası kutuyu yerinde bulamayınca çok üzülüyor. Ertesi gün Keloğlan da ağlaya ağlaya gene o ağacın dibine gidiyor. Orada: "Of!" diye bağıyor. Arap geliyor:

– Ne o? Kutuyu çaldırdın mı? diyor. Keloğlan başına gelenleri anlatıyor. Arap, ona bir sopa veriyor. Keloğlan'a da sıkı sıkı tembih ediyor:

– Sakın "Vur sopam!" deme.

Keloğlan eve geliyor, anasına Arap'a rastladığını anlatıyor:

– Arap bana bu sopayı verdi, sakın "Vur sopam!" deme, dedi.

Bu sözler ağzından çıkar çıkmaz, sopa yerinden kalkıyor, Keloğlan'ı güzel bir dövüyor. Keloğlan'ın aklına gelip de "Dur sopam!" deyinceye kadar... Sopayı alıp saraya gidiyor.

Padişahın yanına çıkıyor. Padişah ve vezir, onu güler yüzle karşılıyorlar:

– Gel bakalım; ne var Keloğlan? diyorlar. Keloğlan yavaşça: "Vur sopam!" diyor. Sopa kalkıyor; bir padişaha, bir vezire, bir padişaha, bir vezire... Artık bunları, pestilleri çıkıncaya kadar dövüyor. Padişah ve vezir:

– Aman Keloğlan, ölüyoruz, diye yalvarmaya başlıyorlar. Keloğlan da:

– Kutu gelmedikçe sopa durmaz, diyor. Hemen kutuyu getiriyorlar. Keloğlan "Dur sopam!" diyor, duruyor sopa. O da kutuyla sopayı alıp eve geliyor.

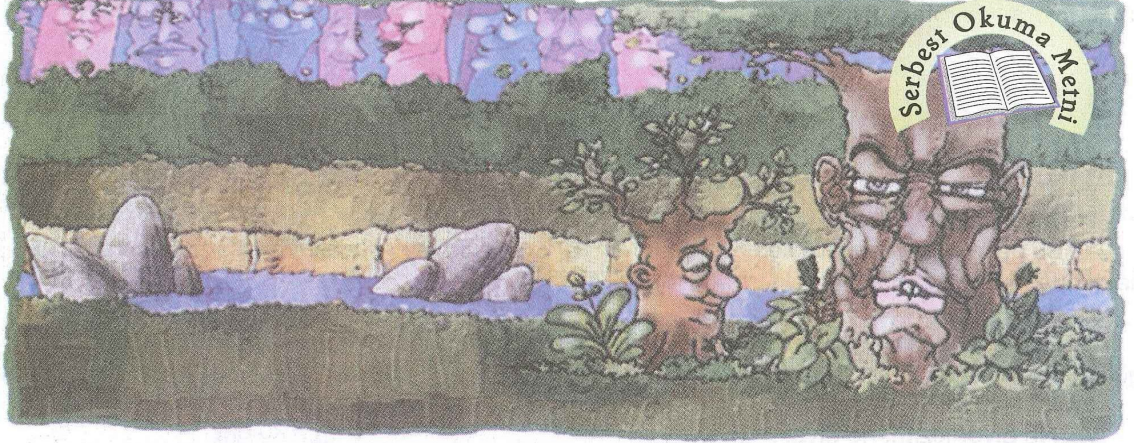
Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine...

Perteve Naili BORATAV

Az Gittik, Uz Gittik

Resimleyen: Levent GÖNENÇ

BİR ORMAN MASALI

Büyük orman savaşından önceydi.

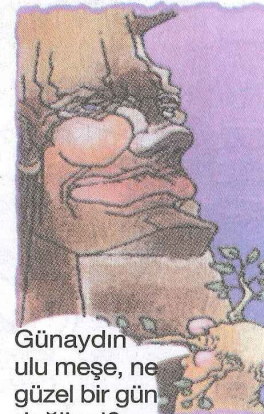
Uzak diyarların birinde, akçaağaçlarla meşelerin yaşadığı bir ormanda, günler neşe içinde geçiyordu.

Güneş her sabah gökyüzünü mutluluğun yedi rengine boyuyor, ormandaki bütün canlılar ağaçların dostluğunu kiskaniyordu.

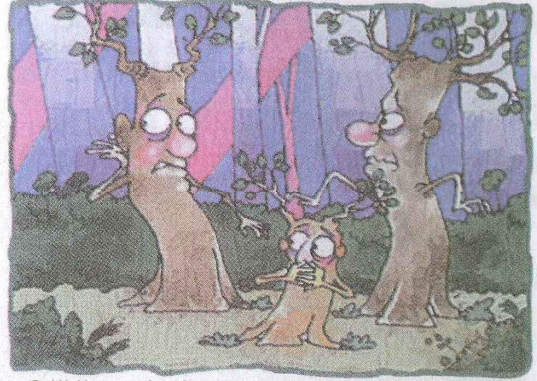
Meşeler akçaağaçların saygısına sevgiyle karşılık veriyor, akçaağaçlar meşelerin yanında kendilerini güvende hissediyordu.

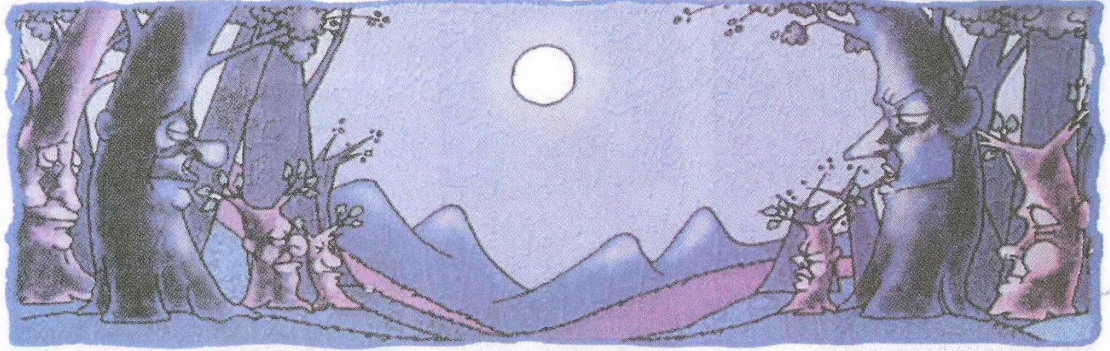
Akçaağaçlar aralarında şakalaşıp eğlenirken ansızın ormanın öte yakasından bir çığlık yükseldi:

İmdat, boğuluyorum,
nefes alamıyorum...

Çığlığın ardından korkunç bir sessizlik çöktü ormana bir anda tuzla buz olmuştu mutluluğun sırça kaleleri.

Ölümün billur nefesiydi bu çığlık; bir çiy tanesi gibi düşmüştü akçaağaçların yapraklarına, akçaağaçlar ürpermişti. Ardından bir çığlık, bir çığlık daha... Her çığlık bir hançer gibi saplanıyordu ormandaki sessizliğe. Bir süre sonra çığlıklar duyulmaz oldu, gece çöktü.

Sabah olduğunda artık ormanda hiçbir şey eskisi gibi değildi. Gün ışığı korkuların üzerine düştü, gün ışığı korkuları büyüttü. Ne olursa olsun, belirsizlikten daha kötü olamazdı. Akçaağaçlar aralarından birkaçını seçip çığlığın geldiği yere göndermeye karar verdi.

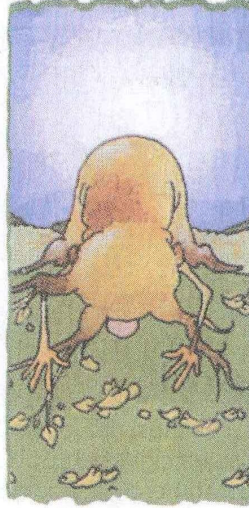
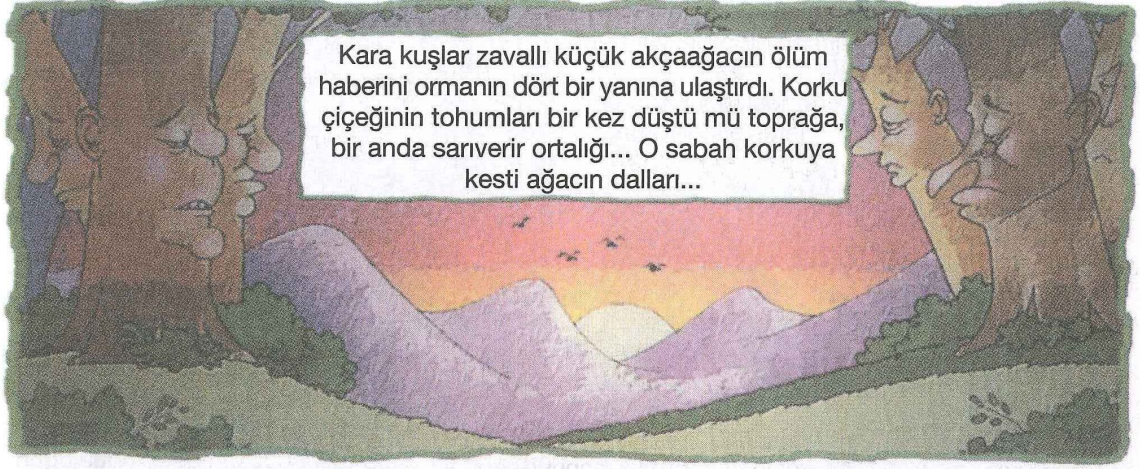
Ormanın öte yakasına giden öncüler korkunç bir manzarayla karşılaştı; küçük bir kardeşleri gözleri kocaman açılmış, iki büküm yerde yatıyordu.

Zavallı akçaağacın göğsü
körük gibi inip kalkıyor, suratı
renkten renge giriyordu;

sonunda sesi çıkmaz
nefesi duyulmaz oldu:
oracığa yığılıp kaldı.

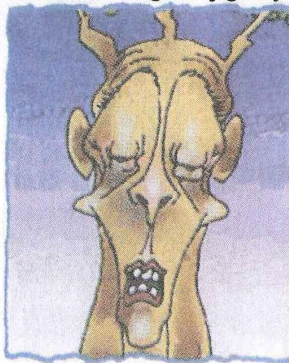
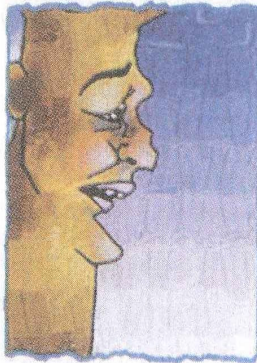
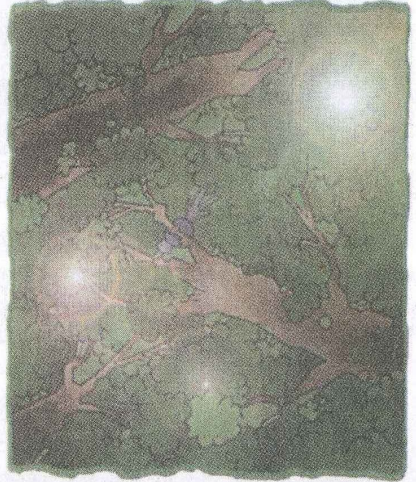

Akçaağaçların payına artık sadece onlardan arta kalan gökyüzü kırıntıları düşüyordu. Meşelerin yaprakları duvar, dalları parmaklık olmuştu, akçaağaçlar bu yeşil zindanda boğuluyordu. Gün ışığıyla beslenen ağaçlar için karanlık ölüm demekti, akçaağaçların can suyu çekildi.

O günden sonra akçaağaçlar bir bir ölmeye başladı.

Erken ölümler kemiriyordu körpecik fidanları. Bir zamanlar akçaağaçların gölgesine sığındıkları meşeler öyle büyümüş, öyle gürleşmişlerdi ki bütün gün ışığını yutuyorlardı.

Bu gidişe dur demek için akçaağaçlar bir araya geldi. Toplantıda her kafadan bir ses çıkıyordu.

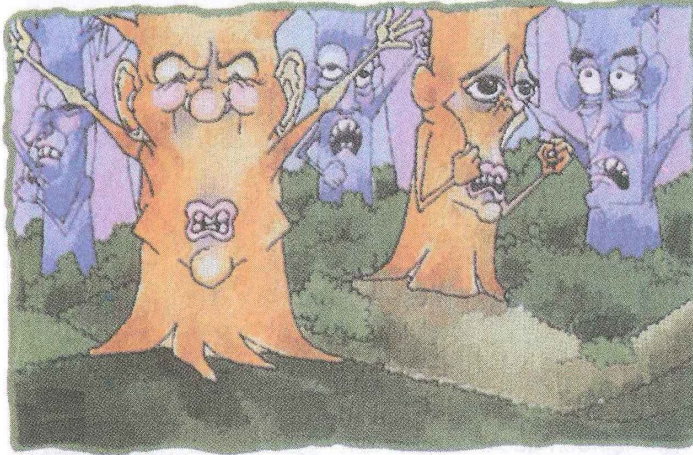

Akçaağaçlar saatlerce aralarında konuşup tartıştılar, sonunda bir temsilci seçip meşelere göndermeye karar verdiler.

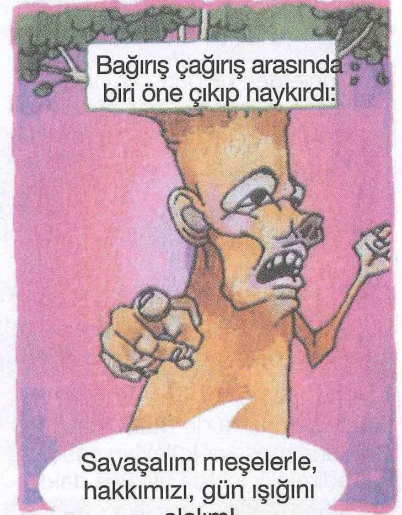

Seçilen temsilci ertesi sabah meşelerin en yaşlısıyla buluşmaya gitti. Ne yazık ki, yaşlı meşe küçük ağaçların sıkıntısına gülüp geçti.

"Doğanın kanunu bu, biz sizden büyüğüz, gün ışığından büyük payı da biz alırız. Haddinizi bilin, uslu uslu yaşayın gölgemizde..."

Akçaağaçlar kolu kanadı kırık geri dönen arkadaşlarının anlattıklarını öfkeyle dinledi.

Bağırış çağırış arasında biri öne çıkıp haykırdı:

Savaşalım meşelerle, hakkımızı, gün ışığını alalım!

Bu sözler öfke ırmağının önündeki setleri yıkmaya yetti. Akçaağaçlar kısa sürede örgütlendi, yemin edip silah kuşandı böylece büyük orman savaşı başladı...

Savaş yıllarca sürdü. Her iki taraf da çok kayıp verdi; geriye kan ve gözyaşı kaldı. Artık akçaağaçlarla meşeler için hayatta kalmanın tek amacı bir sonraki ölüyü gömmektir. Onları sadece birbirlerine duydukları nefret ayakta tutuyordu.

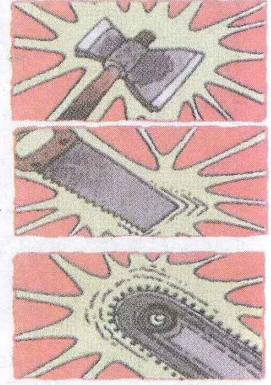
Günlerden bir gün, ormanın girişinde beliren bir araç ağaçların kaderini bir kez daha değiştirdi.

Araç ormanın içinde bir süre yol aldıktan sonra durdu. Akçaağaçlarla meşeler kulakları seste tedirginlik içinde uykuya daldı.

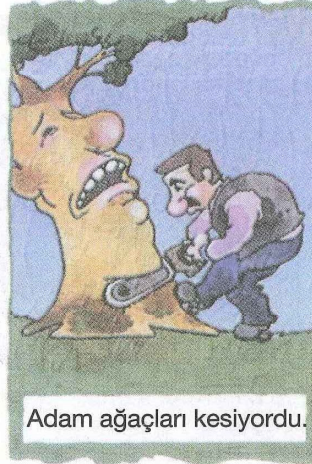

Günün ilk ışıklarıyla aracın içinden güçlü kuvvetli sert bakışlı bir adam indi.

Adamın elinde ağaçların daha önce görmedikleri garip aletler vardı.

Adam vakit kaybetmeden işe koyuldu.

Adam ağaçları kesiyordu.

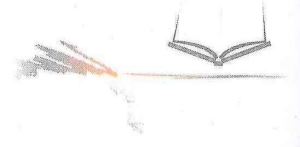

Akçaağaçlarla meşeler yıllarca savaşmış birbirlerini yenememişlerdi, şimdi hepsi kör bir baltaya yenik düşüyordu.

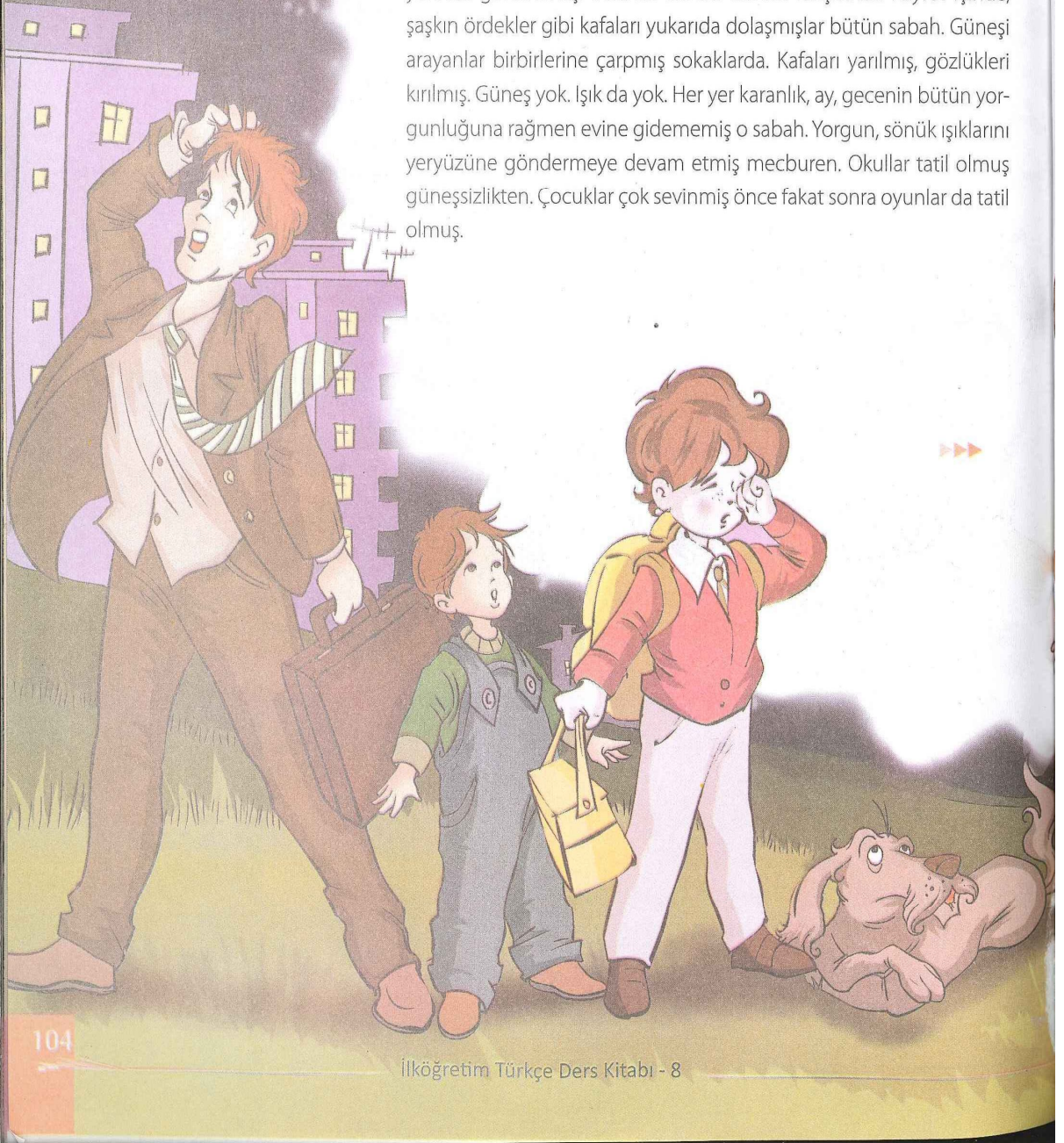

Adam ağaçları düzgünce kesip kamyonun arkasına yerleştirdi. Kamyonun arkasında boylu boyunca yatarken uğruna savaştıkları günüşiği son kez akçaağaçlarla meşelerin üzerine düştü. Ormanda akşam oluyordu...

GÜNEŞ BATTI

Her sabah güneşin aynı saatlerde doğmasına alışık olan ihtiyar dünyamız, genç olduğu yıllarda bir sabah, güneşi her zamanki yerinde görememiş. İnsanlar ise bu durum karşısında hayret içinde, şaşkın ördekler gibi kafaları yukarıda dolaşmışlar bütün sabah. Güneşi arayanlar birbirlerine çarpmış sokaklarda. Kafaları yarılmış, gözlükleri kırılmış. Güneş yok. Işık da yok. Her yer karanlık, ay, gecenin bütün yorgunluğuna rağmen evine gidememiş o sabah. Yorgun, sönük ışıklarını yeryüzüne göndermeye devam etmiş mecburen. Okullar tatil olmuş güneşsizlikten. Çocuklar çok sevinmiş önce fakat sonra oyunlar da tatil olmuş.

Güneş yok. Işık yok. Tabi oyunlar da yok olmuş. Güneşsiz sabahlar güneşsiz sabahları kovalamış günlerce, insanlar karanlığa, ay da yorgunluğa alışmış. Bir tek çocuklar oyunsuzluğa alışamamış. Önceleri karanlıkta oynamaya çalışmışlar ama olmamış. Mesela saklambaç oynarken ebe, saatlerce saklanan çocukları arıyormuş. Sonunda çocuklar kendiliğinden çıkıyorlarmış saklandıkları yerlerden. Uzuneşek oynar-

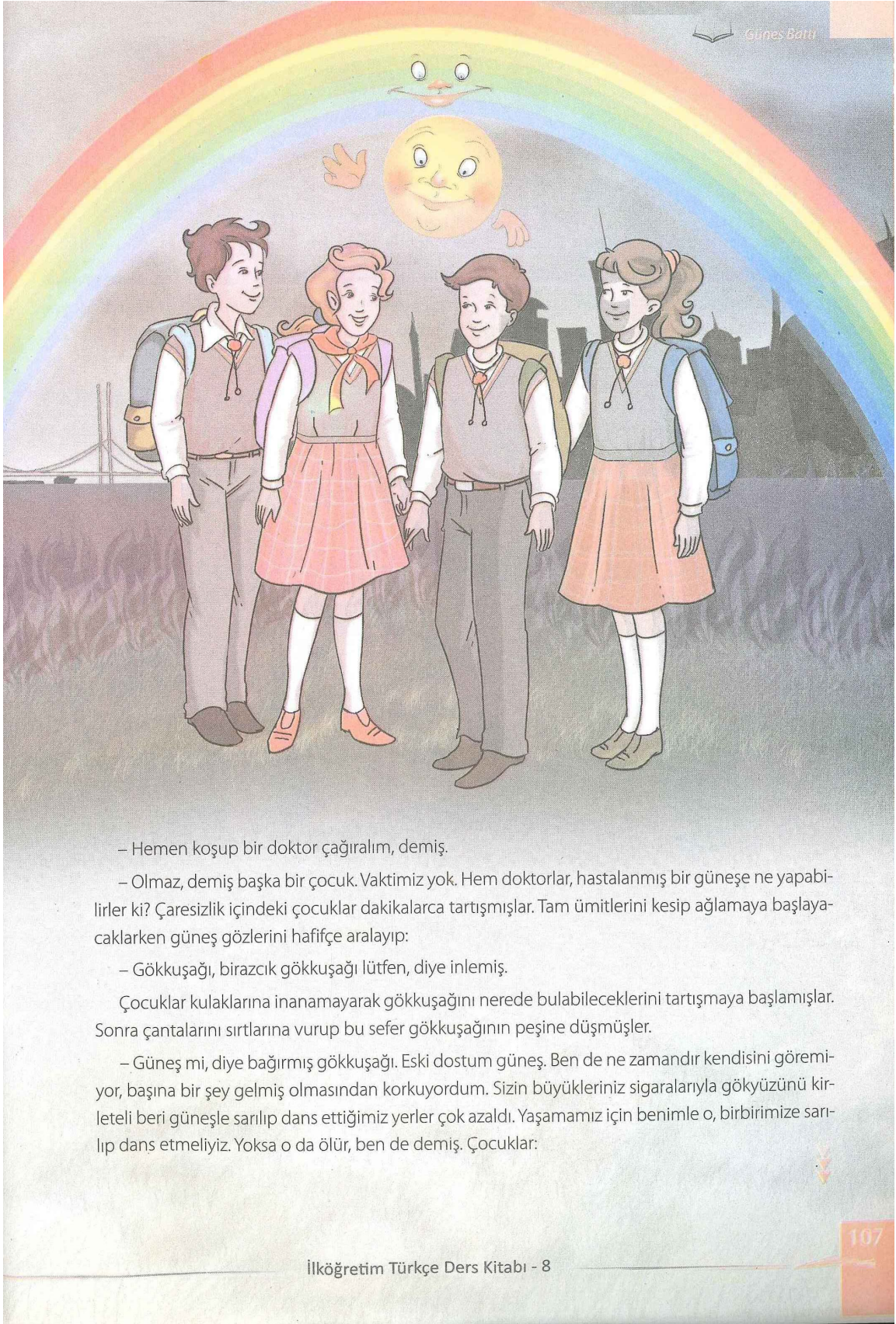

ken eşeğin sırtına atıyoruz, diye yanlışlıkla kaldırıma düşüyormuş çocuklar. Ağlaya ağlaya eve koşup anne babalarından güneş istiyorlar fakat yalnızca nasihat alıyorlarmış. Çocuklar günlerce beklemişler ve sonunda, bu oyun işi güneşsiz olmayacak, diyerek aralarında bir grup kurup güneşi aramaya karar vermişler.

Zorlukla doğrulmuş güneş, gri yüzünü çocuklara çevirip, “Çok yoruldum.” diyebilmiş sadece. Sonra, eskiden mavi olan gözlerini kapatmış ve derin bir uykuya dalmış. Gözleri dolu dolu olan çocuklar oracığa oturup ne yapabileceklerini tartışmaya başlamışlar. Birisi:

– Hemen koşup bir doktor çağıralım, demiş.

– Olmaz, demiş başka bir çocuk. Vaktimiz yok. Hem doktorlar, hastalanmış bir güneşe ne yapabilirler ki? Çaresizlik içindeki çocuklar dakikalarca tartışmışlar. Tam ümitlerini kesip ağlamaya başlayacaklarken güneş gözlerini hafifçe aralayıp:

– Gökkuşağı, birazcık gökkuşağı lütfen, diye inlemiş.

Çocuklar kulaklarına inanamayarak gökkuşağını nerede bulabileceklerini tartışmaya başlamışlar. Sonra çantalarını sırtlarına vurup bu sefer gökkuşağının peşine düşmüşler.

– Güneş mi, diye bağırılmış gökkuşağı. Eski dostum güneş. Ben de ne zamandır kendisini göremiyordum, başına bir şey gelmiş olmasından korkuyordum. Sizin büyükleriniz sigaralarıyla gökyüzünü kirleteli beri güneşle sarılıp dans ettiğimiz yerler çok azaldı. Yaşamamız için benimle o, birbirimize sarılıp dans etmeliyiz. Yoksa o da ölür, ben de demiş. Çocuklar:

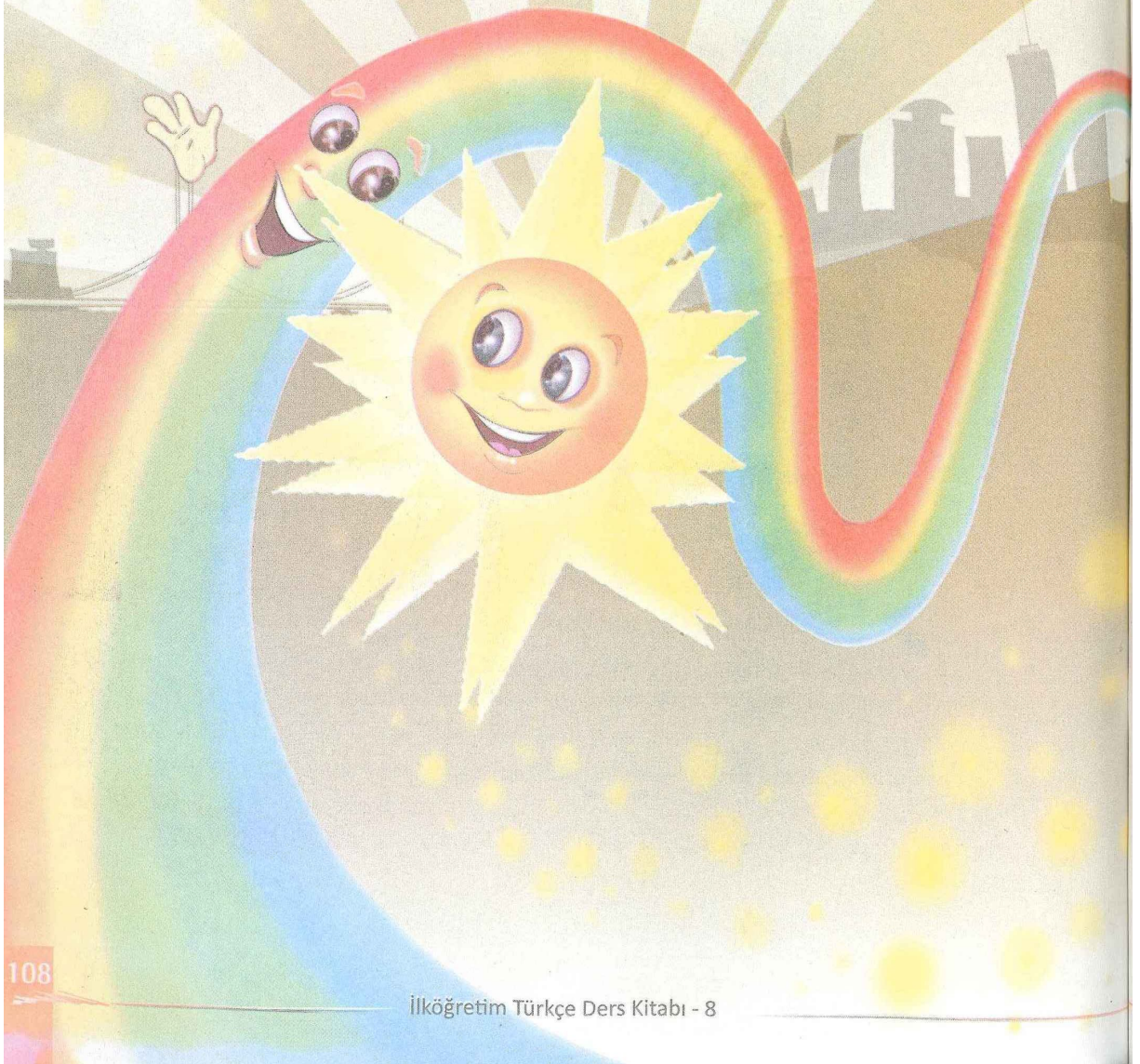
– Tamam işte, demişler. Güneş bir tepenin arkasında ölümü bekliyor, artık gökyüzüne çıkıp dünyayı ısıtacak gücü kalmamış. Bizden seni bulmamızı istedi. Ne olur koşalım, çabucak ona gidelim. Gökkuşağı endişeyle:

– Yolu gösterin derhâl gidelim. Benim de kuvvetim tükenmek üzere, demiş.

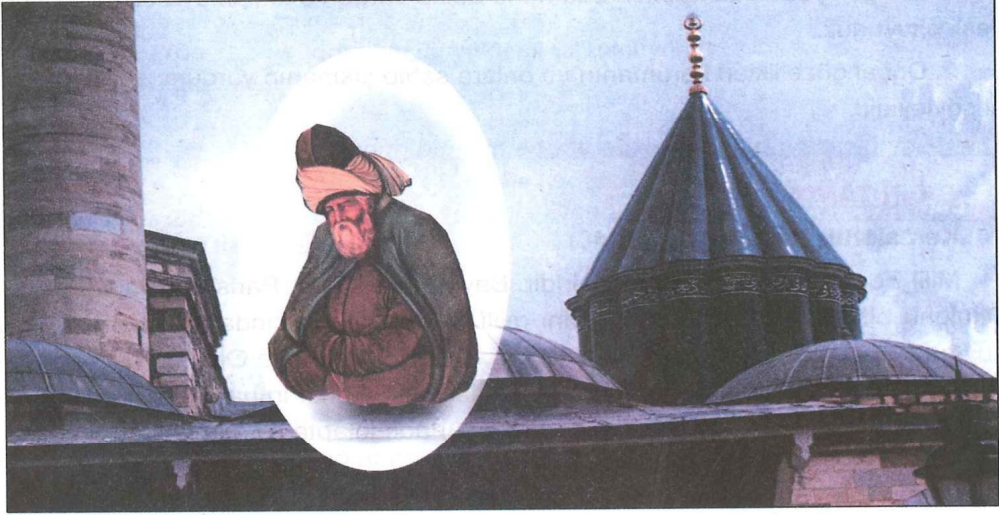
Çocuklar, iki eski dostun birbirlerine hayat vererek sarılmalarını ve dans etmelerini neşeyle ve sevgiyle izlemişler. Onlar dans ettikçe dünya o loş ve kasvetli renginden kurtulup gökkuşağının o cılgın renklerine bürünmüş yeniden, güneş ve gökkuşağı el ele bağırıyorlar gökyüzünden:

– Koşun yaşadığınız yerlere geri dönün ve anlatın.

Bedrettin KARAÇAM

SERBEST OKUMA PARÇASI

AYAKTAKİ TABUT

Mevlâna öldüğü zaman, cenazesi, medresesinden alınmış, bugünkü türbesinin bulunduğu yere gömülmek üzere, binlerce insanın elleri üzerinde yola çıkarılmıştı. Herkes, tabuta bir kere el sürebilmek için çırpınıyor, kalabalık, saatler ilerledikçe artıyordu.

Tabut, birkaç kere kırılmış ve yenilenmişti. Neyler, rûbablar çalınıyor, mazharlar dövünüyor, nağmeler, hıçkırıklar birbirine karışıyor. Bir mahşer ki tarife sığmaz... On dakikalık yol, sabahtan akşama güç alınmıştı. Cenaze musalla taşına kondu. Mevlâna'nın vasiyeti üzerine, namazını büyük bilgin Sadreddin Kânevî kıldıracaktı. Şeyh Sadreddin tabuta yaklaşmış, tekbir almıştı. Fakat namaza duramadı. Hıçkırıklara boğuldu, teessüründen bayılarak yere düştü. Hemen o sırada Kadı Sıraceddin ilerleyerek namazı kıldırdı.

Derler ki Mevlâna'nın tabutu, musalla taşına konmuş, namazı kıldırmak üzere Sadreddin Kânevî ön safa geçmiş, müezzin "Er kişi niyetine!" diye bağırdığı zaman, tabuttan "Ölü niyetine mi, diri niyetine mi?" diye bir ses gelmiş. Sadreddin Kânevî heyecanlanarak: "Müminler ölmezler." hadis-i şerifiyle cevap vermiş ve bayılmıştı.

Gerçekten de öyleydi. Mevlâna'nın maddî varlığı toprağa verilmişti ama, manevî varlığı yaşıyordu. Mevlâna, gönüllerde ebedî tahtını kurmuştu.

Mevlâna'nın cenazesi, Konya şehrinin doğusundaki Has Bahçe'de, babası Sultanü'l Ulema'nın kabrinin baş ucuna defnedilmişti. Hemen herkesin bildiği bir efsaneye göre, Mevlâna'nın cenazesi buraya getirildiği zaman, babası, oğlunun ilmine,

yüceliğine hürmeten, tabutuyla birlikte ayağa kalkmış, oğluna baş ucunda yer vermiştir. O gün, bugündür, tabut ayaktadır...

Derler ki Konya'da bülbül ötmez. Şu efsaneyi anlatırlar:

"Mevlâna, Konya'nın Meram bağlarında, seher vakitleri, huzur ve huşu ile Tanrı'yı zikredermiş. Gül bahçeleri o kadar güzel, zikir o kadar içten, seher o kadar huzur verici ki bu anda ilâhî maşûkla âşık, sükûn içinde vuslatın tadını çıkarmaktalar. Ne var ki bülbüller bu huzur ve sükûnu bozmakta, Mevlâna'nın omzuna konarak veya başı üzerinde daireler çizerek bin işveyle ötüyorlar. Mevlâna, çaresiz, içten bir seslenişle: "Susunuz." der. Onlar da Mevlâna'ya hürmet olsun diye Konya'da ebediyen susarlar..."

Efsane ne derse desin ama, Mevlâna'nın şu şiirinde bu sesleniş duyar gibi oluyorum: "Ey bülbül! Sen gül yüzünden neşelisin, ben de senin yüzünden neşeliyim. Gül bahçesinden sırlar duy... Sessiz gerçekler işit... Sükûta var."

Mehmet Önder
Anadolu Efsaneleri

YAZI ÇALIŞMALARI

24. Konu : Kesik uçla dekoratif yazı yazma

Evinizdeki kütüphanede bulunan kitapların kapaklarını inceleyiniz. Bunlardan birkaçını seçip nasıl yazıldıklarını inceleyiniz. Bu seçtiğiniz kitap adlarını ve yazarlarını, öğrendiğiniz dekoratif yazılardan biriyle kesik ucun Z serisi ile ve istediğiniz bir ince uçla yazınız. Boş kalan yerleri, tablalı uçla yapacağınız bezeme ile doldurunuz. Aşağıdaki örneği inceleyiniz.

Ek 15: B metni

Tehlikeye 3 Yolculuk

O soğuk gece yoğun sisten az ilerideki ağaçlar bile zor seçiliyordu. Şatonun bahçesinde bir aşağı bir yukarı yürüyen Büyücü Olbi, çok düşünceliydi. Ne yanından geçen kokarcayı ne de ağacın tepesine kurduğu yuvasından şakalar yapan sincabı farkediyordu. İçinde nedenini anlayamadığı sıkıntılar vardı. O sırada yerde bir karaltı belirdi ve tam büyücünün ayaklarının dibinde iyk diye bir ses duyuldu. Büyücü o kadar dalgındı ki bu cılız ses bile onun bir anda irkilmesine yol açtı. Elinde olmadan ufak bir çığlık attı. Korkmuştu.

Büyücü Olbi'nin ayaklarının dibinde duran şey, kömür karası ufak bir köpekti. Kara gözleri gecenin karanlığında ayın ve yıldızların ışığını yansıtıyordu. Büyücü dikkatle elini uzattı, köpeğin başını hafifçe okşadı.

“Sen de nereden çıktın bu uğursuz gecede?” diye mırıldandı. Verecek bir yanıtı yoktu köpeğin. Bir “iyk” sesi daha duyuldu.

“Açsındır sanırım” dedi Büyücü Olbi. “Gel benimle, içeride biraz yemek ye.” Minik köpeği kucağına alan büyücü olbi, şatonun görkemli kapısına doğru yürüdü. İçeri girer girmez köpek ani bir hareketle Olbi'nin kucağından aşağıya atladı ve büyü odasına doğru koşmaya başladı. Büyücü Olbi, ne yapacağını şaşırılmış bir halde köpeğin peşine düştü. Onu türlü büyüleri karışımının olduğu tezgahının yanında yakaladı. “Sakın bir şeye dokunma! diye bağırdı Büyücü Olbi.” Köpeğin büyü şişelerinden tekini bile kırmasına dayanamazdı. Kara şeyi eve aldığına çoktan pişman olmuştu.

Büyücü Olbi'nin endişe dolu yüzüne dikkatle bakan kara köpek, ustaca bir hareketle dişlerini boynundaki tasmaya geçirdi. Yaşlı büyücü tasmanın ucunda sallanan küçük bir kara şeklindeki beyaz bez torbacığı o sırada farketti. Köpek dişlerinin arasına aldığı bez torbacığı tasmaya bağlı ipinden kopardı ve Olbi'nin şaşkın bakışları önünde midesine indiriverdi.

Büyücü Olbi odasının orta yerinde, ne yapacağını bilemeden donup kalmıştı. Köpek sanki aniden ateşi yükselmiş gibi titriyor, tuhaf iniltiler çıkarıyordu. Yaşlı büyücü yanına yaklaşp yaklaşmamak konusunda kararsız kalmıştı. İşte tam o anda, Olbi'yi adamakıllı şaşkına çeviren bir şey daha oldu. Kara köpek iniltiler, titremeler ve hırıltılar arasında biçim değiştirmeye başladı. Önce arka patileri büyüdü, yavaş

yavaş iki ayağının üstünde doğruldu. Sonra, ön patileri büyümeye ve üstündeki tüyler yok olmaya başladı. Kafası büyüdükçe gövdesi genişledi. Son tüyler de yok olduğunda, artık Büyücü Olbi'nin karşısında bir köpek değil, simsiyah kıvrıcık saçları karmakarışık, siyah gözleri ıslıl ıslıl, ince yapılı bir oğlan duruyordu. Aslında Olbi, kendini bildi bileli büyüyle uğraştığı için, bu tür tuhafliklara alıştı. İlk şaşkınlığından kurtulup, karşısında duran çocuğa inceleyen gözlerle baktı. Çocuk, ince bileklerini saran deri botları, bol gömleği ve dar pantolonuyla, koca göbekli büyücünün yanında olduğundan da zayıf görünüyordu. İnceleyen bakışlarını karşısındakine dikmiş, hiç kıpırdamadan duruyordu.

Aslında Olbi, kendini bildi bileli büyüyle uğraştığı için, bu tür tuhafliklara alıştı. İlk şaşkınlığından kurtulup, karşısında duran çocuğa inceleyen gözlerle baktı. Çocuk, ince bileklerini saran deri botları, bol gömleği ve dar pantolonuyla, koca göbekli büyücünün yanında olduğundan da zayıf görünüyordu. İnceleyen bakışlarını karşısındakine dikmiş, hiç kıpırdamadan duruyordu. Ayak bileklerini açıkta bırakan kısa pantolonu, ucu kıvrık ve sivri ilginç pabuçları, göğsüne kadar inen uzun ak sakalı ve yuvarlacık yüzüyle yaşlı büyücüyü daha ilk görüşte komik ve sevimli bulmuştu. “Söyle bakalım, çocuk,” diye söze girdi Büyücü Olbi, “böyle karanlık bir gecede evime nereden ve niye geldin? Dost musun, düşman mı? Söyle, kimsin sen?” “Ben size gönderilmiş bir haberciyim. Adım, Maji.” “Maji mi? Bu adı daha duyduğumu hiç sanmıyorum,” dedi endişesini gizlemeyen Olbi. “Büyücü Kenna'nın oğluyum ben,” dedi Maji. “Dün yapılan büyük büyücüler toplantısından sonra yola çıktım. Şu katılamadığınız toplantı... Biliyorsunuz, değil mi?”

Size söylemem gereken çok önemli şeyler var.”

Büyücü Olbi rahatlamıştı. Baykuş çığlıkları ve uçuşan yarasalarla dolu şu kasvetli gecenin orta yerinde çıkagelen bu davetsiz misafirin, ilk anda düşündüğü gibi tehlike biri olmadığına sevinmişti. “Evet, evet!” diye onayladı Olbi. “Dün yapılan şu toplantı... Davetiyeyi bir bukalemun getirmişti, ama nereye koyduğumu unuttum doğrusu. Toplantı da aklımdan uçup gitti elbette. Yaşlanıyorum sanırım. Neyse, sen anlat bakalım, Kenna'nın oğlu... Anneni iyi tanırım, eski bir dostumdur. Ancak birbirimizi görmeyeli yıllar oldu. Birlikte ne büyüler yapmıştık bir zamanlar...” Bir an için anılarına dalan Olbi'nin yüzünde bir gülümseme belirdi. Sonra kendini toparladı

ve sabırsızlıkla Maji'ye baktı. "Beni daha fazla merakta bırakma. Haydi, anlat bakalım."

Maji söze nereden başlayacağını bilemiyordu. Uzun ve korkutucu bir yolculuk yapmıştı.Şimdi, kendini daha önce hiç olmadığı kadar yorgun hissediyordu.Büyücün Olbi, Maji'nin duraklamasından yorgun olduğunu anladı.Sabırsızlığı bir yana bırakmaya karar verdi."Ama, kendini çok yorgun hissediyorsan, hemen anlatmak zorunda değilsin," dedi gülümseyerek. " Anlatacaklarını duymak için sabırsızlanıyor olsam da, yarın sabaha kadar bekleyebilirim. Neredeyse gün ışıyacak zaten.İyisi mi, sen şimdi biraz uyuyup dinlen.Uyandığında uzun uzun konuşuruz." " Doğrusu bu çok iyi olur," diye cevap verdi Maji. "Biraz uyumak çok hoşuma gider." Olbi, Maji'yi içinde kocaman bir yatak, geniş bir koltuk, büyük bir ayna ve koyu kahverengi bir dolap bulunan, duvarları kırmızıya boyalı bir odaya götürdü.Pencerelerdeki kalın, kadife perdeler yerlere kadar uzanıyordu.Yatağın başucundaki sehpanın üstünde bir gece lambası ve " Meraklıların Başucu Kitabı" adında kalın bir kitap vardı.Maji odanın büyüklüğünden, eşyanın görüntüsünden ve en çok da kitabın adından etkilendi; ama uykusu daha ağır bastı.Kendisi geniş yatağa serili çiçek kokulu çarşafın arasına bıraktı ve hemen uykuya daldı.

Gecenin pusu sabahın ilk ışıklarıyla birlikte dağılmıştı. Büyücü Olbi, küçük misafirini uyandırmamak için sessiz olmaya özellikle dikkat ederek bahçeye çıkmıştı. Maji'nin uyanmasını beklerken zaman geçirmek için başladığı yürüyüş, ilgisini çeken birkaç şeyden sonra bir inceleme turuna dönüşmüştü. Olbi, bahçesindeki rengarenk menekşelerin süslediği yuvarlak tarhın çevresinde vampir yarasa tüyleri ve pislikleri bulunca epeyce endişelendi. Üstelik, atının sağ arka bacağında da zar zor seçilen minik ısırık izini fark etti. "Tahmin etmeliydim." Yaşlı büyücü kendi kendine mırıldandı. "Buraya kadar takip etmişler çocuğu. Peki, ama neden?.." Olbi'nin merakı gitgide artıyordu.Maji'yi uyandırmayalım artık, dedi içinden. Kim bilir, belki de fazla zamanları yoktu! Bu azıcık zamanı, Maji'nin uykudan uyanmasını bekleyerek harcayamazdı. Büyücü Olbi, Maji'nin uyuduğu odaya girdi.Hemen pencereleri örten kalın perdeleri açmaya koyuldu.Kadife perdeler öyle ağırdı ki, yaşlı büyücü var gücüyle uğraştı. Sonunda odaya dolan gün ışığıyla birlikte Maji gözlerini açtı.İlk anda nerede olduğunu hatırlayamayan çocuğun korkuya kapıldığını fark etti." Sakin ol!" dedi yatağa yaklaşarak. " Ben Büyücü

Olbi'yim, hatırladın mı?" Maji geceyi hatırlamıştı, derin bir soluk aldı. "Günaydın..." Attığı çığlıktan utandı. "Utanmayı bir kenara bırak da yataktan çık artık." Olbi'nin sesi buyurgandı. "Konuşacaklarımız var, daha fazla zaman kaybetmeyelim. Hemen hazırlan, seni mutfakta bekliyorum." Maji yataktan fırladı. Odanın hemen yanındaki küçük banyoya gitti. Aynı çabuklukla yüzünü yıkayıp, giysilerini üstüne geçirdi ve yaşlı büyücünün yanına, mutfığa gitti. Büyük pencereleri bahçeye bakan mutfaktaki masanın üstünde Maji için kahvaltı hazırlanmıştı. Büyücü Olbi de düşünceli bir yüzle bahçeyi seyrediyordu. "Tabağındakileri atıştırırken, bir yandan da anlatmaya başla istersen," dedi yaşlı büyücü, Maji'ye "Sanırım peşinde birileri var. Bununla başlayabilirsin." "Peşimdeler mi?" dedi Maji telaşla. "Nereden anladınız?" "Vampir yarasalar," dedi Olbi. "Dün gece bahçeme kadar gelmişler. Vampir yarasalar benim bahçemde pek dolaşmazlar. Eğer buraya kadar geldilerse, bunun arkasında bence tek bir kişi olabilir: Kötülükler Prensi Zoliran." "Evet!" diye atıldı Maji. Kötülükler Prensi Zoliran'ın adını duyunca sesi değişmiş, heyecanlanmıştı. "Sorun o! O ve korkunç planı!" "Zoliran ha?" diye mırıldandı Büyücü Olbi. Maji, onun yüzünden beliren kaygıyı gördü. Kısa süren sessizlik, oturduğu yerde kıpırdanıp duran Maji'nin sorusuyla son buldu. "Kötülükler Prensi Zoliran'ı tanıyor musunuz?" Büyücü Olbi gülümsedi. "Öncelikle bana siz demeyi bir yana bırak. Sen diyebilirsin, ya da Olbi de yalnızca. Zoliran 'a gelince... Evet tanırım onu. Daha doğrusu tanıyordum. Yıllar önce, Zoliran daha genç bir adamken, bana geldi. En büyük derdi, kendine olan güvensizliği ve gördüğü her şeyden korkmasıydı. Ona büyülü bir karışım hazırladım. Karışımı verirken, ancak benim gösterdiğim dozda içmesi gerektiğini de sıkı sıkı tembihledim."

"Gerçekten de karışımım çok etkili oldu. Zoliran gün geçtikçe korkusuz ve kendine güvenen bir adama dönüştü. Soğukkanlılığı dilden dile dolaşmaya başladı. Ama o... O ne yaptı? Elbette beni dinlemedi, dozu artırdı. Başına gelecekleri önceden tahmin ettiğim için yeni karışım yapmayı reddettim. Oysa bu onu durdurmadı. Başka büyücüler buldu ve ne yapıp edip, karışımın formülünü çözdürdü. Sonra da onlara yeni karışımlar, yeni büyüler yaptırdı. Hatta büyücüler ve büyülerle o kadar uğraştı ki, pek çok büyüü yapmayı da öğrendi."

“Sonunda Zoliran, duygularının çoğunu yitirdi. Neredeyse hiçbir şey onu korkutamıyordu. Heyecanı yok oluyordu. Dehşet dolu şeyler yapmaya başladı. Belinden kılıcını eksik etmiyor, nedensiz yere kavga çıkarıyor, önüne geleni asıp kesiyor ve bunları yapmaktan büyük zevk alıyordu. Korkutucu olmak, dehşet saçmak, Zoliran için vazgeçilmez oldu. Daha çok kavga, daha çok karışıklık! İşte, uzun zamandır bunların peşinde. Kötülük, Zoliran’da varlığını sürdüren tek duygu ve bundan aldığı zevk ve heyecan için yapmayacağı şey yok.” “Yani Zoliran bir zamanlar iyi, hatta korkak biriydi demek!...” Maji’nin hayreti yüzünden okunuyordu. “Elbette” diye yanıtladı Büyücü Olbi. “Tamamen kötülüğe teslim olmadan önce iyi biri sayılırdı, Zoliran. Hepimiz gibiydi işte. Biraz doğru, biraz yanlış; biraz iyi, biraz kötü... Ama, sonunda Zoliran iyilik duygusunun tümünü yitirdi; neyin doğru, neyin yanlış olduğuna, düşünmeden bir anda karar verir oldu. Adı, Kötülükler Prensi olarak anılmaya başlandı. Bundan böyle ancak kötülükle ayakta kalabileceğine inanıyor ve içindeki kötülüğü olabildiğince çok canlıya yaymaya çalışıyor.”

“Kötülükler Prensi Zoliran!” diye mırıldandı Maji. “Onu merak etmeden kendimi alamıyorum.” “Zoliran bir gün belki senin de karşına çıkar; ama umarım, karşılaşmanız korkutucu ve acı verici olmaz,” dedi Büyücü Olbi. “Şimdi bunları bir yana bırakalım. Dün yapılan toplantıyı ayrıntılarıyla anlat bakalım. Neler kaçırdığımı merak ediyorum doğrusu.”

Maji, derin bir soluk aldı, konuşmaya başlamadan önce sırtını dikleştirdi, hafifçe öksürdü. “Öncelikle büyücülerin tümü, seni uzun süre beklediklerinin söylememi istediler. Toplantının sonunda, soruna ancak senin çözüm bulabileceğin kararına vardıkları için buradayım. Kötülükler Prensi Zoliran’ın elinde büyü bir defter var. Defteri kime ve nerede yaptırdığı bilinmiyor. Ama bilinen şu ki, bu defter, üstüne yazılan her şeyi kendi süresinde gerçeğe dönüştürüyor. Zoliran bu deftere üç öykü yazmış.” Maji cebinden çıkardığı sayfaları Büyücü Olbi’ye uzattı ve “İşte, üç öykünün de ilk sayfaları burada” dedi.

Büyücü Olbi dörde katlanmış sayfalarlı açtı. Zoliran’ın süslü el yazısıyla dolu satırlara şöyle bir göz gezdirdi. Sayfalarda üç başlık okunuyordu:

Yalan İyi Bir Şeydir.

Yalnızca Kendini Düşünmek En Doğrusu.

Her Zaman Güçlüler Hakkıdır.

SOBACI

Biz Ankara'nın dış mahallelerinden birinde yaşıyorduk. Evimiz diğer evler gibi iki katlıydı. Biz ikinci katın kiracısıydık. Alt kat uzun zamandır boş olduğu için annem bahçeyle de ilgileniyordu. Ön bahçeye ektiği çiçekler kısa zamanda boy atmış çevreyi çok güzelleştirmişti.

Bir gün babam kötü bir haber getirdi eve. Ev sahibimiz alt katı ev olarak kiraya veremeyince dükkân yapmaya karar vermiş. Dükkân kiralari daha yüksek olduğu için daha çok para kazanmayı istiyormuş. Annem hepimizden daha çok üzüldü bu habere. Aslında ben o kadar üzülmemiştim, anneme belli etmeden sevinmişim bile, yaşıantımızda bir değişiklik olacaktı. Ne türlü olursa olsun yenilik hoşuma giderdi benim.

Bir sabah dışarıdan gelen gürültülerle uyandım. Hemen balkona koştum ne olduğunu öğrenmek için. İki adam ellerinde kocaman balyozlarla bahçemizin ön duvarını yıkıyorlardı. Bir an evimizi de mi yıkacaklar diye kaygıya kapılıp anneme haber verdim.

— Anne! Anne! Duvarımızı yıkıyorlar!

Annem de mutfak penceresinden izliyormuş olan biteni. Hâinden bu işe sinirlendiği belliydi. Beni kollarıyla sararak dışarıdaki yıkımı izlemeyi sürdürdü.

— Bunu neden yapıyorlar anne?

— Dükkân yapılacağını söyledi ya baban.

— Olsun, bahçe kapısından girip çıkabilir insanlar.

— Öyle yapmayacaklar demek ki...

Ev sahibimiz, elini arkasına kavuşturmuş, keyifle olup biteni izliyordu. Balyoz her inişinde duvardan bir parçayı savuruyordu. Tuğlalar sağa sola saçılmış, duvarın bitişiğine annemin özene bezene diktiği kasımpatılar toza bulanmış, bir bölümü molozların altında kalmıştı. Annem dayanamayıp ev sahibine çattı:

— Süleyman Bey, duvarın yıkılacağını önceden haber verseydiniz, çiçekleri söker yan tarafa dikerdik.

Süleyman Amca'nın umurunda mıydı kasımpatılar, güller, aslanağzıları? O şimdiden aşağıya yaptıracağı evden bozma dükkânı kaç kiralayacağını hesaplıyor gibiydi.

— Amaan Nevin Hanım, otla çöple uğraşacak zamanım yok benim. Bu işleri bir önce bitirmem gerek.

Annem, hiçbir şey söylemeden pencereyi kapatıp çekildi. Annemin kırıgın sesi benim de içimi burkmuştu. Süleyman Amca'nın ot çöp dediği çiçekler için annemin ne kadar uğraştığını, her gün mutfak penceresinden gururlanarak onlara baktığını biliyordum. Benim de emeğim vardı o çiçeklerde; çünkü sulama işini annem sık sık bana verirdi.

Annem, balyoz seslerini duymamak için pencereleri, balkon kapısını kapadı ama yine de geliyordu sesleri içeriye. Bunun üzerine televizyonu açtı annem. Şanssızlık, hiç sevmediği bir şarkıcı belirdi ekranda. Yine de televizyonun sesini sonuna kadar açtı annem. Balyoz sesini bastırmaya çalışıyordu.

Yıkım işi o kadar hızlı olmuştu ki bir saat sonra bir buçuk metre boyundaki duvarın yerinde yalnızca molozlar kalmıştı. Artık arkadaşlarımla üzerinde oturup ayağımı sallaya sallaya konuşup gülüşeceğimiz bir duvarımız yoktu.

Kendimi tehlikelere karşı korumasız kalmış, sokağa bırakılmış bir kedi yavrusu gibi duyumsadım.

İki adam, Süleyman Amca'nın sevimsiz sesiyle aralıksız çalışıyordu. Yerdeki molozları da kaldırıp sokağın kıyısına yığdılar. Yoldan geçenler duvarın yıkıldığını görünce durup şaşkınlıkla ne olduğunu anlamaya çalışıyorlardı. Süleyman Amca kendisine sorular soran bu insanlara üstünkörü kısa cevaplar verip gözünü işçilerden ayırmadan komutlar vermeye devam ediyordu. Biraz sonra balyoz sesleri alt kattan gelmeye başladı. Aşağıdaki boş küçük dairenin ön duvarını yıkmaya başlamışlardı. Annem televizyonu kapatıp sanki bütün bunların sorumlusu benmişim gibi kızgınlıkla seslendi:

— Deniz, bütün gün bu gürültüyü dinleyemem. Çabuk giyin, teyzelere gidelim.

Teyzem üç sokak ötede oturuyordu. Sevinerek üzerimdeki giysileri değiştirdim. Teyzemi çok severdim, o da beni severdi. Ne yapıp edip yarım saat içinde kek hazırlamayı biliyordu.

Üzümlü kakaolu bir kek hayaliyle teyzemin evine çabucak gelmiştik. Ama boş bir hayalmiş bu, teyzem evde değildi, üst üste zile bastık, annem de ben de geri dönmek istemiyorduk. Teyzemin komşusunun zilini çaldık, belki nereye gittiğini biliyordur diye. Komşusu bilmiyormuş ama bizi evine davet etti. Annem de gürültülü evimize dönmek istemediği için hiç nazlanmadan çağırıcı kabul etti.

Orada oturduğumuz süre içinde sıkıldıkça sıkıldım. Annem durmadan ev sahibinden yakındı. Bahçesiz yaşamaya alışmanın zorluğundan, özene bezene eklediği çiçeklerin ezildiğinden, nane ve maydonozların güneş görmeyen arka bahçede yetişmeyeceğinden söz etti. Bütün bunlara ben de üzülüyordum ama bana kalırsa annem biraz da abartıyordu. Oturacak bir duvar bulamayacaktım artık evimizin önünde ama evimizin altına ne dükkânı açılacağını şimdiden merak ediyordum. Kim bilir belki de oyuncakçı dükkânı açılırdı, belki de Genel Ağ (İnternet) kafe...Anneme sorduğumda azarlayarak susturdu beni.

— Kafe mafe istemem. Bir yığın gürültücü genç girip çıkacak, rahatça balkonda oturamayacağız!

Hak ve Özgürlükler

Teyzemin komşusu da üstüne gidiyordu annemin:

— Nevin Hanımcığım, umarım kahve yapmazlar orayı.

O zaman vay hâline! Bir sürü işsiz güçsüz adam doluşur. Şakıdık şukuduk tavla, okey sesinden başını alamazsın.

Annem neredeyse ağlayacak! Dizlerine vura vura Süleyman Amca'ya lanetler okuyor. Ona yaklaşip usulca kulağına fısıldadım:

— Anne gidelim artık. Yarına hazırlamam gereken ödevlerim var.

İster istemez kalktı annem. Sanki evimizin yeni hâlini görmek istemezmiş gibi bir tavrı vardı. Teyzemin komşusuyla vedalaşıp sokağa çıktık.

Eve yaklaştıkça sanki duvarımızı yine orada bulacakmışım gibi bir olağanüstülük bekliyordum. Sokağımızın başına geldiğimizde hayal kurmuş olduğumu anladım. Duvar yine yoktu! Üstelik ön bahçeyi tamamen betonla kaplamışlardı. Daha kurumamış olan betonda bir kedinin ayak izleri vardı. İzler çok hoşuma gitti.

Anneme gösterdim.

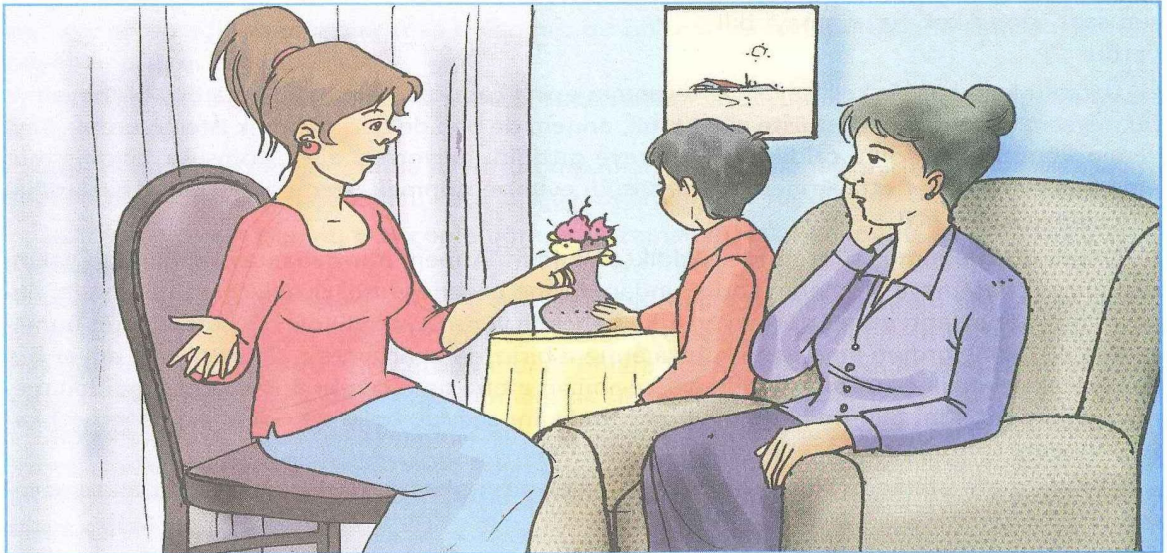
— Anne ben de bir köşeye adımı yazayım mı?

Annem kasımpatıların, güllerin, aslanağzılarının köklerini kalın bir tabakayla örten harca öfkeyle bakıyordu:

— İşin gücün oyun çıkartmak. Oturup derdimize yanacağına...

Yazamadım. Evimize çıktık. Daha sonra ekmek alma bahanesiyle dışarı fırladım. Bu kez betonda bir serçenin de ayak izlerini görünce dayanamadım. Sökülüp atılmış kasımpatı dallarının birini kullanarak daha kurumamış betonun bir köşesine adımı büyük harflerle yazdım: DENİZ

Sonraki günlerde Süleyman Amca çok çabuk bitirdi işleri. Dükkâna taktırdığı cama koca bir kâğıt yapıştırdı. Üstelik o kadar aceleye getirmişti ki iki sözcük de yanlış yazılmıştı: SATLIK TÜKKAN

Bu kâğıt bir ay boyunca orada kaldı. Arkadaşlarımla bakıp eğleniyordum bu yanlış yazılmış ilana. Dükkânın camına pastel boyalarımızla tebeşirle doğrusunu yazıyorduk ama Süleyman amca o yazıları görmüyor muydu, kendi bildiğinden şaşmıyor muydu bilmiyorum, SATLIK TÜK-KAN kâğıdını düzeltmedi.

Arada sırada babamdan duyuyordum. Yüksek bir fiyat istediği için dükkâna alıcı bulamıyor-muş. Seviniyor, "Oh olsun!" diyordum. Annem de:

— Umarım kimse almaz da orası öylece kalır, diyerek umutlanıyordu.

Bu umut gerçekleşmedi. Süleyman Amca dükkânı satamayınca kiralamaya karar vermiş ve hemen bir kiracı bulmuş.

Bir cumartesi sabahı evimizin önünde arkası saclarla, tenekelerle, sobalarla, soba borularıyla dolu bir kamyonet durdu. Şoförün yanında saçları iyice aklaşmış sakallı bir adam vardı. İkisi birlikte kamyonetin arkasındaki yükleri evin önüne indirmeye başladılar.

Mutfakta kahvaltı hazırlayan anneme haberi yetiştirdim:

— Anne anne! Aşağıya sobacı açılacak galiba! Gel de bak!

Annem ellerini önlüğüne silip "Sobacı mı? Allah Allah!" diye mırıldanarak balkona çıktı.

Saçı sakalı ağarmış olan adam, yaşlı olmasına karşın canlı ve dinç görünüyor, kamyonetin yükünü bir an önce bitirmeye çalışıyordu. Annem derin bir soluk aldı:

— Neyse ki kahve yapmayacaklar, buna da şükür, diyerek mutfağa döndü.

Sobacı, o gün öğleye kadar dükkânı yerleştirmekle uğraştı. Ben bazen balkondan bazen de aşağıya inip onu izledim. Yüzü pek gülmediği için yanına gidip konuşmaya cesaret edemedim.

Daha sonraki günler ödevden sıkılıp yorulduğum zamanlarda da onu izliyordum. Sabahları erkenden açıyordu dükkânı. Ben okula gitmek için evden çıktığımda o çoktan işinin başında oluyordu. Bir gün cesaretimi toplayıp sobacıya "Günaydın." dedim. Başıyla aldı selamımı, sonra yine işine döndü. Anlaşılan konuşmayı pek sevmiyordu. Belki de işini çok seviyor, dikkatini yalnızca ona veriyordu.

Sıcak havalarda işlerini dükkânın önünde yapardı. Büyük sac parçalarını çıkartır, demir cetvelle çizer, teneke makasıyla keserdi. Sonra elle çevrilen demir silindirlerin arasına kesilmiş sacı sokar, sac kıvrılıp boru biçiminde çıkardı. Bu boruların uçlarını kıvrıp iç içe geçirir, çekiçle döver, lehimlerdi. Yalnızca soba yapmıyordu; mangal, kova gibi şeyler de yaptığını görüyordum. Ona eski sobalarını tamir için getirenler de oluyordu. Sobaların kırılmış tuğlalarını değiştirir sıvar, kuruması için dükkânın önüne koyardı.

Bir akşam yemekte babam keyifle keyifli gülererek:

— Sevineceğiniz bir haberim var. Yakında sobacı bizim alt kattan gitmek zorunda; çünkü mahallemize doğal gaz geliyor, dedi.

Annem sevinçle karşıladı bu haberi.

— Desene! Artık sobayla kömürle külle uğraşmayacağım!

— Ya sobacı amca? O nereye gidecek, dedim.

Annem de sobacıyı hatırlayınca üzüldü:

— İyi adamdı. Sesi soluğu çıkmaz hep işiyle uğraşırdı. Şimdi kim bilir kim gelecek onun yerine?

Bana yakınlık göstermemiş olsa da seviyordum sobacıyı. Okuduğum bazı çocuk romanlarındaki yaşlı, aksi, taş kalpli görünen ama aslında içten içe altın bir kalp taşıyan insanlara benzetirdim onu.

Aradan birkaç hafta geçti. Babamın dediği gibi geliyordu olaylar. Bir sabah evimin önünde kırmızı kasalı bir kamyonetin durduğunu gördüm. Adını bile öğrenemediğim hep “sobacı amca” dediğim yaşlı adam dükkâna nasıl sessiz sedasız ve çabucak yerleştiyse araç gereçlerini aynı hızla kamyonete taşımaya başladı. Ben de apar topar merdivenlerden inip yanına gittim. Yardım etmek istiyordum. Ufak tefek birkaç boru yerleştirdim kamyonete. Yine yüzüme bakmıyordu.

Dükkânda hiç bir şey kalmamıştı. Kamyonete yürüyordu sobacı. Ona bir şey söylemeliydim. Ya da o bana ayrılırken söylenen türden bir iki söz söylemeliydi. Böyle çekip gidemezdi!

Onun bir şey söylemeyeceğini anlayınca ben bütün cesaretimi topladım.

— Keşke doğal gaz gelmeseydi amca...

Sobacı durdu, bana döndü, yüzüme baktı. Gülümsüyor gibiydi.

— Keşke çocuk, keşke gelmeseydi!

Dinç adımlarla kamyonete yürüdü ve şoförün yanındaki koltuğa oturdu. Sac ve teneke yüklü kamyonet uzaklaşırken el salladım arkasından. Pencerenin yanındaki aynadan benim el sallayışımı gördü sanırım. O da nasırlı, yara izleriyle dolu kolunu hafifçe çıkardı kamyonetin camından. Rüzgârda sallanan iri bir çınar yaprağı gibiydi elleri.

Sobacı amcanın boşalttığı dükkâna bir daha onun gibisi gelmedi. Ben onun sessizliğini ve çalışkanlığını hiç unutmadım.

Miyase SERTBARUT

SARI SICAK

Çocuk:

— Anam, dedi, anam, yarın sabah gün ışımadan uyandır beni.

— Yine uyanmazsan?

— Uyanmazsam iğne sok etime. Saçlarımı çek. Döv beni.

Soluk yüzlü, ince kadının kara gözleri sevinçli bir ışıltı içinde kaldı:

— Ya yine uyanmazsan?

— Öldür beni.

Kadın, çocuğu kucığına alıp var gücüyle bağrına bastı:

— Cannn, dedi.

— Uyanmazsam... Çocuk düşündü. Birden:

— Ağzıma biber koy, dedi. (...) Acı biber, kırmızı biber... Bir yaksın ki ağzımı... Bir yaksın ki... Hemencecik, hemencecik uyanayım.

Anasının elinden kurtuluyor, o hızla çardağa çıkıp yatağa giriyor.

(...)

Az sonra, anası gelip yatağa, yanına uzanıyor. Okşuyor:

— Yavrum, diyor, uyudun mu?

Osman, hiç mi hiç ses çıkarmıyor. Anası kucaklayıp öpüyor. Osman'ın içinden ılık ılık bir sevgi; aşka, muhabbete benzer ağılatıcı bir şeyler geçiyor. Sabahı bekliyor. Anası nasıl şaşacak. Akli fikri, sabahleyin hemencecik uyanıp anasını nasıl şaşırtacağında.

Ana uyumuş. Osman yatakta dönüyor. Bir an kalkıp derin derin soluk alan anasının yüzüne bakıyor. Yüzü ay ışığında bembeyaz parlıyor. (...) Sonra başı ağırlaşıp yastığa düşüyor. (...)

Doğudaki dağların arkasından ince, ak bir ışık kümesi beliriyor; usuldan usuldan dağların tepeleri ağarıyor. Köyün sığırları böğürmeye, köyde her şey canlanmaya başlıyor.

Ana, diz çöküp çocuğun üstüne yumulmuş, kımıldamadan bakıyor. Çocuğun başı yastıktan yana kaymış, boynu ipincecik, yüzü sarı. (...) Çocuk bir ara, bir kolunu çıkarıp dışarı atıverdi. Kol, bir başparmak kalınlığında ancak var. (...)

Ana hışımla:

— Uyandırmam, dedi. Uyandırmam. Acımızdan öleceksek de ölelim. Bir çocuğun çalışmasından ne olur?

Gözleri incecik kolda. Şimdiye kadar, çocuğun bunca zayıf olduğunun farkına neden varmadığına şaşıp kalıyor.

— Acımızdan öleceksek de ölelim.

Uzun, örgülü saçını ağzına alıp hırsla çiğnedi.

Aşağıdan kocası seslendi:

— Yine uyanmadı mı? (...)

Bugün mutlak uyanmalı.

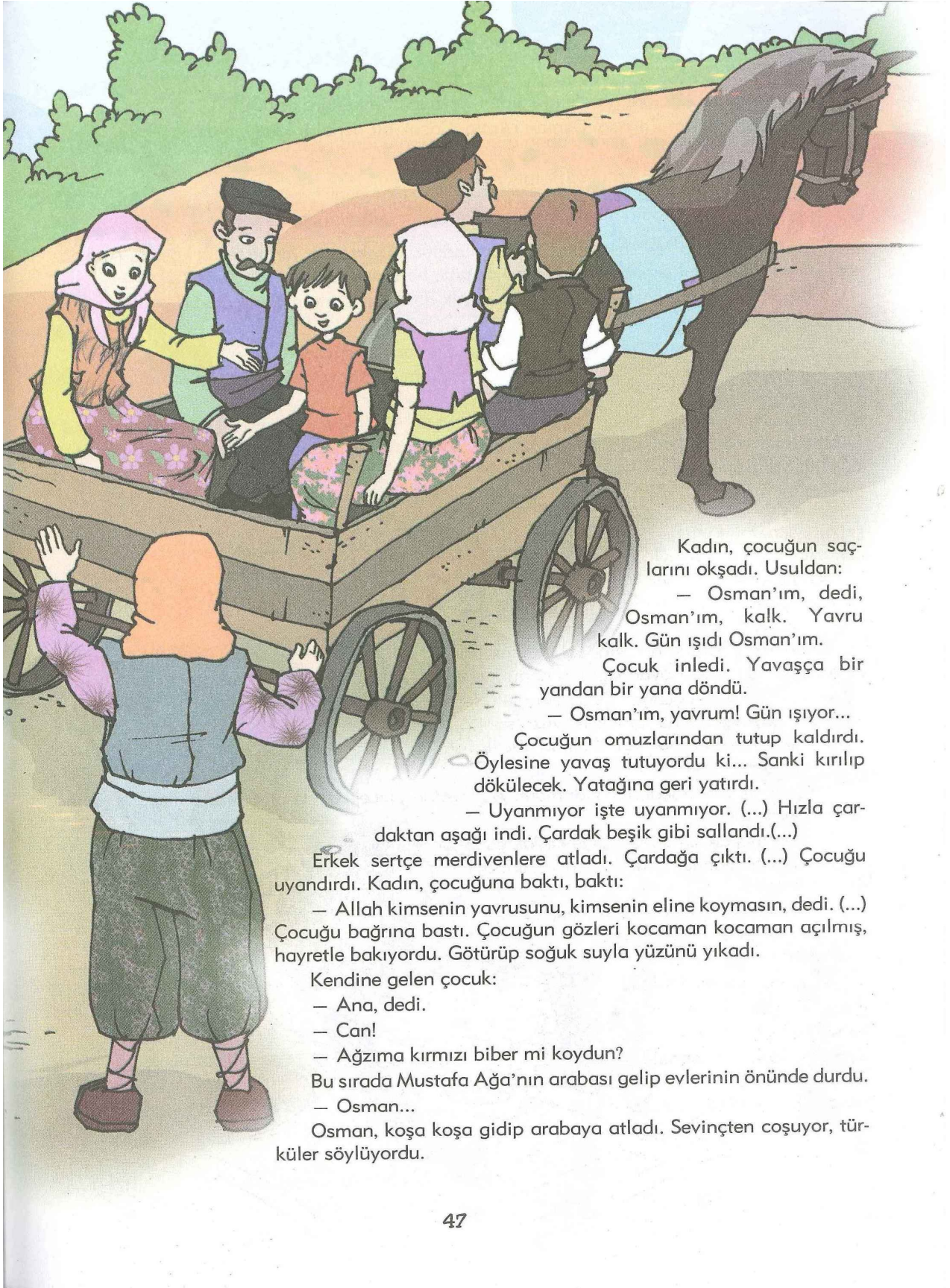
Uyanmalı diyorum, sana!

Çalışsın, alışmasın.

tembel. Çocuklukta

pışmeli. (...)

Kadın, çocuğun saçlarını okşadı. Usuldan:

— Osman'ım, dedi,
Osman'ım, kalk. Yavru
kalk. Gün ışıdı Osman'ım.

Çocuk inledi. Yavaşça bir
yandan bir yana döndü.

— Osman'ım, yavrum! Gün ışıyor...

Çocuğun omuzlarından tutup kaldırdı.
Öylesine yavaş tutuyordu ki... Sanki kırılıp
dökülecek. Yatağına geri yatırdı.

— Uyanmıyor işte uyanmıyor. (...) Hızla çar-
daktan aşağı indi. Çardak beşik gibi sallandı.(...)

Erkek sertçe merdivenlere atladı. Çardağa çıktı. (...) Çocuğu
uyandırdı. Kadın, çocuğuna baktı, baktı:

— Allah kimsenin yavrusunu, kimsenin eline koymasın, dedi. (...) Çocuğu
bağına bastı. Çocuğun gözleri kocaman kocaman açılmış,
hayretle bakıyordu. Götürüp soğuk suyla yüzünü yıkadı.

Kendine gelen çocuk:

— Ana, dedi.

— Can!

— Ağzıma kırmızı biber mi koydun?

Bu sırada Mustafa Ağa'nın arabası gelip evlerinin önünde durdu.

— Osman...

Osman, koşma koşma gidip arabaya atladı. Sevinçten coşuyor, tür-
küler söylüyordu.

Ana, Mustafa Ağalara gündeliğe giden Zeynep'i bir kenara çekip:

— Kurban olayım Zeynep, Osman'ı kolla. Çocuk bir deri, bir kemik... dedi.

Zeynep:

— Korkma bacı, Osman'ı incitir miyim hiç?

Tarlaya geldiler. Daha gün doğmamış. Orak makinesinin düzgün sıraladığı desteler çiğli. Ot ve ıslak ekin kokusu...

Kızağa atı koşup desteleri yüklemeye başladılar. Kızakta çift yerine tek at koşulu. Atın başını Osman çekiyor, kızak dolar dolmaz, kuş gibi, harmana götürüp getiriyor. (...)

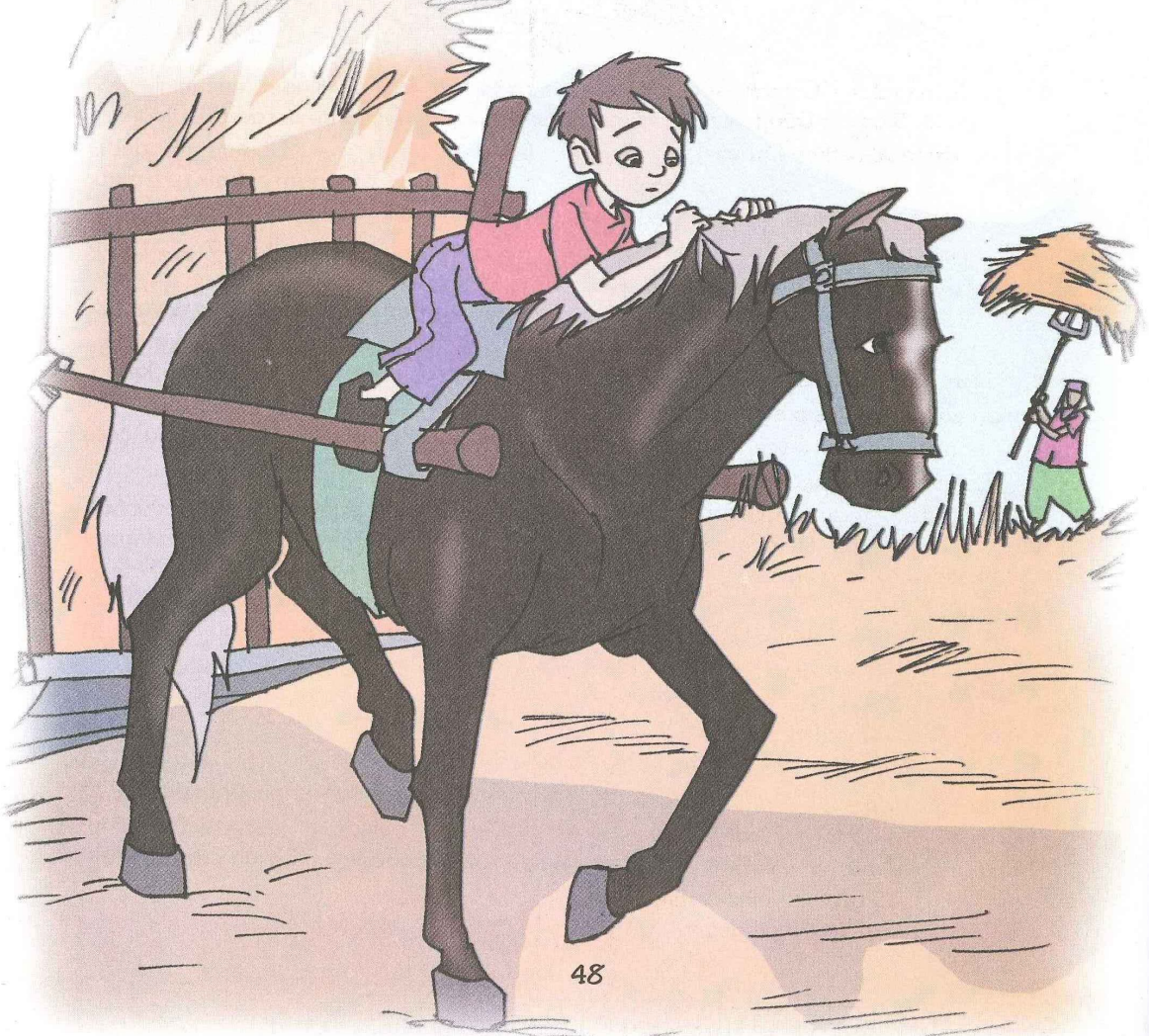
Osman, harmanla desteciler arasında mekik dokuyor: Osman canlı, dipdiri.

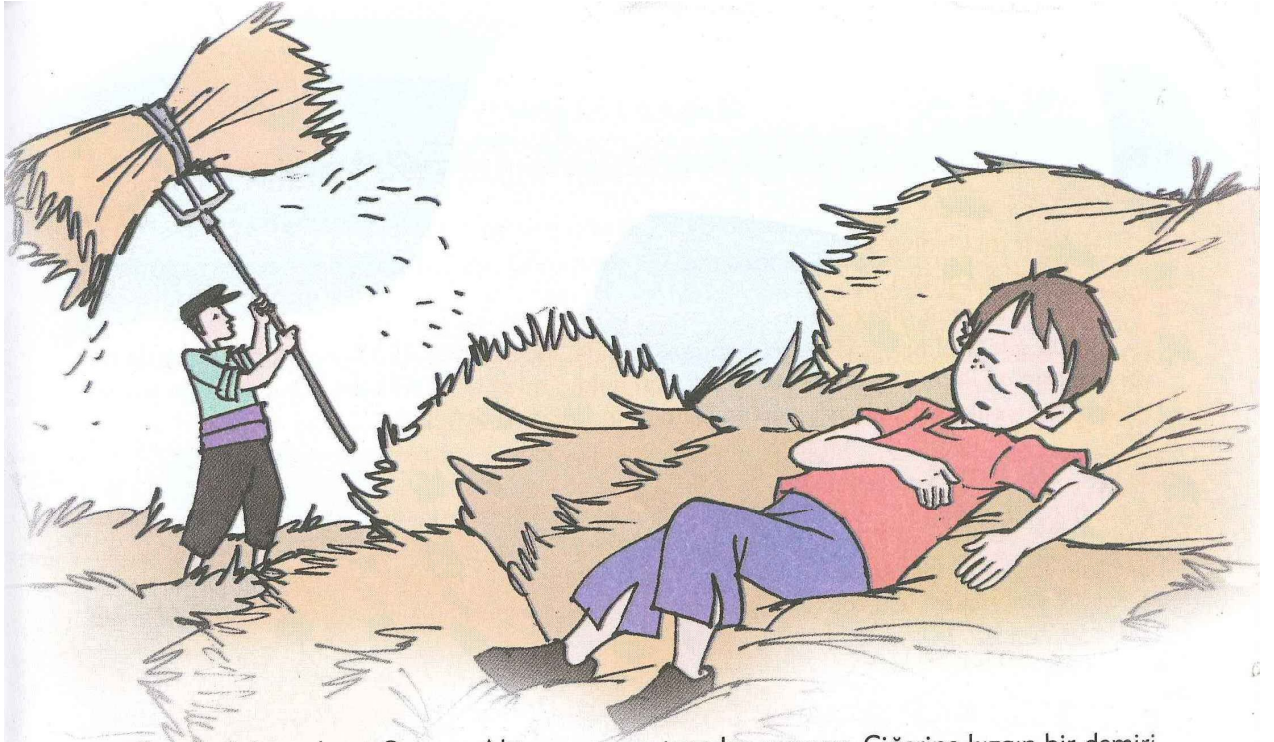
Zeynep, ikide bir:

— Ha Osman'ım. Aslan Osman'ım... diye Osman'ı okşuyor.

Gün tepeye doğru yekindi. Ortalık ışığa boğulmuş. Topraktaki ekin saplarına, destelere vuran gün şavkıyor.

İşıltılar iplik iplik sönüyor. Binlerce, yüz binlerce birbirine dolanmış ışık ipliği uçuşuyor. Destecilerin yüzleri toza bulanmış, yüzlerden oluk oluk ter süzölüyor. Bütün vücuduna ateş düsmüş yanıyor. (...)

Canını dişine takmış Osman. Alttan yanıyor, tepeden yanıyor. Ciğerine kızgın bir demiri sokuyorlar gibi... Sıcak.... Dünya kamaş kamaş... Göz açıp on metre ileriye bakılmıyor.

Zeynep, deste yüklerken Osman'a dönüp baktı. Baktı ki Osman'ın bacakları zangır zangır titriyor.

— Osman, dedi. Osman... Osman'ım, böyle yaya gidip gelme. Seni atın üstüne bindireyim.

Kaldırdı, atın üstüne koydu. Osman atı sürdü. Daha bacaklarının titremesi durmamıştı. At üstünde gitti geldi. Zeynep uzaklarda, deste yapıyordu. Attan atlayıp Zeynep'e doğru yürüdü.

Zeynep:

— Neden atı bıraktın Osman? Ya kaçarsa?

Osman yanına yaklaşıp elini tuttu:

— Bak, dedi. Zeynep teyze, ben büyürsem var ya, sana altın küpe alacağım.

Koşa koşa atın başına döndü.

Sıcak boğucu... Rüzgâr namına ufacak bir fısıltı bile yok. Atın üstünde Osman'ın bacakları ağrıdı. Tutmaz oldu. Neredeyse düşecek... Gözü dört bir yanı görmüyor. Osman atı sürmüyor, at kendisi gidip geliyor.

Derken öğle paydosu. Sıcığın altında yemek... Kan gibi ılık su. Zeynep'in bütün yalvarıp yakarmalarına rağmen, Osman ağızına bir lokma ekmek bile koymadı. Boyuna su içti...

Zeynep akıl etti de başına bir kova su döktü. Çocuk ondan sonra ancak kendisine gelebilirdi.

İşe kalkarlarken Zeynep:

— Osman'ım, dedi. Sen git otur gayrı. Atı başkası götürsün.

Osman:

— Olmaz, Zeynep teyze, dedi. Ben götürürüm. Hiç yorulmadım. (...)

Osman'ın üç dönüşten sonra başı dönmeye başladı. Kendini sıkıyor. Bir an geldi, atın üstüne boylu boyunca uzanıp yelesine ellerini doladı. Zeynep işin farkına varıp atın üstünden Osman'ı aldı. Osman kendinde değildi. Götürüp bir destenin üstüne yatırdı. (...)

Paydosta Zeynep, Osman'ın elinden tutup arabaya bindirdi: (...)

— Osman'ım, dedi, bugün sen çok iyi çalıştın. Mustafa Ağa hakkını fazlasıyla verecek.

Osman şaşarak:

— Verir mi ki, diye sordu.

— Sen çok çalıştın.

Osman canlanır gibi oldu.

Bütün aile toplanmış, dışarda, kapının önünde yemek yiyor. (...) Karanlık perde perde iniyor. Atların az ilerisinde de Osman, tarladan geldiğinden beri, dikilmiş duruyor. Sabırsız, gözü yemek yiyenlerde. Yemek yiyenler, Osman'ın farkında değiller.

Osman bekliyor. En sonunda sabrı tükenip öksürüyor. Osman dört dönüyor. Yerden bir çubuk alıp gürültüyle kırıyor. Yemek yiyenler oralı değil. Sonra Osman kırdığı çubukla tozlara daireler, çizgiler çiziyor. Çubuğu bütün gücüyle toprağa sürüyor. (...) Çubuğun ucu toprakta. Osman, koşa koşa çubuğun etrafında dönüyor. Sonra yemek yiyenleri unutup kendisini tamamen oyununa kaptırıyor... Çiziyor, çiziyor, kapatıyor.

Birden bir ses... Çubuk elinden düştü. Donakaldı. Bırakıp kaçacak, kaçamıyor.

Mustafa Ağa'nın karısı hayretle:

— Aman, dedi. Osman! Osman bu... Gel Osman! (...)

Osman'ın başı yerde. Kaldırmıyor.

— Sen tarladan gelince eve gitmedin mi deli oğlan? Anan seni şimdi arar, merak eder.

Kocasına eğilip bir şeyler söyledi. Sofradakiler güldü.

Osman'ın içinden boyuna kaçmak geçiyor. Geçiyor ya yerine mihlanmış gibi.

Mustafa Ağa:

— Bakın hele bana, Osman'ın hakkını vermeyi unutmuşum, dedi. Kesesini çıkarıp Osman'a bir yirmi beşlik uzattı. Osman kaşla göz arasını parayı kaptı. Bir "Aloooş..." çekip fırladı. Koşa koşa eve gelip, soluk soluğa anasının boynuna atıldı.

— Al, dedi.

Ana, yirmi beşliği üç defa başında döndürüp dudağına götürdü.

Ek 18: Öğrencilerle Yapılan Röportaj Dökümleri

5 E-1

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Çekici.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Evet.

Soru: Neden?

Cevap: Çünkü resimleri filan ilgimi çekiyor, bakmak istiyorum.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Evet okumak için.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Masal tarzı hayal ürünü olsa daha çok ilgisini çeker çocukların.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Evet, böyle hayal ürünü olursa .

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Okuyorum.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Mesela hikaye kitapları bir de ders kitaplarını.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Denizde Macera.

Soru: Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Hıım var bi tane adını... İıı... Fantastik Dörtlü

Soru: (8. Soruya olumlu yanıt verilirse sorulacaktır.) Bu fantastik kahramanı sevme nedenin nelerdir?

Cevap: Çünkü özel yetenekleri var onları o yüzden seviyorum. Elastik adam elastik bir yerlere gidebiliyor. Görünmez olabiliyor bir tane kız. Sonra bir tane adam var mutanta dönüşmüş bir de X- man var o da kemikleri yerine demirler çıkıyor onlarla birilerini arıyor.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Kahraman olmasını isterim yani kurtarıcı falan ve herkes tarafından sevilmesini.

5. K-1

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Bazıları

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Evet.

Soru: Neden?

Cevap: bazıları ilgimi çekiyor bazıları da eğlenceli.

Soru: Peki ilgini çekenler neden ilgini çekiyor?

Cevap: İıı... Hatırlamıyorum

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Evet

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Çok uzun olmamasını ve komik olmasını.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Evet.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Bazen.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Bazen korku bazen de komik kitaplar okuyorum.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Hayır.

Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Yok.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Benim gibi spor yapmasını isterdim, derslerde iyi olmasını isterdim bu kadar.

5 E-2

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: İlgi çekici, evet ilgi çekici. Bayağı bir seçilmiş konulardan güzel parçalar almışlar.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Ona bakarsanız güzel ama okuması uyandırıyor..

Soru: Neden?

Cevap: Çünkü böyle heyecanlı ve güzel hazırlanmış parçalarımız..

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Çok uyandırmıyor.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Yani ders kitaplarını böyle daha farklı bir şekilde yapılmasını şey yaptım. Dilbilgisinin daha çok öne getirilmesini isterdim ben.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Evet.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Evet.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Bilgi verici, heyecanlı kitapları okuyorum. Öykü gibi.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Fantastik derken?

- Fantastik kitaplar olur mesela.
- O kadar okumam ben onları

Soru: Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Valla yok ben öyle çok kurgularla çok ilgilenmiyorum

- Neyle ilgilenmiyorsun?
- Kurgularla çok ilgilenmiyorum.

- Daha gerçekçiyim diyorsun.
- Evet.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Yani gerçekçi böyle ııı espri anlayışlı, bilgili yani biraz ııı dürüst ya dürüst diyelim. Sabırlı bir insan olmasını isterdim.

5-E -3

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Birazı.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Bazıları, uzayla ilgili olanlar.

Soru: Neden?

Cevap: Çünkü orada canavarlar uzaylılar falan var çocukların ilgi duyacağı.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Bazen, metne göre..

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Daha çok kız çocukları, erkek çocuklarına ilgi duyacak mesela macera.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Masala göre değişir.

- Nasıl mesela?
- Mesela böyle cadı var bir insanı sihirliyor onlar pek.
- Büyülü şeyleri mi seviyorsun?
- Yani.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Evet.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Yani daha çok Saftirik gibi bu tür çocuklara yansıyan böyle saftirik gibi kitaplar okuyorum.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Saftirik, Şimşek Hırsız.

Soru:Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Filmlerden var. Hulk, Thor, Iron-man, Spider-man, Super-man.

Soru: (8. Soruya olumlu yanıt verilirse sorulacaktır.) Bu fantastik kahramanları sevme nedenin nelerdir?

Cevap: Çünkü maceralı onlar anlatıyor, süper güçleri var.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Uçabilme, ölümsüzlük, çok güçlü olma, çok hızlı koşma bu kadar ışınlanma bir de.

5-K-2

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Bazıları.

Soru:Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Bazı metinlerde diyorum bazılarında okumak ilgimi çekmiyor.

Soru: Neden?

Cevap: Genelde ilgilendiğim bir tür metinler var o metinler dışındaki metinleri fazla okumuyorum bundan dolayı işte bilim kurgu falan... onları fazla sevmediğim içi okumak ilgi uyandırmıyor..

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Evet

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Ders verici, daha böyle ilgi uyandırıcı, macera falan öyle.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Hıhı.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Evet.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: İşte macera, polisiye falan.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Bazen.

Soru: Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Yok.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Akıllı, düşünceli, yardımsever... bunun gibi iyi özellikler.

5-E-4

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: İlgi çekici fakat hem bıraktıkları yerler ayrıca sordukları sorulardaki bazı eksikliklerden dolayı birazcık eksik buluyorum ama yine de eğitici ve öğretici.

- Peki sordukları sorulardaki eksiklikler ne sence?
- Bence sorduğu sorulardaki eksikliklerden en önemlisi o metindeki olayları hep bizden beklememizi istememizi yani mesela hep şöyle diyorlar: Aşağıya mesela kendi düşüncenizle ifade edip yazınız diyorlar bu doğru bir düşünce fakat her şeyi de bizden beklememeleri lazım diye düşünüyorum. Yani ilk önce kendileri açıklama yapıp sonra bize bu açıklamada yer alan hangisi metinde yoktur falan böyle bir şeylerde sorabilirler.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Türkçe ders kitabındaki metinler güzel metinler genellikle temaları üzerine kuruluyorlar ben bu temaları destekliyorum çünkü bu temalar genellikle öğrencilerin eğitiminde büyük katkılarda bulunuyor. Okuma isteği ve okuma aşkı için güzel parçalar.

Soru: Neden?

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Şöyle diyeyim daha doğrusu ben hep Türkçe dersini çok sevmişimdir. Türkçe ders kitabındaki metinler de ilgi çekici güzel metinler diye düşünüyorum Fakat bazı arkadaşlarım metinlerin sıkıcı olduğunu söylüyorlar bu yüzden genellikle metinleri okumak yerine üzerine karalama yapıyorlar.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Temalar olduğu gibi kalsın. Atatürk temasında Atatürk'ün özelliklerini anlatan parçalar 5. sınıf, 4. sınıf gibi şeyler de olmasın Atatürk'ün hayatını, yaptığı çalışmaları, başarılarını anlatan parçalar olsun çünkü Atatürk'ün hayatını mahalle mektebini falan herkes biliyor. Atatürk'ü daha çok tanımamız lazım. Bir de Dünyamız ve Uzay temasında hayal gücünün gelişmiş yönünü gördük . Burada bilgilendirici içeriklerde var ama genellikle hayal gücünü gördük burada bilgilendirici içeriklerde var ama genellikle hayal gücü yaygın hayal gücüyle uzay temasındaki bilgilendirici metinlerin aynı düzeyde olmasını istiyorum

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Masal çok güzeldir, insanların hayal gücünü geliştirir ve tabii ki de eğlendirir yani.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Evet.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Genellikle macera ve bilim kurgu okuyorum çünkü hayatım bilim üzerine kurulu, bilim benim her şeyim, bilim adamı da olmak istiyorum

Soru:Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Var. En son Poseidon'un Avcıları'nı okumuştum fantastik kitap şimdi de şeyi okuyorum Uzay'ın Son Yolculuğu gibi. Bir köpek Uzay da kayboluyor.

Soru:Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Var bir tanesi Grek. Diğer Phantom'un maceraları var bilimle ilgili sonra Sihirli Okul Otobüsü'nün uzayla ilgili bir kitabı vardı o çok güzeldi.

Soru: (8. Soruya olumlu yanıt verilirse sorulacaktır.) Bu fantastik kahramanları sevme nedenin nelerdir?

Cevap: Sevmeme sebepim hem eğleneceli olmaları hem de bana fantastik bir dünyanın kapılarını açıyor olmaları.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Metinde yerinde olmak istediğim birisi olsa bunda mesela uzay hakkında araştırma yapan, fene ilgi duyan, matematikte başarılı bir öğrenci olmasını isterdim. Büyüyünce zaten astro fizikçi olacağım. Şey yani oradaki adamın bilgili ve sevilen bir karakter olmasını isterdim.

5- K-3

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Ya bazıları.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Evet.

Soru: Neden?

Cevap: ıııı, ilgimi çekiyor bazıları çok benim yaşıma göre.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Evet

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: En çok doğayla ilgili olmasını. Doğayı sevmemizle ilgili konular..

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Pek fazla değil.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Hı hı evet.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Klasik olur, çocuk olur.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Hayır okumuyorum.

Soru:Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Şey diye bir tane köpek vardı adını şey yapamıyorum. Bambi var mesela yavru geyik.

- O fantastik mi?
- Değil mi?
- Bilmem ne gibi özellikleri var Bambi'nin?
- Geyik çok tatlı bir şey.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Güçlü, güzel, sevecen birisi olmasını isterdim.

5-E-5

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Bazıları ilgi çekici bazılarıysa saçma gelen bazı parçalar oluyor.

Soru:Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Bazıları evet, bazıları hayır.

Soru: Neden?

Cevap: Çünkü bazıları saçma geliyor.

Soru: Nasıl saçma?

Cevap: Mesela Söğütle Çeşme diye yazıyor bir tane parçada en yakın hatırladığım. Orada şey nasıl desem söğütle şey kuştan daha çok diğer şeyleri anlatıyor.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Birazcık.

Soru: Türkçe ders kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Metinler heyecanlandırıcı, güzel ay işte heyecanlandırıcı maceralı gibi ve şey bir tane dersi olan.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Azcık..

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap:Okulun kitaplığından olur mu?

- Ders dışında okuduğun ise olur..
- Evet.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Bazı dergiler var onları okuyorum. Bazı kitaplarım da var mesela. Bir tane bilmece kitabımı ne öyle bir şey var. Geo dergisi var

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Yok. Çünkü hepsinin filmini izliyorum.

Soru:Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Hı hı Yenilmezler.

Soru: (8. Soruya olumlu yanıt verilirse sorulacaktır.) Bu fantastik kahramanı sevme nedenin nelerdir?

Cevap: Çünkü maceralı. Iron-man var uçabiliyor.metal bir zırhı var. Thor var yarı tanrı diyorlar ona bence hiç yarı tanrı değil. Hulk var çok sağlam bir vücudu var ve kasları var.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Hım... Uçabilmesi, sağlam bir vücudu olması, güçlü olması ve hızlı koşabilmesi.

5-K-4

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Bazıları ilgi çekici. Çoğunlukla hayal dışı olanlar. Yani gerçek dışı olanlar.

Soru:Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Hayır. Çünkü birazcık. Sade.

Soru: Sen nasıl istiyorsun peki?

Cevap: Daha heyecanlı olabilir.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Evet.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Şey maceralı, fantastik olarak hikayeler.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Evet.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Evet, okuyorum.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Macera kitapları, macera romanları.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Evet, Açlık Oyunları diye bir kitap.

Soru:Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: O kitaptaki Catness diye bir kız.

Soru: (8. Soruya olumlu yanıt verilirse sorulacaktır.) Bu fantastik kahramanı Catness'ı sevme nedenin nelerdir?

Cevap: Yani o da ağaca tırmanmayı koşmayı filan seviyor benim gibi bana benzediği için seviyorum kişisel özellikler olarak.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Büyülü güçleri olmasını isterim.

5-E-6

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Evet. Bazıları.

Soru:Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Bilgilendiriciler evet öykü gibi olanarda biraz..

Soru: Neden?

Cevap: Ya ben kendime göre konuşuyorum beni pek öyküler tutmuyor bilgilendiriciler daha iyi.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Evet.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: İıı bilgilendirici birazcık da öykü hikaye gibi..

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Pek değil..

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Evet.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Konu olarak mı söyleyeyim?

- Hem konu hem tür olarak bakımından.
- Öykü olanlar çok az bilgilendirici daha çok.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Okumuyorum.

Soru: Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Pek yok..

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Akıllı ve sakın.

6-K-1

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Çoğu zaman evet.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Evet.

Soru: Neden?

Cevap: Bizim de Türkçe öğretmenimizden dolayı da okuma isteği çok uyanıyor her zaman kitap okuyorum zaten..

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Evet.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Daha çok hani şu an da öyle çocuklara yönelik daha ilgi çekici.

Soru : İlgi çekici derken?

Cevap: İı macera olabilir. Daha hani çocukların ilgi çekici macera veya onun gibi ya da acıklı da bazen çocukların ilgisini çekiyor öyle de olabilir.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Evet hoşlanırım..

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Evet.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Roman, macera

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Ders dışında... fazla değil.

Soru: Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Fantastik kahraman...Yok.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: İııı... Şimdi bir kere bir metinde bilmiyorum ıııı...bir kere yoksul olmak istemem orda ve ıııı... bilmiyorum hani iyi bir kişiliğe sahip olmak isterim.

6-E-1

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Evet, güzel.

Soru:Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Evet.

Soru: Neden?

Cevap: ıııı... Çünkü ıııı... olayları güzelliğini ne bakımdan bakmamız gerektiğini anlatıyor.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Evet

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Eeee. Mesela ben macera seven biriyim böyle daha maceramsı şey olabilir.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Eskiden daha çok hoşlanıyordum ama yine o devam ediyor.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Evet.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Macera, heyecan bazen drama.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Evet, mesela Büyük Risk.

Soru: Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Yani küçükken vardı ama artık Thor falan.

Soru: (9. Soruya olumlu yanıt verilirse sorulacaktır.) Bu fantastik kahramanı sevme nedenin nelerdir?

Cevap: İııı. Filmlerine de gittim hepsi çok güzeldi onların da bir fantastik tarafı var. Macera yaşıyorlar, zorluklar yaşıyorlar. Zorlukları ben de severim yani o tarafları ilgimi çekti.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Yani çok güçlü, en iyi kahraman olmasını isterdim.

6-E-2

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Evet

-Neden

- Yani. Güzel geliyor insana

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Evet

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Hayır.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Yine bunlar gibi böyle güzel, ilgi çekici metinler olsun ama insanın hem böyle bilgi verici hem böyle güzel böyle insanların beğenebileceği severek okuyabileceği.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanırsınız mı?

Cevap: Küçükken masal dinlemekten hoşlanırdım.

Soru: Ders dışında kitap okur musunuz?

Cevap: Evet.

Soru: (Eğer okuyorsanız) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersiniz?

Cevap: Böyle ne bileyim tür değil de aksiyon, mitoloji falan

Soru:Ders dışında okuduğunuz bir fantastik kitap varsa adını söyler misiniz?

Cevap: Ya fantastik arkadaşlarım önerirse okuyorum ama çok kendim şey olarak bazen okuyorum.

Soru: Sevdiğiniz fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misiniz?

Cevap: Yok.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğiniz bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdiniz?

Cevap: İııı. Böyle iyi bir insan. İııı. Sevecen hoşgörülü öyle.

6-E-3

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sizce ilgi çekici mi?

Cevap: Hayır.

Soru:Türkçe dersi kitabındaki metinler sizde okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Evet.

Soru: Neden?

Cevap: Güzel metinler oluyor genellikle.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sizde Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Ara sıra uyandırıyor.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: macera içeren metinler olsun isterdim.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Hoşlanmam..

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Okuyorum.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Iıı. Açlık Oyunları'nın bütün serisi.

- Ne tarz sence bu kitaplar?
- Fantastik.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Açlık Oyunları.

Soru: Sevdğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Var tabii. Yani küçükken vardı.

- Adını söyler misin?
- Superman vardı Batman vardı. Spiderman.

Soru: (8. Soruya olumlu yanıt verilirse sorulacaktır.) Bu fantastik kahramanı sevme nedenin nelerdir?

Cevap: Küçükken ilginç buluyordum.

- Şimdi Bulmuyor musun?
- Şimdi yaşıma uygun aksiyon filmleri izliyorum.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

- Cevap: Görünmezlik.

6-E-4

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Bence ilgi çekici ve nasıl diyeyim ilgi çekici ve birazcık garip geliyor bizim dikkatimizi çekecek şekilde yapmışlar..

Soru:Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Ya bazılarında uyandırıyor bazılarında uyandırmıyor.

Soru: Neden?

Cevap: Bazıları sanki böyle bizim yaşımıza göre değilmiş gibi.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Uyandırıyor.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Nasıl yani? Ben tam bilmiyorum ama şöyle mesela çocuklar genellikle macera sever. Macera türü şeyler olabilir. Roman gibi, masal.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Evet. Eskiden hoşlanırdım..

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Evet, okurum.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Bazen roman okurum. İııı. Sonra da şey şiir kitabı okuyorum ben

Soru:Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Nasıl oluyor mesela?

- Sen bileceksin fantastiğin ne olduğunu?
- Macera gibi mi?

Soru: Sevdğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Var. Batman.

Soru: (8. Soruya olumlu yanıt verilirse sorulacaktır.) Bu fantastik kahramanı Batman’i niye seviyorsun?

Cevap: Benim ilgimi çekiyor çünkü mesela yarasalar benim ilgimi, çeker o yüzden.

- Batman’in yarasayla ne ilgisi var?
- Bir kere şey Batman’i hikayesinde şöyleydi. Onu yarasa ısırmişti. Öyle olduğu için yarasa oluyor.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Herkesin bana güvenmesini isterdim, güvenilir.

6-K-2

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: İııı. Bazıları bence çok ilgi çekici çünkü özel konulara güzel konulara bizim hayatımızda ders almamızla ilgili konulara değinmişler.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Okuma, ben zaten genelde kitap okumayı severim. Onları da okuyunca çok fazla bir şey olmuyor yani okuyorum onları da.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Türkçeyi geçen sene fazla çok sevmiyordum bu sene öğretmenimiz sayesinde fazla sevmeye başladım onun anlattığı bilgiler sayesinde. Kitapta da geçen sene çok fazla bilgiler öğretmenimiz bize aktarmamıştı. Okuyup geçiyorduk. Bu sene bayağı üstünde durduk yani iyi oldu.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: İııı. Ben genellikle insanlara ders verici bilgiler olmasını tercih ederdim.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Küçükken baya hoşlanırdım çünkü herkes uykumu getirirlerdi rüyamda onarlı görürdüm.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Evet, okuyorum.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Macera.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Okuduğum şey vardı ııı. Neydi? Jane Aire’ın kitapları

- Peki fantastik mi sence Jane Eyre'in kitapları?

- Yani. Bazen yani...

Soru: Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Fantastik kahraman? Yani kardeşimden söyleyeyim bari Fantastik dediniz Fantastik Dörtlü olsun bari.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Ben genellikle iyi, yani kötülerini çok fazla sevmem bir metindeki ya da bir filmdeki ne bileyim. O yüzden ben genellikle kurtarıcı olmayı severdim.

6-K-3

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Evet

Soru : Neden

Cevap: Çünkü 111. Bazıları İnsanın hayal gücünü açıyor bazıları insan ders veriyor o yüzden yani ben beğeniyorum

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Evet.

Soru: Neden?

Cevap: Çünkü ben okumayı seviyorum hem de benim ilgimi çekiyor metinler hiç sıkıcı falan değil..

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Biraz.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Yani ilgi çekici böyle 11m çocukların ilgisini çekecek sıkıcı metinler değil böyle tamamen hayal gücü .

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Evet.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Evet.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Roman okuyorum, bazen çizgi roman okuyorum.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Hayır.

Soru: Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Var. Zagor.

Soru: (9. Soruya olumlu yanıt verilirse sorulacaktır.) Bu fantastik kahramanı sevme nedenin nelerdir?

Cevap: Çünkü çizgi romanları ilgimi çekiyor hem güzeller. Böyle bir savaşçı düşmanlarla savaşan böyle biri

- Herkes savaşabilir ama savaşmaktan başka bir özelliği var mı?
- Kahraman işte yani özel güçlü. Böyle işte bir kabile falan var onları koruyor bir yerden gelmiş işte.
- Özel güçleri neler?
- Özel güçleri işte uçmak, kılıç kullanmak falan öyle.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: İlli. Bilmiyorum. Böyle ilgi çekici şey düzgün, dürüst, saygılı bir çocuk olsaydım öyle olmak isterdim. Güzel olmak isterdim, öyle yani.

6-K-4

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Bence, ilgi çekici, güzel, zevkli oluyorlar.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Kesinlikle.

Soru: Neden?

Cevap: Çünkü hani metinler çok zevkli oluyor, bilgi verici oluyor. Atatürk'le ilgili oluyor bazı metinler, ee çok ilgimi çekiyor benim.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Uyandırıyor kesinlikle. Hem metnin içeriği dolayısıyla hem de resimler.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Genellikle yaşımıza uygun olmasını isterdim, bilgi verici olmasını isterdim. Aynı zamanda hem bilgi verici hem de eğlendirmesini isterdim.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanırsın mı?

Cevap: Evet. Çok hoşlanırım.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Okurum.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Genellikle eğlendirici ve macera.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Saftirik var.

Soru: Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Yok.

Soru: (8. Soruya olumlu yanıt verilirse sorulacaktır.) Bu fantastik kahramanı Saftirik'i sevme nedenin nelerdir?

Cevap: Eğlenceli kitaplar oluyor genellikle hem cd'leri var.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: İlla insan mı olması gerekiyor?

- Hayır. Herhangi bir kahraman.
- Hikayeye göre hikayenin baş kahramanı olmak isterdim ve bu kişi kötülük yapmayacak, iyi şeyler yapacak, insanları sevindirecek, mutlu edecek eğer güzel bir şekilde olağanüstü güçleri varsa ve bunları güzel bir şekilde kullanıyorsa öyle bir meleğin ya da iyi bir insanın yerine geçmek isterdim.

6-E-5

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Türkçe kitabındaki metinler bence ilgi çekici

- Neden?

- Çünkü o metinleri okuduğumuz zaman o metindeki ana fikri ana düşünceyi anlıyoruz. Ondan

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Uyandırıyor.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Evet, mutlu oluyorum.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Metinde heyecan verici metinler, duygu verici bir metinlerin olmasını ve yani kahramanlık bilidiren.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Hoşlanırım.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Okuyorum.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Roman türü kitap okuyorum en çok roman türlü.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Var. Fantastik mi? Spiderman

Soru: Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Spider-man

Soru: (8. Soruya olumlu yanıt verilirse sorulacaktır.) Bu fantastik kahramanı Spider-man sevme nedenin nelerdir?

Cevap: Çünkü Spider-man insanları kurtarıyor kötülüklere karşı savaşıyor.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

- Cevap: Eee. Ne desem? Bilmiyorum.

7-K-1

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Hepsi değil, bazıları.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Bazıları

Soru: Neden?

Cevap: Bazıları daha ilginç konuları ele alıyor, diğerleri yani daha sıradan biraz, daha küçük çocukların okuyacağı tarzda da olabiliyor yani. La Fontain'in şeyleri falan da var bazılarında. Gerçekten ders verici şeyler oluyor. Onlar hoş oluyor bence.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Türkçe dersi zaten benim en sevdiğim ders, ama onlarda yani uyandırır yani okumaya bayılırım.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Yani bence biraz daha ilgi çekici olabilir yani, bizim yaşımıza hitap edebilir. Yani nasıl desem biraz daha belki yani daha çok denemelere yer verilebilir masallar yerine.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Küçükken bayılırdım ben yani..

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Yani, günümün yarısı kitap okumakla geçiyor benim.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Yani genelde edebiyat okuyorum. Dünya klasikleri okuyorum en son Romeo ve Juliet'i okudum. Onun dışında Hamlet'i okudum. Jul ve Cesar'ı okudum. Montaigne'in denemelerini okudum.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Yani bir ara Harry Potter'ı okuyordum ama o çok fazla sarmadı. Onun dışında o herkesin bildiği Alacakaranlık serisini okumuştum. Mark Levvy'nin Keşke Gerçek Olsa ve Sizi Tekrar Görmek diye bilim kurgu tarzı kitapları var onları okuyorum.

Soru: Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Ben daha çok fantastik yerine klasikler seviyorum.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Cesaretli, başarılı, güvenilir.

7- K-2

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Evet

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Çoğu

Soru: Neden?

Cevap: Çünkü eğlenceli oluyor genellikleri ama birkaç tanesi ... hepsini okuyorum ama beğendiklerimi isteyerek okuyorum beğenmediklerimi ders için.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Evet

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Nasıl olsun derdim? Daha çok ilginç resimler olabilirdi, bilmediğim konular hakkında. Yani...Bilmiyorum.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Evet.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Evet.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Roman, hikaye, değişiyor. Hepsini okuyorum.

Soru: Ne tür romanlar?

Cevap: Bizim Türkçe dersi kitabından öğretmen söylüyor konuları ona göre okuyoruz. Yani kitaplar veriliyor ona göre okuyoruz.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Yazları okuyor olabilirim. Çok okumam ben roman falan okurum genelde.

Soru: Sevdığın fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Fantastik kahraman ne oluyor?

Soru: (8. Soruya olumlu yanıt verilirse sorulacaktır.) Bu fantastik kahramanları sevmeye nedenin nelerdir?

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Zeki. Masal mı olacak?

- Herhangi bir metin.

Cevap: Zeki daha sonra cesur olabilir. Kızsa güzel olabilir.

7-E-1

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende ilgi çekici mi?

Cevap: Biraz, hepsi değil ama bazıları ilgimi çekiyor ama hepsi değil.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Yani normalde zaten okumayı seviyorum ama yani bazıları yani düşüştürebiliyor yani.

Soru: Neden peki ?

Cevap: Yani şimdi şöyle birşey bazıları ilgi çekici ama bazıları değil. İlgi çekici olmayanları da okumak istemiyorum, sıkıcı geliyor. Öyle yani.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Hayır yani. Alakası yok gibi geliyor ama hani öğrenci çalışma kitabında etkinlikler olduğu için onlarla bağlantılı zaten.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Şimdi yani ilk olarak çocuklar merak edecekleri birşey yani mesela hikaye tarzı gibi olsun ama hani böyle şey gibi de olmasın. Adı ne onların? Batlamyuslu bir metin vardı mesela onu okurken sıkılmıştım biraz öyle yani.

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Masal dinlemekten hoşlanmam ama okumaktan hoşlanırdım.
Şimdi roman okuyorum.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Kesinlikle okuyorum.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: ııııı Roman okuyorum. Genelde evet roman okuyorum.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Fantastik kitap okumuyorum. Genelde 100 temel eserden okuyorum..

Soru: Sevdığın fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Ben fantastik şeylere inanmadığım için de öyle şeyleri sevmem.

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Yani, mesela örnek olarak Sherlock Holmes'ü mesela desem.
Çünkü ben de dedektif olmak isterdim. Suçluları bulmak için. Daha çok ilgi çekici geliyor.

7-K-3

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Aslında bazıları ilgi çekici ama bazıları çok sıkıcı oluyor biz bazen sıkılıyoruz..

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Ya gerçi aslında ben çok okuyan bir insanım yani çok kitap okuyorum ama yani pek uyandırmıyor doğrusunu söylemek gerekirse aslında benim çünkü ilgi çekenler gibi olmuyor böyle hikaye tarzı şeyler seviyorum ama ben ...

Soru: Ne gibi metinler var?

Cevap: Böyle şey mesela böyle insanlık adına yapılan şeyler var. Ondan sonra sadece yani hikaye tarzı...hep bilgi veriyor. Bilgiyi de seviyorum ama ben hikaye tarzı kitap daha çok şey... seviyorum

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Bazen evet çünkü Türkçeyi seviyorum ama etkinlik yapmak pek hoşuma gitmiyor konuşmayı daha çok seviyorum.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Aslında sınıfa göre yani mesela ben 7. sınıftayım böyle ilgi uyandırıcı hikayeler olmalı bence böyle hem nasıl desem öykü ama öykünün içine yeni bir şeyler katılmalı bence... Yani böyle nasıl anlatayım hani eskiden hani Alaaddin'in sihirli lambası falan olur böyle yani güzel bir ilgi çekici bir şeyler

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Evet.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Hıhı okuyorum.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Ben...macera.

Soru: Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Hıhı.. Yani şu anlık Açlık Oyunlarını okuyorum.

Soru: Sevdğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Pek yok aslında yok..

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Özgür olmasını isterim, ondan sonra yani doğrusunu söylemek gerekirse güzel olmasını isterim. Sonra bir de arkadaşlarının fazla olmasını isterim, bir de başına kötü bir şey gelsin ki o güzel maceralara girsin o zaman eğlenirim.

7-K-4

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Evet.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Bazıları hepsi değil.

Soru: Neden?

Cevap: Bazılarının konusu ilgi çekici geliyor ama bazıları bilmiyorum pek de yani ilgi çekici gelmiyor.

Soru: Hangileri ilgi çekici?

Cevap: Balıkçıl vardı La Fontaine’ino beni güzel bir fabldı. Başka bir tane alışkanlıklarla ilgili vardı onlar en çok ilgimi çekenler.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Çok değil ama biraz.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Değişik konular ve her zamanki gibi aynı şeyler değil. Öğrenciler okuduğunda eğlenip öğrenebilecekleri tür bir şeyler..

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Çok.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Okuyorum.

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Genelde böyle macera aksiyonlu kitaplar yani daha akıcı oluyor.

Soru:Ders dışında okuduğun bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Evet, “Fısıltı” var.

Soru:Kimin:?

Cevap: Beka Fits... yabancı

Soru:Sevdiğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Filmlerden mi?

- Her şeyden olabilir, film, kitap, çizgi roman...
- Bilmiyorum, yok sanırım

Soru:Bir metinde yerinde olmak istediğin bir kişi olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: İıı...Kendi özelliklerim gibi bir şey mi?

- Sen metnin kahramanısın diyelim ne gibi özelliklerin olsun isterdin?
- Değişik güçlerim olsun isterdim mesela kimsede olmayan ama ayrıca da öğrenci olabilmeyi dilerdim. Böyle mesela saat gibi bir şeyim olsun

istediğim zaman o güçleri yapayım onda bir tuşa basayım değişeyim. Ondan sonra istersem o saati bileklik falan yapayım kimse anlamasın diye. Değişik bir şey olabilir gizlenmenin yolu olarak. Bilmiyorum klonlamak olabilir kendimden bir tane daha. Ondan sonra mesela sevdiğim bir kıyafet indirim bitti birkaç gün geriye gidip onu alabilmek.

- Zamanda hareket edebilme.
- Evet, en çok istediğim özellik o olurdu.

7-E-2

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sence ilgi çekici mi?

Cevap: Az.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende okuma isteği uyandırıyor mu?

Cevap: Bazen.

Soru: Neden?

Cevap: Soru çözünce biraz güzel geliyor.

Soru: Metinler peki okuduğun zaman?

Cevap: Metinler...az yani bazen sıkıcı metinler oluyor çok uzun oluyor.

Soru: Türkçe dersi kitabındaki metinler sende Türkçe dersine karşı bir istek – heves uyandırıyor mu?

Cevap: Bazen.

Soru: Türkçe dersi kitapları hazırlanırken senden kitaba konacak metinler ve bu metinlerde olması gereken özellikler hakkında görüş istense ne derdin?

Cevap: Bilmem valla aklıma gelmiyor şu an. Serüven roman onlar falan var ya öyle şeyler..

Soru: Masal dinlemekten ya da okumaktan hoşlanır mısın?

Cevap: Evet.

Soru: Ders dışında kitap okur musun?

Cevap: Bazen uyurken okuyorum..

Soru: (Eğer okuyorsan) Ne tür kitaplar okumayı tercih edersin?

Cevap: Yoksul çocuk falan filan olur.

Soru: Ders dışında okuduğın bir fantastik kitap varsa adını söyler misin?

Cevap: Bazen. Şu ana adı hiç aklımda yok

Soru: Sevdğin fantastik kahramanlar var mı? Varsa adını söyler misin?

Cevap: Evet, Güilver.

Soru: (9. Soruya olumlu yanıt verilirse sorulacaktır.) Bu fantastik kahramanı sevme nedenin nelerdir?

Cevap: Bilmiyorum cüceler falan var böyle adamın boyu uzun..

Soru: Bir metinde yerinde olmak istediğın bir kişı olsa onda ne gibi özellikler olmasını isterdin?

Cevap: Ne gibi özellikler olmasını isterim? Uçabilmek, görünmez olabilmek, istediğım, dilediğım şeyi yapabilmek.

Ek: 19 Anket Soruları

AÇIKLAMA:

Bu çalışma, Türkçe dersi kitabında bulunan metinlerin tür ve içerik bakımından öğrenci beklentilerini karşılayıp karşılamadığını belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler herhangi bir şekilde isim belirtilerek yayımlanmayacağından, ankete içtenlikle cevap vereceğinizi umuyorum.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Gökmen BOZTILKI
İstanbul Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Öğrencisi

1- Okul Türü	☐ Devlet okulu	☐ Özel okul		
2- Yaşınız (yazınız):				
3- Cinsiyetiniz:	☐ Kız	☐ Erkek		
4- Sınıfınız:	☐ 5.sınıf	☐ 6.sınıf	☐ 7. sınıf	☐ 8.sınıf
5- Annenizin eğitim durumu:	☐ İlköğretim	☐ Lise	☐ Üniversite	
6-Babanızın eğitim durumu:	☐ İlköğretim	☐ Lise	☐ Üniversite	

	<u>Okuduğunuz metinlere ilişkin görüşlerinizi belirten ilgili seçeneğe (X) işareti koyunuz.</u>	A⁷¹ metni	B metni
1	Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok ilginizi çekti?		
2	Türkçe dersi kitabınızda görmek istediğiniz metin, sizce okuduğunuz metinlerden hangisi gibi olmalıdır?		
3	Hangi metnin sinemaya aktarılmasını istersiniz?		
4	Okuduğunuz metinlerden hangisi en çok okumak istediğiniz kitaplar gibidir?		
5	Okuduğunuz metinlerden hangisi okuma alışkanlığınızı artırır ya da size okuma alışkanlığı kazandırır?		
6	Metinlerden hangisinin hayal gücünüzü geliştireceğini düşünüyorsunuz?		
7	Sizden bir öykü yazmanız istense hangi metnin benzerini yazmak istersiniz?		
8	Okuduğunuz metinler drama olarak sahnелense hangisinde rol almak istersiniz?		
9	Hangi metni okurken daha çok eğlendiniz?		

⁷¹ A metni ders kitabındaki metindir.

10	Sizden metnin öncesini ya da sonrasını yazmanız istense hangi metni yazmayı tercih edersiniz?		
11	Sizden metinlerden birini resimlemeniz istense hangi metnin resmini yapmak istersiniz?		
12	Hangi metin okumaya olan ilginizi ve hevesinizi artırır?		
13	Hangi metin ve benzerleri dış dünyaya olan bakışınızda bir değişiklik meydana getirebilir?		
14	Seçme şansınız olsa, okuma anlama çalışmalarını hangi metinle yapmak istersiniz?		

15. Aşağıdaki tabloya (varsa) metinlerden ilginizi çeken kişileri sıralayınız?

A METNİ	B METNİ
1.	1.
2.	2.
3.	3.

16. Metinlerde ilginizi çeken olay ya da olaylar varsa lütfen aşağıdaki tabloya yazınız.

A METNİ	B METNİ

17. Metinlerdeki hangi kahraman (kişi, karakter) ya da kahramanların yerinde olmak isterdiniz? Yerinde olmak istediğiniz kahraman ya da kahramanların adını Lütfen aşağıdaki tabloya yazınız.

A METNİ	B METNİ
1.	1.
2.	2.
3.	3.

18. Metinlerin sizde bıraktığı etkiyi aşağıdaki tabloya 4-5 cümle ile yazınız.

A METNİ	B METNİ

19. Sizce fantastik olan birkaç kahraman adı verebilir misiniz?

ÖZGEÇMİŞ

11.04.1980 tarihinde İskenderun'da doğdu. İlköğrenimine Ankara Fatih İlköğretim Okulunda başladı. İlkokulu Erzincan Bahçelievler İlkokulunda tamamladı. İstanbul Üsküdar Hüseyin Avni Sözen Anadolu Lisesi'nden 1998 yılında mezun oldu ve aynı yıl Boğaziçi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girmeye hak kazandı. 2002 yılında lisans öğrenimini tamamladı. Aynı yıl, Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Eski Türk Dili alanında yüksek lisans öğrenimine başladı. Buradan 2005 yılında mezun oldu. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Öğretimi Anabilim dalında doktora eğitimine başladı. 2002-2004 yılları arasında özel sektörde öğretmenlik yaptı. Ardından 2004 yılında MEB'e bağlı resmi okullarda öğretmenlik görevine başladı. Ümraniye Mevlana Lisesi'nde başlayan görevine halen İstanbul Anadolu Lisesi'nde devam etmektedir.